



CETATEA CAVALERILOR

ANUL 7 NR.2 (66) FEBRUARIE 2026

FEDERICA-GIOCHIB DE GORJES-ACURIO



CAROL GOJDU (9 FEBRUARIE 1802 - 5 FEBRUARIE 1870)

REVISTA DE ISTORIE, LITERATURĂ, CULTURĂ ȘI ARTĂ
CIVILĂ



Cuprins

Elena Lucia Locusteanu, Mihai Eminescu (2)	3
Grigore Stamate, Mihai Eminescu cercetător interdisciplinar	7
Gheorghe Constantin Nistoroiu, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie Teologul și mlădițele lor valaha	10
Mircea Dorin Istarate, Bătrâni-n miezul iernii	20
Constantin Moșincat, Sfinții noștri în opinci și străie naționale (3)	23
Al.Fl. Țene, Împărțirea timpului	27
Ion Pachia-Tatomirescu, Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) – redescoperitor al Americii și reocolitor al pământului între orizonturile anilor 461 și 465 d. h. (VI)	29
Aurel V. David, Dacia și geto-dacii în vârtejul geopoliticii europene - comentarii, concluzii și învățăminte desprinse din cartea: provincia medievală Dacia din Europa nordică, scrisă de George Pantecan -(3)	42
Angela Faina, Epopeea glorioasă a Viteazului Mihai (51)	50
Din Arhiva lui George Roca -Moștenirea Gojdu-	54
Mária Berényi, Octavian c. Tăslăuanu la consulatul general al României din Budapesta	56
Pașcu Balaci, Sonetele Oradei (2)	58
Simona Mihuțiu, Olimpul poetic al lui Nenea Iancu	60
Constantin Moșincat, Mocirla din politică 1940 –noroii din tranșee (3)	62
Ionel Costescu, Ansamblul monumental de la Socond (Satu Mare)	67
Cristian Petru Bălan, Fetele României	70
Nicholas Dima, Dialoguri esențiale din exil	70
Ion Pachia-Tatomirescu, Vulcanul liric botezian – la cea de-a 48-a erupție	72
George Roca, Latip Abdul-Cair – poet, actor și regizor	76
Despre volumulaventura ideilor de Al. Florin Țene	81
Constantin Lupea, „Puterea de-a ierta” – o capodoperă cu mesaj umanist profund	82
Testamentul lui Emanuil Gozdu	85
N. Grigorie Lăcrița, Aplaudacii	91
Doru Sicoe, SUA – Final de imperiu	96
Gruia Cojocar, 24 ianuarie descifrat în alb și negru	101
Ioan Coja, Miorița – Text definitoriu pentru excelența Românească	102
Paul Magheru, Forme și operații ale gândirii de la logică la gramatică și de la noțiune la cuvânt	113
Crăciun Leucea, M-a reinălțat o „pogorire”	116
Te-am trăit sau te-am visat doar, viață ? (4) Pomenirea - Grigore Vieru - Ingerul (I-Oradea)	120
Al. Florin Țene, Refuzul lucrărilor lui Constantin Brâncuși de către Academia Republicii Populare Române	127

Revistă de istorie, literatură,
artă și cultură

DIRECTOR FONDATOR

Colonel Dr. Constantin Moșincat

Anul VII, Nr. 2(66) / Februarie 2026

Colegiul științific:

Prof. univ. Dr. Ioan SCURTU

(Academia Oamenilor de Știință din România)

Prof. univ. Dr. Viorel FAUR

(Universitatea din Oradea –Președinte de onoare-

Asociația Națională a Cavalerilor de Clio)

Comandor prof. univ. Dr. Jipa ROTARU

(Academiei Oamenilor de Știință din România,

Președinte –Filiala Maia „Barbu Catargiu”)

Prof. univ. Dr. Dumitru PREDA

(Fundația Europeană Titulescu”)

Prof. univ. Dr. Mihai DRECIN

(Membru corespondent a Academia Române)

Col. prof. univ. Dr. Constantin Hlihor

(Cercetător științific gradul I)

Prof. univ. Dr. Cornel T. DURGHEU

(Fundația Cetate Durgheu)

Col. Dr. Vasile Șt. TUTULA

(Asociația Avram Iancu)

Redacția:

Col. Dr. Constantin MOȘINCAT

(Redactor șef)

Jr. Dr. Augustin ȚĂRĂU

(secretar de redacție)

Membrii:

Prof. Dr. Maria VAIDA

Lector univ. Dr. Cristina PUȘCAȘ

Prof. Dr. Alin SPĂNU

Dr. Iulian BOȚOGHINĂ

Col. ing. Dan POINAR

Col. Ioan TĂTAR

Publicația

Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio

www.biblioteca-cavalerilor.ro

bibliotecacavalerilor@gmail.com

Tf. 0742864260

ISSN 2734-6889, ISSN-L 2734 - 6889

Coperta: George Roca

Tipar: Aureo Oradea

Numele de român

MIHAI EMINESCU (2)

Elena Lucia Locusteanu

„Vecinic este numai râul: râul este Demiurg”
Scrisoarea IV, Mihai Eminescu

Scrisoarea I

– Geneză, simboluri, idei filosofice –

În creația eminesciană, eul liric vrea să-și depășească condiția, ca și în poezia romantică, vrea să se realizeze uman, încadrându-se – ca geniu – între *demon și titan*.

Demonul este o ființă creată odată cu lumea, este *zeu pământean* care năzuiește în permanență spre înălțimile neajunse de alții.

Demonul este sfâșiat de frământările lui lăuntrice, obsedat de limitele cunoașterii nesfârșite.

Demonismul denumește viziunea adâncă a poetului, perspectiva nesfârșită a contemplației, care-i dă aură de nemuritor printre oamenii de rând.

Demonismul eminescian este de esență faustiană și reprezintă expresia încercării omului de-a sfârâma orice mărjire, chiar cu prețul înfrângerii, este năzuința romanticilor spre infinit.

Demonul este prezent și în poemul eminescian **Înger și demon**.

În poemul dramatic **Mureșanu**, cât și în romanul **Geniu pustiu**, apare titanul care acționează prin creația lui, în folosul omenirii, fiind un profet în istoria lor.

Dacă titanii antici s-au revoltat contra cerului, vrând să ia locul zeilor, titanii moderni, s-au revoltat contra cerului, dar n-au dorit să fie decât oameni.

Titanismul denumește forța răzvrătirii, acțiunea socială umană, coborâtă din mit în istorie și implicând optimismul, pentru că, titanii sunt deschizători de drumuri.

Geniul se fixează între demon și titan, dar se izolează de oameni, pentru că lumea terestră e

prea strâmtă în raport cu idealurile și visele lui.

După Kant și Schopenhauer, este nefericit și neînțeles pentru că idealurile lui sunt altele decât ale contemporanilor.

Descătușat de voință, geniul se dovedește inapt să servească scopurile sale personale și, prin, acesta, el se condamnă unei vieți marcate de însingurare.

În opera eminesciană, geniul apare în **Floare albastră**, **Scrisoarea I** și **Scrisoarea II**, cât și în **Luceafărul**.

Eminescu, ca poet modern, dă negației semnificația luptei pentru înlăturarea răului din lume. Răul acționează în istorie ca o lege, pentru convertirea lui în bine.

La *Hegel*, răul este forma în care se concretizează forțe motrice ale dezvoltării istorice.

Pentru Eminescu, *poetul vizionar* e un *demon sau titan*, pentru că deschide noi drumuri în artă, este un *geniu*.

El, *poetul*, are dublă semnificație, filosofică și socială, și caută *absolutul*.

Poetul vizionar are deci două modalități, alternanțe în dialectica istoriei: *contemplativă și activă*.

La baza **Scrisorii I** stă și cunoașterea în profunzime de către Eminescu a culturii și religiilor, în special, a culturii indiene.

Rig-Veda este opera care înseamnă „*cunoașterea immurilor de laudă*”, operă care reprezintă un real interes literar.

Se crede că a fost creată în perioada cuprinsă între anii 2000-1500 î.e.n.

Compozițional, cuprinde 1028 de imnuri, în majoritate adresate divinităților, personificând elementele și forțele naturii.

Imnurile au tematică bogată și foarte variată: *imnuri pentru ceremonii matrimoniale, imnuri pentru funeralii, imnuri în cinstea creării lumii și a omului (douăsprezece imnuri cu caracter filozofo-cosmogonic)*.

Cel mai celebru imn este **Imnul Creației** (X, 129), cu tulburătoarea imagine a începuturilor lumii, care l-a inspirat pe Eminescu în **Scrisoarea I**. Apare și fiorul neliniștii, întrebărilor, în care se întrezărește o ușoară notă de scepticism: „*Atunci nici Neființă n-a fost, și nici Ființă, / Căci nu era nici spațiu, nici cer și nici stihie / Avea stăpân și margini pe-atunci Universul? / Avea adânci prăpăstii? Dar mare? Nu se știe. / N-a fost nici Nemurire, căci Moartea nu-ncepuse. / Nu se născuse noaptea, căci nu fusese zi. / Nici vânt n-a fost să bată acele începuturi; / Însă Ceva în lume – Unicul – se ivi...*”¹

Dar la baza **Scrisorii I** stau și concepțiile lui **Immanuel Kant** și ale lui **Pierre La Place** despre formarea Universului. **La Place** elaborase în 1796 **teoria nebulară**, privind formarea corpurilor cosmice prin mișcarea de rotație și forța centrifugă.

Kant susține ideea **mișcării de rotație** și vorbește despre semnificația **forței de atracție dintre planete**, în sistemul solar. Potrivit concepției lui **Kant**, prin ruperea forțelor de atracție, planetele sistemului solar s-ar prăbuși în haosul primordial.

După Kant și Schopenhauer, cunoașterea ar stabili lipsa de sens a existenței. Răul domină în lume și realitatea are un caracter static, iar viața e văzută ca un vis. Lumea din jur este o înlănțuire de vise, în timp ce moartea este o formă de cunoaștere nemuritoare: „*Căci eternă-i numai moartea, ce-i în viață-i trecător. // La nimic reduce moartea cifra vieții cea obscură – / În zădar o măsurăm noi cu-a gândirilor măsură, / Căci gândirile-s fantome, când viața este vis...*” (**Memento mori**).

Voința se întrupează într-o altă ființă ce nu are memoria existenței anterioare. Spațiul și timpul sunt și ele văzute diferit, astfel, timpul nu există în afara noastră, nu se segmentează, ci se concentrează într-o permanentă actualitate.

¹ Ovidiu Drîmba, **Istoria culturii și civilizației**, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc., 1984, p. 299.

Scrisoarea I are ca temă **tragedia faustică a gânditorului care cuprinde cu mintea sa tainele Universului, dar care se zbate disprețuit de societate care nu acceptă și nu înțelege marile valori ale umanității**.

Din poem, desprindem concepția eminesciană despre gânditor și societate. În **Scrisoarea I**, Eminescu meditează asupra formării sistemului solar prin gândirea omului de geniu, a savantului ce cuprinde cu mintea sa tainele lumii.

Chipul savantului – astronom, apare și în **Scrisoarea II**:

„*Parcă-l văd pe astronomul cu al negurii repaos / Cum ușor, ca din cutie, scoate lumile din chaos, / Și cum neagra vecinicie ne-o întinde și ne-nvață / Că epocile se-nșiră ca măgelele pe ață.*”

Motivul central în poem este motivul „**lunii**”, care reprezintă **simbolul eternității, simbol cosmic**, dar care, în context, devine și **simbolul cunoașterii absolutului, a Pământului, istoriei și gândirii umane, simbol romantic al cadrului nocturn**, predilect meditației, sugerând **singurătatea și visarea**. E și **simbol al morții**, element pesimist, schopenhaurian.

Compozițional, **cadrul nocturn**, predilect meditației romantice, **deschide și închide simetric poemul**, conturând o structură echilibrată, rotunjită, dar și antitetică..

Poemul cuprinde trei mari planuri: **primul** – având ca temă **meditația poetului asupra societății și locul gânditorului în societate; planul al doilea** aduce **meditație asupra Universului cosmic**, cu cele **trei tablouri**: – **imaginea haosului, a genezei și a stingerii**, iar **planul al treilea** – **meditația poetului asupra timpului și locului gânditorului, în eternitate** (meditație cu accent de satiră).

Scrisoarea I se deschide cu imaginea cadrului nocturn în care „**luna-stăpâna mării**” devine simbolul vieții, iar „**lunecarea ei**” sugerează scurgerea timpului. „*pe a lumii boltă luneci.*” Luna devine și cadrul predilect meditației asupra existenței: „*Și gândirilor dând viață*”. Alte motive care apar acum sunt: **motivul**

ochiului ca motiv **al cunoașterii**, dar și **al creației**: „Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare”. Versul citat aduce și motivele contrastante ale **luminii și întunericului**. Motivul **timpului** este cuprins și în versul:

„Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare”, iar cel al **focului prometeic al patimii cunoașterii**, cât și **limitatul, fenomenalul, viața**, apar în versurile: „... și în odaie / Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie.”

În prima parte, poetul meditează asupra societății și a locului gânditorului în ea.

Realizează imaginea inechității sociale, structurând **tipologii sociale**, în manieră romantică – **bogați și săraci**: „Vezi pe-un rege ce-mpânzește globu-n planuri pe un veac, / Când la ziua cea de mâne abia cuget-un sărac”, cât și **tipologii umane – neghiobi și genii**: „Unul caută-n oglindă de-și buclează al său păr / Altul caută în lume și în vreme adevăr”.

Apoi, poetul conturează **imaginea omului de geniu**, realizând un portret cu putere de generalizare.

Subliniază trăsăturile fizice și morale ale omului de geniu. Condiția acestuia, poziția lui în zona supusă preocupărilor oamenilor de rând e fixată de la început prin complementul circumstanțial de loc „**Iar colo**”, complement ce semnifică, în context, lumea lui, zona lui îndepărtată, în acord cu spațiul pe care-l cuprinde și **Lucafărul**, semnificând **izolarea geniului de lume**: „**Iar colo bătrânul dascăl**, cu-a lui haină roasă-n coate, / Într-un calcul fără capăt tot socoate și socoate / Și de frig la piept și-ncheie tremurând halatul vechi, / Își înfundă gâtul-n guler și bumbacul în urechi; / Uscățiv așa cum este, gârbovit și de nimic, / Universul fără margini e în degetul lui mic, / Căci sub frunte-i viitorul și trecutul se încheagă, / Noaptea-adânc-a vecinicii el în șiruri o dezleagă.” Epitetul „**bătrânul**”, în context, devine metafora vechimii și a înțelepciunii, a continuității cunoașterii și nu conturează neapărat trăsături fizice, în timp ce versurile următoare sugerează condiția vitregă socială a omului de geniu; preocupat de

permanenta căutare, ce-i cere **dăruire și sacrificiu**, subliniate prin cuvintele „**piept**” și „**tremurând**”.

Verbul la gerunziu „**tremurând**” arată capacitatea de trăire intensă a sentimentului cunoașterii, dar și al însingurării, condiție a omului de geniu.

Motivul izolării lui de restul societății e marcat și de metafora „**bumbacul în urechi**”, în acord cu dorința de izolare, prezentă și în **Scrisoarea II**: „Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor ură, / **Laudele lor** desigur m-ar mârni peste măsură”.

Pentru semenii săi, pentru societate, omul de geniu e „**gârbovit și de nimic**”. Și în **Floare albastră**, găsim ideea zădărnicii, cunoașterii „În zadar râuri în soare / Grămădești-n a ta gândire”.

Continuitatea, frumusețea, voluptatea și jertfa actului cunoașterii, ca și greutatea lui, e sugerată de versurile: „Într-un calcul fără capăt tot socoate și socoate, / Căci sub frunte-i viitorul și trecutul se încheagă. // Precum Atlas în vechime sprijinea cerul pe umăr”. În context,

„noaptea-adânc-a vecinicii” e sintagma metaforică a haosului primordial, la care poetul meditează în primul tablou al părții a doua.

Ca și elemente definitorii ale haosului – pregenezei - sunt: **nemișcarea, întunericul și absența timpului**.

Tabloul se deschide cu **întoarcerea în timp**: „La-nceput, pe când ființa nu era, nici neființa, / Pe când totul era lipsă de viață și voință.”

Starea de incert este sugerată și prin folosirea perfectului simplu din interogațiile retorice asupra ipotezelor filosofice: „Fu prăpastie? Genune? Fu noian întins de apă?”

Ca și lipsa mișcării: „odihnea cel nepătruns”, **lipsa luminii**: „Căci era un întuneric ca o mare făr-o rază”.

Metafora sintetizatoare a **haosului primordial** e înglobată în versurile: „Și în sine împăcată **stăpâna eterna pace!**”

Fructificând ideile științifice și filosofice, cât și ideile din **Rig-Veda**, Eminescu prezintă nașterea Universului prin mișcarea de rotație a materiei: „*Dar deodat-un punct se mișcă... cel dintâi și singur. Iată-l*”

Elementele definatorii **genezei**, așa cum apar din versurile poemului, sunt: **mișcarea**, apariția **luminii** - cu dublă răsfrângere, simbol ai vieții, dar și al nașterii, cât și prezența **timpului**: „*Avem clipa, avem raza*”.

Momentul genezei este impresionant prin bogăția de simboluri, cât și prin ideile filosofice cuprinse. Astfel, ideea **elementelor duale** susținută de unii filosofi apare în versurile: „*De atunci negura eternă se desface în fâșii / De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii...*”

Sintagma „*se desface în fâșii*” ar putea sugera **viața-moartea, lumina-întunericul, iubirea-ura, ziua-noaptea, binele-răul, cunoașterea-noncunoașterea., etc.**

Versul următor semnifică spațiul infinit, nu numai Universul cosmic cunoscut de ființa umană, ci și **infinitatea de galaxii**, redată prin metafora „*stihii*”.

Ca și spațiul cosmic străbătut de Hyperion, și acesta este nemărginit așa cum o spun versurile: „*De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute / Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute / Și în roiuri luminoase izvorând din infinit / Sunt atrase în viață de un dor nemărginit*”.

Ultimul vers este definitiv pentru trăsăturile esențiale genezei, pentru că apare setea de viață și motivul dorului nesfârșit care poate fi și al iubirii - perpetuarea speței, dar și al cunoașterii, inclusiv, cea dionisiacă.

În această parte a genezei e prezentă și meditația asupra **condiției umane** și a rolului, și nu numai, a **galaxiei noastre în spațiul infinit**: „*Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsoară cu cotul, / În acea nemărginire ne-nvârtim uitând cu totul / Cum că lumea astan-treagă e o clipă suspendată, / Că-ndărātu-i și 'nainte-i întuneric se arată*”.

Versul citat sintetizează prin metaforă revenirea **imaginii haosului primordial**, echilibrând planurile poemului.

Într-un anumit fel, ideea va fi reluată și în **Luceafărul**, prin vorbele **Părintelui** – Demiurgului, cu semnificația că, **lumea este repetabilă ca și sistemul solar**:

„*Dar piară oamenii cu toți, / S-ar naște iarăși oameni. // Ei numai doar durează-n vânt / Deșarte idealuri – / Când valuri află un mormânt, / Răsar în urmă valuri; // Din sânul vecinului ieri / Trăiește azi ce moare, / Un soare de s-ar stinge-n cer / S-aprinde iarăși soare.*”

Momentul genezei transpune în plan poetic și o altă idee filosofică, aceea a **vieții văzută ca un vis**: „*Căci e vis al neființei universul cel himeric...*”

Momentul următor al **stingerii** – **apocatastazei** - e pregătit de poet prin versurile: „*În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte / Ci-ntr-o clipă gându-l duce mii de veacuri înainte*”.

Întoarcerea Universului în haosul primordial readuce elemente caracteristice acestuia, **reapare întunericul** infinit: „*Iar catapeteasma lumii în adânc s-au înnegrit / Ca și frunzele de toamnă toate stelele-au pierit*”, alături de **absența mișcării și a timpului**.

Poetul materializează în plan poetic ideea întoarcerii Universului în haosul primordial, prin **ruperea forței de atracție dintre planete**: „*Soarele, ce azi e mândru, el îl vede trist și roș / Cum se-nchide ca o rană printre nori întunecoși, / Cum planeteii toți îngheață și s-azvârl rebeli în spaț / Ei, din frânele luminii și ai soarelui scăpați*”.

Absența timpului e redată printr-o personificare: „*Timpul mort și-ntinde trupul și devine vecinicie / Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie*”. Poetul încheie acest tablou cu un vers sintetizator care închide în el valorile expresive ale cuvântului punctat de un prefix „**re-**”: „*Și în noaptea neființii totul cade, totul tace, / Căci în sine împăcată reîncepe-etena pace...*”

Metaforele care includ imaginea stingerii, a haosului sunt: „*întinderea pustie*”, „*noaptea neființii*”.

Partea a treia – meditație dar și satiră – aduce *locul omului de geniu în timp*, vorbește de *soarta lui și a cunoașterii*, în *antiteză* cu *gândirea omului meschin*.

Acum, în această parte, apar ideile schopenhauriene ale *zădărniceii cunoașterii*, cât și ale *egalității în fața morții*, ideea *imposibilității cunoașterii proprii vieții*: „*Și când propria ta viață singur n-o știi pe de rost, / O să-și bată alții capul s-o pătrună cum a fost?*” La fel, pesimismul schopenhaurian: „*Poți zidi o lume-ntreagă, poți s-o sfărâmi... orice-ai spune / Peste toate o lopată de țărână se depune.*” Din nou apare *ștergerea deosebirilor dintre ambiția puterii politice* „*mâna care-au dorit sceptrul...*”, și *capacitatea gândirii atotcuprinzătoare* „*...și gânduri / Ce-au cuprins tot universul...*”, în *perspectiva morții* „*...încap bine-n patru scânduri...*”.

Imaginea unor funeralii organizate cu falsă solemnitate dă din nou prilej poetului satiric să-și exerseze inciziile sale sarcastice în rănile tarelor omenești: indiferența, ipocrizia, lauda.

Precum omul, nici opera nu va avea în posteritate o soartă mai bună.

Incompetența, comoditatea și reaua credință vor conduce la ignorarea adevăratei opere, totul, rezumându-se la „*biografia subțire*”, căreia îi vor găsi „*pete multe, răutăți și mici scandate, / păcatele și vina, // Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt / Într-un mod fatal legate de o mână de pământ*”. Pentru că „*Astea toate te apropie de dâșii... Nu lumina / Ce în lume-ai revărsat-o*”. În context, „*lumina*” devine o metaforă cu multiple semnificații, fiind atât *simbolul vieții*, *al iubirii*, cât, în special, *al cunoașterii*, *al puterii de pătrundere a tainelor Universului* de către „*bătrânul dascăl*” - *omul de geniu*.

Cuvinte pătrunzătoare despre subtilitățile stilistice ale pasajului *Cosmogonia* a scris Tudor Vianu. Citim astăzi versurile acestea cu uimirea cu care le-am parcurs întâia oară, urmărind seria ei de *antiteze prin negarea*

cuvântului anterior, prin particule negative: *ființă – neființă, pătruns – nepătruns; prin varierea diatezei: nu s-ascunde, era ascuns; prin alternarea modurilor: de văzut, s-o văz; prin derivarea deosebită a aceleiași rădăcini.*

Limba română devine un instrument absolut docil în mâna lui magistrală și poetul o folosește pentru a exprima gânduri și viziuni cum nu se mai luminaseră niciodată într-o minte românească.

În *Scrisoarea I*, Mihai Eminescu abordează din nou tema romantică a cugetărilor geniale dintr-o altă perspectivă decât cea întâlnită în *Luceafărul*. Bogăția lirică a poemului se revarsă din toate părțile și oricare cititor este descumpănit în a hotărî ce să admită mai întâi, ideea sau expresia ei verbală aleasă, trăind din plin sărbătoarea minții și inimii omenești prilejuită de cel mai mare dintre poeții noștri.

„*Sori se sting și cad în caos mari sisteme planetare / Dar a omului gândire să le măsure e-n stare ... // Cât geniu, câtă putere – într-o mână de pământ. // Într-un cran uscat și palid ce-l acoperi cu o mână, / Evi întregi de cugetare trăiesc practic împreună, / Univers, râuri de stele – fluvii cu mase de sori; / Viața tulbure și mare a popoarelor trecute, / A veciei văi deschise-s cu-adâncimi necunoscute, / Vezi icoana unui secol lângă chipul unei flori!*” (**Memento mori – Panorama deșertăciunilor**).

LUCIA-ELENA LOCUSTEANU



MIHAI EMINESCU
CERCETĂTOR INTERDISCIPLINAR
Grigore Stamate

Deunăzi, în spațiul online, a apărut o știre care a stârnit nedumerirea multora, cu deosebire a acelorora pentru care genialul poet reprezintă mai mult decât o entitate intelectuală complexă. Și anume, că Mihai Eminescu ar fi descoperit, chiar înaintea lui Albert Einstein formula magică $E=mc^2$. O afirmație îndrăznească, asupra căreia nu insistăm, dincolo de ceea ce incubă realitatea.

Și, pentru a nu fi etichetați într-un alt fel, decât ni se cuvine, dintr-un început, mărturisim că rămânem statornici în convingerea noastră că Mihai Eminescu a fost una dintre cele mai strălucite minți ale vremii sale. Dar nu credem că ar fi corect să-i adăugăm, cu mult, peste ceea ce i se cuvine. Procedând astfel, am risca să ducem în derizoriu tot ce definește, atât de frumos și de magnific, personalitatea marelui erudit. Pentru că, și fără să apelăm la fel de fel de tertipuri, trebuie să fim de acord că pentru Eminescu – cunoscut, îndeobște, ca genial poet – dimensiunea creației sale demonstrează, indubitabil, a depășit, cu mult, perimetrul exploratorului simplu.

De aceea, reiterăm – ce am mai expus și în alte articole – că, dincolo de literatură, istorie și filozofie, Eminescu s-a manifestat și ca om de știință, în sensul obișnuit al exprimării. Mai exact – chiar dacă nu în vreun laborator sau catedră anume – prin preocupările sale s-a dovedit a fi un cercetător interdisciplinar. Unul aparte, ce și-a extins fundamentul aprofundării dincolo de orice alt transfer de metodologii și concepte din accepția clasică. Și, când spunem asta, avem în vedere, în principal, următoarele considerente, pe care încercăm să le abordăm în continuare.

În zecile de mii de pagini ale manuscriselor sale – în majoritate adunate în multele ediții ale volumelor de „Opere” – se regăsesc o serie de adnotări și de formule matematice și fizice, care alternează concret cu reflecții asupra legilor naturii și ale societății (scheme logice, note de astronomie etc.). Și, deși Eminescu nu a predat la catedră și nici nu a publicat vreo lucrare de matematică, prin ceea ce ne-a dezvăluit tuturor demonstrează că avea o gândire matematică profundă și bine structurată, dovedind serioase înclinații și în acest domeniu, mai puțin facil literaților. Astfel, în celebrele „Manuscrise Eminescu” aflate în posesia Academiei Române, există mii de pagini, care nu sunt nicidecum literare, ci sunt profilate pe matematică (definiții axiometrice, rapoarte între mărimile finite și infinite, la care se adaugă note cu aplicații concrete despre continuitate, necesitate etc) și

pe logică (diverse scheme de raționament abstract ș.a.).

Ceea ce este interesant însă, „matematica” lui Eminescu era una aplicată, una socială cu trimiteri la sistemul de învățământ al vremii, în care educația matematică era recunoscută ca fiind superficială. Tocmai de aceea, pentru Eminescu, matematica constituia „baza disciplinei intelectuale” și, pe acest temei, el susținea ferm că „o națiune fără o cultură științifică exactă rămâne la nivelul improvizăției”. Iar, ca o esențializare a celor de mai sus, la rândul-ne, putem spune, fără tendința de a da chix că, așa cum au constatat corifeii vremii sale: Eminescu nu a poetizat matematică și nici nu i-a conferit vreo tentă romantică, ci – prin prisma acestei însemnate științe exacte – a căutat să înțeleagă mai bine structurile lumii și ale societății, fiind convins că numai raporturile matematice asigură certitudine celorlalte relații.

Probabil, multora dintre noi nu le este la îndemână să înțeleagă „aplecarea” lui Eminescu și în domeniul științelor exacte, dar explicația își are sorgintea, la fel de „științifică”: în răgazul cât a studiat la universitățile din Viena și de la Berlin, fiind de notorietate pentru apropiați că acesta își lua cu conștiinciozitate notițe, pe care apoi le traducea și le corela cu științele sociale și economice ale timpului. Nu numai în privința matematicii, dar și de fizică, în care profesorul Ludwig Boltzmann – după aprecierile poetului – era un fizician de excepție.

Grație acestui mare savant, Mihai Eminescu a reușit să aibă reflecții despre concepte fizice precum forța, mișcarea, inerția, eterul (conceptul central al fizicii secolului XIX), în baza cărora și-a dezvoltat capacitatea de a înțelege bine fenomenele izolate și de a intra în substanța legilor universale. De aici, poate, și concluzia că științele exacte nu descriu doar lucruri sau fenomene, ci legile după care acestea se manifestă. Iată de ce, criticii operei sale nu se feresc să admită că, pentru Eminescu, științele exacte nu erau nicidecum opuse poeziei, ci constituiau „fundamentul gândirii sale profunde și atât de oneste”.

Orice s-ar spune și oricât ar sta unora în „gât”, trebuie accentuat că Mihai Eminescu avea o formație de intelectual complet, cu înclinații spre mai toate disciplinele din mediul academic, la care a avut acces în perioada studiilor în străinătate, între care exemplificăm: astronomia, cosmologia, chimia, biologia, logica, științele naturale și științele sociale.

Din aprecierile lui George Călinescu și Tudor Arghezi, îndeosebi, pe lângă faptul că aceștia îl considerau pe Eminescu „cel mai mare poet pe care l-a avut și-l va avea vreodată pământul românesc”, își exprimau și convingerea că: „Eminescu este, probabil, cel mai cultivat poet în astronomie”, dincolo de partea poetică fiind extrem de „interesat de cosmologia științifică”.

Sigur că, dincolo de orice alte susțineri, baza tuturor afirmațiilor în temă rezidă neîndoios tot în magistrala-i poezie, în interiorul căreia transpar idei geniale despre univers, despre ciclurile cosmice, despre infinit ș.a. (Scrisoarea I, de pildă). Însă, de reținut este că trimerurile sale nu se disipesc undeva în neant, ci se acordă exact la teoriile cosmologice contemporane sieși, conferindu-le o bază științifică reală, cu aderență la spațiul românesc. Mai mult decât atât, Mihai Eminescu revine în actualitatea timpului său cu o publicistică exactă, deranjantă pentru cârmuitori, îndeosebi. Dar, el nu se cantonează numai asupra acestui aspect, ci promovează și soluții utile pentru bunul mers al societății românești, implicându-se în substratul social și politic deficitar și alterat de interese, care nu coincideau cu cele ale poporului.

Odată cu atacarea imposturii intelectuale și a școlilor care produceau „funcționari, nu gânditori” și ofereau „diplome goale”, ce promovau și acopereau incompetența, corupția, hoția și obediența față de tot ce era străin și dăunător, venea cu soluții pentru eliminarea completă a înșelătoriei politice, pentru modernizarea autentică, pentru reformarea structurilor politice și economice, combaterea parazitismului social, dogmatismului ideatic și naționalismului fals,

decadenței morale și intelectuale. De asemenea, în intervențiile sale, acorda atenție sistemului agricol pauperizat, prin evidențierea rolului țăranimii române, pe care o aprecia ca singura clasă pozitivă, păstrătoare a valorilor autentice și milita împotriva transformării României într-o piață de desfacere la cheremul străinilor. În același timp, susținea necesitatea instaurării unui stat autonom, real și puternic, orientat, cu precădere, pe susținerea interesului național, capabil să estompeze influența străină. El zicea că: „politica externă trebuie să fie o extensie a politicii interne, o «politică a faptelor» și nu una a «fanteziilor», cu neutralitatea ca pilon strategic”.

Așadar, dincolo de orice alte considerații și motivații, putem concluziona că Eminescu – chiar dacă nu a fost un „savant de profesie”, în sensul academic al exprimării – a fost un mare gânditor modern, un spirit enciclopedic și un cercetător autodidact de nivel mondial. El este unic, în felul său, pentru că a reușit să îmbine remarcabil poezia cu filozofia, cu știința și cu tot ce avea însemnătate pentru cultura unui popor civilizată.

Nu degeaba, în cercurile academice, se mai spunea că, dincolo de eticheta de poet genial, Eminescu – ca spirit științific universal – este un fel de „Goethe al românilor”. Nu prin imitație, ci prin înalta sa prestație culturală. Pentru că ambii reprezintă universalitatea în oricare dintre domeniile în care au activat, ambii au gândit natura ca sistem, ambii au fost promotorii unei științe integrate cultural și social.

Iar, dacă pentru germanii de astăzi, eruditul Johann Wolfgang von Goethe încă reprezintă „savantul-poet al Renașterii târzii”, pentru noi, Eminescu ar trebui să reprezinte „genialul poet-sinteză al modernității românești”. Poate, și mai mult, pentru că Mihai Eminescu nu este doar un poet al trecutului romantic, ci al continuității istorice, al rădăcinilor organice ale Neamului Românesc, o temelie și o conștiință colectivă, o structură de rezistență de necontestat.

Dintre aforismele publicisticii sale – fără nicio aluzie la prezent la ce se întâmplă în prezent – am vrea să reamnitim tuturor doar una: „Tâmpiți am fost și tot așa am rămas!”

(Mihai Eminescu: *O chestiune de logică*, articol în ziarul „Timpul”, A.D.1877; George GMT, *Se întâmplă acum 100 de ani*, articol în „România Military”, 15 ianuarie 2018).

Of! Cât ne-am bucura, să nu aibă niciodată corespondent în actualitatea românească.. Doamne ocrotește-i pe români!

General Lt. Dr. Grigore Stamate



SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR ȘI MLĂDIȚELE SALE VALAHE Gheorghe Constantin Nistoroiu

*„Preoția este cel mai mare semn al Dragostei
de Hristos!” (Sfântul Ioan Gură de Aur)²*

Un fulg gingaș de nea s-a desprins din coama mățăsoasă a unui nour brodat în catifeaua argintie, lunecând ușor printre zărilor diafane care primenesc pământul binevoitor întru întâmpinarea Cerului aflat în dumnezeiască lui Sărbătoare!

Privim dincolo de streășina albastră a Cerului spre întinderea mărganului de stele, din care una, mai de rang și mai arătoasă ne prevestește divina profeție a Nașterii Fiului lui Dumnezeu!

Vântul înfoiat în penele multicolore, ca un Păun princiar, și-a întezit bagheta magică, mângâind întinderile cuprinse și necuprinse spre a uimi, a primi, a primeni și a transmite în ceruri și pe pământ ecoul sublim înveșmântat în seraficul Imn marianic al Nașterii Sfinte!

Un freamăt ușor-licăr unduit, sonor de harpă, incadescent ca un arpegiu de romanță dădea o vibrație celestă peste casa sufletului meu, întrupându-mi nemărginirea în ochi și aprinzându-mi dorurile ca niște stoluri de rândunele în fracurile lor regale aducându-mi Buna Vestire!

² Eseu dedicat scriitorului și istoricului militar Dr. Colonel Constantin Moșincat

Știam că se apropie calendaristic Sorocul anunțat de Majestatea Sa – Buna Vestire și mă simțeam profund emoționat față de acele fapte miraculoase, față de acele momente atât de divine, când din Caleașca dumnezeirii se cobora prea aleasa Prințesă a Daciei Mari – MARIA, sorocită și sortită de Tatăl ceresc să devină prin puterea Duhului Sfânt, Muma Fiului lui Dumnezeu și totodată Împărăteasă a Cerului și a Pământului și Maică a tuturor oamenilor!

Întreg sufletul meu își deschide nemărginit izvoarele suave. Inundă o mireasmă serafică, cu râuri doldora de iasomie. Peste ființa mea nu mai e noapte. Sunt muguri de Zori și Flori dalbe de ziuă ce aduc un cântec de sori și fâlfâiri de arhangheli, în a căror liniște scilpitoare îmi aud inima vibrând spre arcu cerului deschis dinspre Carpații semeți ce răspund Chemării de Sus!

Cerul se pogărâse peste candela aprinsă a sufletului meu, iar pământul sălta de bucurie sub picioarele mele ca un copil în calea mamei, încât întregul cosmos sărbătorea o sacră liturghie!

A rânduit Bunul Dumnezeu pe cel mai mare Predicator cu gură de Aur al omenirii, respectiv al slujirii Bisericii lui Hristos, să fie la rândul lui o Mlădiță aleasă a Sfântului Prooroc get IOAN Botezătorul, sacerdotul – fondator al Ordinului ESENIENILOR – Ordinul purității Preoților Albi, ce coborau din stirpea spirituală a Marelui preot-rege DECENEU, vărul primar al Mântuitorului HRISTOS și totodată Nașul Lui de Botez, Ordin care întrupa întru însușirea sa cele mai nobile atribute: dreptatea, adevărul, curajul, credința, binele, răbdarea, suferința ca desăvârșire, înțelepciunea, iubirea de Glie, dragostea de Dumnezeu, cultul morților și nemurirea sufletului.

Graiul de Aur al CUVÂNTULUI divin a avut ca mamă pe Antuza, o nobilă din Antiohia, ce îl iubea pe Dumnezeu mai presus de ființa ei, căreia îi hărăzise de soț pe Secundus – „magister militum Syriae” – arhonte, conducător al armatelor din Siria, vlăstar al unei familii cu mulți demnitari și conducători

vestiți. „*Darul Domnului este femeia tăcută și femeia bine crescută nu are preț pe pământ.*” (Înțelepciunea lui Iisus Sirah 26, 16)

Unei astfel de familii binecuvântate Mântuitorul Iisus Hristos și Maica Sa i-au dăruit pe Coconul Ioan la anul 354, cel care avea să aducă atâta strălucire pe pământ precum marele Astru. Dar bucuria și fericirea pe pământ nu e permanentă și neschimbătoare. La puțin timp după nașterea lui Ioan, Antuza a rămas văduvă la aproape 20 de ani. Și-a ținut suferința în nădejdea lui Iisus și a pornit mai departe cu dragostea ei pentru Tatăl ceresc și Maica Domnului, știind că moartea soțului, ca a oricărui bun creștin e de fapt „o mutare de pe pământ la ceruri.”

Văduva Antuza – „pildă de înțelepciune, de curăție și de neprihănire” a atașat la iubirea de mamă și rugăciunea de foc a creștinei mărturisitoare, mijloc imperativ de pedagogie, alături de formarea fiului Ioan în școlile strălucite din Antiohia unde a studiat Dreptul, Filosofia și Teologia. Și-a uimit colegii, și mai cu seamă dascălii prin elocvența, și mai ales prin cuvântul lui „de aur”.

La 2 ani de la urcarea Mamei la ceruri, la 43 de ani, Ioan primește puterea sacerdoțiului: diacon, preot, arhieru și patriarh de Constantinopol, la 26 februarie 398 devenind STÂLPUL Bisericii – Celei Una, LUMINA Adevărului adevărat și TRÂMBIȚA de aur a lui Hristos în întreaga omenire, culminând cu jertfa exilului pe care i-a „recomandat-o” un smerit sinod tâlhăresc...

La 14 Septembrie – Ziua Sfintei CRUCI, 407, înainte de a urca la ceruri a lăsat pe pământ cuvintele sale de aur: „**Slavă lui Dumnezeu pentru toate. Amin!**” (Paladie, episcopul Elenupolei, Dialog istoric despre viața și petrecerea Sfântului Ioan Gură de Aur, cap. 11, Migne, P.G.47,38) Predica de aur a Sfântului Ioan, e parcă ruptă din zorile cernite ale României de astăzi: „*Mai înainte râdeam de înalții funcționari laici, pentru că la numirea în posturile înalte nu aveau în vedere virtutea sufletului, ci averea, mulțimea banilor și intervențiile altor oameni. Dar când am auzit că nesocotința aceasta a pătruns și în*

treburile noastre bisericesti, n-am mai socotit atât de ciudat lucrul acesta. Într-adevăr, pentru ce să ne mai mirăm că fac astfel de păcate oamenii din lume, care umblă după slava lumii, care fac totul de dragul banilor, când cei care se fățuresc că nu-i mai robesc nici banii, nici slava deșartă, fac același lucru și nu sunt întru nimic mai buni decât aceștia; când cei care trebuie să lupte pentru Cer se tocimesc la numirile în posturile clericale, ca și cum s-ar tocmi la vânzarea moșiilor sau a altor lucruri; când iau oameni din mulțime și-i pun în fruntea unor treburi atât de mari, pentru care Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu n-a șovăit să Se golească chiar de slava Lui, să Se facă OM, să ia chip de rob (Filip.2,7), să fie scuipat și palmuit (Ioan 19,3) și să moară cu trupul de moarte de ocară?

Și nu se mărginesc numai la atâta, ci mai fac și alte păcate, mai nesăbuite. Nu numai că numesc în posturi din cler oameni nevrednici, dar mai îndepărtează și pe cei vrednici. Și astfel, ca și cum ar trebui să zdruncine trăinicia Bisericii pe două căi sau ca și cum n-ar fi de ajuns cea dintâi pricină pentru a aprinde mânia lui Dumnezeu, mai adaugă și pe a doua, tot atât de groaznică. Că, după părerea mea este tot atât de groaznic să îndepărtezi pe cei buni, ca și să numești pe cei netrebniți. Și se face asta, pentru ca turma lui Hristos să nu-și poată găsi din nici o parte nici mângâiere, nici odihnă.

Nu sunt, oare, vrednice aceste fapte de mii și mii de trăznete? Cum să nu te minunezi de iubirea Lui de oameni? Cum să nu te uimească milostivirea Lui? Oamenii lui Hristos distrug pe cele ale lui Hristos mai cumplit decât vrăjmașii și inamicii lui Hristos, iar Hristos, tot bun, le face încă bine și-i cheamă la pocăință. Slavă Ție, Doamne, slavă Ție! Cât de mare e adâncul iubirii Tale de oameni! Cât de mare e bogăția răbdării Tale!

Oameni care au ajuns, datorită numelui Tău, oameni cu cinste și cu vază din niște oameni de jos și de nimic, se folosesc de cinstea ce le-ai dat-o împotriva Ta, Cel ce i-ai cinstit, și îndrăznesc să facă fapte de neîndrăznit: necinstesc cele sfinte, îndepărtează și izgonesc

oameni vrednici și destoinici, pentru ca cei răi să aibă toată liniștea și deplina libertate ca să răstoarne tot ce voiesc.” (Sfântul Ioan Gură de Aur/ Sfântul Grigorie de Nazianz/ Sfântul Efreem Sirul, Despre Preoție, trad. introducere și note Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Sophia, București – 2004, p.100-101)

IOAN Dragalina, generalul erou-martir s-a născut la 16 decembrie 1860, în Caransabeș și a urcat la ceruri la 9 Noiembrie 1916, în urma luptelor de pe Valea Jiului în primul război mondial. Este descendent al unei vechi familii de grăniceri români, având leagănul binecuvântat al Țării Banatului. *„Pentru ei, neamul, țara, familia, religia au fost, întotdeauna cuvinte sfinte. N-avem date biografice decât de pe la 1750, când Nicolae Dragalina, care luptase împotriva turcilor și fusese răscumpărat din prizonierat, se întoarce acasă, la Borlova, un orășel situat la 12 km sud-est de Caransebeș, și devine preot ortodox.”* (Opritsa Dragalina-Popa, Trecutul Meu Abia Începe – Amintirile Nepoatei unui General Erou, Ed. Humanitas, București-2024, p. 119)

Stejarul Nicolae a avut parte de 8 vlăstari falnici: Anton, administrator al pădurilor de graniță, Ioan, agronom, Alexandru și Ionaș, preoți. Părintele Ionaș a avut 5 copii, al doilea fiu fiind istoricul bănățean Patriciu Dragalina, născut la Borlova în 27 februarie 1849. A studiat geografia în Germania, la Gotha și devine profesor la Caransebeș și director al Institutului Pedagogic. La 30 de ani s-a căsătorit cu frumoasa Eliza, o tânără de 15 ani. Patriciu a publicat manuale școlare, articole de istorie și geografie și lucrarea sinteză în 3 volume, Istoria Banatului de Severin.

Alexandru, nepotul preotului Nicolae, cel răscumpărat de la turci și tatăl lui Ioan, a fost ofițer și inginer geodez în armata austriacă. În 1859 a demisionat și împreună cu Marta Lazaroni, soția sa a trecut Carpații în România, la Râmnicu Vâlcea, fiind numit staroste al ținuturilor de graniță. Marta se întoarce la Caransebeș ca să-l nască pe viitorul general. Ioan Dragalina a urmat școala de cadeți din Timișoara, apoi Academia Militară

din Viena și în paralel Școala de ingineri geodezi. Încadrat în 1884 în armata austro-ungară, a părăsit-o demisionând. Vine în România înrolându-se în armata română. Conduita, ținuta, inteligența, curajul, credința sunt virtuțile care îl urcă rapid în cariera militară.

În anul 1915 ajunge general de brigadă, iar la începerea războiului preia comanda Diviziei I Infanterie, amplasată pe frontiera de vest, de la izvoarele Argeșului și până la Calafat. Armatei austro-ungare cu doi ani de război, cu tunuri formidabile și mitraliere i s-a opus cea română cu puști, baionete, în opinci, dar cu curaj spartan, iar la 15 August 1916, generalul Dragalina obține prima mare victorie. La 11 Octombrie 1916 ia comanda Armatei I, cu următorul ordin de zi, pe cere ni-l redă întocmai frumoasa și erudita sa nepoată, scriitoarea Opritsa Dragalina-Popa: *„Ofițeri și soldați ai Armatei I române, din acest moment am luat comanda armatei și cer imperios la toți, de la general la soldat: în primul rând apărarea cu viața a sfântului pământ al țării noastre, apărarea vetrei strămoșești, a ogorului și a cinstei numelui de român. Cer la toți cea mai deplină ascultare și cea mai strictă executare a ordinelor... Trupa care nu înaintază, să moară pe loc... Ofițeri și soldați ai Armatei I! Apărați cu viața voastră pământul sfânt al Olteniei și al Țării!... Dumnezeu, Majestatea Sa Regele și Țara vor răsplăti pe viteji. Cu Dumnezeu înainte!”* (Opritsa Dragalina-Popa, Trecutul Meu Abia Începe – Amintirile Nepoatei unui General Erou, Ed. Humanitas, București, 2024, p. 118-126)

Sfârșitul Eroului și începutul Martirului

La 12 Octombrie dimineța, generalul Dragalina îmbrăcat cu un cojoc de oaie, însoțit de maiorul Miltiade, colonelul Dumitrescu și credinciosul său câine Leu, îmbărbătează ofițerii și soldații la Bumbești, pătrunde adânc în defileu, trece podul aproape de Lainici, ajunge la mănăstire se spovedește, se împărtășește, dar la întoarcere drumul e blocat de inamic.

Între a rămâne pe loc și a înainta alege varianta cea mai periculoasă. „Mașina trece în viteză podul, dar când să iasă din focul mitralierelor se izbește de un cal mort, virând spre stânga, dar expusă tirului. Colonelul Dumitrescu înconjoară cu brațul capul generalului, dar un glonte îl izbește în brațul stâng sub umăr, iar al doilea sub omoplat. Generalul are brațul complet zdrobit. Ajunge la Târgu Jiu vegheat de credinciosul Leu, apoi la Craiova, unde medicii îi propun tăiera brațului rănit. (Opritsa Dragalina-Popa, op. cit.)

„Prin amputarea brațului, vindecarea ar fi mai grabnică”, răspunde medicul. „Ei bine, taie-l doctore, o să-mi ajungă și un singur braț.” Din nefericire în locul bisturiului a venit o telegramă fatală de la Marele Cartier General, care ordonă transportarea la Spitalul Militar din București. „Se pare că firele blâniei de oaie din cojoc declanșează infecția.” I s-a retezat brațul, starea i se îmbunătățește, iar contraofensiva concepută de el, aduce victoria armatei române. Pe patul de suferință, regele Ferdinand îi oferă Ordinul suprem „Mihai Vitezul.” Fiii săi sunt pe front: Corneliu, în Dobrogea luptă eroic și e rănit. Va lupta în ambele războaie mondiale ajungând un strălucit general, comandant de Corp de Armată, iar Virgiliu care rezistă eroic pe Dunăre va ajunge comandor de marină și tatăl distinsei Opritsa Dragalina.

Ziua pentru bravul general pare a fi fericită, însă seara, temperatura atinge 39 grade C, declanșând septicemia. Corneliu rănit, vine la tatăl său, alături de familie și de rege. Generalul cere să-l vadă pe Leu. Acesta intră și își pune capul mare și greu pe perna rănitului. Suferindul Comandant l-a mângâiat ușor și printre lacrimi și suspinuri a spus înăbușit de durere: „Luați-l”. Câinele s-a retras trist cu capul în jos. Acasă a zăcut câteva luni cu capul pe lăzile stăpânului său. La câteva luni de la moartea Eroului-martir, a sărit brusc la un ofițer, lătrând, iar acesta „dârz” i-a străpuns inima cu sabia. Și Leu a murit eroic ca și stăpânul său.

În seara zilei de 24 octombrie 1916, la orele 8:15, generalul erou a primit sfânta împărtașanie: „Cornel” se adresează fiului său cel mare, „îndreaptă-mă cu fața spre Banat. Tu să le spui că am murit cu ei în gând!” (Opritsa Dragalina-Popa, op. cit.) La 10:40 se stinge la 55 de ani și 10 luni.

La 16 decembrie 1942, Mareșalul Ion Antonescu l-a rechemat pe Corneliu Dragalina de pe front și l-a numit guvernatorul Bucovinei. În aprilie 1944 a eliberat necondiționat prizonierii bosniaci, muntenegreni, evrei și sârbi capturați de nemți, închiși în lagărul de la Ghiroda, de lângă Timișoara. În vara lui 1944, guvernatorul Corneliu Dragalina a suspendat obligația ca evreii din Cernăuți să poarte Steaua lui David. A intervenit pe lângă Ion Antonescu și a obținut aprobarea mareșalului pentru evacuarea evreilor din Cernăuți, evrei care urmau să fie arestați sub ordinul lui Hitler și deportați peste Bug.

„Astfel, după cum descrie, în 2001, Teodor Wexler, fruntaș al comunității evreiești din România, Corneliu Dragalina a salvat 14.750 de suflete. În anul 2002, în aula Academiei Române, același Teodor Wexler, reprezentant al Fundației Filderman, și-a început prelegerea cu cuvintele: „Permiteți-mi să-mi plec cu respect fruntea față de memoria acelor mii de români care, prin curaj și credință creștină, au salvat în anii celui de-al Doilea Război Mondial circa 400. 000 de evrei”. Printre acei curajoși și adevărați creștini, Teodor Wexler îl numește pe generalul Corneliu Dragalina.” (Opritsa Dragalina-Popa, op. cit., p. 131)

IOAN Arbore (1892-1954), generalul descendent din familia hatmanului Arbore, s-a născut la Cucuteni, județul Iași. Copilăria și-a petrecut-o la Sarinasuf în Dobrogea aproape de Deltă, unde tatăl său era preot. Un frate al său era profesor de limba română în Focșani. Ioan cu mintea ascuțită și aptitudini sportive a urmat Școala de Ofițeri de Artilerie și Geniu (1909-1911) și Școala Superioară de Război la Paris (1919-1921), urcând vertiginos ca un alpinist temerar până la gradul de general. În

primul Război Mondial a fost commandant de baterie tunuri de câmp, apoi șef de stat major, subșef al Marelui Stat Major, remarcându-se eroic în bătăliile de pe Prut, Stalingrad și Cotul Donului, primind decorațiile: „Coroana României” clasa a II-a, „Mihai Viteazul”, clasa a III-a, și „Crucea de Fier a Germaniei.

A fost subsecretar de stat în Ministerul Economiei Naționale pentru aprovizionarea Armatei între 1942-23 August 1944, demnitate care îi va aduce condamnarea în lotul Mareșal Antonescu, la 24 Mai 1944. A fost judecat de oculta proletară pentru „crime de război”, trecând prin temnițele Aiud, Jilava, Văcărești. Grav bolnav, securitatea tortionară îi propune în schimbul medicamentelor, unele denunțuri compromițătoare. Bravul general refuză categoric așteptându-și demn sfârșitul, care a venit ca o binecuvântare de Sus, în Ziua Nașterii Domnului – 1954.

Generalul aristocrat Ioan Arbore a fost pentru Patria lui deopotrivă un mare Om și un mare Ostaș! Un Om deosebit de prețios, care a fost în stare „să-și iubească rădăcinile ca să poată să-și iubească Țara!”, după maxima celebrului nostru doctor Cristian Răchitan (SUA), pe care-l prețuiesc foarte mult și un înalt Ostaș, care a devenit CAVALER al inelului de jertfă, sintagmă a ilustrului istoric militar Colonel Dr. Constantin Moșincat – Cavaler al INELULUI cu monograma „MC”, Blazon de familie, prin care părinții Vasile și Ana, l-au „legat” să-l apere: „cu Onoare, Demnitate pentru ca să-i devină Emblemă, ca și serviciul în slujba Patriei sale România!”..., care, „dacă omu acum îți cere ajutor, acum să-l dai!” (Constantin Moșincat, Cavaler al Inelului Meu la 70 de ani, Ed. Aureo, Oradea, 2023), de prețuirea căruia mă bucur de ani mulți.

Numai în temnița – mănăstire, Cetatea Văcărești au murit 9 generali ai Armatei Române, iar per total în România Penitenciară, „au plecat la Domnul 107 generali ai bravei Armatei”. (Cezarina Condurache Sfinții Închisorilor – 28 de biografii exemplare, Ed. Evdokimos, 2015)

În cartea sa de memorii, Imn pentru crucea purtată, Virgil Maxim, conturează Icoana generalului martir: „Era un bărbat frumos, deși anii de suferință îl marcase ră puternic, era de o înaltă ținută morală și demnitate morală. Cu noi cei mai tineri se purta ca un bunic, care încearcă să predea nepoților ultimile lui gânduri de dragoste pentru Dumnezeu, neam și țară...” (Cezarina Condurache, op. cit.)

Ion Vatamanu, poetul s-a năcut în Dumbrava Bucovinei la Costiceni pe 1 Mai 1937 și a urcat în Cerul dacilor la 9 August 1993. La 7 ani a fost martorul unui cutremur sfâșietor. Trupele sovietice ucrainene invadatoare au fixat frontiera chiar în grădina casei părintești. Sârma ghimpată înfiptă în grădina casei a pătruns adânc și în trupul și sufletul de crinu al copilului, producând o ruptură în ființa lui pe toată viața.

A absolvit Facultatea de Chimie la Universitatea Chișinău în 1960, iar în 1973 devine șef de laborator la Institutul de Chimie al Academiei de Științe a Moldovei și deputat din 1990. A scris volumele de poezii: Primii fulgi, 1962; Monologuri, 1964; Liniștea cuvintelor, 1971; Ora păsării, 1974; De ziua frunzei, 1977; Iubire de tine, 1981; Măslinul oglindit, 1983; Dimineața mărului, 1986; Nimic nu-i zero, 1987; Atât de mult al pământului, 1990; volumul de eseuri Viața cuvântului, 1980.

Poezia bucovineanului Ion Vatamanu este prin excelență un poem al întâmplărilor, vârstelor și stărilor sufletului, a sărbătorilor și învolburărilor dramatice. Lucrurile, oamenii, toate ființele intră în universul poetic al lui Vatamanu cu monologurile (cu cântecele) lor într-o definire și o înaltă armonie cosmică!

GENEALOGIE

„Ai auzit de tatăl meu, de mama și de mine?/
Noi din strămoși venim albine./ Pământu-i
floarea noastră dulce,/ Nectarul lui ne e
destinul,/ Deșertul și deplinul,/ Cucoara ce ne
duce... // Ai auzit de tatăl meu, de mama și de
mine?/ Când pleacă doi, unul rămâne,/ Că din
strămoși venim albine,/ Iar cel de azi cu cel de
măine,/ Când aminte și-or aduce,/ Pe-o

margine de câmp în vară:/ „Pământul – floarea noastră dulce”,/ Vor șopti a căta oară./ Ai auzit de tatăl meu, de mama și de mine?/ Noi din strămoși venim albine./ Când pleacă unul, rămân doi/ Și-n floare sentâlnesc apoi, Mireasă – ea, el – Mire/ Și-așa de tineri mi-i aduce/ Pământul, floarea noastră dulce...” (Ion Vatamanu, Altă Iubire nu este – Poeme vol. I, Ed. Biodova, București – 2001)

Tuturor Fiilor/ Fiicelor României Tainice,
întru mulți ani binecuvântați ! 2 Februarie
2026, - + Întâmpinării Domnului

SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL ȘI MLĂDITELE SALE VALAHE

*„Primul dintre toate bunurile pe care nu trebuie să le ignori este să-L dobândești întotdeauna pe Dumnezeu și să devii zidirea Lui, prin prietenia cu El și prin urcarea la Acesta.”
(Sf. GRIGORIE Teologul)*

Cerul majestuos îmbrăcat în odăjdii sale arhieresti, îmbujorat în purpura-i regală îmbrățișează cu brațele sale largi, primitoare și părintești Pământul cucernic care îi dăruiește Bunului Dumnezeu și Preamilosârdei Fecioare Maria pe cei mai Aleși Fii ai lor, plini de har, frumoși, creativi, geniali, profetici, jertfelnici, iubitori și români.

După ce s-au aprins Zorii Creației divine, la „plinirea vremii” prin purtarea de grijă rânduită de Sfânta Treime, întru graiul Logosului dumnezeiesc, a odrăslit Coconul princiar divin – Iisus din pântecelul Preacuratei Maicii sale – Divina Maria, pogorând pe pământ ramura dalbă a gândului, mugurul grăirii, armonia cântării, afundându-ne tot mai mult în undele strălucitoare – Colindele Pruncului Sfânt, care bucură totul: neaua întru încolțirea grâului, jocul copiilor, broderia de gheață, apa cu cântecele ei, aerul cu mireasma lui, lumina cu duiosia ei, poeziile sublime ale poezilor, cărțile înțelepților traci, pădurea în sumanul ei alb, princiar, casele cu cușmele țuguiate, oamenii ce par altfel de cum au fost: totul fiind urare, mirare, sărbătoare!

binecuvântat în Arianzul Capadociei de lângă Cetatea Nazianz pentru ca să îngăduie

nașterea în jurul anului 304 d.Hr. a celei care va deveni **Sfânta NONA**, din ramura aristocrată a părinților Filtatios și Gorgonia. Din binecuvântata Cetate Arianz a răsărit și **Grigorie**, un tânăr de neam ales care s-a căsătorit cu evlavioasa și frumoasa Nona, ce prețuia mai mult viața întru Hristos decât moștenirea părinților, făcând-o astfel de trei ori fericită: *„Am cunoscut noblețea cea adevărată, evlavia și știința de unde am venit și unde vom merge.”* (Sf. Grigorie Teologul, Cuvântul 18 la înmormântarea tatălui în prezența Sfântului Vasile cel Mare, 8, Migne, P.G. 35)

Din îmbrățișarea plină de har a cucerniceii, *„atletă a evlaviei”* – frumoasa Nona și Grigorie licențiat în drept, înalt funcționar, dar smerit, drept și iubitor, încununat cu harul preoției și-al arhieriei ca episcop de Nazianz, după multă rugă de foc a lor, a odrăslit Odorul Grigorie, care mai târziu a immortalizat în scris dorurile, rugăciunile, dorințele și făgăduințele mamei sale:

„Dorind fierbinte să vadă-n casa ei/ copil de parte bărbătescă,/ Și implorând pe Dumnezeu, mult s-a rugat/ Dorința ei să se-implinească,/ Și vrând înflăcărat s-aducă darul său,/ Prin rugăciune plinit-a Dumnezeu/ Putința de-a avea copil la sânul său.” (Sf. Grigorie Teologul, Poemul 11 despre propria viață, stihurile 68-74, E.P.E. 10,65)

După o lungă nerodire a pântecelui, harul lui Dumnezeu s-a revărsat asupra Nonei prin șiragul rugăciunii și șuvoiul lacrimilor fierbinți, dăruind Domnului trei odrasle, făcând să strălucească din nou în viața ei adevărul că, *„niciun lucru nu este egal cu rugăciunea, nimic nu este mai puternic decât credința.”* (Sf. Ioan Gură de Aur, Cuvânt despre Ana 2,1 Migne, P.G. 54, 643), împlinindu-se astfel și cuvântul inspirat de Dumnezeu al psalmistului: *„Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera.”* (Psalmul 125,5)

Așadar, mama Nona, ca de altfel și toate mamele noastre traco-geto-daco-române și-a început lucrarea întru Dumnezeu cu copiii din pruncie, mai întâi ca pedagog al credinței,

considerând că temelia și stâlpul educației creștinești se așează pe cuvântul scris și vorbit al lui Dumnezeu – din Cartea Vieții – temelia educației, care luminează și înțelepțește, care dă mireasmă și har, care înfrumusețează și rodește, care renaște și mântuiește întru nemurire.

Nona a așezat Sfânta Scriptură în mâinile pruncului Grigorie curățindu-l sufletește, intuind că acele mâini vor sluji Mântuitorului și Fecioarei Maria, Cerului și Pământului cu tot pulsul inimii și cu tot jarul sufletului. „*Mama a sfințit prin Sfintele Scripturi mâinile mele.*” (Sf. Grigorie Teologul, Poemul 1 despre sine însuși, stihul 438, Migne P.G. 37,1002)

Buna creștere a naturii fizice și psihice în pridvorul moralei ortodoxe, unde înflorește și rodește caracterul, este de fapt cea mai minunată artă dintre toate a omului religios! A creștinului-ortodox valah!

Iubirea Mamei creștine-ortodoxe, în speță cea geto-dacă, după cea a lui Dumnezeu este de fapt cea mai mare iubire de pe pământ, fiindcă așa i-a plâsmuit Atotcreatorul inima, numai ca să IUBEASCĂ!

Tocmai de aceea Fecioara MARIA-VLAHERNA-CARPATINA-MAICA lui Dumnezeu a fost hărăzită cu cea mai mare INIMĂ dintre toate făpturile, ca să cuprindă întreg Cerul și Pământul laolaltă!

După buna învățătură și educația aleasă primită de la părinți, Grigorie a studiat aproape toate științele acelei vremi la celebrele Universități: Cezareea Capadociei, Cezareea Palestinei, Alexandria și Atena, unde l-a cunoscut pe tânărul Vasile, viitorul ierarh, prieten și sfânt.

Pentru dragostea nemărginită și rugăciunea neîncetată către Dumnezeu, Maica Domnului i-a hărăzit Nonei cea mai emoționantă scenă din viața ei, o întâmplare minunată și irepetabilă în viața – istoria Bisericii Ortodoxe Universale: într-o zi soțul ei episcopul Grigorie i-a hirotonit fiul ca diacon, în alta ca preot și în alta ca arhiereu, împreună cu prietenul lui Grigorie, Vasile, episcop al

Cezareei, căci avea să ne amintească fiul: „*Rugăciunea mamei m-a făcut preotul iubit de Domnul și mâna dreaptă a episcopului, tatăl meu.*” (Sf. Grigorie Teologul, Poemul 4 despre sine, stihurile 3-4, E.P.E. „10, 429)

Înțeleapta Nona și-a afierosit sfârșitul vieții pământești în Biserică într-o rugă neîncetată primind privilegiul harului de Sus, precum al fiicei ei Gorgonia, să plece din rugă direct la ceruri. „*Când Nona se ruga, sufletul ei a zburat către Dumnezeu.*” (Sf. Grigorie Teologul, Poemul epitaf 79 despre adormirea mamei în fața jertfelnicului, Migne P.G. 38,52)

GRIGORE Alexandrescu (1812-1885) s-a născut în Târgoviște – Patria Văcăreștilor, a lui Ioan Eliade-Rădulescu și a lui Vasile Cârlova, ca fiu al Mariei Fusea și al Vistiernicului Mihai, la 22 Februarie 1810 (1812). „*Zâna care a prezidat la nașterea lui l-a înzestrat cu îmbelșugare cu o mare memorie și cu darul armoniei.*” (Ion Ghica, *Amintiri despre Grigore Alexandrescu*)

Anii copilăriei au fost o Corolă de flori cu poetul Cârlova și Costache Bălăcescu prin care a picurat roua învățării scrisului românesc, grecesc și latinesc, răspândind mireasma poeziei prin stihuri lirice, amestec de versuri populare românești, cu influențe grecești purtate din gură în gură de lăutari, poezia de petrecere a lui Atanasie Christopol, discipol al anticului Anacreon.

În vremea lui Cârlova și a lui Alexandrescu peste Muntenia bătea briza „poetilor Văcărești” – Ienăchiță, Nicolae și Alecu, iar în Moldova, își stăpânea singur gloria boierul gălățean Costache Conachi (1778-1849). Grigore Alexandrescu după ce citește cu pasiune operele lui Homer, Sofocle, Euripide, Platon, Aristotel, Herodot, apoi Hugo, Lamartine, Lordul Byron, Moliere, Racine, Volney, Voltaire, Boileau reușește să dea lirismului românesc o strălucire și o cugetare unică, peste culmile căruia avea să se pogoare mai târziu Luceafărul poeziei prin excelență.

Când dascălul Vaillant a deschis prin 1831 o clasă de limba franceză într-o odăiță a Colegiului Sf. Sava, povestește prietenul de o viață al lui Grigore, Ion Ghica, „*se ivise pe*

banca din fund, lângă perete, un tânăr parcă-l văd! – înfășurat într-un surtuc cafeniu, oacheș, foarte oacheș, părul negru, sprâncenele groase îmbinate, ochii căprui și scânteietori; mustața îi mijea pe buză... Pe drum la ieșirea din clasă mi-a recitat entuziasmat scene întregi din Andromaca și din Fedra.”

Peste 10 ani, când prietenul Ghica s-a întors de la Paris și-a găsit prietenul „sub chee și cu pază de soldat cu pușcă la ușă. Iată cum meritase el aceste onoruri. Generalul-Consul găsisese în înalta-i judecată că, în fabula „Lebăda și puii corbului,” Vulpea vicleană semăna aidoma cu guvernul ce reprezenta, că puii corbului erau nevinovații de Români și Lebăda omul care dă sfaturi bune, și ceruse pedeapsa cutezătorului autor.

Așa era p-atunci; o vorbă rea la palat, o simplă bănuială a Consulului te ducea nejudecat și de-adreptul la pușcărie, sau cel puțin la vreo mânăstire, fără a ți se permite să vezi altă figură amică decât a păzitorului. Și iunkerul Bălcescu era închis acolo de mai multe luni, pentru că spusese unor sergenți din regimentul său că Mircea, Mihai și Ștefan fuseser domni viteji; dar în anul de grație 1841 nu era iertat a răspândi asemenea vorbe...

Tot atunci colonelul Câmpineanu, închis 2 ani la Mărgineni, fuseser transferat la Mânăstirea-închisoare Plumbuita; Manolache Băleanu era surghiunit la Bolintin; Marin Serghiescu (naționalul) la Ocna de sare la Telega, iar Bolliac, mai norocit, respira aer curat de munte, surghiunit la Schitul Poiana Mărului, unde un cucernic călugăr rus îi citea în toate diminețile moliftele Sfântului Vasile.” (Grigore Alexandrescu, Opere Complete Poezii și Proză, Cugetarea – Georgescu Delafras)

Să fie întâmplătoare asemănarea cu situația actuală din România zică-se modernă și europeană când o simplă părere oriunde ai exprima-o „poate naște o simplă bănuială care te poate conduce chiar dincolo de granițele ”democrației globaliste ” ?!

Opera lirică a ilustrului fabulist Grigore Alexandrescu se distinge prin mari calități de stil, printr-o adâncă cugetare și printr-o înaltă

simțire care îl urcă pe culmile Poeziei frumoase:

„Meditațiile au un zbor înalt, care le ridică alături cu ale lui Lamartine. Satirele lui sunt înarmate cu împunsături de felul lui Boilleau. Fabulele, le-ar fi subsemnat însuși La Fontaine... Era de școala aceea care consideră darul poeziei ca un depozit sacru, pe care omul înzestrat de sus este dator să-l păstreze curat, neatins de patimile și slăbiciunile omenești, așa că el privea de sus, în liniștea senină, splendoarea adevărului și frumosului, care luminează binele și lovește viciul și nemernicia; în mândra și majestuoasă indignațiune, condeiiul său stigmatiza înjosirea, cinismul și lipsa de probitate precum o vedem în unele din poeziile sale.” (ibid.)

Social, a urcat sub Vodă Bibescu pe treapta de director la departamentul Credinței, iar sub Domnul Alexandru Ioan Cuza, ministru interimar la Culte, dar întreaga lui soartă a fost un destin de erou și de martir: „a luptat pe față, cu curaj, la lumina mare, pentru libertate în contra despotismului, pentru dreptate în contra abuzului și năpăstuirii, păstrând totdeauna căldura și devotamentul tinereții. A luptat fără altă ambițiune decât aceea de a fi folositor țării sale. Condeiiul său original și plin de spirit și de grație nu s-a inspirat decât din pulsațiunile mari și patriotice ale sufletului său”. (ibid.)

NOAPTEA SFÂNTULUI BOTEZ

„Este oare miez de noapte, Oara tainicelor șoapte,/ Oara tainicului vis./ Voi, Români, ce-aveți credință,/ Exprimați orice dorință, Acum tot e cu puțință,/ Acum cerul e deschis./ Creatoru-acum veghează,/ Iisus, mâine se botează.// Eu din parte-mi rog fierbinte/ Pe Acel a-tot-putinte,/ Eu îl rog și îl implor;/ Ca să scape astă țară/ De intriga din afară,/ Dumilintă, de ocară/ Și de orice-apăsător;// De contracte –ngrozitoare/ Credite extraordinare,/ Ce tezauru-au secat;/ De concesiile medicale,/ De comploturi infernale,/ Ce ne sunt ades fatale,/ Când ministru-a ordonat;/ Și de-abuzul de putere/ Ce de-mprejurări se cere.

*Eu voiesc realizare/ Dorinței celei mai mare/
Ce țara a exprimat, Dorință pri care toate/*

Intrigile sunt curmate/ Speranțele –ncurajate./ Spionajul rușinat.// Să nu mai vedem trădare./ Nedreptate, apăsare./ Răii pe cei buni călcând/ Și trândava moliciune./ Și plăcerile nebune./ Care ne aduc rușine./ Orice merit insultând.// Să piară favoritismul/ Să se schimbe egoismul/ În simțământ blând, divin;/ S-avem o dreaptă balanță/ S-avem strânsă alianță./ Care inimile –nalță./ Cu tot poporul creștin.

Voiu ca Țara Românească/ Să poată să se fălească/ Cu cei ce-o reprezentez;/ Și ca legile votate./ Ca legile confirmate/ Să nu mai fie călcate/ De cei ce le prezentez.// Voiu ca nația română./ Când va lua stindardu-n mână/ Pentru drepturile ei./ Să aibă ajutoare/ Crucea cea strălucitoare./ Crucea cea biruitoare./ Să ajute frații mei.// Rog pe Cel ce se botează/ Și credința înviază/ În tot neamul omenesc./ Să facă să fim mai bine./ S-avem zile mai senine./ Țara să nu mai suspine/ În anii ce urmăresc.” 1866. (ibid.)

TOPORUL ȘI PĂDUREA

„...Într-o pădure veche, în ce loc nu ne pasă./ Un țăran se duse să-și ia lemne de casă./ Trebuie să știți, însă, și pociu să dau dovadă./ Că pe vremea aceea toporul n-avea coadă.// Astfel se încep toate: vremea desăvârșaste/ Orice inventă omul, orice spiritul naște./ Așa țăranul nostru numai cu fieru-n mână./ Începu să slujească pădurea cea bătrână./ Tufani, paltini, ghindari se îngroziră foarte:/ „Tristă veste , prieteni, să ne gătim de moarte”./ Începură să zică: „toporul e aproape!// În fundul unei sobe țăranu-o să ne –ngroape!” - /„E vreunul d-ai noștri cu el ca să-i ajute?”/ Zise un stejar mare ce avea ani trei sute./ Și care era singur ceva mai la o parte.

–„Nu” – „Așa fiți în pace: astă dat-avem parte:/ „Toporul și țăranul alt n-o să isbutească./ „Decât să ostenească”./ Stejaru-avu dreptate:/ După multă silință, cercări îndelungate./ Dând în dreapta și-n stânga, cu puțină sporire./ Țăranul se întoarse fără de isbucire./ Dar când avu toporul o coadă de lemn tare./ Puteți judeca singuri ce tristă întâmplare.// Istoria aceasta, de-o fi adevărată./ Îmi pare că arată/ Că în fieși-ce

țară/ Cele mai multe rele nu vin de pe afară./ Nu le aduc streinii, ci ni le face toate/ Un pământean d-ai noștri, o rudă sau un frate.”1842 (ibid.)

GRIGORE Vieru s-a născut la 14 Februarie 1935, în Pererâta-Briceni-Hotin, România – și a plecat în urma unui stupid accident de mașină la 18 Ianuarie 2009, Chișinău, Republica Moldova, lăsând Patriei din trunchiul lui 2 vlăstari basarabeni: pe Călin, Tudor și urmașii lor.

Grigore Vieru – ramură de viță aleasă românească, o figură emblematică a Neamului primordial pelasgo-traco-geto-dac, a fost pentru valahii basarabeni „pâinea cea de toate zilele”, un „Rug aprins” de patriotism, o flamură de luptă a condeifului fermecat care a cântat ca nimeni altul „Limba noastră,” Patria daco-română și pe Poetul nemuririi noastre – Mihail Eminescu.

Era un om al Crucii

Cel mai mare rapsod, artist și Rege universal al Naiului de aur GHEORGHE Zamfir, povestește: „În Februarie 1990, am mers la Chișinău, unde alături de marele poet Grigore Vieru am susținut cinci spectacole magnifice. Tot timpul, fratele Grigore a fost lângă mine. Atunci am fost și am văzut Căpriana, mănăstirea ctitorită de Ștefan cel Mare... Am dat cinci concerte: trei cu Orchestra „Lăutarii” din Chișinău, unul la Sala cu Orgă, iar „Mesa Păcii” și „Marea rapsodie a primăverii”, compozițiile mele, cu orchestra Filarmonicii din Chișinău. Mi-a compus o poezie minunată în februarie 1990, „**Naiul de aur**”, pe care în fiecare seară o recita pe scenă:

„Pe ramuri păsări au amuțit,/ Și-n codru vântul s-a liniștit/ Ascultă doina din strămoși/ Sub mari luceferi luminoși./ Se-aude suflul românesc/ Curgând din naiul cel domnesc/ De crezi că ar sufla Iisus/ În focul vetrei Lui de sus.// Există un drag trandafir/ Românesc/ El se numește Zamfir/ Românesc/ Ferice de Țara de Vis/ Românesc./ Ce l-a născut și deschis/ Românesc!...” (Omul Duminicii, Ed. Prut – 2014)

„Cu toții eram cu lacrimi în ochi. El a fost primul care m-a trecut în trinitatea sacră - Ștefan, Eminescu și Zamfir... Fratele Vieru era un om al Crucii, un poet care-și căuta calea spre sfințenie... Eu sunt sigur că se află printre sfinți, se află alături de Eminescu și de voievozii mari ai neamului nostru și pun la punct un plan de salvare a acestui neam.” (ibid.)

De fapt, rădăcina trunchiului **GRIGORIE** este **GRIGORIE Taumaturgul** (213-275), episcop al Neocezareei Pontului, care s-a născut într-o familie necreștină cu numele de Teodor. A studiat retorica – arta elocinței, dreptul și latina în Cezareea Pontului, apoi pleacă împreună cu fratele său, Athenodorus, în Fenicia studiind filosofia. La invitația surorii sale, al cărei soț era guvernator în Cezareea Palestinei, cei doi frați se opresc aici. Teodor devine ucenicul marelui teolog get Origen, studiind teologia vreme de 5 ani, se botează și primește numele de **Grigorie**.

La plecare ține un vibrant Cuvânt de mulțumire, exprimând recunoștința pentru Dascălul său. **Grigorie** e hirotonit episcop al Neocezareei Pontului. Athenodorus a ajuns și el episcop. La instalarea lui Grigorie erau doar 17 creștini. Prin zelul și elocința sa a convertit pe toți locuitorii din Neocezarea, între care și pe **Macrina**, bunica Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie de Nyssa.

Părinții capadocieni din din veacul al IV-lea l-au considerat fondatorul Bisericii creștine din Capadocia. Alături de fratele său a participat în 265, la sinodul din Antiohia. „**Metafrasa la Ecclesiast**”, o parafrazăre a Ecclesiastului la Septuaginta, conține prima referire scrisă la arătările Sf. Fecioare Maria. Ieronim și Rufin o atribuie lui Grigorie Taumaturgul. (H. Crouzel, „La cristologia di Gregorio Taumaturgo”, Gregorianum 61, 1980; Ieronim, „De viris illustribus, 65)

Grigorie Luminătorul (240-332), e și el o Mlădiță aleasă și înmiresmată a Sfântului **Grigorie Taumaturgul**, tot din trunchiul traco-geto-dac, Apostol și arhiepiscop al Armeniei, născut la **Valarshapat** – **Valahsarpap**, capitala provinciei Ararat în

Armenia tracă, într-o nobilă familie. Tatăl său Anak – Anag, la instigarea lui Ardashir, l-a asasinat pe regele armean Chosroes I. Regele muribund poruncește uciderea întregii familii a uzurpatorului. Pruncul este salvat și trimis la Cezareea, fiind botezat cu numele de Grigorie și crescut în credința creștină. Se căsătorește și are doi fii minunați, ce vor deveni sacerdoți de aur ai Bisericii Ortodoxe:

Vhartanes și Aristages, acesta din urmă urmând tatălui său pe tronul de patriarh al Armeniei.

Istoricul Agathangelos, secretarul regelui Tiridat, mărturisește că **Grigorie** s-a întors în Armenia, distruge templul și altarul zeilor păgâni din Ashtishat, mâniindu-l pe regele Tiridat, care-l torturează, dar în cele din urmă se convertește și el cu întreaga familie și tot poporul la Evanghelia lui Hristos. Leonțiu de Cezareea îl hirotonește episcop, iar Petru de Sevaste îl întronizează episcop al Armeniei. Grigorie, Apostolul Armeniei îi hirotonește episcopi pe cei doi fii ai săi. Aristages participă la Sinodul I Ecumenic-Niceea (325), alături de Betranion al Schiției Mici și de ceilalți 316 Sfinți Părinți ai Bisericii lui Hristos, punând bazele Simbolului de credință. Grigorie Luminătorul s-a retras într-o peșteră din Manyea, de unde a urcat apoi la ceruri. („*Collection des historiens anciens et modernes de l-Armenie*, 2 vol., Paris, 1867-1869)

Acelaș **Grigorie Luminătorul** e purtătorul de grijă, de har și lumină al **Elianei Popa**, poeta noastră mistică născută sub euforia Toamnei, la 30 Septembrie-Ziua marelui ierarh, în 1971, la Bălcești în județul Vâlcea pe Olteț, care în cântecul inimii de foc a sufletului ei nemărginit s-a pogorât și a odrăslit întreaga cromatică a Dorurilor celeste: de Patrie, de Cer, de Neam, de Mamă, de Tatăl ceresc și de cântare, dar mai ales de poezie, ca o tresărire înflăcărată a Izvorului ce susură harul înmugurind, înflorind și rodind pururea surâsul Poetului valah creștin ortodox!

CÂNTECUL INIMII

„Doamne, doar cu Tine-n suflet eu cutez spre veșnicie!/
Chiar și slova se-nfioară sub

condeiul care-Ți scrie./ Cu ce imnuri să Te laud, cu ce graiuri prea alese?/ Din ce partituri celeste, cânt de slavă să-Ți pot țese?// Am să-mi fac din suflet harpă, când iubirea mea tresaltă/ Cu fiorul veșniciei către Tine, Ceresc Tată!// Să mă sui până la ceruri și să caut Nemurirea./ Să mă răstignesc pe Crucea, unde s-a jertfit Iubirea.

Și-n căușul palmei mele să-Ți aduc, ca-ntr-o cățuie./ Jar aprins care sărută bobul galben de tămâie./ Să mă ardă și pe mine, toți cărbunii-ncinși ai lui./ Cum Te-a ars pe Tine, Doamne, focul rănilor de cui.// Să mă-ntoarcă, prin milenii, o putere demiurgă./ Și-n condeiul meu sărac, amintirile să curgă./ Să Te văd în noaptea-n care, în veșmintele Luminii./ Te-ai născut dintr-o Fecioară mai curată decât crinii!” (Eliana Popa, Vii Ne Vom Întoarce – Poezii, Ediura Grafix, Craiova, 2021)

Alte mlădițe din trunchiul marelui Grigorie: Sfântul **Grigorie Decapolitul**, cărturarul **Grigore Ureche** (1590-1647), cronicar, mare spătar, mare vornic, „Letopisetul Țării Moldovei”; **Grigore C. Moisil** (1906-1973), matematician, academician; **Grigore Leu** (1881-1949) episcop de Argeș, apoi de Huși, martir; **Grigore Leșe**, câneazul rapsod al muzicii tradiționale românești din Țara Lăpușului, **Grigore Nistoroiu**, înfocat patriot, fiul lui **Ioan**, fratele bunicului **Marin Nistoroiu** – un purtător zelos al Comerilor de datini.

Întru mulți ani binecuvântați tuturor purtătorilor sfântului nume Grigorie!

25 Ianuarie 2026 + Sf. Ier. GRIGORIE Teologul, patriarh de Constantinopol; Sf. Ier. Betranion de Tomis.

Întru mulți ani binecuvântați tuturor purtătorilor sfântului nume Grigorie!

**Prof. teolog dr.
Gheorghe Constantin NISTOROIU,
Brusturi, Neamț**



BĂTRÂNI-N MIEZUL IERNII

Mircea Dorin Istarate

S-a înălbit pământul cu nea înveșmântat,
De parcă e cu stele de-acuma picurat,
Cu frigul ce-i afară mai seamănă a iarnă,
Iar de așa îmi fi-va și mâine de-o să-mi cearnă,
Apoi se-ntroieni-va și drumul țării iară.

Îmi stau de-acum în case bătrânii întomnați,
Mai pun un lemn în sobă, și-apoi cu gând plecați,
Îmi lasă cea căldură molatic să-i mângâie,
Și-apoi să-i moleșească, din creștet la călcâie.

*

Lor dă-le dagă Doamne, o vară cât mai lungă,
Să-i sature cu căldură și-n iană să le-ajungă
Și lasă-i lenevească mai cât au de trăit,
Că-n viața lor întreagă, prea multe au suferit.

Deschide dară cerul și lasă să îmi cearnă,
Din ceruri neauă albă, că de-aia-mi este iarnă,
Să-mi bucure copiii ce-s iar pe derdeluș
Și de acol' de foame, de-abia se lasă duși.

**

Apoi, când vine somnul pe pleoapa lăcrimată,
În vis se văd bătrânii, copiii ce-au fost odată
Și-adorm în cea clipită de rai dumnezeiesc,
În care până mâine mi-or sta, pân' se trezesc.

ARDEALUL MEU

*V-ați întrebat, ce e Ardealul
Cel dăruit cu veșnicie?
Cu frumuseți ce-aveți în dealul
Ce vi s-a dat, al vost' să fie?*

*Ardealu-i raiul di-nceputuri
În care moși mei străbuni,
Au încinstit aceste luturi
Că fost-au harnici, drepti și buni.*

*Și țintirimele pe dealuri
Cu neamu-n ele, înstelat,
Înveșnicindu-se tot valuri
Pe sub melinii înflorați.*

*Ardealul e jertfelnicie,
Necaz, durere, umilință,
Iertare multă, vrednicie
Sub umbra Lui, într-u credință.*

*E lacrimă mereu neștearsă
De câte totate dat-am vamă,
Aici să fim la noi casă,
Nu cerșetori cerând pomană.*

*Ardealu-i Coasta și hotarul
Cu roada sa din greu muncită,
Și urma care-o lasă carul
În huma asta, însfințită.*

*Ardealu-i șipotul din dâlmă
Cu apa-i rece și curată,
Și via cu miros de brumă,
Gutuia-n toamne parfumată.*

*Ardealu-i stâna veșnicită
Pe dealul cu frăguță coaptă,
Cu turma-i veșnic renoită
În dorul doini spusă-n șoaptă.*

*Ardealu-s eu și străvechimea
Tot înădiți în ăsta loc,
Iar cât mi-o ține veșnicia,
Cu Domnul fi-vom sub noroc.*

*Ardealu-i dor și pătimire
Și-n toate-i suflet românesc,
Cu țara, neamul, în iubire
Și gând urcat, în spre ceresc.*

BLESTEM

E țara-n terapie intensivă,
Îmi scapi de-acolo dacă ai noroc,
Cu toții ne plătim a noastră vină
Că noi i-am pus la temelie....foc.

E țara-n terapie intensivă,
Nimica nu se face cum s-ar cere,
E moale, bleagă, hâdă și pasivă,
Nu are-n ea voință și putere.

E țara-n terapie intensivă,
Respiră greu, e toată întubată,
Vecini-ar vrea să-i mănțe-a ei colivă,
Că văd de-acum cum zilele-i se gată.

*
E țara mea bolnavă și-ntristată
Se scurge de puteri, e-n agonie,
De vină suntem toți că am prădat-o

Când avea viață-n ea și era vie.
Acum, se stinge-ncet, că-i terminată,
Degeaba-o plângem noi, că-i prea târziu,
Fiți blestemați toți cei ce-ați sfâșiat-o,
În iad vă ardă-n veci focul cel viu.

Iar voi ce-ați stat pe margini, de pomană
Și n-ați sărit în ajutorul ei,
Învărte-se și-n voi cuțitu-n rană,
Că lași mi-ați fost, netrebnici și mișei.
**

Nu merităm Grădina Născătoarei
S-o locuim cum Domnul nostru-a vrut,
Din ce a fost frumoasă, roditoare,
Am pus-o la mezat, cu-al ei avut.

E-ATÎTA TRISTEȚE PE LUME

*E-atâta tristețe pe lume,
E-atâta necaz peste noi,
Nimic din ce facem nu-s bune,
E sufletul greu și-n nevoi.*

*Mai toți ne înșeală, ne fură
Și sufletul care-i în noi,
Românul îmi rabdă și-njură
Că prunci-s flămânzi și mi-s goi,*

*Că nu e de muncă pe-acasă
Și robi suntem iar la străini,
Că celor de sus nu le pasă
Că iar slugărim la vecini.*

*C-averea ce-am strâns-o-n milenii
Prin trudă, prin jertfa cea lungă,
Acuma în două decenii
Vândută-i la alții pe fugă.*

*E gândul negriu de cea ură,
Ca focu-i ce arde vâlvoi,
Ca melița-mi toacă ce-a gură
Blesteme cu carul pe voi.*

*Din țara ce fost-a odată
O gură sfințită de rai,
Acuma din părți e furată
De toți și de toate, și-i bai,*

*Că nu-s mai vitejii s-o țină
În mare cinstire și fală,
A noastră e toată ce-a vină
C-ajuns-am slugoi de ocară.*

*Tu dă-ne Mărite durere
Acolo în fund de genune,
La cel însetat Tu dă-i fiere,
La cela flămând uscăciune,*

*Să știe păzească-și averea
De moșii pe-aicea lăsată,
Să știe că țara e vrerea
Să fie cu toți laolaltă.*

PIGMEI NENOROCIȚI

Ni-i plânsul răstignit, Mărite Doamne,
Iar visele urcatu-le-am pe cruce,
În suflet cuibărite-s ierni și toamne
Că primăveri pe-aici nu pot s-apuce.

Lăsatu-ne-ai Mărite-n voia sorții?
Te-ai mâmiat pe noi așa de tare?
Pribegi să fim în veac prin crucea nopții
Să nu avem la suflet alinare?

Mereu te-am întristat, o știm prea bine,
Ba încă te-am uitat de-atâtea ori,
Ne-am lepădat mult prea ușor de Tine
Când cerul vieții l-am umbrit cu nori.

Ne-ai dat pe mână începutul vieții
Și pusu-ne-ai Adami aici să fim,
Picior de rai făcut-ai dimineții
Gândind că-n veci pe Tine te slăvim.

Dar ne-nfrânați noi fost-am la păcate
Și-ncet, încet, pe toate le-am pierdut,
Am vrut s-avem prea multe și-n de toate
Să fim, dar fără muncă multă și durut.

Așa din bravi ce-am fost cândva, odată,
Din oameni de cuvânt și de omenie,
Din strângători și răbdători pe vatră,
Din oameni iertători și de-ospeție,

Ajuns-am astăzi hoți la drumul mare,
Nemernici, lași, păgâni și trădători,
Ne vindem țara pe un drob de sare
Și neamu-ntreg îl vindem uneori.

Ne-am dezunit și le-am pierdut pe toate,
Pe toți îi slugărim pe-un pumn de bani,
Nu ne gândim ce fi-va mai departe

Cu țara asta peste câțiva ani.

Orbecăim prin viață la-ntâmplare,
N-avem un plan, un țel, un ideal,
Mai nou de țară nici în cot ne doare,
Noi să fim bine, chiar pe-un ultim val.

Chiar suntem orbi și surzi, ca niciodată?
Înguști la minte, tâmpi, nesocotiți?
Ne merităm osânda ce ni-e dată
Că am ajuns pigmei nenorociți.

S-a nomolit izvorul vieții noastre
Și cu păcate suntem întinați,
Nu mai privim la ceruri către astre
Și doar în furțișaguri suntem frați.
*

Sărman norod, iar ți-ai pierdut credința
Și toate cele bune ce-ai avut,
Ți-e șubredă voința și ființa
Și-o umbră ești, din ce-ai fost în trecut.

Te-or umilii și te-or scuipa vecinii,
Te-or rupe ei în câte vor bucăți,
Coroane o să ai pe cap, iar spini
Te-or sângera de-acuma-n alte hărți.

Te-ai lăcomit mai mult de cât nevoia,
Mi te-ai umplut ca râia de păcate,
Trufia ta a vrut să-și facă voia,
Să ai aici ca-n rai, tot cât se poate.

Vei pierde tot și-o să ajungi calicul
Ce-ai fost în zorii vieții de-nceput,
Vei fi cum ai mai fost atunci, nimicul
Și vieți la rând vei plânge, ce-ai pierdut.

Mereu se prind de tine cele rele,
Mereu te crezi de-asupra la ceresc,
Mereu îți pierzi măsura-n toate cele
Și nu te poți desparte de lumesc.

Mi te deplâng sortit la re-nvățare
Că repede prea uiți năravul bun,
Îmi ține minte, tu ești ceta care
Te 'nalți în spirit, ori rămâi nebun

Mircea Dorin Istrate, Târgu Mureș



SFINȚII NOȘTRI ÎN OPINCI ȘI STRAIE
NAȚIONALE (3)

Catedralei, desi aceste încălțări sunt vizibile³.

Constantin Moșincat

Dar oare în afară de Catedrala Națională mai avem asemenea reprezentări? Răspuns direct: **Da - în Catedrala Națională există reprezentări ale sfinților români și în mod concret Sfântul Mucenic Ioan Valahul care figurează printre sfinții care fac parte din programul iconografic al catedralei.** Sursele oficiale arată că pictura/mozaicurile catedralei reprezintă aproximativ 200–300 de sfinți (inclusiv sfinți români) și includ rubrici dedicate „Sfinților români” și „sfinților străjeri”, unde Ioan Valahul este menționat.

Din documentele și galerii oficiale reiese că Programul iconografic al Catedralei e foarte amplu: mozaicuri/pictură în mozaic și frescă care cuprind sute de chipuri sfinte, icoane mari (Platytera, Pantocrator etc.) și registre terțiale cu sfinți români. Materialele informative (Basilica, Doxologia, site-ul oficial al Catedralei) menționează expres intrări precum „Duminica Sfinților Români”, „sfinții străjeri” și liste în care apare și **Ioan Valahul**. Fotografiile oficiale publicate la sfințirea picturii arată mozaicuri executate într-un stil bizantin / mozaic modern - stilul iconografic al Catedralei este, așadar, **canonic (bizantino-mosaic)**, nu „folcloric” în sens popular.

Despre **încălțatul în opinci / straie naționale** putem afirma că în iconografia bisericească canonică, sfinții sunt redați în registrul liturgic-canonico-tipic; când un sfânt este reprezentat cu elemente locale (atribute naționale) acestea apar, dar de regulă într-o manieră stilizată, integrată limbajului pictural al catedralei. Catedrala folosește mozaicul/icoana canonică; **dacă există o reprezentare a Sfântului Ioan Valahul în straie populare/opinci, ea este cel mai probabil o variantă modernă sau o icoană locală (atelier românesc)** — nu tipică mozaicului canonizat al absidelor mari. Site-urile și albumele oficiale nu semnaleză explicit o variantă „în opinci” în mozaicul



Cea mai impresionantă frescă din biserica Sfântul Nicolae din Densuș, (HD) în care este reprezentat Dumnezeu Tatăl ținând în brațe pe Dumnezeu Fiul îmbrăcat în **ie românească**. Pentru că în toate icoanele Iisus e înfățișat în trei ipostaze: prunc, în iesle sau în brațele Maicii Sale, matur, de la Botez până la urcarea la cer, și, mult mai rar, pușter la 12 ani dezbătând Legea în Templu cu rabinii. într-un singur loc, din miliardele de reprezentări ale Lui apare Iisus adolescent, iar **acel unic loc de pe glob este biserica din Densuș!**

Acesta este punctul cu cea mai mare încărcătură istorică de pe cuprinsul României, cu cea mai densă mărturie a urcării ca neam pe scara devenirii. De ce ne șochează atât de puternic imaginea lui **Iisus în cămașă românească**? Pentru că asta ni-L apropie, ni-L face familiar, dar, mai mult, ni-L face contemporan, pentru că acel port țărănesc al Său la noi a supraviețuit până azi, veșmântul lui Iisus nu e o reconstituire istorică ci ceva viu, care la noi încă se poartă, iar Iisus îmbrăcat în IE nu e Cineva de prin Palestina de acum 2.000 de ani, ci Mântuitorul nostru aici, între noi, la Densuș!

Miron Scorobete

³ Basilica — articole despre icoanele/Mozaicurile Catedralei și „Duminica Sfinților Români”. Basilica.ro+1; Doxologia — prezentări ale vieții Sf. Ioan Valahul și materiale legate de Catedrala Națională. Doxologia - Portal Crestin Ortodox. sandbox://mnt/data/69223bdc-63fd-4518-904f-0a5d7a9de5da.png

Căutările noastre sunt doar la început și totuși multumitor de edificatoare. În Biserica din Densuși (Hunedoara), pe un perete există o frescă murală în care este înfățișat Dumnezeu Tatăl cu Mântuitorul în brațe, înveșmântat cu cămeșe (ie) cu motive naționale. Și am putea să spunem – sub rezerva să nu i se dea altă interpretare-, că această Biserică de la Sarmisegetuza este ca o adevărată *catedrală a credinței strămoșilor noștri daci* –. Ori nouă acest indiciu ne conferă o actualizare a continuității credinței, pe de o parte și a statorniciei pe de altă parte. Alăturăm fresca și textul așa cum l-am postat pe coperta 3 a nr.10/octombrie 2025.

La Târgu Mureș Catedrala ortodoxă – edificată pe vremea vrednicului mitropolit Nicolae Ivan și în timpul primului Patriarh Miron crieste, om al locului, s-a ridicat în 1925 sfântul locaș în care sunt zugrăviți, în straie naționale și opnci sfinții martirii năsăudeni. Dar această frescă murală reprezintă doar o părticică din cei 7.000 m² ai interiorului catedralei. La vremea aceea era una dintre cele mai mari din Europa, la fel ca cea din Timișoară zidită 15 ani mai târziu.

„La intrare, în pronaos, este pentru prima dată, cred, când a fost pictat, în cele două scene, **martiriul Sfinților Ilie Iorest și Sava Brancovici**. De asemenea, au fost pictate și monumentele sau *efigiile care în Transilvania dovedesc continuitatea prin credință a românilor*. Pe grinzile de acolo sunt pictate de la **donariul de la Biertan până la Catedrala Mitropolitană din Sibiu**, în ordinea istorică”, a menționat părintele Silviu Negruțiu, în comentariu despre importanța acestei picturi bisericești. Cine are în vedere simbolistica unor reprezentări –făcute după 1970 - nu poate să nu remarce ceea ce avem edificat astăzi în Catedrala Națională de la București = cea mai mare catedrală ortodoxă din lume! – ca o preluare, într-un plan vizibil remarcabil - a continuității de credință, sau prin credință, dar și de trăsătură de caracter, adică de blândețea și milostenia biblică a locuitorilor acestui pământ al neamului românesc.

Pictorul Nicolae Stoica – cel care s-a învrednicit a realiza opera monumentală de la Târgu Mureș - a dorit să arate credința legată de istoria românilor, astfel încât, după cum remarcă părintele Negruțiu, nu există scenă în care să nu fie roșu, galben și albastru. Și la baza cupolei, sub medalioane, este un brâu cu tricolorul pe care o privire neavizată poate să nu îl observe.

Pictorul Nicolae Stoica a dorit să arate credința legată de istoria românilor, astfel încât, după cum remarcă părintele Negruțiu, nu există scenă în care să nu fie roșu, galben și albastru. Și la baza cupolei, sub medalioane, este un **brâu cu tricolorul** pe care o privire neavizată poate să nu îl observe. Aici se întărește cu argument iconografic teoria noastră cu privire la simbolistica culorilor utilizate pentru icoane, în care dominante sunt culorile din tricolor: roșu, galben și albastru.

În studiul nostru asupra stegului scriam: Steagul nu este doar un semn de recunoaștere pe câmpul de luptă, ci **chipul viu al credinței și al jertfei** care ne leagă pe toți - o punte între generații. Prin steag, neamul românesc a rămas nemuritor. Pentru românii ardeleni, spunea Nicolae Iorga, „*steagul tricolor e ca bolta cerului de necuprins*” - întins peste munți și peste suflete, unind în culorile sale albastrul cerului, galbenul holdelor și roșul sângelui vărsat pentru libertate.

Sub acest steag tricolor au mers generații de ostași români, de la dorobanții și roșiorii Domnului Alexandru Ioan Cuza, până la voluntarii ardeleni, care și-au cusut tricolorul cu nojițele de la opinci, ca să nu-l piardă de la piept. Ei au dus în luptă nu doar arme, ci **credință, nădejde și dragoste de neam**.

Steagul a fost înfipt pe meterezele și redutele de la Grivița, Rahova, Vidin și Smârdan pentru Independență, purtat prin Bătăliile Unirii la Jiu, Olt, Prahova, Dobrogea, la Mărăști, Mărășești și Oituz, înfruntând viforul și moartea, dar niciodată nu a fost plecat la pământ. El a fluturat pe crestele Carpaților, adus de vitejii generalului Traian Moșoiu, ca semn al „libertății și dreptății”, purtat cu credenționale de poporul ales la Alba Iulia,

Oradea, Carei și Sătmar, pe Tisa și Budapesta. A fost înfășurat în sângele eroilor, udat de lacrimile mamelor și sărutat de copiii rămași acasă.

Steagul a fost scos la paradă, ridicat deasupra mulțimilor în zi de sărbătoare, ca simbol al **biruinței și victoriei sportive, ca semn al identității și demnității noastre ca neam unit.**

Opinca – zugrăvită în picioarele sfinților – arată faptul că ea singură nu a deschis drumurile unirii neamului, ci STRĂMOȘUL care o purta. Iar omul acesta, din negura de veacuri, a fost Stră-MOȘUL: pelasgul, geto-dac-ul și valahul, cel care, prin trudă și sânge, s-a așezat între munți și patru ape (Tisa, Someș, Mureș, Olt- în Ardeal- Jiu, Olt, Argeș, Ialomița – în Muntenia – Nistru, Prut, Bistrița, Siret) – toate cu vărsare în Dunăre și Marea Neagră și a trudit pe glia strămoșească, pe întinsul pământ dăruit de Dumnezeu, pe care nu l-a părăsit niciodată în spațiul dintre mare și ocean.

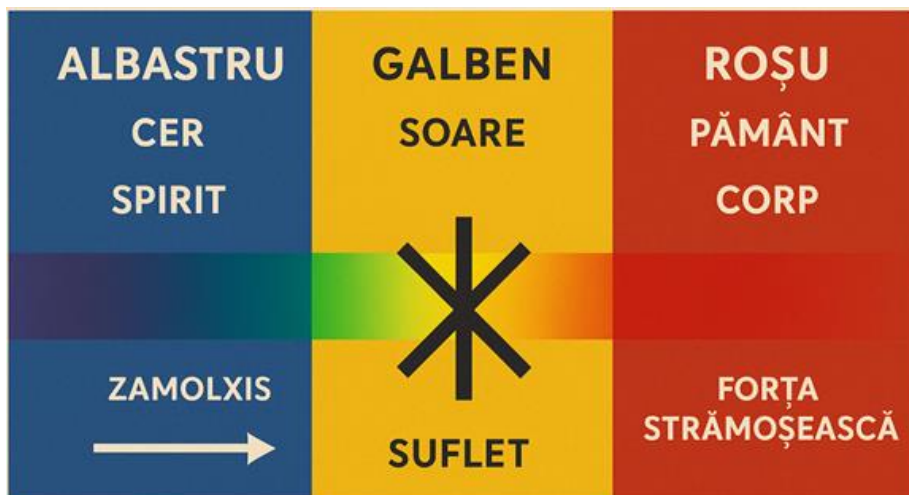
Din negura vremurilor, STRĂMOȘII au ridicat stâlpii pământului și au pus **rânduială ca în cer și în viețuirea lor**, prin Legile Belagine – legi nescrise și nesfârșite -, date de Zei și păstrate de oamenii pământului cel negru. Din aceștia s-au născut geții, neam viteaz și dârz, care l-a avut pe Zalmoxis drept părinte de credință și de lege. Codul lui Zalmoxe le-a luminat mințile, credința și fapta. Din ei s-au ridicat dacii, „cei mai viteji și mai drepecți dintre traci”, care au ținut piept tuturor semințiilor lumi și au intrat în nemurire prin numele lui Decebal, prin Tropeum Traiani de la Adamclisi (Biserica lui Adam) și Columna de la Roma.

Prin opincile sfinților și martirilor noștri STRĂMOȘII – pelasg, traco-getul, dac-ul și valahul – au mers mai departe, iar astăzi românul își recunoaște

urma, metamorfozată în Credință, imoratlizată în măreția și strălucirea de aur a mozaicului redat cu demnitate în Catedrala Națională.

Acest lucru ni se pare a fi ca un Hrisov al mărturiei noastre ca neam, săpată în conștiința rezervorului Viu al Memoriei care – deși de multe ori împresurat, asuprit și frânat în dezvoltare – n-a încetat să-și poarte pasul drept spre lumină și să-și scrie cu demnitate drumurile prin istorie purtând la vedere steagul național: roșu, galben și albastru!

Ca aspectele lămuritoare vom aminti că stegul „gintei latine” a răsărit din Inima Ardelaului, iar trinitatea – este dată chiar de trilogia sa spectrală – **roșu-galben-albastru** – trinitate pe care o putem reprezenta, ca pe o sinteză poetică-simbolică, astfel: din **Albastrul Cerului** coboară Lumina (*Gândul*), / în **Galbenul Soarelui** se formează Mîntea (*Cuvântul*), / iar în **Roșul Inimii** se face Viață (*Acțiunea*), sau altfel zis: *gând, cuvânt, faptă*. Dacă ar fi să coborâm în adâncul înțeleș al spectrului de lumină, sub raportul dispunerii acestor culori pe verticală, am putea crea chiar o **Legendă a Tricolorului de Lumină** în care: **Albastrul**, *sus*, este Cerul - locul Spiritului și al Credinței. / **Galbenul**, *la mijloc*, este Soarele - Lumină a Sufletului și a Rațiunii. / **Roșul**, *jos*, este Pământul - Sângele Vieții și Forța Iubirii. Din unirea acestor culori se naște **Omul de Lumină** - românul ce poartă în sine **Cerul, Soarele și Pământul**. Astfel s-ar creiona *Cântarea Luminii Românești*. În înaltul Cerului, **Albastrul** poartă taina Spiritului și chemarea către Dumnezeu. În



strălucirea Soarelui, **Galbenul** răsfrânge lumina Sufletului și înțelepciunea minții luminate. În adâncul Pământului, **Roșul** păstrează sângele Vieții și jertfa Neamului.

Tricolorul simbolic și sintetic: „Albastru de credință, Galben de lumină, Roșu de iubire”, el reprezintă *continuitatea de unitate spirituală a neamului*. Trilogia sacră dacică – **Spirit, Suflet, Corp** - triadă care se regăsește și în **tricolorul românesc**, care poate fi văzută și interpretată și ca o continuare simbolică a credinței și luminii strămoșești: *Lumina Cerului, strălucirea Soarelui, tăria Pământului* – o asemănăm cu unitatea sacră a neamului.

Ca dominante senzoriale și extrasenzoriale⁴ culorile din Tricolorul devin astfel **icoana luminii românești**, un punct de întâlnire între percepția vizuală, transmisă prin credința strămoșească și ca direcții spirituale, precum călătoria luminii Zalmoxiene descrisă în *Cosmografia* lui Aeticus Ister.

Tricolorul nu e o flamură simplă, ci o imensă **pânză țesută de străbuni**, întinsă peste veacuri ca un așternut al demnității românești. Este firul roșu al sângelui neînfricat, firul galben al luminii ce cade pe ogorul roditor, și firul albastru al cerului sub care am învățat să ne numim și să viețuim ca neam. De aceea avem steagul mândru desfășurat în adierea vântului în lanurile de grâu: cu flori de mac și albastrele presărate.

Eminescu a cântat tricolorul, nu ca pe un steag, ci ca pe **icoana însăși a ființei românești**, ca pe semnul sub care „**un popor din Răsărit își caută dreptatea**”.

⁴ Florin Gheorghită, *Fenomenul Valentina*, Iași, Ed. Polirom, 1997, p. 91 *Omul: o foonță din lumini colorate*. În acest context, **tricolorul nu e doar vizual**; el se simte ca **energie, vibrație și densitate: Albastru** – vibrație subtilă, liniștitoare, spiritual **Galben** – vibrație radiantă, centrul armonic, **Roșu** – vibrație densă, energizantă, stabilizatoare. Această „simțire a tricolorului” permite nevăzătorilor sau practicanților de percepție extrasenzorială să experimenteze **icoana luminii românești** și legătura cu strămoșii și Neamul Român, fără a folosi vederea.

Și dacă ar fi să coborâm pe acest tărâm intim am conchide că **Steagul** e un **Luceafăr de ziuă**, cum ar zice Eminescu stând de vorbă cu Domnul Cuza⁵. *În odaia luminată de candela unei seri domnești, Eminescu păși încet, ca și cum ar purta în spate răsufierea întregii țări. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza îl primi ridicându-se, cu privirea lui de om care înțelesese că unirea nu se scrie pe hârtie, ci în sufletul oamenilor.*

- Mărite Vodă, zise Eminescu, „**noi nu vrem nimic pentru noi, ci pentru națiune**”.

Cuza zâmbi în taina lui blândă și zise: Așa este porunca din străbuni, tinere poet. Așa am gândit și eu când am spus că Steagul nu e al unui om, ci al unui neam.

Eminescu se apropie de drapelul sprijinit în colțul odăii. Culorile lui păreau că se înalță odată cu respirația Poetului. „Steagul e stindardul

⁵ Inspirat din lucrarea recentă semnată de general prof. univ. Dr. Lazăr Cârjan, *Eminescu student la Berlin și Viena*, Ed. Aureo, Oradea, 2024. Lazăr Cârjan, iscoditor al biografiei profunde a Poetului, notează că **Eminescu – student la Viena și Berlin – n-a uitat niciodată întâlnirea cu Domnitorul Alexandru Ioan Cuza**, pe care o purta ca pe o icoană a începutului său românesc. Generalul Lazăr Cârjan arată că Eminescu, „tânăr, dar cu o seriozitate ce întrecea vârsta”, împărțase colegilor săi de la seminarele vieneze că văzuse în Cuza „nu doar un voievod modernizator, ci semnul că România poate avea un destin unitar”. Pentru Poet, acea întrevedere fusese ca **un botez al conștiinței naționale**. Autorul scrie că Eminescu, chiar printre studiile de filozofie, estetică și istorie a culturii, spunea adesea că „*actul Unirii și steagul cel nou al Țării sunt temelia care m-au urmărit pretutindeni, la Berlin și la Viena*”. Așa se înțelege de ce, mai târziu, în articolele sale, Eminescu vede în tricolor nu un simbol politic trecător, ci **Luceafărul de ziuă** care desparte noaptea de începutul drumului: o lumină a continuității românești, aprinsă atunci, de Cuza, și purtată mai departe de fiecare generație. Munca exemplară a unui cavaler eminescian” nu e doar expresie ci și substanță a unui mod de a fi: e rang, e datorie, e felul acela de a lucra cu lumina, cu rigoarea, cu adevărul, pe care Eminescu însuși l-a cerut celor ce vin după el. L-am numit pe generalul Lazăr Cârjan „Un cavaler eminescian” care nu slujește omul, ci ideea; nu caută aplauze, ci dreptate; nu umblă după triumf, ci după înălțare; nu scrie ca să impresioneze, ci ca să immortalizeze pentru nemurireze. Iar în raport cu tricolorul, Domnul Cuza, cu rădăcina valahă, cu opinca strămoșească și cu arcada Carpaților de veghe are în cavalerul eminescian o singură și sigură armă: adevărul frumos, rostit limpede și demn.

idealurilor naționale...” *murmura el, cuvinte ce și le va reaminti în propriile articole...*, „**într-însul trăiește istoria unui popor, credința lui, suferințele și izbânzile lui.**”

Cuza, cu mâinile la spate, privea tricolorul ca pe un vechi prieten. Eu am spus, Eminescule, că acesta e semnul României. Tu ai spus că „steagul e simbolul națiunii și al unității ei morale”.

Atunci, Eminescu ridică privirea – acea privire de luceafăr coborât printre oameni – și rosti cu glas încet, dar adânc: **Maria Ta, steagul acesta e ca Luceafărul de ziuă: el nu luminează noaptea, ci înălțarea neamului. El a înrăzărit calea neamului, căci trei culori au aprins trei virtuți: sângele, lumina, cerul. Și fără ele, România n-ar fi decât o umbră.**

Cuza atinse lemnul lăncii. - Ai dreptate, Mihai. Steagul a fost mai întâi semn, apoi a devenit voință, și prin voință – Țară.

Eminescu înclină fruntea. - „Țara nu e pământul, ci sufletul care-l locuiește... Și sufletul acesta, Mărite Vodă, a prins contur sub tricolor”.

În tăcerea aceea luminată de candela domnească, steagul părea că respiră. Un luceafăr nevăzut se ridica pe cer, de parcă ar fi binecuvântat întâlnirea dintre Poet și Domnitorul care a dat României chipul modern.

Și pentru o asemenea reconstituire, ce poate va fi preluată de condee mai inspirate, îmi îngăduiesc să schițez și un *legământ cavaleresc eminescian cu tricolor*:

Jur pe lumina ce răsare din cuvântul lui Eminescu, să păstrez neștirbit adevărul Neamului meu.

Jur pe Tricolorul ce ne-a fost pânză de suflet, să nu las nicio umbră să-i stingă strălucirea.

Jur pe opinca străbunilor, care a bătut cărările libertății, să calc drept, fără teamă, pe urma lor.

Jur pe crucea de pe munte și pe Sfinxul străjer, să veghez, în mine și în ceilalți, spiritul strămoșesc al demnității.

Jur pe jertfa celor căzuți și pe munca celor rămași, să ridic, oriunde mă aflu, numele Țării mele.

Așa să-mi ajute Lumina, cea care l-a făcut pe Eminescu să fie Stea pentru popor, și pentru România - Luceafăr de ziuă peste veacuri.

-va urma- Col. Dr. Constantin Moșincat



ÎMPĂRȚIREA TIMPULUI.

Al. Fl. Țene

Cine a creat calendarul, zilele, lunile și orele?

Timpul este una dintre cele mai enigmatice realități ale existenței umane. El nu poate fi văzut, atins sau oprit, dar poate fi măsurat, împărțit și ordonat. De-a lungul istoriei, oamenii au simțit nevoia să dea timpului o structură, să-l transforme dintr-un flux abstract într-un instrument al vieții sociale, religioase și economice. Astfel au apărut calendarul, zilele, lunile și orele – creații ale minții umane, inspirate din observarea naturii și a mișcărilor cerești.

Primele forme de împărțire a timpului au apărut odată cu observarea ritmurilor naturale. Alternanța dintre zi și noapte, succesiunea anotimpurilor, fazele Lunii și mișcarea aparentă a Soarelui pe cer au oferit repere stabile. Civilizațiile arhaice au înțeles rapid că aceste cicluri se repetă și pot fi anticipate.

Ziua a fost cea mai evidentă unitate de timp, determinată de rotația Pământului în jurul axei sale. Noaptea și ziua au căpătat nu doar valoare practică, ci și simbolică, fiind asociate cu viața și moartea, lumina și întunericul, ordinea și haosul.

Luna a fost primul „ceas ceresc” al omenirii. Faza sa ciclică, care se repetă aproximativ la fiecare 29,5 zile, a stat la baza împărțirii timpului în luni. De altfel, termenul „lună” provine chiar din observarea acestui astru.

Civilizațiile sumeriană, babiloniană și egipteană au elaborat primele calendare lunare și lunisolare. Ele foloseau ciclurile Lunii, ajustate periodic prin observații solare, pentru a menține coerența cu anotimpurile. Astfel, luna nu era doar o unitate de timp, ci și un reper religios, sacru.

Anul a fost determinat de revoluția Pământului în jurul Soarelui, aproximativ 365 de zile. Egiptenii antici sunt considerați primii creatori ai unui calendar solar relativ precis, bazat pe revărsările Nilului, corelate cu apariția stelei Sirius.

Romanii au preluat și adaptat aceste sisteme, iar în anul 46 î.Hr., Iulius Cezar a introdus calendarul iulian, stabilind anul de 365 de zile și o zi suplimentară la fiecare patru ani. Acesta a fost corectat ulterior prin calendarul gregorian, instituit de Papa Grigore al XIII-lea în 1582, calendar care este folosit și astăzi în majoritatea lumii.

Lunile, așa cum le cunoaștem, poartă amprenta istoriei romane: unele sunt dedicate zeilor (Martie – Marte), altele împăraților (Iulie – Iulius Cezar, August – Augustus).

Săptămâna de șapte zile își are originea în tradiția babiloniană și a fost consacrată de cultura iudaică, apoi de creștinism. Cele șapte zile corespund, simbolic, celor șapte corpuri cerești cunoscute în Antichitate: Soarele, Luna și cele cinci planete vizibile cu ochiul liber.

Ziua de odihnă, sabbatul sau duminica, a introdus o dimensiune spirituală a timpului, transformând calendarul într-un instrument nu doar practic, ci și moral și religios.

Împărțirea zilei în 24 de ore provine din Egiptul antic, unde ziua și noaptea erau împărțite fiecare în câte 12 părți. Babilonienii au perfecționat sistemul, introducând diviziunea sexagesimală, de unde provin minutele și secundele (60 de minute, 60 de secunde).

Inițial, orele nu aveau durată egală; ele variau în funcție de anotimp. Abia odată cu apariția ceasurilor mecanice, în Evul Mediu, ora a devenit o unitate fixă și abstractă, desprinsă de ritmurile naturale.

Deși este bazat pe fenomene naturale, timpul măsurat este, în esență, o convenție culturală. Diferite civilizații au avut calendare diferite, începuturi diferite ale anului și moduri distincte de a percepe trecerea timpului. Modernitatea a adus standardizare globală, culminând cu fusurile orare și timpul universal coordonat (UTC).

Astfel, timpul a devenit un instrument al organizării sociale, al muncii, al economiei și al tehnologiei, dar și o sursă de neliniște existențială.

Calendarul, zilele, lunile și orele nu au fost „inventate” de o singură persoană, ci au rezultat dintr-un efort colectiv al umanității de a înțelege și ordona lumea. Ele reprezintă o punte între cer și pământ, între natură și cultură, între cosmos și viața umană. În fond, împărțirea timpului este una dintre cele mai mari creații ale omului, o încercare de a da sens unei realități care, prin însăși natura ei, curge neconținut și indiferent de voința noastră.

Al. Florin Țene,
Cluj Napoca



LANSARE DE CARTE

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNILOR
 COLECȚIA EUDOXIU HURMUZAKI. SERIA A 3-A. VOL. IX.
 UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE (1854-1859)
 OGLINDITĂ ÎN ARHIVELE RUȘESTI

Muzeul Unirii din Iași,
 Sala Dublei Alegeri,
 sâmbătă, 24 ianuarie 2026, ora 12:00

invitați:
 Ion Coșer, Consul general al Republicii Moldova la Iași
 Acad. Ioan Aurel Pop, Președintele Academiei Române, (intervenție video)
 Prof. univ. dr. Mihai Cojocariu, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
 Dr. Cătălin Botoșineanu, Arhivele Naționale ale României, Serviciul Județean Iași
 Conf. univ. dr. Gabriel Leanca, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
 Dr. Oleg Spânu, Președintele Asociației „Dreptul Basarabiei”, Iași

editori:
 Tatiana Varta
 Conf. univ. dr. Ion Varta, Universitatea de Studii Europene din Moldova

MODERATOR:
 EXCELENȚA SA, PROF. UNIV. DR. DUMITRU PREDA, AMBASADOR, M. C. AL ACADEMIEI ROMÂNE

Logos: 100 DE ANI PALATUL CULTURII IAȘI, UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI, ACADEMIA ROMÂNĂ

Logos: ZIARUL DE IAȘI, TIMPUL, venimantul, WIRE, ASPIRAȚIA, LUMINA, IașiPlus

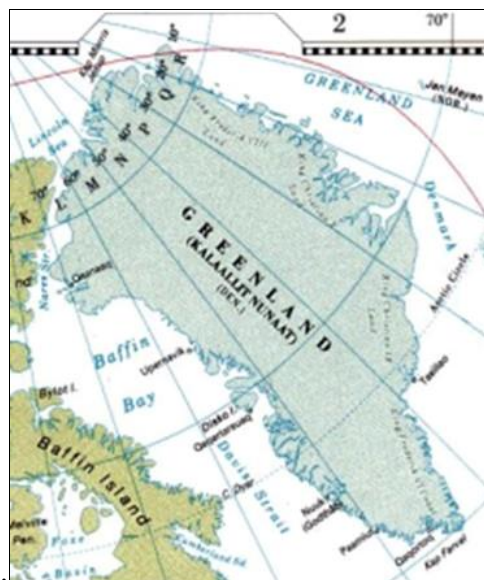
**DREPT-ZALMOXIANUL DONARES >
DUNĂRE DIN DACIA (AETHICUS
ISTER) – REDESCOPERITOR AL
AMERICII ȘI REOCOLITOR AL
PĂMÂNTULUI ÎNTRE ORIZONTURILE
ANILOR 461 ȘI 465 D. H. (VI)**

Ion Pachia-Tatomirescu



(22) „Redescoperirea“ celei mai mari dintre insulele Emisferei (Americii) de Nord, Crisolita / Greenland, pe la 12 iunie 462. După ce Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) și echipajul său de Cavaleri ai Zalmoxianismului, pe la 2 iunie 462 d. H., se avântă în traversarea Oceanului Atlantic spre cea mai mare dintre numeroasele insule ale Americii de Nord (bazându-se, în primul rând, pe cunoștințele transmise prin tradiționalele școli ale oralității zalmoxian-culte din Dacia strămoșească despre teluric-celesta cale-spirală sacră a Mesagerului / Solului Daciei la Dumnezeu, trimis „tot în cel de-al cincilea an“, „an al nuntirii cosmice a Pelasgo- > Valaho-Dacului“, cale-spirală de parcurs „dus-întors“ nu întâmplător în cinci ani, tot „de-o cincinală“ fiind nevoie și pentru ocolul Pământului, și, în al doilea rând, întemeindu-se și pe informațiile culese „din teren-țărurile Europei“ cât și „de pe fața Oceanului Atlantic de Nord“), evident, nu „pe calea nord-vestică, mai scurtă, dar și mai periculoasă“, de 285 km, dintre Riakeon / Iceland și „pemanent-amenințător-înfiordat-necercetatul

țarm de gheață“ din sud-estul respectivei insule, ci pe mai lung-maritimul drum de vreo două săptămâni de navigat prudent, cu „derulare“ pe c. 1145 km, între **Reykjanesta** și extrem-sudicul vârf / cap al acesteia (mai bine zis, până la localitatea de poartă astăzi numele de **Prins Christianssund** – v. traseul pe harta **b / infra**), de unde, chiar din ziua sosirii aici, de pe la data de 12 iunie 462, începe interdisciplinara cercetare / prospectare a țărmurilor, ocolind american-insularul vârf / cap și cărmind-o „tot la dreapta“ (prin atlanticele valuri din aria cunoscută geografilor contemporani sub numele de Marea Labrador), pe la „meoparele marelui golf“ – „mai blând-mare-golf“, desemnat pe hărțile actuale prin sintagma Golful Baffin (Baffin Bay – v. harta **infra**) – și înaintând spre nord-vest, în căutarea unui loc de încartiruire (pare-se, pe țărmul de la golful / fiordul cu a Eschimoșilor / Inuiților capitală, **Nuuk / God-thab** de astăzi) până după solstițiul de vară, pregătindu-se să intre „la momentul oportun“ pe canalul de lângă Polul Nord, canal / culoar navigabil printre insulele americane de-aici, „fără pericole“, cam „tot în al cincilea an“.



a.
(a) Crisolita, adică Greenland / Kalaallit Nunaat (cf. AtlOx, 145);



Crisolita / Greenland: (a) țărșm olivin cu case inuite în mai-2018; (b) nestemata **Crisolita**, adică **olivina**; (c) „...un țărșm de vară-crisolită“ (cf.

<https://www.google.com/maps/place/Groenlanda/@71.7071253>).

Cercetând fiordurile și luându-și informațiile utile de la Inuiți (chiar și de la cei din fiordul capitalei, **Nuuk / God-thab**, unde, pe la solstițiul de vară, 21 iunie 462, a făcut „o haltă“ de câteva zile, spre a cerceta zona și spre a culege noi informații despre „canalul navigabil printre insulele inuit-canadiene“), Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) știa multe și despre Polul Nord, cu imens-misterioasa-i Crisolita, și despre continentul de gheață de la Polul Sud, Antarctida (cf. Ut-50, Ut-52 etc.), fie din anterioare „călătorii documentare“ făcute în vacanțele dintre anii de studii la Înalta Școală de Cavaleri ai Zalmoxianismului, fie din arhivele acesteia:

«Duas **plagas mundi** maiorem vim habere tam in ventorum flatu quam et in alia divisione aeris sive in diversis elimentorum varietatibus **septentrionem** et **meridiem**.» / „Totuși, în două regiuni mai mari ale suprafeței Pământului, cea de la **Polul Nord** și cea de la **Polul Sud**, pe cât de verosimil e să aibă a vânturilor putere de suflu și în cealaltă diviziune a Aerului, sau dacă-i în direcții opuse, cu diversitățile elementelor“ (Ut-71 / AethK-93, p. 105; s.n.); «In unam nimiam

rigorem et maiorem motionem Oceanum habere et elevationem quam reliquas **plagas orbis** insolamque ultimam **septentrionalem** in Oceanum ipsum.» / „Ca Oceanul [planetar] să aibă într-o parte [de la sud] o încremenire / împietrire excesivă și cu o mai mare scuturătură de friguri, dar și cu mai multă înălțare decât în ceea ce rămâne raportat la întregul regiunilor planetei și cu insula [Crisolita / Greenland] din cealaltă, ultima [parte], **de la nord**, în însuși Oceanul [planetar].“ (Ut-72 / AethK-93, p. 105; s. n.). Exploratorul atrage atenția asupra faptului că dacă în vară, pentru foarte scurtă vreme, peisajul **Crisolitei** este edenic, în schimb, în majoritatea zilelor dintr-un an, gerurile, viscocele, stihiiile polare, temperaturile extrem de scăzute etc. sunt cumplite, greu de suportat, chiar și pentru autohton / Inuit.



Relief

glaciar groenlandez (a)



b

/ (b) Indicator de distanțe planetare de la Pond Inlet – (de la nordul Insulei Baffin / statul Nunavut-Canada, în decembrie 2017 – și până la: Iqualuit (în sudul insulei Baffin) / 1070 km; South Pole (Polul Sud) / 1871 km; Cape Town / 13775 km; Sydney / 14874 km; Tokyo / 7640 km; etc.

(cf. <https://stiri.md/article/international/onu-valul-de-canicula-din-europa-ameninta-calota-glaciara-din-groenlanda>).

Totodată, privitor la vegetația din zona glaciară a Crisolitei / Groenlandei și a insulelor din vecinătatea-i (v. foto *supra*),

Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) notează în al său *Catalog-de-A-Ținut-Locului-Buna-Ordine* / «Explicatus Cathalocus Conpescuit» (de prin luna iunie-462), de unde a transferat în «Cosmografie» și fraza nu tocmai încurajatoare, dar veridică, frază ce azi se constituie în primul document scris despre „lumea din acest spațiu“:

«[In Crisolitam...] tantamque vim ventorum ibi esse, ut nullo umquam tempore in eas nihil virede aut floredum quandoquidem nullatenusque prae rigore valeant.» / „Și [în Crisolita / Greenland...], numai putere a vânturilor (viscolelor) este acolo [pe calota-i glaciară] încât dintre acestea ce-s de-nverzit, sau de-nflorit, în niciun chip, în nicio-mprejurare, n-au tărie / rezistență în fața înghețului.“ (Ut-73; cf. Ut-243; AethK-93, 105; PTAeth-2009, 53 sq.).

De la urbea Nuuk, peste o săptămână și câteva zile de la petrecerea solstițiului de vară-462, vreme în care tatonaseră și cercetaseră interdisciplinar atât țărmul groenlandez de la Golful Baffin cât și pe cel opus, de la Insula Baffin, tabăra Donaresienilor s-a decis a se muta mai spre Polul Nord cu 1500 km, pe la 29 iunie 462, chiar în nordul insular-baffinez, de pe la Pond Inlet (v. foto *supra*), evident, pentru încă o vreme, spre a putea ține sub observație „navigabilitatea printre cât mai puține sloiuri / aisberguri periculoase“ pe culoarul interinsular-canadian dintre Crisolita (Greenland) / Baffin Bay și Beaufort Sea, cea din margine de Ocean Arctic.



(23) De la Inuiții Crisolitei și ai Insulei Baffin (din Pond Inlet), „pe un antic-arctic culoar interinsular navigabil“, pare-se („tot într-o vară de-al cincilea an“, sau anul trimiterii periodice a Solului Daciei la Dumnezeu, neapărat, „dus-întors“), și până la Inuiții din Paulatuuk-Inuvik. Și cum „triumghiul corăbiilor“ donaresiene era gata de a face un nou traseu de peste 1500 km și, totodată, cum sloiurile periculoase se răriseră bine în apele dintre insulele cu ghețari, pe la 21 iulie 462, Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) și echipajul său s-au hotărât să pornească „la drum nou“,

dar cu și mai mare prudență decât până acum, dinspre Crisolita (Greenland) / Baffin Bay, pe culoarul navigabil dintre partea nordică a insulelor numite azi Baffin ori Bylot și partea sudică a insulei Devon, înaintând printre Cornwallis Island și Somerset Island, printre Bathurst Island și Prince of Wales Island, printre Melville Island și Stefansson Island, de unde „au cârmit-o la stânga, pe-o scurtătură cam de 188 km“, dintre Victoria Island și Banks Islands, traversând apoi Golful Amundsen (de la Marea Beaufort), spre a face, pe la 15 august 462 – după străbaterea unei căi însumând 1804 km –, o binevenită / binecuvântată haltă „pentru revizii tehnice și reenergizarea echipajului“ în regiunea Inuvit a Canadei, pare-se, chiar pe țărmul golfuluțului unde se află astăzi localitatea inuită Paulatuuk / Paulatuk („ținutul cărbunelui“), localitate cunoscută în anotimpurile recentelor vremuri și prin faptul că este înzestrată cu un modern aeroport.



Din Baffin / Pond Inlet, „pe culoarul navigabil, în iulie-462“, până-n Paulatuuk, c. 1804 km (cf. <https://www.google.com/maps/@70.5631507,-96.3466368,1616314m/data=!3m1!1e3>).

„Navigabilul culoar“ dintre insulele Baffin-Bylot / Devon și Melville / Stefansson – folosindu-se și „scurtătura“ dintre insulele Victoria Island și Banks Islands – era frecvent folosit până dincoace de secolul Drept-Zalmoxianului Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister), deoarece și clima de la Cercul Polar de Nord (circumscriindu-i-se și America Arctică, din Crisolita / Groenlanda, peste droaia de insule canadiene, până-n Alaska, precum și Eurasia Scandinavico-Siberiană) înregistra pe-atunci temperaturi cu mult mai ridicate decât azi (de altfel, și în Dacia Donaresienilor, temperaturile erau superioare celor din contemporanele state pelasge > valahe invite între sfârtecătoarele roți dințate ale imperiilor din secolele al XIX-lea și al XX-lea – România, Republica Moldova etc. –, facilitând o mai bogată floră / faună, de vreme ce la Dunărea de Jos și în nord-vestul Mării Negre, pășteau cămilele cu două cocoase – azi, arealul restrângându-li-se la Mongolia și câteva regiuni asiatice –, tot în spațiul anticei Dacii trăind și leii, „fiind atestați de istorii“ de prin secolul al V-lea î. H. și până dincoace cu puțin de veacul al V-lea d. H., având „prim-certificare“ în *Istorie*, de Herodot, însă, la carian, pe la anul 514 / 513 î. H., acești faimoși regi-prădători s-au dovedit „mari iubitori-mâncători ai cămilelor din dotarea armatei lui Darius“ – ce trecuse cu tăvălugul imperial-perasan-cuceritor peste Greci, Thraci ș. a., dar nu și peste Cavalerii Zalmoxianismului, dar nu și peste armata dacic-întâmpinatoare din Gaetia / Geția, ce le-

a tăiat Perșilor elansarea războinică tocmai în provincia natală a Drept-Zalmoxianului Donares / Aethicus Ister, obligându-i a face cale-ntoarsă fără vreo victorie în fața Cavalerilor Zalmoxianismului; poate și din motivul că leii Daciei au devorat cămilele din dotarea armatei lui Darius pe când campase pe țărmul Mării Negre din dreptul Munților Balcani, în ciuda dispariției lor fizice din areal, „sărit-au peste secole“ chiar în național-monedele-ale ale statelor ivite „prin voia“ imperiilor evmezice / contemporane chiar din „mereu-interzisa“ Daci Nord-Dunăreano-Pontică : România, Moldova etc.).

Reamintim Distinsului Receptor că recent, în ciuda periculoaselor aisberguri / sloiuri de-au obturat, sau de blochează de secole căile navigatorilor planetari, mai ales, grație ultramodernei tehnici „de vârf“ înregistrate în perimetrul construcțiilor de nave („nave spărgătoare de gheață“, „nave comerciale“ etc.), și culoarul Donaresian-antic dintre insulele Baffin-Bylot / Devon și Melville / Stefansson – folosindu-se și alte „scurtături“ în afară de cea dintre insulele Victoria Island și Banks Islands – poate redeveni „permanent-navigabil“, ca segment dintr-o cale martitimă certă, de-aproape șase mii de kilometri, făcându-se astfel posibilă o neasemuită dezvoltare a comerțului, a turismului etc., prin nordul Americii, între Oceanul Atlantic, Oceanul Arctic și Oceanul Pacific, după cum a demonstrat nava de transportat marfă, *Nunavik* (construită în Japonia și deținută de companiile de transport, *Fednav*, din Canada):



Traseul navei canadiene *Nunavik* din 19 – 30 septembrie 2014 (cf. <http://www.prisma-online.ro/3505-pasaj-nord-vest-spargatoare-gheata/>) cuprinde și calea maritimă nord-americană de pe la anul 462 d. H. a echipajului Donaresian din Dacia Ponto-Dunăreană într-un „ocol al Pământului“ cu 1057 de ani înaintea lui Magellan (cf. PTAeth-2009, 39).

«Nunavik [...] a plecat din Deception Bay, Canada, la 19 septembrie [2014] și a depășit Punctul Alaska Barrow, marți, 30 septembrie [2014]; [...] a devenit prima navă de marfă care a navigat prin Pasajul de Nord-Vest, fără o escortă de spărgătoare de gheață; [...] este un vas de clasă Polar, care poate străpunge un strat de gheață de aproape un metru și jumătate grosime la o viteză de trei noduri» («Prisma», periodic online, Reșița-Dacia / România, numărul din 9 octombrie 2014).



(24) **Donaresienii înaintează pe lângă țărmul arctic-alaskan, într-o verde lumină fascinantă de Hiarcă, adică de Auroră Boreală.** Cu „exacte“ informații de la autohtonii insulelor cunoscute până acum din aria Cercului Polar de Nord, privind atât registrul diurnului (ziua polară), cât și la registrul nocturnului (noaptea polară, soarele de la miezul nopții solstițial-văratice etc.), dar și cu atenție sporită aidoma celei de pe culoarul interinsular (*supra*), pe la 19 august 462, Donaresienii pornesc la drum din Paulatuuk (Canada), spre Alaska. Înaintează însă – de pe la 25 măsurar din respectivul an –

nghite capete de perechi decedate, *soț – soție*, ducându-le la Dumnezeu spre a li se da o încă o viață eroică întru Tinerețe-fără-Bătrânețe-și-Viață-fără-Moarte“, sacrul nume neavând echivalent în latină, Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Ister adaptându-l drept **Hiarca**, *ae*, f.) și în limbajul „astronomilor de serviciu“ fiind desemnat prin sintagma **Auroră Boreală / Australă**.

După ce Donaresienii parcurg c. 1000 km, „triunghiul“ navelor intră în artic-alaskanul Prudhoe Bay pe la 3 Răpciune 462 (v. foto *infra*), pentru „o scurtă haltă“, și pentru verificarea tehnică a ambarcațiunilor, și pentru completarea proviziilor necesare în etapa următoare, și pentru ca întregul echipaj „să se bucure-n Prudhoe, mai terestru, de cereasca Hiarcă / Auroră Boreală“, dar și pentru ca Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) să mai adauge alte note în „jurnal“, în «Catalogul-de-A-Ținut-Locului-Buna-Ordine» / «Explicatus Cathalocus Conpescuit», sau să mediteze și mai profund, fie la cele întâmpinate / petrecute pe ruta maritimă din Crisolita / Groenlanda încoace, fie la cele privitoare la Hiarcă și la cele cinci



Din Paulatuuk (Canada) și până-n Alaska, la Point Hope: 1892 km (cf.

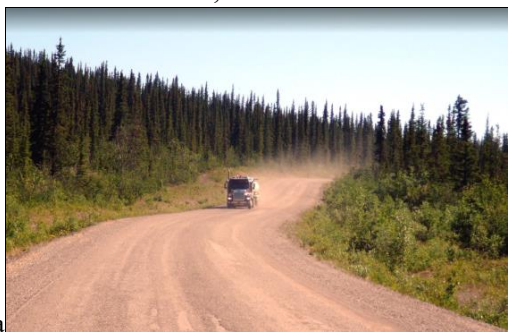
<https://www.google.com/maps/place/Paulatuk,+Teritoriile+de+Nord-Vest,+Canada/@68.8779867>).

nu numai cu ochii cercetători la nenumăratele insule de la țărmul arctic, ci și cu ochii foarte curioși la **un fenomen ceresc-dăruitor de verde lumină fascinantă**, fenomen cunoscut în astronomia populară pelasgă > valahă sub numele de **Hiarcă** („arca Găii / Pajurei de-

elemente din fundamentele lumii noastre (în sfera cărora este imperioasă inițierea fiecărui Pelasgo- > Valaho-Dac) : *Aer, Apă, Foc, Lemn și Pământ*.

La vreo trei sute de ani de la realizarea enciclopedicei lucrări, «Cosmografie», de

Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister), pe la solstițiul de vară al anului 763 d. H., alesul Papalității și al Ordinului Benedictinilor (Ordo Sancti Benedicti) drept cenzor-creștinător al anticei noastre lucrări, sau „abreviatorul“, Hieronymus Presbyter din Freising-Bavaria, fără a înțelege ceva din „fondul problemei privitoare la Hiarca“, notează :



(a) „Vară de septembrie-2016 în Prudhoe-Alaska“, surprinsă de Laszlo Dosza în lentila obiectivului;



(b) Izlaz de la Prudhoe Bay / Alaska – fotografie de Dennis Cowfish realizată în septembrie 2017(cf.

<https://www.google.com/maps/place/Golful+Prudhoe,+Alaska,+Statele+Unite+ale+Americii/@70.2268224>).

«Nam **alia multa** idem sofista [Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Ister] **narrat de mensa Solis contra Hiarcam...**» (Ut-50 / AethK-93, p. 101) / „De fapt, **multe alte lucruri** [Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Ister] **spune (scrie) despre masa (mărimea) Soarelui față de Hiarca...**“, evident, tăind / eliminând acele „multe lucruri astronomic-donaresiene“ – cum, de altfel, și acele „multe lucruri“ (din «Cosmografie», de Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Ister) caligrafiate cu privire la neamurile / popoarele Americii de Nord, tot pentru simplul motiv „că nu țineau de **Biblie**“ (ceea ce Distinsul Receptor de astăzi – după ce amendează și prezbitismul manipulator / deturnator al creștinătorului de cărți antice de la Abația din Freising-Bavaria ce vrea neapărat să umbrească meritul astronomic al autorului

«Cosmografie», Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Hister, pentru că, în Ut-50, după prima propoziție [v. *supra*: Nam *alia multa...*] pune neapărat în coordonare copulativă : «...et alius philosophus disputat a Meridiana plaga tendente ad Orientem» / „...și alt filosof vorbește de o regiune care se întinde de la Miazăzi la Răsărit“, ori, și mai exact spus: „...și își dispută cu alt filosof [Hiarca din] regiunea din Sud, de ține până-n Orient“; Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Hister este de fapt primul filosof din istoria literaturii universale de specialitate preocupat serios de *Hiarcă*, de *Auroră Boreală* și de cercetata *Auroră Australă* dintr-o călătorie înconjurătoare de Antarctidă, cam de vreo 20.000 km, „inițiativ-zalmoxian traseu prin sudul Africii, Americii și al Australiei, anterior Ocolului Pământului“, urmat în această materie doar după 1302 ani, de James Cook –, așadar, Distinsul Receptor poate califica și această „abreviere“ / „chirurgie de text enciclopedic“ din zorii Creștinismului drept „atentat“ / „crimă“ la cultura Umanității pentru care prezbiterul Hieronim din Freising-Bavaria nu a fost încă judecat).

Tot în lumina verde-misterioasă a Hiarcăi / Aurorii Boreale (v. foto **b**, *infra*), lumină despre care au informații că persistă în lungile nopți ale autohtonilor canadiano-alaskani de pe la sfârșitul aceluși august-462 și până în martie-463, Donaresienii pornesc iar la drum și din Golful Prudhoe, străbat încă vreo 360 km, până pe la Utqiagvik-Alaska, unde mai fac un popas foarte scurt, dar nu pentru că pe-aici noaptea polară ține 67 de dienocuri (căci erau aici pe la 8 septembrie 462, ei știind că dacă ești în Utqiagvik și vezi că Soarele apune la 18 noiembrie 462, nu-ți rămâne șansa de a-l vedea răsărind decât la 23 ianuarie 463), ci pentru îmbogățirea proviziilor cu proaspătă carne de pește, sau de carib lățos (*Rangifer a tarandus caribou*), dar, mai ales, pentru a culege



Utqiagvit-Alaska: (a) craniu de balenă – fotografie de Wei-Han Chen, în septembrie 2012;

câteva noi informații utile de la eschimoșii deși duc veacul aici, ca vestiți vânători de uriașe cetacee (v. foto a, *infra*), după cum dovedesc și scheletele de pe țărm (de la multe valorificându-se „oasele mari“, coastele și maxilarele, pentru construirea de adăposturi).



b Hiarca / Aurora Boreală în octombrie 2019, „fixată-n obiectiv“ de Stirling Spencer;

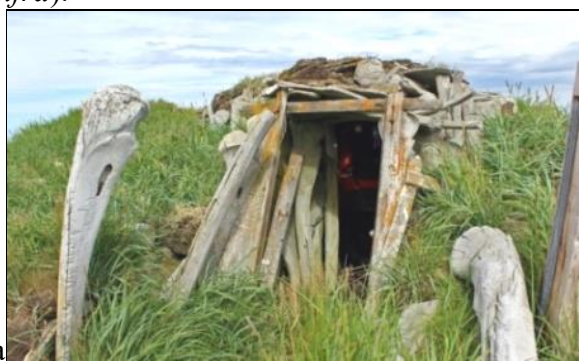


c Hiarcă / Auroră oglindită în zăpadă de Alaska – photo by Senior Airman Joshua Strang (cf.

<https://www.google.com/maps/place/Utqiagvik,+Alaska+99723,+Statele+Unite+ale+Americii/@71> ; https://ro.wikipedia.org/wiki/Auror%C4%83_polar%C4%83#/media/Fi%C8%99ier:Polarlicht_2.jpg.

Donaresienii pornesc și din Utqiagvik, îndreptându-se, „și pe aurie, și pe verde lumină“, spre vestita așezare alaskan-eschimoșană / inuită, de peste vreo 512 km, Point Hope, unde ajung „la timp bun“, pe la 17

septembrie 462, și unde staționează vreo cinci zile, pregătindu-se temeinic pentru o cale mai lungă de trece printr-o strâmtoarea de numai 85 de km dintre cele două continente, America și Asia, tăind mările, aparținând, fie Oceanului Arctic, fie Oceanului Pacific (din Marea Beaufort, prin Marea Ciukotsk și prin Marea Bering). În Alaska, la Point Hope și prin împrejurimile acestei așezări, Donaresienii sunt impresionați (ca peste tot, din Crisolita / Grienlanda până aici) de hărnicia familiilor de Eschimoși / Inuiți, de „diferita lor religiozitate șamanică privitoare la misia sacrei perechi asiguratoare a perpetuării speciei în spații ostile normalității“, de ingeniozitatea cu care și confecționează vestimentația pentru a birui cumplitele geruri de-aici, de „calendarul tradițiilor“ respectat cu sfințenie pe aceste meleaguri arctice (orice nerespectare / abatere fiind aducătoare de moarte), dar și de imensele oase de balenă, măiestrit utilizate (în absența lemnului de conifere) la construirea de adăposturi, de bordeie durabile etc. (v. foto *infra*).



a Adăpost / bordei eschimoșesc din oase de balenă (ferit de „clasica putreziciune“): (a) **intrare vegheată de candelă** (fotografie de Clémence Aubert / **decembrie 2016**);



(b) **interior de noiembrie** – foto. Amaguk Media / noiembrie 2017 (cf.

<https://www.google.com/maps/place/Point+Hope,+Alaska,+Statele+Unite+ale+Americii/@68>).

Mai mult ca sigur, tot aici, în Alaska, marele explorator pelasgo- > valaho-dac a pus față-n față realitățile Nordului și Sudului, privitoare la celestele bolți / „hiarce“ de la cercurile polare. Realitățile de sub **Hiarca / Aurora Australă** îi fuseseră cunoscute Drept-Zalmoxianului Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) din expedițiile-i anterioare, „tot de la fața locului“, mai exact spus, dintr-o călătorie pe «apa de înconjoară zona Sudului și se întoarce prin Est / Răsărit» (cf. Ut-51), jur-împrejurul Antarctidei, firește, pe la sud de Africa, America și Australia.



Hiarca / Aurora Boreală, sau **Cerul cu două capete** (cf. <https://www.gandul.info/magazin/aurora-boreala-atinge-maximul-de-vizibilitate-in-septembrie-si-octombrie-galerie-foto-13146575>)

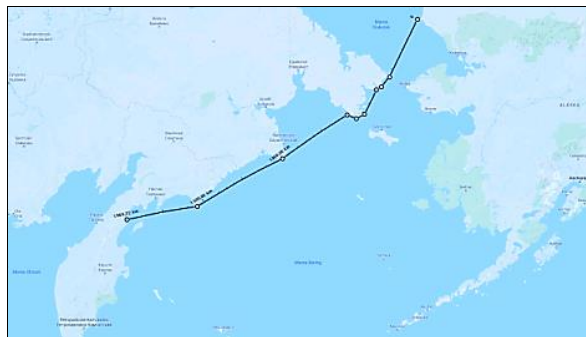


Bineînțeles, și realităților privitoare la **Hiarca / Aurora Boreală**, realități cunoscute / trăite aici / acum, în marginea alaskană de la **Oceanul Înghețat de Nord / Magnus Oceanus Borricus**, Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) le-a dedicat multe pagini din «Cosmografie» (mai toate anihilate de cenzorul-prezbiter), pagini ale cunoașterii științifice a «căii Soarelui de dincolo de Vestul Hispanic» (Ut-51), ale cercetării «norilor de ceață foarte densă dintre cer și apele din regiunea Sudului» (*ibid.*), ale observării «puterii de radiație a

Soarelui», ale analizării celorlalte «fenomene ale văzduhului» (Ut-60), ale căutării misterioasei «Porți a Soarelui, sau Poarta Titan», ale calculării «mărimii / masei Soarelui în față / raport cu Hiarca / Aurora» («contra Hiarcam de mensa Solis»), ale formei „Aurorelor geminate“ «ca și cum cerul are / [poate] să aibă formă bicefală» («habere caelum quasi bicipitem formam» – Ut-52 / v. *supra* fotografia: **Hiarca / Aurora Boreală**, sau **Cerul cu două capete**“) etc.



(25) **De la Eschimoșii din Pont Hope / Alaska și până la Choriacii (Koriaks) din Chormacinata > Kamceatka (Kamchatka)**. Și de pe la 21 septembrie 462, Donaresienii continuă a se bucura de cele câteva ore de soare de la dienocurile de pe-aici și de celelalte ore rămase ale nopții de cerc nord-polar, tot în lumina verde a Hiarcăi, a Aurorii Boreale, pe un traseu nou, de c. 1960 km, cel dintre țărmul alaskan al Oceanului Înghețat de Nord (Pont Hope) și peninsularul țărm al Kamchatkăi Choriacilor / Koryaki-lor de la Oceanul Pacific.



(a) De la Eschimoșii din Pont Hope / Alaska și până la Choriacii din Ossora-Chormacinata > Kamchatka: c. 1960 km (cf.

<https://www.google.com/maps/place/Alaska,+Statele+Unite+ale+Americii/@59.1195731>).

Distanța dintre Eschimoșii din Pont Hope / Alaska și până la Choriacii (Koriaks) din Ossora-Chormacinata / Kamceatka fost-a parcursă ca și cele de până acum, respectându-se întru totul „ritmurile“ / „rigorile“ zilnice – mai mult ca sigur, cu foarte scurte popasuri pe la așezări de pe țărmul extrem-estic-siberian, poate chiar pe la cele ce azi poartă moderne nume ca Naukan, Sireniki etc. – astfel încât, pe la 18 octombrie 462, ajuns-au în ținutul Coriacilor > Koriakilor cunoscut bine

comandantului-explorator, căci el l-a cercetat-botezat încă de pe la anul 450 d. H., adică dintre orizonturile anilor 448 – 452, de la călătoria efectuată în cadrul Înaltei Școli de Cavaleri ai Zalmoxianismului, „pe urmele lui Alexandru Macedon cel Mare, până-n Mongolia“, și de-aici, mai departe, până la Oceanul Pacific. Donaresienii poposiră o săptămână în Koryakia, într-o distinsă așezare pescărească, Ossora (v. harta, *supra*), de pe țărmul kamceatkan al unui „liniștit-liniștitor golf“, având în față-i insula numită azi Karanda.

Peninsula Chormacinata („Măcinata Coriacilor“) / Kamceatka se întinde-n lungime pe 1383 km (de la vârful-i sudic, dinspre prima insulă a Kurilelor, până-n baza-i continental-nordică marcată de localitățile așezate-n linie dreaptă, Manilî – Talovka – Apuka), având lățimea „luată-n locul cel mai îngust“ de 86 km (aflat cu puțin mai la nord de Ossora) și pe „cea mai mare“ de 428 km (măsurată între promontoriile de la nord de Krutoberegovo / Ust-Kamceatsk și de la sud de Sedanka), specialiștii în calcularea ariilor geografice trimițând Distinsul Receptor la diferite suprafețe notabile : 270 000 km², ori 370 000 km² ; văzută potrivit „măsurătorilor și calculelor noastre din avion / satelit (cu media de lățime luată doar în două locuri)“, Chormacinata > Kamceatka are o suprafață de 355 431 km².



(a) Naukan, în septembrie 2018;

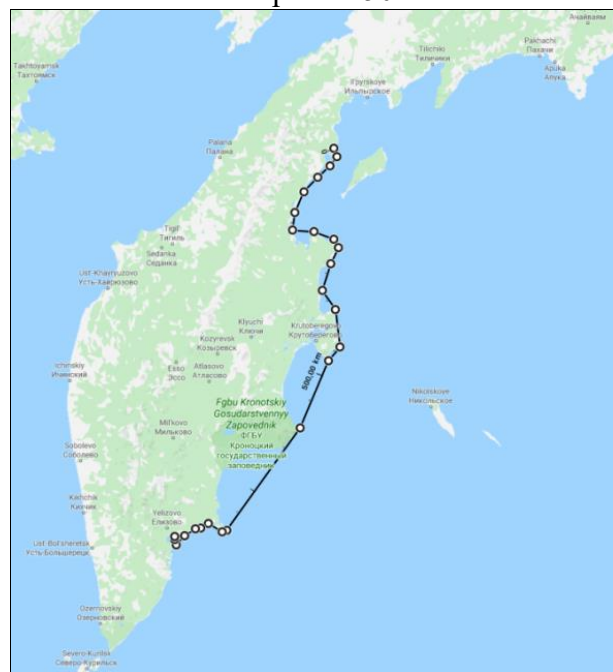


(b) Vedere din Sireniki – fotografie de Galina Rahtughe, decembrie-2017(cf.

[https://www.google.com/maps/place/Naukan,+Districtul+autonom+Cikotka,+Rusia,+689310/@66.027222;](https://www.google.com/maps/place/Naukan,+Districtul+autonom+Cikotka,+Rusia,+689310/@66.027222;https://www.google.com/maps/place/Sireniki,+Districtul+autonom+Cikotka,+Rusia,+689273/@64.416667)

<https://www.google.com/maps/place/Sireniki,+Districtul+autonom+Cikotka,+Rusia,+689273/@64.416667>.

Relieful peninsulei Chormacinata > Kamceatka este profund marcat nu numai de ghetari, ci și de o neasemuită activitate vulcanică datorată a peste 150 de vulcani.

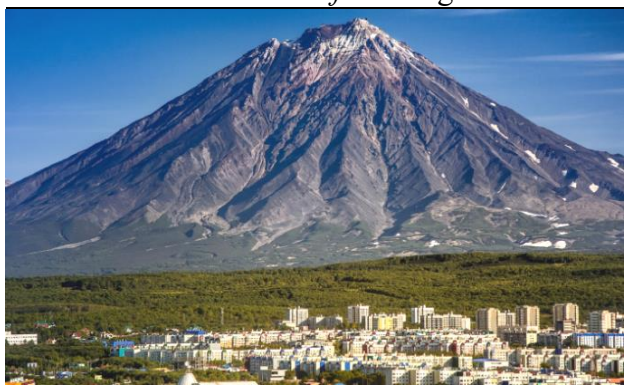


Din inima Koryakiei – Ossora – și până-n Avernus / Avacinskaia Buhta, sau Golful Avacinsky (cf.

<https://www.google.com/maps/@52.8448591,159.9322882,8.25z>

Dintre cei „peste 150 de vulcani“ din Chormacinata > Kamceatka sunt activi în zilele noastre vreo 30 (v. *Avacinski* – 2741 m, *Denzur / Denzursky* – 2285 m, *Gorely* – 1829 m, *Kliucevskaia Sopka* – 4750 m, *Koryaksky* – 3456 m, *Kronotski* – 3100 m, *Mutnovski* – 2323 m, *Tolbacik* – 3085 m, *Viliucinski* – 2173 m etc.), întrucât această peninsulă ca o lance între mările Bering și

Ohoțsk „își împlântă“ sudicu-i vârf în *Cercul de Foc al Oceanului Pacific* / Ring of Fire.



(a) Petropavlovsk-ul din poală chormacinată > kamceatkă de vulcan-munte;



(b) Koriakia, hartă întocmită în anul 2000 de Alexander D. King (cf.

https://en.wikipedia.org/wiki/Kamchatka_Krai#/media/File:Kamchatka
a: <https://www.koryaks.net/geo.html>;
https://www.wikiwand.com/en/Koryak_Okrug).

Pe la 25 brumărel 462, cu obișnuitele revizii tehnice făcute, cu echipajul „re-energizat“ și pe-o vreme care s-anunță a fi tot atât de frumoasă și-n zilele următoare, „triumghiul corăbiilor donaresiene de cursă lungă“ înaintează din Koriakya-Ossora spre sudul peninsular-kamceatkan, cercetător, aproape o mie de kilometri, în căutarea unui „mai norocos / fericit loc de încartiruire“ pentru

noiembrie-462 – martie-463, oricum, nu prea departe de acel vulcan despre care s-a dus vestea că erupe „tot în cel de-al cincilea an“, din această kamceatkană călătorie oprindu-se, pe la 7 noiembrie 462, chiar la malul de Avernus, adică la Avacha Bay / Avacinskaia Buhta, sau Golful Avacinsky, într-un mai înstărit sat de koryaki-pescari, situat vizavi (peste luciul apei), chiar la zece kilometri de delta marelui râu / fluviu, Avacea / Avacha, sat pescăresc despre care se spune că ar fi în temeiurile actualei „capitale“ / „reședințe“ a Chormacinatei / Kamceatkăi, Petropavlovsk (v. foto. a, supra / infra).

Toponimul Chormacinata («Chormachinata V» / AethK-93, p. 158) / „Măcinat-zbuciumata Koryaky-lor“, desemnând Peninsula Kamchatka (Kamceatka) de pe hărțile contemporane, a fost înregistrat mai întâi de Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) în «Catalogul-de-A-Ținut-Locului-Buna-Ordine» / «Explicatus Cathalocus Conpescuit» de pe la anul 450 d. H. (*supra*), de unde l-a transferat în enciclopedia-i lucrare realizată după „ocolul Pământului“, «Cosmografie», din orizontul anului 466 d. H., desigur, ca reper orogenic-asiatic: «...Chormacinata iuga et Umerosus Borreus ad Acheron contra Mare Ferventem...» (s. n.) / „...Înălțimile / Culmile Cormacinate și Umerosul Boreu / Nordic de la Fluviul Infernului în față la Marea Clotitoare...“ (Ut-337 / AethK-93, p. 158; „contra Mare Ferventem“ trimite „metaforic“ – în Ut-338 / AethK-93, p. 159 – la Avernus-ul Chormacinatei > Kamceatkăi, adică la Avacha Bay / Avacinskaia Buhta din Golful Avacinsky etc.).

Chiar dacă – „la / din ordinul superiorilor“ – Hieronymus Presbyter din Freising-Bavaria – în „abreviata“ «Cosmografie», de Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) – și-a permis a tăia capitole donaresiene referitoare la popoarele de la planetarul Cerc Polar de Nord „pe motivul declarat că nici neamurile acestea nu sunt biblice“



a

Chormacinata > Kamceatka-Petropavlovsk : (a) Vedere din Petropavlovsk-Avacinski;



b

(b) Muzeul *Vulcanarium*

(<https://www.google.com/maps/place/PetropavlovskKamceatski,+%C8%9Ainutul+Kamceatka,+Rusia/@53>). (deși „cumplit-criminală-i cenzură ordonată de Papalitate, de benedictini ș. a.“ – cenzură / abreviere care a împiedicat progresul cultural / civilizatoriu al omenirii pentru cel puțin un mileniu – are nenumărat-nedeclarate motive papale / benedictine, făcându-ne să credem că „întreaga“ / „completa“ lucrare enciclopedică a Pelasgo- > Valaho-Dacului, «Cosmografie», din orizontul anului 466 d. H., nu a dispărut, ci s-a păstrat cel puțin în bibliotecile unor papi, regi, sau împărați interesați până azi de aur, de nestemate și de alte bogății ale subsolului acestei planete), rămas-au în alte „contexte“ suficiente informații (cu, sau fără erori „intenționate“, ori „neintenționate-școlare“, de transliterare, din «Cosmografia» tradus-caligrafiată de Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Ister, pe la anul 466 d. H., în Dacia, într-o „curată latină“, dar cu alfabet fonetic pelasgo- > valaho-dac „din motive inițiativ-zalmoxiene“, în „abreviată“ / „ciopârțită“ «Cosmografie», dată pentru „copiere“ / „multiplicare“ de Hieronymus Presbyter din Freising-Bavaria, pe la anul 763, „discipolilor“ săi de la Școala de Scribi, funcționând sub egida Mănăstirii / Abației din Fresising-Bavaria, desigur, într-o latină „necurată“, de „Appendix Probi“, în arhicunoscut-etimologic alfabet latin), între altele, și cele despre peninsula golf-mărilor pacifice Ohotsk / Ohoțk

și Bering, desemnată de euro-valaho-dacul descoperitor prin toponimul Chormacinata / Chormachinata (cf. Ut-337 / AethK-93, p. 158: v. Prinz-notele *h* și 410, cu trimitere la ms. „V“ și la Plinius), cunoscută pe hărțile lumii contemporane drept Peninsula Kamceatka / Kamchatka, ori despre locuitorii acesteia, numiți, firește, prin etnonimul *Chormacinates* / *Chormachinates*, transliterat eronat de copiiști drept *Chormarces* (cf. Ut-338 / AethK-93, p. 159: v. Prinz-nota *q*, cu trimitere la ms. „V“, în care se oglindește – „cel puțin, prin radical“ – etnonimul celor din ținutul Koriakia (*Koryak Autonomous Okrug* – v. *supra*, harta b) de astăzi: Choriaci (*Koriaki* / *Koryacs*).

Distinsul Receptor remarcat-a faptul că tot Drept-Zalmoxianului Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister) i se datorează formarea și prim-înregistrarea toponimului din două elemente formante – primul autohton-kamceatkan și secundul pelasg > valah – într-o lucrare enciclopedică, în orizontul anului 450 d. H. (*supra*), deci nu în orizontul datei de 18 octombrie 462, toponim desemnator al marii și măcinat-încenușat-vulcanice peninsule din extrem-orientul siberian, Chormacinata / Chormachinata < *Chor-* / *Kor-* „Coriac“ / „Koriac“ (cum își spuneau autohtonii peninsular-kamceatcani) + - *macinata* (din pelasgul > valahul) „măcinat“ / „măcinată“

(însemnând așadar și pentru autohton și pentru exploratorul-botezător : „peninsula măcinată a Coriacilor / Koriakilor“ / „ținutul măcinat al Coriacilor / Koriakilor“ ; model toponimic de-acasă, de la Drept-Zalmoxianul Donares / Aethicus Ister, din reliefu-i natal, al Daciei Dunăreano-Pontice, azi, al Dobrogei din România : *Munții Măcin* ; reamintim Distinsului Receptor și ce spun dicționarele academice despre pelasgul > valahul din circuitul de astăzi al termenului măcinat / măcinată : «*măcinați, -te*, adj. Prefăcut în făină; prefăcut în pulbere. Distrus, ros, mâncat.» ; ori «*măcinătură, măcinături*, s. f. [rar] 1. Măcinare. [Concr.] Ceea ce rezultă în urma măcinării; măciniș. 2. Pământ ros de ape; mâncătură, surpătură. [...] » – DEX-75, 529).



Chormacinata > Kamceatka: vulcanul **Avacinski** (*Umerosus Borreus*) despărțit de vreo 11 kilometri de vulcanul **Koriatsky** (cf. Avacinski – 2741 m, u pozadini Korjaski – 3456 m; foto: Elena C. ;

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1750555508528645&set=a.1750555485195314&type=3&theater>).

Realitățile vulcanologice complexe întâlnite și cercetate de Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister), pe la sfârșitul toamnei-462 d. H., aici, la Avacha Bay (Avacinskaia Buhta), în Golful Avacinsky, în Koryaksky și Avacinsky, cei doi munți-vulcani-activi situați în apropiere, la vreo 35 km, reînviind în memorie și dramaticele trăiri mongoleze ale tânărului explorator-poet din orizontul anului 450 d. H., surprins de erupția vulcanului de la Mörön / Hovsgöl etc., inspiră, fac să se nască pe la 15 noiembrie 462 d. H. – într-o primă variantă, de «Catalog-de-A-Ținut-Locului-Buna-Ordine» / «Explicatus Cathalocus Conpescuit», de unde s-a transferat în «Cosmografie», în orizontul anului 466 – unul dintre cele mai zguduitoare poeme, «Acherosia Limfa» (intitulare prin cuvintele-i penultim și ultim din Ut-338) / «Izvor-Foc-Lamura», surprinzând – în spiritul doctrinei Zalmoxianismului – originalul chip apocaliptic al luptei dintre cele cinci elemente de constituie fundamentale lumii: Aer, Apă, Foc, Lemn, Pământ: «Atroque devulsa aquilonis fora plaga / horrenda ; / Umerosi Chorma[cinat]es capessunt / Olchis Murrenos clemaxo umbri contenta / Acheronis catasta letale conicere amnem, / lucubria hasta, / vesania, / mundi ruinam, / dirum nefas, / ruentem nebulosam strofam, / tandem tollerare Avernum / inpediantur pedes, / inretientur / et capiantur sudes, / ne defecto itinere / specus patiscat Umerica, / vim ingruente ore coturno

Acherosia Limfa.» (Ut-338 / cf. AethK-93, p. 159) – ceea ce în „tâlmăcirea noastră, din Latina-celor-cinci-vocale în Pelasga > Valahacelor-șapte-vocale“, își [ră]sună „fidelitatea“ astfel: «Și violent, fost-a răjghinată / regiunea viscolului de nord, / încrețindu-se de spaimă ; / Umeroși-Moronii / o iau la fugă-nspre Chormăc[inaț]i ; / Către Olchi, s-a-ncordat calea s-ajungă la capăt / cu Murenii-n mistuire / de limax-moroi, / de pe letal-încinsa estradă, / să-i azvârle-n torent, / Aheronului – / lugubră suliță, / turbare, / prăvălire a universului, / crimă sinistră, / aruncându-și orbește șiretlicul nebulos : / ca să întrețină,-n sfârșit, Avernul, / le sunt împiedicate picioarele, / le sunt prinse-n laț / și li-s bătute-n țărushi, / ca să nu calce greșit-perturbator în vreo desfășurare de plan, / ca Umeric-peștera, dintr-o eroare, să nu ți se deschidă, / Izvor-Foc-Lamura, Acherosia Limfa, / cu putere-atacându-te la coturn...!» (în «Cosmografie», Distinsul Receptor este invitat a lua seama și la notele de la Ut-338).

Bibliografia „siglată“ :

AethK-93 = «Die Kosmographie des Aethicus», ediția Otto Prinz, München, Monumenta Germaniae Historica, 1993.

AtlOx = «Concise Atlas of the World», Oxford – Melbourne – Toronto, Oxford University Press, 1995.

DEX-75 = «Dicționar explicativ al limbii române», București, Editura Academiei Române, 1975.

DoCos = Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia (Aethicus Ister), «Cosmografie», ediție, studiu introductiv, tabel cronologic, note și traducere din limba latină în limba pelasgă > valahă (dacoromână), de prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu, Timișoara-România, Editura Waldpress (ISBN 978-606-614-239-7), 2019.

GDir = G. Guțu, «Dicționar latin-român», București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

Ut-50... = Pentru cele zece unități de text (Ut-50 – Ut-338), Distinsul Receptor e invitat să consulte DoCos (*supra*).

Prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu,
Dac-Pandur, tot de la Piramida Extraplată de Tibissiară > Timișoara...



**DACIA ȘI GETO-DACII
ÎN VÂRTEJUL GEOPOLITICII
EUROPENE - comentarii, concluzii și
învățăminte desprinse din cartea:
PROVINCIA MEDIEVALĂ DACIA DIN
EUROPA NORDICĂ,
SCRISĂ DE GEORGE PANTECAN* -(3)
Aurel V. David**



**Simboluri dacice carpatine la regii Daciei din
Europa nordică (Danemarca)**

În ceea ce urmează voi scrie despre cea mai mare țară, care se întinde din Asia Mică până în Iberia și din nordul Africii până în SCANDIA, țara imensă a dacilor.”

Dionisie Periegetul (138 d.Chr.)

„Locul acesta unde este acum Moldova și Țara Muntenescă este drept Dacia, cum și tot Ardealul și Maramureșul și cu Țara Oltului. Aste nume mai vechi decât acesta, Dacia nu se află, în toți câți sunt istorici.”

Miron Costin (1632-1691)

„Romanii nu au ajuns nici în Maramureș, cu atât mai puțin în șesul dintre Carpații păduroși și Marea Baltică, spațiu de expansiune al populației carpatice. Aici și-au organizat atacurile contra Imperiului Roman, armatele Geto-Dace, numite de unii și gotice”.

**Waclaw Aleksander Maciejowski
(1792-1883)**

1. În regiunea de Limbă Germană a Ordinului Cavalerilor Sfântului Ioan au fost înglobate: Germania, Dacia (adică toate țările scandinave), Boemia și Ungaria. În anul 1170, regele danez Valdemar I cel Mare a

aprobat crearea *Ramurii Germane a ordinului Cavalerilor Sfântului Ioan din Dacia*, a cărui jurisdicție se întindea asupra tuturor țărilor scandinave. Mai întâi a fost creat, în anul 1113, Ordinul Sfântului Ioan din Ierusalim, după care a urmat Ordinul Cavalerilor Templieri (în anul 1119) și Ordinul Cavalerilor Teutoni (în anul 1143), care aproape 100 de ani a stat sub protecția Ordinului suveran militar și religios al Sfântului Ioan de Ierusalim.

- În regatul Ungariei a fost aprobată, în anul 1170, extinderea acestei ramuri de limbă germană a *Ordinului Cavalerilor Sfântului Ioan* (sau *Ordinul Cavalerilor Ioaniți*), pentru Marele regat Ungar (din care făcea parte și Transilvania), de către regele Ștefan al III-lea și arhiepiscopul de Strigonium, Lukas sau Luc. Începând din anul 1170, Ramura Germană a Ordinului Cavalerilor Sfântului Ioan deținea, printre altele, *Stareția Dacia* (Scandinavia) și *Stareția Ungară* (din care făcea parte și Transilvania, adică fosta Provincia romană Dacia creată de împăratul Traian, precum și Episcopia Dacia din cadrul Provinciei religioase Romano-Catolică Illyricum, care aparținea regatului Marii Ungarii). Vaticanul cunoștea, desigur, despre legătura de nume din antichitate până în evul mediu dintre aceste teritorii europene situate la peste două mii de kilometri distanță, întrucât **în Provincia romano-catolică Illyricum exista Episcopia Dacia la sud de Dunăre!**

- În anul 1250, la Brandenburg, în Germania, s-a constituit „Marea Stareție a Germaniei a Ordinului Cavalerilor Sfântului Ioan”, prin constituirea tribunalului de Brandenburg, sub jurisdicția împăratului Germaniei. Acesta reunea toate starețiile de limbă germană ale acestui ordin, adică Germania, Dacia, Boemia și Ungaria, sub numele latin de „*Prioratus Alemaniae & Daciae & Hungariae*”.

- Într-un document din anul 1500, al Ordinului Cavalerilor Sfântului Ioan din Ierusalim, se confirma că Ordinul avea în acel an *Stareția Germaniei împreună cu cea din provincia religioasă Dacia*, care cuprindea întreaga Scandinavie, Islanda, Groenlanda, Finlanda, Estonia și, probabil, o parte din Letonia, care

* George Pantecan, **PROVINCIA MEDIEVALĂ DACIA DIN EUROPA NORDICĂ**, Editura Dacoromână TDC, București, 2009.

devenise cu timpul o provincie religioasă a întregii Biserici Romano-Catolice. Această provincie religioasă, care a cuprins nordul Europei cu excepția Germaniei, Poloniei, o parte a Letoniei, Lituaniei și Rusiei, a existat până la trecerea la Reforma religioasă a lui Martin Luther, începând cu Suedia în anul 1527.

Concluzia nr.15. După stabilirea în Scandinavia a ordinelor religioase catolice germane, numele Dacia a devenit, începând cu anul 1170, numele Ramurii germane a Ordinului Cavalerilor Sfântului Ioan de Ierusalim (azi, Ordinul Cavalerilor de Malta).

*

2. Crearea, în anul 1228 a Provinciei Dacia a Ordinului romano-catolic al Fraților Predicatori din Tolosa (Ordinul Dominican).

Ordinul dominican a apărut ca urmare a răspândirii doctrinei eretice a „*Catharilor*” adusă în Europa de Vest din Bulgaria de către cruciații celei de-a doua cruciade, din anii 1147-1149, care a fost numită în Franța doctrina „*Albigenilor*” din cauză că principalele centre de răspândire a acesteia erau în Albi (sud-estul Franței).

În secolul X apăruse în **Bulgaria** un curent religios numit „*Katharsis*”, adică „*purificare*” (în limba greacă), a cărui origine provenea din Orient, fiind înrudit cu „*manikeismul*” înființat de persanul Mani (216-277 d.Chr.), caracterizat printr-un puternic dualism între bine și rău, între lumină și întuneric, materie și spirit sau corp și suflet. Se pare că își avea originea în învățătura dualistă a lui **Zarathustra** sau Zoraste (din secolele VIII și VII î.Chr.).

Zarathustra spunea că sufletele morților trebuiau să treacă mai întâi o punte a judecății, numită „*Podul Cinvat, care era larg și ușor de trecut pentru sufletele bune, însă era îngust și greu pentru sufletele rele, ce alunecau de pe el și cădeau în prăpastia chinurilor*”.

Această erezie a lovit și Imperiul vlaho-bulgar, țarul **Ioan Asan** curățind toată Bulgaria de ereziile care se afla pe atunci în Bulgaria. Începând din anul 1176, un negustor din Lyon, pe nume **Pierre Valdes** a început să propovăduiască peste tot vindecarea sufletului prin idealul de „*sărăcie materială și bogăție sufletească*”.

Astfel a luat naștere secta „*Papers Christi*” sau „*Paupers Spiritu*”, numit și „*Papers de Lugduno*”, adică **Săracii din Lyon**. Toți au fost numiți *Valdensi*. La început a fost declarat erezie, deoarece adepții produceau doar strictul necesar supraviețuirii. În anul 1184, adepții noului curent au fost excomunicați de către papa Lucius al III-lea. Au urmat lupte religioase, care s-au încheiat în anul 1229.

Pentru combaterea ereziilor, biserica Romano-catolică a decis formarea unor „*frați predicatori*”, recrutați dintre clericii cu înaltă pregătire teologică. Astfel a apărut **Ordinul Dominican al Fraților Predicatori din Tolosa** (Toulouse) și mai târziu „**Ordinul Fraților Minori**” sau Ordinul creat de Sfântul Francisc din Assisi, cunoscut ca „**Ordinul Fraților Predicatori Minori**”.

Ordinul Fraților Predicatori din Tolosa s-a format din adepții adunați în jurul nobilului Domenic (născut în anul 1175), care a predicat la început în regatul Castilliei. Ordinul a fost înființat prin Bula papei Honoriu al III-lea în anul 1216, fiind numit „**Ordinul Fraților Predicatori din Tolosa**” și organizat după regulile monahale stabilite de Sfântul Augustin. Cea mai veche istorie a acestui ordin a fost scrisă de către un membru al său, Bertrand Gui, între anii 1297-1304.

Prin anul 1246, un călugăr anonim a scris în latină „*Despre Ordinul Fraților Predicatori de Tolosa în Dacia*”, în care dă informații privind răspândirea Ordinului în nordul Europei și a creării Provinciei religioase Dominicane Dacia.

Timp de șapte ani, Ordinul dominican a reușit să se răspândească în întreaga Scandinavie, Finlanda și în partea de nord a Letoniei. **În anul 1228 a fost aprobată crearea Provinciei religioase dominicane Dacia**, împreună cu provinciile: Polonia, Graecia și Țara Sfântă (adică Ierusalim), ordinul ajungând în anul 1228 la 12 provincii religioase. În anul 1270, biserica romano-catolică a emis un document referitor la desemnarea episcopilor din nordul Europei, cu episcopiile subordonate, printre care și **Provincia romano-catolică Dacia**, reprezentată prin trei episcopii: cea daneză din Lund cu Estonia, cea suedeză din Uppsala cu Finlanda și cea norvegiană din Nidaros cu arhipelagul insulelor Okhey.

*

3. Crearea provinciei Dacia a Ordinului Fraților Predicatori Minori, cunoscut sub numele de Ordinul Franciscan.

„*Ordinul Fraților Minori*” s-a creat datorită mișcării religioase inițiată de **Francisco din Assisi**, născut în anul 1182, având numele de botez, Jean. Tatăl său l-a asociat în breasla negustorilor de țesături încă de la vârsta de 14 ani. El a participat la luptele dintre comuna Assisi și orașenii din Perugia care dețineau controlul localității, prin fortăreața „*Roca d’Assisi*”, pe care tinerii din Assisi au distrus-o. Perugianii au câștigat lupta și l-au luat prizonier pe Francisco, împreună cu alți tineri. În timpul captivității, acesta s-a îmbolnăvit și a fost eliberat ca urmare a unei răscumpărări făcute de tatăl său. După eliberare a zăcut în convalescență, apoi a plecat în sudul Italiei, în regiunea Puglia. La începutul anului 1205 el dona ținuta sa de lux la un soldat sărac, începând să trăiască în haine modeste ca un om sărac, care dorea să-i ajute pe cei din jur.

Între anii 1205-1209 a dus o viață evanghelică pe lângă Biserica Sfântului Damian din Roma, unde a adunat în jurul său o serie de laici și de preoți, care duceau în comun o viață plină de lipsuri.

Între anii 1209-1210, a obținut aprobarea în principiu a papei **Inochentie al III-lea** pentru înființarea noului Ordin. Aceasta a fost confirmată la conciliul ecumenic ținut la Latran. În doi ani, Ordinul a ajuns la 5000 de frați, fiind extins în toată lumea catolică. Prin bula numită „*Solet annuere*” din 29 noiembrie 1223, papa **Honorius al III-lea** a aprobat noua formă de organizare, pe provincii religioase a Ordinului Fraților Miori, care a fost numită „*Regula bullata*”.

Procesul de organizare a Ordinului a continuat și după moartea lui Francesco, în anul 1226. **În anul 1239, noul maestru general al ordinului, Elis, a aprobat crearea Provinciei religioase Dacia**, organizată pe lângă cea a Ordinului Dominican, devenind astfel un factor de ajutor al acestuia. „*În anul 1232 Frații Minori au intrat în Dacia cu picioarele goale*”.

NOTĂ: La cel de-al patrulea conciliu ecumenic de la Latran, din anul 1215, papa

Inocentie al III-lea a cerut participanților să introducă un fel de tribunale eclesiastice pentru cercetarea persoanelor bănuite de erezie. Prin Bula din 11 octombrie 1231, papa Grigore al IX-lea a însărcinat pe Conrad de Marburg, pentru Ordinul Fraților Predicatori și Ordinul Fraților Minori din provincia Germania cu aplicarea Inchiziției în Germania și în teritoriile la sud de Marea Baltică, unde germanii stabiliseră baze comerciale și militare până dincolo de Tallin. Conducerea tribunalelor Inchiziției de către clericii dominicani și franciscani au aruncat o pată de întuneric pe biserica romano-catolică.

*

4. Crearea Provinciei dominicane a Regatului Ungariei (în anul 1221), precum și a Episcopiei Dominicane a Cumanilor la sud-est de Carpații Orientali (în anul 1228). La începutul secolului al XIII-lea, **cumanii** controlau un imens teritoriu începând din stepele nord-pontice până la Carpații Orientali, Curbura Carpaților, iar în partea de sud a Carpaților meridionali până la „**cnezatul vlahilor lui Farcaș**”, care se întindea la vest de Olt și până la Dunăre. Ei deveniseră vecini cu imperiul vlaho-bulgar, unde **împăratul Ioniță (Caloian)** era căsătorit cu o fiică a regelui cuman din acea zonă. Prin această alianță, Ioniță întărise alianța cu cumanii împotriva Imperiului latin de răsărit, creat în anul 1204 de către **Balduin de Flandra**. La est de râul Olt exista **cnezatul vlah al lui Ioan** din Țara Severinului, iar în regiunea din care făcea parte și trecătoarea Turnu Roșu de la Olt, exista **voievodatul valah al lui Litovoi**. Aceste formațiuni politice ale vlahilor separau regatul cuman din Muntenia de regatul Ungariei, fiind vasale regatului ungar.

În anul 1221, în Țara Bârsei și curbura Carpaților a fost adus **Ordinul Cavalerilor Teutoni**. Împreună coloniștii germani (sașii) din părțile Sibiului și Brașovului, aceștia au primit misiunea de a apăra trecătorile din Carpații meridionali și de curbura. Cavalerii teutoni au construit fortărețe sau castele de lemn, precum cea de la **Bran**, ridicată de cavalerul Dietrich (arsă de tătari la invazia din 1241-1242 și reconstruită de brașoveni în anul 1377, azi castelul Bran), au fortificat orașul Brașov și au

constituit apoi cetăți de piatră, precum cetatea **Kreuzburg** (Cetatea crucii) din curbură Carpaților etc., fapt pentru care au fost alugați de către regele Ungariei. Regii cumani au admis existența Episcopiei ortodoxe a Milcovului pentru creștinii vlahi din teritoriul cuman (schismaticii pseudo-clerici greci), dar și în Țara Severinului.

NOTĂ: Ordinul Fraților Predicatori din Tolosa a primit misiunea de răspândire a creștinismului (catolicismului) și în Ungaria, unde starețul dominican își avea reședința pe lângă Arhiepiscopia din Strigonium, dar și în așa-numita Cumanie. În anul 1228, Theodoric, starețul Provinciei Dominicane Ungaria, a fost numit „*episcop al cumanilor*”, reușind să creștineze o parte dintre cumani. Invazia tătarilor a avut drept consecință distrugerea episcopiei dominicane a cumanilor, dar și ieșirea voievodatelor românești din hegemonia ungurească.

*

5. Extinderea treptată a Provinciei Dominicane și Franciscane Dacia din Scandinavia, Finlanda și din Pomerania de Est până la granița de nord-vest a cnezatului rus din Novgorod

Numirile de „*Dacia*” sau „*dacorum*” au fost reluate de succesorii papei Innocențiu al III-lea: papa Honorius al III-lea (1216-1227) și de Grigore al IX-lea (1227-1241), care a utilizat numele de **Dacia** pentru a se referi la cele trei regate scandinave, precum și asupra teritoriilor pe care aceste regate le controlau în Europa Septentrională, sau de „*Dacorum*” pentru danezi. De pildă, la 16 mai 1218, papa Honorius al III-lea expediează o scrisoare adresată cavalerilor Cruciați din Germania, Boemia, Moravia, **Dacia** (*Dacie*), Polonia și Pomerania, prin care-i chema la cruciadă împotriva slavilor păgâni din Prusia.

Pentru a sprijini misiunea Legatului papal, papa **Grigore al IX-lea** a emis la 5 februarie 1232 Bula prin care ordinea Fraților Predicatori (Dominicani) și Fraților Minori (Franciscani) din Regatul Daciei să predice în teritoriile din sud-estul Mării Baltice, „*la prusacii* (din Pomerania de est) *care se reconvertiseră la păgânism*” și

după creștinarea lor, ca să fie siguri de convertirea acestora. **Papa utilizează numele Dacia pentru a se referi la regatul Danemarcei.**

Concluzia nr.16. De la începutul secolului XII până la Reforma lutherană din prima jumătate a secolului al XVI-lea, numele DACIA a devenit numele Provinciei religioase din Europa Septentrională.

VIII. Continuarea utilizării numelui Dacia în secolele XIII-XV

Numele *Dacia* a fost frecvent utilizat în enciclopedii, anale și cronici, începând cu secolul al XIII-lea, până în secolul al XV-lea, cu referire la Danemarca.

1. Enciclopediști, topografi, scriitori:

- primul scriitor al Suediei s-a numit **Petrus de Dacia** (născut, probabil, prin anul 1230); a studiat la renumita școală dominicană de pe lângă Catedrala din Köln (până prin anul 1269), apoi la Universitatea din Paris, unde preda, printre alții, Toma d'Aquino; a murit în anul 1289; el și-a adăugat la numele său de călugăr dominican Petru pe cel al Provinciei dominicane Dacia;

- **Bartholomaeus Anglicus** (secolul XIII), în enciclopedia „*De proprietatibus rerum*” (Despre proprietățile lucrurilor), prezentând teritoriile de pe glob, spuse: „*Dacia este o regiune a Europei, care prima dată a fost ocupată de Danezii Greci...Dacii (adică Danezii) au fost urmașii goților*”. Despre Gothia spune că: „*Gothia este o provincie din Scythia Inferioară din Europa, care după cum se crede este atribuită lui Magog, fiul lui Japhet*”. Despre Saxonia spune: „*Saxonia este o provincie în Germania ai cărei locuitori se spune că la origine au fost grecii și unde sunt părți nelocuite în timpurile noastre*”.

- **Silvestro Girardo Cambrense**, în „*Topografia Irlandei sau despre minunata Irlandă*”, scrisă pe la anul 1200, folosește numele **Dacia** pentru **Danemarca**.

Diverse anale, cronici și lucrări scrise în latina timpului, până la începutul secolului XV-lea au utilizat numele de Dacia pentru a se referi la Danemarca sau la Provincia Dacia; de pildă, **canonicul Albert Cantz**, a scris în anul 1519

„Vandalia”, iar în anul 1520 „Saxonia”, din care cităm: „*Daner, Gother, Geter și Scyther sunt același popor*”; la începutul secolului al XIII-lea, un călugăr dominican, care voia să dea explicație numelui Dacia atribuit Danemarcei, a scris: „*împăratul Traian a permis ca provincia romană Dacia să cucerească Danemarca*”; în Analele Reynis, culegere de Anales din evul mediu: „*Se spune că Iulius Caesar a numit țara Dacia, din cauza ospitalității și bogăției poporului ei*”.

2. Provincia Dacia a Uniunii de la Kalmar.

După moartea, în anul 1319, a regelui Norvegiei, **Hakan al V-lea**, care n-a avut urmași în linie dreaptă, marea adunare a nobililor și clerului norvegian a ales ca rege al Norvegiei pe ginerele fostului rege, **Magnus Eriksson**, regele Suediei. Astfel s-a realizat unirea celor două regate.

În anul 1387, regele **Olaf al II-lea** al Danemarcei și Norvegiei a murit, în locul său fiind aleasă mama sa Margareta a Danemarcei. În anul 1389 suedezii au ales ca regină pe **Margareta** a Danemarcei, creindu-se, astfel, **Uniunea dintre cele trei regate scandinave**.

Alegerea reginei Margareta s-a făcut în anul 1389 la Kalmar, în cadrul unei mari adunări a reprezentanților mării nobilimi și clerului din cele trei regate scandinave, în care s-a semnat actul de constituire a **Uniunii de la Kalmar** sub conducerea regilor din Danemarca, unde Suedia și Norvegia urmau să fie conduse de un fel de guvernatori sau cancelari regali. Din documentele timpului rezultă că în cadrul Uniunii de la Kalmar, pentru regele danez **Erik de Pommerania** care conducea acea uniune din anul 1396, se utiliza oficial numele de **Rex Dacie** (pentru a se referi la Danemarca) și Norvegiei și Suediei.

Concluzia nr. 17. Utilizarea frecventă a denumirilor Dacia, dacorum și getarum de către enciclopediști, topografi sau scriitori s-au referit la Danemarca și în secolele XIII--XIV.

VIII. Utilizarea numelui Dacia în secolul XV-XVI

1. Numele Dacia a fost utilizat în secolul XV de istorici și cronicari, precum și în corespondența oficială a timpului.

• În **Cronica** lui **Ericus Olai** din Uppsala (mort în anul 1486) afirmă: „*Se povestește că rădăcinile poporului (suedez) sunt din Sciția și că acesta este urmaș al lui Jafet, iar regiunile de început s-au chemat Scythiam, ca să zicem așa se potrivește cu numele patriei primitive și că înaintând în timp, s-a chemat Suedia...De asemenea la aceste popoare, nu se știe cu care eveniment sau înrudire sunt atribuiți **Geții** și chiar după ce aceste regiuni a intrat **Massageții**. Ei au început să se mute, desigur în afară cum se obișnuiește, și să se numească în primul rând, celor care li se spune **Getae**, după aceea s-au chemat **Goții** și în aceeași măsură **Suecii** (sau suedezii), după numele regiunii...În aproximativ timpul nașterii lui **Christos**, regatul **Suediei** se afla sub conducerea regelui **Eric** și conform cronicelor antice, atât **Suedia** cât și **Dacia** și totul în întregime se afla în cuprinsul Regatului și acest teritoriu a fost locuit înaintea timpului **Patriarhului Abraham**”.*

• La moartea regelui **Christian I**, tronul danez a fost ocupat de fiul său, **Hans I de Oldenburg**, care, de asemenea s-au utilizat titlurile de **Rex Dacie**. După moartea sa în anul 1513, fiul său **Christian al II-lea de Oldenburg** care i-a urmat la tron (1513-1523) nu a mai utilizat titlul de **Rex Dacie** sau **Rex Gothorum**. În continuare, regii danezi care au preluat tronul danez până la introducerea Reformei lutherane în Danemarcă au evitat să utilizeze titlul de **Rex Dacie** sau **Rex Gothorum**.

• **Provincia Religioasă Dacia** a continuat să existe până la introducerea treptată în Scandinavia a Reformei religioase Lutherane (între 1527-1538), însă pontificatul de la Roma, care nu a recunoscut-o de facto respingând-o categoric și condamnând vehement modul cum această reformă a fost introdusă în Scandinavia, Provincia religioasă Dacia (romano-catolică) a continuat să existe pentru Vatican, acordând azil și sprijin direct clerului romano-catolic care a fost expulzat din Scandinavia sau care reușise să se refugieze în țările rămase catolice.

2. Părerile istoricilor medievali scandinavi

• **Istoricul Olaus Petri** (numele latin al lui Olof Pettersson, 1493-1552), în **Cronica regilor Danemarcei de la Dan până la moartea lui Johan sau Hans I de Oldenburg în 1513** și alte

scrieri spune: „*acele vechi popoare Goții, Danezii și Sciții, neamuri prin legături de sânge care s-au răpândit și la început au inclus următorii oameni sau popoare: Vandalii, Hunii, Longobarzii, Normanzii, Sarmații, Sambii, Getulii, Massageții, Parții, Gepizii, Bactrianii și războinicele daneze Amazoanele*”; „*în Scythica își are originea războinicul popor danez*”; „*Chiar se spune că Julius Caesar a numit Dacia această regiune, din cauza abundenței și ospitalității poporului ei*”. „*În Occident, renumitele regiuni pe care danezii le-au ținut mult timp în liberă posesiune, mai întâi a fost toată Spania sub 27 de regi timp de 276 de ani. De asemenea, Italia, Franța, Norvegia, Germania, Hybernia (Irlanda), Scoția de 8 ori dobândită și Anglia de 12 ori. Insulele din Europa Septentrională au fost ținute și sunt ținute sub puterea imperială daneză, adică Norvegia, Islanda, Groenlanda, Insulele Orchades...și până dincolo de Marea Septentrională, sub Polul Artic al gheții perpetue, care este dură prin îngheț. În acest loc era vechiul serviciu militar numit Daciana, cu care odinoară a strălucit Imperiul Danicalis, care s-a întins asupra tuturor pământurilor și mărilor din Occident și Orient până la India Superioară inclusiv întinderea magnifică. Și acum prin altă parte a lumii astfel subjugate, monarhiile care erau amestecate, au fost unite, și la fel acolo s-a creat armata Daciana*”; *Primul rege Dan, fiul lui Humble a dat numele Dania, el a domnit în timpul regelui David al Israelului*”...

• **Johannes Magnus Gothico și fratele său Olaus Magnus Gothico**

Johannes Magnus Gothus (m.1554) era arhiepiscop romano-catolic de Uppsala, expulzat din Suedia, împreună cu fratele său, Olaus, de către regele **Gustav I Vasa**, în anul 1524. Ei a ajuns, în cele din urmă la Roma, papa le-a acordat toate onorurile, recunoscând în continuare pe Johannes, care a luat titlul de **Gothico**, ca arhiepiscop romano-catolic de Uppsala. În „*Istoria regilor suedezi ai Goților*”, se intitula **Io Ioannis Magni Lincopensis Natione Gothi**” sau „**Io Magnus Gothus**”.

Harta „*Cata Marina*” a lui Olaus Magnus Gothico confirmă că în anul 1539, după terminarea introducerii Reformei luterane în întreaga Scandinavie, numele vechii provincii romane Dacia

înființată de împăratul Traian a continuat să perpetueze și după introduceea reformei lui Luther. Această mențiune apare și mai târziu și în alte hărți din secolele XVI-XVII.

Concluzia nr.18. Istorici danezi și suedezi din secolul XVI-lea au atribuit originea biblică regilor danezi și suedezi, pornind de la Jafet (sau Iafet), ful lui Noe.

IX. Ce a conservat naționalismul scandinav din moștenirea geto-dacică?

La aproape 500 de ani de la încetarea existenței Provinciei Dacia și a „*numelui latin*” al regatului **Dacia** și a „*poporului ei*”, **Dacii** (*dacorum*), atribuite Danemarcei și danezilor, ca urmare a introducerii reformei luterane, numele **Dacia**, **Dacorum** și **Getarum** (geții) continuă a persista până în zilele noastre. În afară de istoricii români care prezintă argumentat istoria poporului, pornind de la geto-daci și **provincia romană Dacia**, creată de împăratul Traian, aceste nume au fost și sunt utilizate în continuare, în tot felul de argumente istorice preluate din genul istoriilor franciscanului Olai Petri sau a arhiepiscopului suedez Johannes Magnus Gothico, precum și „*pentru reclame comerciale în cadrul Europei Unite*”.

• Mama țarului rus Nicolae al II-lea, pe nume **Ecaterina Feodorovna**, fiica regelui danez **Cristian al IX-lea** (rege între 1863-1906), care după revoluția bolșevică din anul 1917 se refugiase la Londra, s-a întors în Danemarca, unde a murit la 13 octombrie 1928.

Urmare a acestei legături cu fosta dinastie țaristă a Rusiei, unde exista **Stareția Rusă a Ordinului Sfântului Ioan din Ierusalim**, baronul Michel de Taube și Marele duce Andrei Vladimirovici Romanoff, care se afla în exil la Paris, au semnat asocierea cu „**Stareția daneză și suedeză a Ordinului Cavalerilor de Malta**”. La 19 octombrie 1938, Marele duce Andrei Vladimirovici Romanoff a aprobat această asociere sub numele de „**Ordinul Ecclesiastic al Cavalerilor de Malta ai Sfântului Ioan din Ierusalim, Stareția Sfântului Andrei**” (Sfântul Andrei era patronul Rusiei țariste). La 10 aprilie 1939, acest nume a fost adoptat cu titlul de „**Stareția autonomă Dacia a Ordinului de Malta**”. După mai multe discuții, cartierul general a fost stabilit la Paris.

• Legăturile au fost reluate după al doilea război mondial, când danezul H.K. Ostenfeld a creat *Comitetul de inițiativă danez*. Cu acel prilej s-a precizat că „*Stareția Dacia a Ordinului Cavalerilor de Malta*” reprezintă partea de Nord a Europei, din care făcea parte și Finlanda.

• Existența fostei Provincii Dacia în Europa de Nord în evul mediu este continuată în prezent de „*Stareția Dacia a Ordinului Cavalerilor de Malta*” („*The Priory of Dacia*”).

În anul 1961 s-a constituit *Alianța Cavalerilor Ordinului Sfântului Ioan a Bisericilor evanghelice*, în care intrau cavalerii din Suedia, Germania, Marea Britanie și Olanda, împreună cu cea a *Ordinului Sfântului Ioan din Europa de Vest*, constituită de ungurii aflați în Elveția și Franța, la care se adăuga cea a cavalerilor din Finlanda. Moto-ul alianței este *Pro Fide, Pro utilitate hominum* (Pentru credință și pentru binele umanității). În anul 1968, din *Stareția Dacia a Ordinului Cavalerilor de Malta din Nordul Europei* s-a desprins „*Stareția suedeză Dacia a Ordinului Cavalerilor de Malta*”, unde regele Suediei, *Gustav al VI-lea Adolf* (rege între 1950-1973) a devenit Marele Protector al acesteia; regele *Carl al VI-lea Gustav* (rege din anul 1973) a fost Marele Predicator al acestui Ordin, care în anul 1971 număra 317 membri, din care 50 de cavaleri ai Ordinului.

După anul 1985, grupul de la Paris a încorporat și Ordinul rusesc, intitulat „*Marea Stareție Rusă de Malta*” (cu acel prilej au hotărât, probabil, schimbările din Europa post-belică!). În octombrie 2001, în asociere cu *Stareția Dacia a Ordinului Cavalerilor de Malta din Nordul Europei, Marea Stareție Rusă de Malta* și-a schimbat numele în „*Ordinul Suveran Ortodox al Cavalerilor Ospitalieri ai Sfântului Ioan din Ierusalim*”. În final s-a dispus ca toate documentele referitoare la *Stareția Dacia a Ordinului Cavalerilor de Malta din Nordul Europei* să de depună la *National Record* din Copenhaga, cu dreptul de a putea fi examinate de public după anul 2031!

• Din marea diasporă a românilor din Italia a luat naștere la Roma „*Provincia Dacia Nova Roma*”, care stabilește puntea istorică a diasporei românilor din Italia cu fostul Imperiu roman, unde strămoșii poporului român au fost geto-dacii din fosta provincie Dacia. La 3 noiembrie

2005 a fost publicat la Roma Edictul de creare a „*Provincia Dacia Nova Roma*”, cu conducere (pretor, procurator, legat intern, legat extern, legat al miliției, scribi, cancelari), cu organizare pe provincii.

• În fiecare an, vara, are loc, la Visby, pe insula suedeză Gothland, festivalul de muzică „*Petrus de Dacia*”.

• Pentru istoricii nordici actuali, atribuirea în evul mediu, a numelui *Dacia* pentru o mare parte a Europei nordice, rămâne încă o enigmă, care trebuie dezlegată. De pildă, profesorul suedezo-finlandez **Jarl Gallen**, într-un studiu publicat în anul 1957, afirma: „*Dacia este numele unei provincii din Imperiul Roman, la nord de Dunăre, geografic corespunzător în prezent Ungariei și Transilvaniei, iar în evul mediu, greșit înțeles și folosit ca numele latin al Danemarcei. Cum această transformare s-a produs, nu s-a cercetat până acum*”. La rândul său, Mircea Eliade scria în anul 1970: „*Cum numele de Dacia s-a atribuit în evul mediu Danemarcei, această problemă merită a fi studiată*”.

X. Concluzii și remarci critice ale autorului George Pantecan

• George Pantecan remarca faptul că „*Începând cu al 8-lea deceniu al secolului XX, a reapărut (la început destul de timid), un nou curent naționalist român destul de controversat, de altfel asemănător într-un anumit fel, cu cel scandinav din secolele XIII-XVII (care a fost preluat în secolele următoare, de naționalismul german care a degenerat în cel de-al doilea Război Mondial)*”.

• **George Pantecan** îi acuză pe „*unii naționaliști români contemporani*” că au transferat tema „*Atlantida sau Casa omului*” din secolul XVII, a suedezului Rudbeck Olof, unde teritoriul Suediei a fost cel al legendarei Atlantida, la „*Națiunea Carpato-Atlantidică, care a dat naștere strămoșilor poporului român*”.

El recunoaște că această temă „*sau mai bine zis, teorie, care pare destul de stranie pentru un cititor occidental*”, are „*destulă publicitate în zilele noastre, atât în România, cât și în diaspora Română din Europa Occidentală și SUA*”. El readuce în memorie faptul că „*susținătorii acestei noi teorii istorice se referă ca principală sursă de referință la istoricul român Nicolae Densusșianu, a cărei istorie „Dacia Preistorică” era publicată postum în 1913*”,

care afirma că „*aici la Dunărea de Jos și în special în țările Daciei (faptul este cert!) - s-a format și încheiat centrul cel mai puternic al populației neolitice în Europa*”.

- George Pantecan face un inventar al demersurilor pe care adeptii „*noi teorii*” le fac în țară sau străinătate pentru susținerea acesteia, din care reiese că:

- partizanii acestei noi teorii istorice aduc argumente din studiile renumitului profesor **Marija Gimbutas** (de origine lituaniană, stabilită în SUA după al doilea război mondial), care afirmă că „*România este vatra a ceea ce am numit Vechea Europă, o entitate culturală cuprinsă între 6500-3500 î.Hr., axată pe o societate matriarhală, teocratică, pașnică, iubitoare și creatoare de artă, care a precedat societățile indo-europenizate de luptători din epocile bronzului și fierului*”;

- în anul 1972 apărea în Italia revista „**Noi Traci - Bulletin european**”, fondată de prof. **Iosif Constantin Drăgan**, „*în care au fost publicate nenumărate articole ale noului curent naționalist român*”; dintre articolele publicate în revista respectivă, aduce în discuție articolul *De la preistorie la Istorie*, scris de **Virgil Oghină** și publicat în ianuarie 1985 în nr.22 al revistei, a cărui temă este „*destul de semnificativă pentru noua teorie istorică*”; autorul acestui „*straniu articol*” - susține George Pantecan - începe cu „*Insula carpatică*” (Transilvania), cu legendara „*Atlantida*” și enigmaticul continent al „*Lemuriei*” scufundat în Oceanul Pacific; toate argumentele aduse de către Virgil Oghină sunt considerate „*fantezii*”;

- **dr. Alexandru Bădin** (din rândul diasporei române stabilită în SUA) „*susține într-un mod original teoria naționalistă scandinavă din evul mediu asupra originii scandinave a dacilor, a căror origine ar fi celto-germanică!*”; în originala sa lucrare publicată în România în anul 1999, sub titlul „*Dacia din Vestul și din Estul Europei*”, afirmă că „*originea dacilor a fost stabilită istoric în Vestul Europei și este legată de genealogia popoarelor germane și documentată de istoriografia germanică și europeană*”;

- în ultimul deceniu s-a înființat la New York „**Dacia Revival International Society**”, cu sediul pe Broadway, al cărui fondator și președinte este românul american dr. Napoleon Săvescu; aceasta organizează anual în România un congres

internațional de Dacologie; în anul 2002, dr. Napoleon Săvescu a scris cartea „*Noi nu suntem urmașii Romei*”, în care preia „*teza poporului pre-indoeuropean al pelasgilor*” (care au fost strămoșii traco-geto-dacilor!) a istoricului **Nicolae Densușianu** - „*Dacia preistorică*”.

NOTĂ: În încheiere, George Pantecan afirmă: „Îmi cer în mod deosebit scuze dr. Napoeon Săvescu și dr. Alexandru Bădin pentru modul cum cititorul occidental poate trage o concluzie nefavorabilă asupra lucrărilor Noi nu suntem urmașii Romei sau Dacia din Vestul și din Estul Europei. Dar pentru a permite unui cititor occidental ca singur să-și formeze propria concluzie asupra acestor lucrări, sugerez ca ambele lucrări să fie traduse în limba engleză și difuzate în Occident”.

- George Pantecan ține să ne informeze și pe această cale că „*după 1990, în Occident se află milioane de români care s-au mutat sau care se află temporar la muncă, care s-au adăugat la alte multe milioane de români plecați în exil în timpul dictaturii comuniste (pe care azi îi numim Diaspora românească) și care în totalitate reprezintă un impresionant procent dintre locuitorii României. Aceste multe milioane de români, care se află azi pe continentele locuite ale Pământului, dacă ar afirma în țările în care locuiesc despre „Originea lor ca urmași ai locuitorilor Atlantidei sau că sunt urmașii locuitorilor din vestitul Arc Carpatic, creatorii Primelor civilizații din Europa, Africa și Asia!, ar provoca ilaritate!”*

El se întreabă, retoric: **De ce trebuie ca să exagerăm? Înșuși suedezii și danezii ocolesc azi pe cât este posibil ca să mai discute despre originile lor biblice, conform miturilor create timp de secole de istoricii lor naționaliști. Aceste exagerări naționaliste scandinave, aparțin astăzi de domeniul trecutului. Este timpul ca și noi românii să fim cu adevărat europeni și să lăsăm exagerările naționaliste!**

- În final, George Pantecan a propus „**o dezbatere științifico-istorică**” asupra argumentelor „*între mituri și rațiune*” prezentate în tema studiului respectiv „*contra celor susținute de partizanii români ai noii teorii istorice a strămoșilor poporului român, creatorii primelor civilizații din Europa, Asia și Africa*”.

Col. conf. univ. Dr. Aurel V. David,
București, (12.6 2010), 8 februarie 2025



NĂȚIUNEA ROMÂNĂ

EPOPEEA GLORIOASĂ
A VITEAZULUI MIHAI (51)

Angela Faina

„Nu-mi las nimănui țara și neamul, nici mort !”

Dușmanii lui Mihai îl calomniază că ar face jocul turcilor, că este aliatul acestora și trădează creștinătatea. Faptele lui Mihai dovedesc în continuare loialitatea sa față de împărat și sinceritatea sa în sprijinul creștinătății

Să analizăm mai îndeaproape afirmația inamicilor lui Mihai, că el n-ar fi fost credincios creștinătății.

Pentru a se pune la curent cu situația internațională și cu evoluția evenimentelor vremii, Mihai trimitea soli și scrisori prin emisari și alte persoane influente la curțile străine. Abil diplomat, în afară de colaborarea sa cu Casa de Austria, condusă de împăratul Rudolf al II-lea, Mihai avea legături cu regatele și ducatele europene mai apropiate sau mai îndepărtate, trimițând soli, scrisori, etc. Legăturile sale erau cu Polonia, Republica Veneția, ducatele Toscana, Mantova, Anglia, Spania, Rusia și în apropiere în Balcani, la bulgari, greci și sârbi, etc. El avea spioni bine instruiți care aduceau informații foarte importante de la Poarta Otomană. Mihai Vodă le trimitea noutăți despre cele petrecute în țara sa, la hotarul ei, despre desfășurarea unor evenimente importante, alte vești prin care îi anunța despre hotărârea sa de a apăra creștinătatea și le cerea ajutor în caz de nevoie. Prin aceștia, Mihai se informa despre intențiile și deciziile acestora, despre pulsul evenimentelor, de planurile și acțiunile lor viitoare, etc. Pentru Mihai, era deosebit de important de a fi bine informat, direct de la sursă, pentru a lua decizii cât mai pertinente și bine fondate. Acțiunile sale, mai ales cele referitoare la Poarta Otomană, i s-au reproșat voievodului, asupra lui planând ipoteza emisă de unii, de trădare a intereselor creștinătății.

Dimpotrivă, el a dus o luptă neîncetată și implacabilă cu turcii, dovedită prin atâtea victorii dificile câștigate contra „turcului”, bătălii în care a făcut mari sacrificii personale. Mihai era convins, așa cum spunea, că datoria care îi revenea era aceea de „a face un scut al întregii lumi creștinești și aceasta numai de dragul creștinătății”.

El susține cu tărie și repetă deseori: „Până nu-mi vor arunca pământ peste ochi, nu voi înceta să mă împotrivesc turcilor ”

Mihai scria în iulie 1595 polonezilor: „ Ceea ce am făcut, toate le-am făcut întru credința creștinească, văzând eu ce se întâmplă în fiecare zi cu bieții creștini. M-am apucat să ridic această mare greutate cu această țară săracă a noastră, ca să fac un scut al întregii lumi creștine. ”

Mihai se pregătea, prin tratativele pe care le ducea cu popoarele de la sud de Dunăre, să alcătuiască o „Ligă Creștină a Balcanilor”. Din nou, Mihai ne apare ca un vizionar, un deschizător de drumuri, spre realizarea obiectivelor imperioase, necesare pentru a fi atinse și realizate în acei ani.

Cei ce făceau un joc dublu, perfid și ipocrit, erau principele Transilvaniei și polonezii, aceștia, aliindu-se cu tătarii sau turcii și/sau supunându-se Porții Otomane din diferite motive. Sunt multe acte și înțelegeri între aceștia care dovedesc acest joc necinstit față de creștinătate.

Mihai era un bun creștin și această trăsătură de caracter, o dovedește mereu de-a lungul domniei sale. Sunt multe dovezi care susțin acest fapt incontestabil. De exemplu: în memoriul lui Mihai adresat marelui duce de Toscana se precizează că: „Sinan Pașa a fost învins cu ajutorul lui Dumnezeu și a îndurat o așa batjocură de la noi...” . Către castelanul polon Stanislaw Zolkiewski el relatează următoarele: „Să știți că ne-am bătut cu turcul în care bătălie, bunul Dumnezeu ne-a ajutat nouă creștinilor în chip minunat.”

Sau în scrisoarea sa către ducele de Toscana, Cosimo relatează la 3 februarie 1601, cu aceeași modestie că a câștigat bătălia cu

ajutorul Proniei Cerești: „ iar chemându-l pe Dumnezeu, începui bătaia cu ei...după ce mi-a dat Dumnezeu izbânda.... cu ajutorul lui Dumnezeu i-am învins și i-am zdrobit rău de tot...” și, mai apoi, adaugă: „Din aceștia, cu voia lui Dumnezeu, o bună parte fu ucisă, iar ceilalți fugiră..”

Evlavios, creștin convins și practicant, Mihai își încuraja oștenii la începutul fiecărei bătălii; de fiecare dată, implorau cu toții Cerul, strigând de trei ori, „Isus, Isus, Isus” și după fiecare luptă, mulțumeau Celui de Sus pentru succesul obținut

Mihai era un creștin în adâncul sufletului său; el scrie după cucerirea Transilvaniei: „...am luat ajutor pe Domnul Dumnezeu și am pus jurământ pentru dreptatea mea, am mers asupra lui Andrei Báthory. Domnul Dumnezeu pentru jurămintele lor pe care le-au călcat și pentru nedreptatea lor, i-a bătut, căci nu noi, ci Dumnezeu i-a bătut !...căci noi, cu credința și jurămintele cu cine le avem, le ținem tare și dreptatea și credința vrem să le ținem până la moarte.”

Odată instalat la cârma Transilvaniei, el asista la slujba de duminică alternativ, la Biserica ortodoxă și la cea romano-catolică, în semn de respect pentru cei de religie catolică din Ardeal.

În toate scrisorile sale, Mihai, dând dovadă de multă modestie, subliniază mereu, ajutorul Divinității; nu-și pune în valoare propriile merite, inteligența, prevederea,calitățile sale de bun strateg și excelent conducător de oști, ci consideră în chip umil, că succesul se datorează Proniei Cerești. Aceeași atitudine smerită în fața Divinității o vom observa și de-a lungul tuturor scrisorilor, reflecțiilor și rapoartelor și memoriilor sale, privind victoriile și realizările din anii săi de domnie.

Chiar și în actele de domnie, sau ale Cancelariei sale, creștinul Mihai mereu precizează cu modestie și recunoștință: „Io Mihai Voievod, cu ajutorul lui D-zeu ..” sau „Din mila lui Dumnezeu, Io Mihai Voievod”, fiind mereu recunoscător ajutorului ceresc, mulțumind pentru intervenția divină, după fiecare victorie.



Frescă: Mihai Viteazul cu mesajul său, subliniind că a luptat pentru creștinătate: „am purtat războiul așa de multă vreme singur, cu sabia în mână și nici nu le-am făcut silit de cineva, ci pentru neam și țară și creștinătate”

Sunt multe dovezi că Mihai-Vodă a fost un sincer și devotat creștin: prin scrisorile, faptele și lupta fățișă, deschisă, contra turcilor, prin înverșunarea sa împotriva islamului, el demonstrează permanent acest fapt.

Vodă Mihai era curtat și respectat de marii puterilor străine creștine și chiar de Poarta Otomană datorită calităților sale dovedite, a înfăptuirilor și victoriilor sale deosebite pe plan politico-militar.

Referitor la relațiile lui Mihai cu Poarta Otomană și marele padișah, aceștia, înspăimântați de victoriile lui Mihai, realizând că este un dușman de temut, au ajuns să-i propună o pace durabilă și să-i asigure o veșnică domnie asupra Transilvaniei, Moldovei și Valahiei dacă acesta va accepta loialitatea față de sultan. Aceștia căutau să aibă un aliat care să nu le mai creeze probleme la Dunăre, având numai foloase dacă îl atrăgeau la o pace durabilă. Turcii știau că ar fi putut profita și din alte puncte de vedere de această relație: economic, politic și militar.

Iată cum i se adresa sultanul Mehmet al II-lea lui Mihai, într-un firman din mai 1598: „Pildă pentru emirii neamului lui Mesia, reazem al mărimilor din seminția Nazarineanului, Voievodul Țării Românești, Mihai Voievod vor fi îndeplinite toate dorințele tale, vei primi

trupe și bani, funcția de mare comandant în armata din Ungaria și pașă al Timișoarei, vei fi onorat și protejat prin felurite favoruri ale înaltei mele bunăvoințe suverane.”

Se spunea despre el, că ducea un dublu sau triplu joc diplomatic. Mihai însă nu putea să se lase descoperit și în lipsă de informații sau înțelegeri pe diverse planuri, cu mai marii lumii creștine și necreștine. E adevărat că avea spioni și trimitea permanent soli prin care afla evenimente, planuri și intenții, dar aceste informații îi erau absolut necesare pentru a lua hotărâri corecte și avantajoase pentru el și țară. Acestea erau mijloacele de informare în acele vremuri. Emisari, soli și spioni sau iscoade. Voievodul era însă în mod sincer devotat creștinătății și dorea continuarea luptei contra otomanilor pentru care a depus „...aprige osteneli pentru a păstra neștirbită credința în Dumnezeu.”

Mihai s-a dovedit a fi „dintotdeauna un dușman de moarte al Porții”.

Referitor la intențiile turcilor față de el, Voievodul Mihai numea aceste propuneri ale turcilor „*hiclene*”; la fel ca și steagul, sabia, caftanul și cuca, însemnele puterii primite de la sultan în august 1599, despre care Mihai spune: „*Țoalele astea sunt înșelăciune goală și de aceea eu nu le voi da de nici un crezământ.*”

Odată cu primirea acestora, Mihai descoperă un atentat împotriva sa, și-l ucide el însuși, cu mâna sa, pe turcul ce venise să execute decizia din partea sultanului. Relațiile cu acesta erau nesincere și labile, după cum se vede, turcii fiind ipocriți, neloiali, amăgitori și dușmănoși. Mihai îi cunoștea prea bine și nu se lăsa amăgit de avansurile și propunerile lor.

Informațiile pe care le vehiculau dușmanii lui Mihai, pentru a-i găsi vina de trădător față de creștinătatea condusă de „Liga Sfântă”, față de împăratul Rudolf al II-lea și papalitate, erau legate tocmai de aceste favoruri pe care turcii i le ofereau lui Mihai. Însă toate aceste „*chezășii ademenitoare*” cum le denumea Mihai, nu l-au determinat să se alieze cu otomanii ci din contră, a căutat să întărească

creștinătatea, s-o apere, să-i mărească faima, autoritatea și reputația.

Mihai a fost solicitat să medieze unele tocmeli, înțelegeri, între împăratul creștin și sultanul turc, la cererea lui Ibrahim Pașa. Reproșându-i-se lui Mihai că întreține aceste relații cu turcii, Carlo Magno consemnează răspunsul palatinului Mihai, subliniind tactica sa înțeleaptă: „*astfel trebuie procedat cu turcii, să-i hrănești cu vorbe goale...*” deci Mihai doar aparent făcea jocul turcilor, (nu avea încotro, ei fiind instalați cu cetăți la Dunăre, la granița Valahiei) dar în fond, el era marele lor inamic.

„Mihai avea abilitatea diplomatică de a naviga în aceste ape tulburi și primejdioase, de a se descurca în hățișul acestor relații pentru că a trăit în tinerețe printre ei și le cunoștea limba, concepțiile, comportamentul și felul lor de a fi. Acum, experiența acumulată, îi servea de minune pentru a se descurca în aceste situații impuse de politica sa externă, pe care cu dibăcie trebuia s-o manevreze.” -Nicolae Iorga.

La 27 octombrie 1599, când oștile lui Mihai se aflau față în față cu cele ale cardinalului Báthory, comisarul Germanico Malaspina citează împăratului Rudolf al II-lea, cuvintele lui Mihai: „*Eu n-am venit din poftă de stăpânire, nici din sete de a vărsa sângele creștinilor, fiind eu cu gândul de a-l vărsa numai pe al turcilor, hotărât să trăiesc și să mor ca dușman al turcilor.*”

Câteva luni înainte de bătălia de la Șelimbăr, comisarul imperial Germanico Malaspina i-a trimis o scrisoare împăratului, prin care îl denigra pe Mihai, blamându-l că s-ar fi aliat cu turcii. Mihai era bine informat prin solii și trimișii săi, asupra menvrelor și intrigilor de tot felul urzite de către acesta.

În ziua luptei de la Șelimbăr, Germanico Malaspina a fost trimis de împărat pentru a fi prezent și a relata despre bătălie. Acum, Mihai are ocazia să-i răspundă personal lui Malaspina: „*Tu, care ai scris lui George Basta și la Curtea împăratului că eu sunt trădătorul Maiestății Sale împărătești și că am făcut pace cu turcii și cu cardinalul, acum*

vezi, ce nedreptate mi-ai făcut !...și dacă n-ar trebui să păzesc anumite respecturi cuvenite, altfel aș lucra cu tine !... căci am știre despre lucrurile ce ai făcut tu, pentru binele creștinătății și serviciul Maiestății Sale împăratul, în regatul Poloniei.”



Frescă: Mihai Viteazul cu mesajul său : „Ceea ce am făcut nu am făcut pentru slava cuiva, ci ca să am și eu un loc în creștinătate”

La 8 mai 1600, Voievodul valah îi propunea împăratului că *dacă voi fi ajutat cu bani, voi lua tot pământul de la Marea Neagră până la Buda din mâna turcilor ca să fiu pomenit o sută de ani de toată lumea.*”

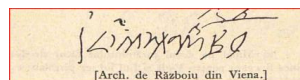
După cucerirea Sucevei, în mai 1600, Mihai îl urmărește pe Ieremia Movilă, până la cetatea Hotin unde acesta s-a refugiat. Mihai a somat și a avertizat pe cei retrași în cetate să se predea „ca să nu mai fie pieire între acești oșteni” iar lui Ieremia Movilă îi spune că va răspunde pentru moartea soldaților, dacă nu predă cetatea, Mihai fiind nevoit să o atace: „va veni vremea când va da socoteală în fața lui Dumnezeu.”. Mihai nu-i dorea moartea lui Ieremia, ci doar să-l alunge din fruntea țării. „Domniei sale să nu-i vie pieirea de la domnia noastră, pentru că este domn creștin și suntem și domnia noastră creștin.”

În evlavie și în elanul său creștinesc, el visa să ajungă să elibereze toată creștinătatea din

Balcani și să ajungă până la Ierusalim. Dar totul depindea de ajutorul pe care urma să-l primească; el nu putea decide singur. El întreținea aprinsă flacăra creștinismului în Balcani, încurajând popoarele la luptă deschisă contra islamului, comunicând mereu prin relații strănse, cu episcopii din Bulgaria, în special cu cel de la Târnovo, apoi cu cei din Grecia, etc. așa cum am menționat mai sus.

Eustachio Fontana scrie la 9 septembrie 1600 că „turcii recunosc valoarea voievodului valah și vor să încheie pace cu el ”..pentru că: „oastea lui Mihai fiind mult prea energică, tenace și puternică trebuie ca să se hotărască pacea, așa cum dorea Mihai !”

Imediat după alungarea lui Ieremia Movilă din Moldova, Mihai le scrie comisarilor imperiali rămași în Ardeal: „De aceia am voit să vă aduc la cunoștință acestea Domniilor Voastre, ca să înțelegeți că nu lăsăm la o parte nimic din ce privește mântuirea și înnaintarea foloaselor Creștinătății. -Din lagărul nostru la hotarele Moldovei, lângă cetatea Hotinului, pe apa Nistrului, 20, Maiu 1600.”-



Semnătura lui Mihai Viteazul. Imagine luată din cartea lui Nicolae Iorga „Scrisori de boieri, scrisori de Domni”1925

Voievodul valah avea sădită în inimă sămânța credinței bisericii ortodoxe pe care a slujit-o cu neștirbită cinste, onoare și eroism. Mihai-Vodă a rămas fidel, ferm și hotărât, slujind toată viața cu sinceritate întreaga creștinătate. Intenția sa a fost chiar să ajungă să elibereze Mormântul Sfânt: „Și cu ajutorul lui Dumnezeu să ajung să eliberez și Mormântul Sfânt”.

Iată ce scrie Mihai, la 27 septembrie 1600, din Făgăraș, după înfrângerea sa de la Mirăslău: „În privința mea și a oastei mele, sigur că, așa cum se dorește mă pot îndrepta oriîncotro va fi nevoie spre a servi creștinătatea. Am primit o scrisoare de la turci și ei ar vrea ajutorul meu, dar eu nu am nevoie de ei, nu mă potrivesc cu ei. Chiar dacă ar fi să pierd totul, nu vreau să-mi pierd sufletul prin trădarea creștinătății”

Atitudinea de bun creștin a dovedit-o făcând mari sacrificii personale atât financiare cât și

materiale, îndurând privațiuni de tot felul și trăind în acești ani o viață aspră de militar, în cort, cu buzduganul și paloșul în mână, în slujba creștinătății.

Iată ce scrie Mihai, arhiducelui Maximilian, fratele împăratului: „*Cât îmi va da Atotputernicul suflare în mine, nu voi înceta a sluji Măriei Tale și creștinătății întregi, cu jertfa trupului meu și a vieții mele.*”

Mihai era pionul numărul unu în acest hotar al creștinătății, dificil de apărat. Arhiducele Maximilian spune despre Mihai că „a fost pe lângă Dumnezeu, zidul și apărarea acestor țări creștine.”

La revenirea lui Sigismund Báthory pe tronul Ardealului, îl avertizează prin solul său, că dacă acesta se va alia cu turcii, atunci el, Mihai, îl va pedepsi amarnic.

„*Spune-i că dacă vrea să facă pace și legătură cu dușmanii și necredincioșii, atunci voi fi eu în locul lor păgân și turc îndeajuns !*”
 „*până ce nu-mi vor arunca pământ peste ochi, nu voi înceta să lupt cu turcii*” afirmă cu hotărâre Mihai

„*M'am luptat împotriva dușmanilor numelui creștin cu o inimă atât de neînfrântă, încât nici nu-mi venea a mă mai teme de dâșii, mai vârtos că biruința era totdeauna în parte a ostașului creștin. Însă dușmanul cel mai de temut și mai primejdios, mi-a fost chiar acela care se laudă cu numele de creștin.*”- Nicolae Iorga-”Scrisori de boieri, Scrisori de Domni”-1925.

„ Mihai a tras sabia din teacă și a jurat de a nu o pune înapoi până ce nu va izgoni pe turci din Europa și va înălța la loc de cinste strălucitoarea cruce, semn al biruinței creștine pe turnurile Sfintei Sofia din Constantinopol, în locul trufașei semilune urcată acolo prin viclenie și uzurpare de atâta amar de vreme.”- extras din „Portrete istorice”-Ștefan Nicolaescu -1912

În dorința sa arzătoare de a alunga pe turci din Europa, Mihai ar fi dorit chiar unirea tuturor creștinilor, a celor romano-catolici cu ortodocșii, pentru a crea un front unit și din punct de vedere religios. Ideea sa era de a crea

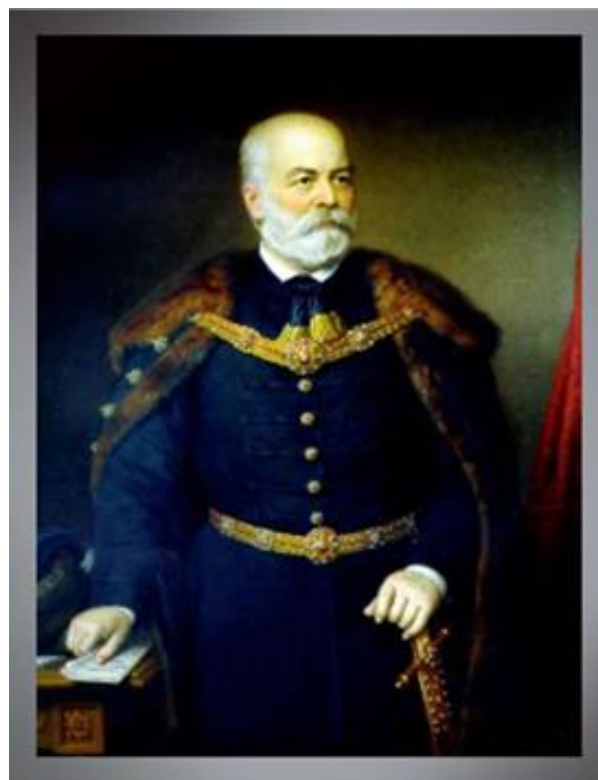
o Biserica Universală a creștinătății. Acest fapt este menționat de vistiernicul Stavrinus, un dregător apropiat al lui Mihai.

-Va urma-

Ing. Angela Faina,
Montreal, Canada



DIN ARHIVA LUI GEORGE ROCA - MOȘTENIREA GOJDU – (1)



PRILEJ DE REÎNSUFLEȚIRE A CONȘTIINȚEI NAȚIONALE

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR

Declarație politică*

După lungi demersuri și bătălii duse atât în plan național, dar și în provincie, acordul româno-ungar privind înființarea, la Budapesta, a unei fundații care să administreze moștenirea lăsată „națiunii române” de Emanoil Gojdu a fost anulat în Parlament. Proiectul de lege privind respingerea Ordonanței de Urgență 183/2005 pentru ratificarea Acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare a fost adoptat de Senat - for decizional - cu 89 de voturi

„pentru” și două abțineri. Practic nu a existat nici un vot împotriva, ceea ce ne poate induce falsa impresie că această luptă pentru cauza națională a Fundației Gojdu, a fost una facilă.

Putem afirma că acest vot covârșitor dat pentru respingerea rușinosului Acord, semnat în 2005 de Guvernul Român și de cel Maghiar, reprezintă un efect la luptei greu câștigate în Camera Deputaților, unde votul a fost la limită: 88 pentru, 83 contra și 4 abțineri. Victoria la limită obținută prin voturile de la Cameră, se datorează într-o măsură totală Partidului România Mare, care a înclinat balanța cu câteva voturi, în favoarea cauzei drepte a testamentului lăsat cu limbă de moarte de marele cărturar și mecena.

În ceea ce mă privește, în calitate de deputat PRM, de profesor universitar, doctor în Filologie și nu în ultimul rând de orădean, am folosit nenumărate căi de atac, sesizând nu o dată autorităților române, că renunțarea la Moștenirea Gojdu, reprezintă pentru noi ca români, o trădare a spiritului românesc pe care Gojdu dorea să-l conserve peste veacuri prin litera testamentului său. În declarațiile mele politice pe această temă am dorit să trag un semnal de alarmă cu privire la această problemă și totodată să evidențiez eforturile orădenilor, atât de datori memoriei lui Gojdu. Reamintesc aici faptul că în județul Bihor s-au strâns în luna martie 2006, peste 30.000 de semnături în sprijinul aplicării *ad litteram* a testamentului lui Gojdu, la inițiativa vicepreședintelui Fundației Gojdu din Sibiu, prof. univ. dr. Mihai Drecin, alături de conf. univ. dr. Constantin Mălinaș, autorul cărții „Bicentenarul lui Emanoil Gojdu”, și a numeroși foști elevi ai Liceului Gojdu din Oradea.

Istoria zbuciumată a fundației Gojdu străbate vremurile tulburi ale neamului românesc. Cel care a dat nume și forță acestui demers patriotic de susținere a poporului său, a fost Emanoil Gojdu, avocat și om politic în Imperiul Austro-Ungar. Acesta a stabilit prin testament ca o mare parte a averii sale să fie administrată de o fundație, care să îi poarte numele după moarte. Fundația Gojdu înființată

în 1870 a acordat burse pentru 5.300 de români - printre care s-a numărat Traian Vuia, Aurel Vlaicu, Octavian Goga, Petru Groza. Guvernul de la Budapesta a blocat în 1920 averile Gojdu din Ungaria, urmând o serie de negocieri încheiate în 1938 prin care statul maghiar era de acord să restituie bunurile Fundației Gojdu. Restituirea nu s-a mai produs datorită Dictatului de la Viena din 1940, iar în 1952 statul maghiar a naționalizat bunurile Gojdu din Ungaria, clădiri și conturi bancare.

Imobilele Gojdu din Budapesta au intrat, în 1990, în proprietatea Primăriei Sectorului 7 din Budapesta. În anul 2003 s-a făcut publică intenția de transformare a Curților Gojdu în centru comercial și partea română a făcut demersuri pentru ca această intenție să nu se materializeze. Curțile Gojdu au trecut, în decembrie 2004, în proprietatea companiei israeliene Autoker Holding Rt. Acordul româno-ungar de înființare a fundației a fost semnat de miniștrii Afacerilor Externe, Mihai Răzvan Ungureanu și Ferenc Somogyi.

Conform acordului semnat cu ocazia ședinței comune din octombrie 2005, a Guvernelor român și ungar, urma să fie înființată o nouă Fundație Gojdu supusă legislației maghiare, cofinanțată de cele două state semnatare, astfel fiind închise pretențiile românești asupra moștenirii Gojdu din Ungaria, evaluată la 2 miliarde de euro. Conform Testamentului Gojdu, adevăratul proprietar al moștenirii este Fundația Gojdu de la Sibiu, condusă de episcopii transilvăneni.

Anularea acestui acord prin decizia Senatului României repune în drepturi voința testamentară a lui Emanoil Gojdu, care este cât se poate de clară: averea sa va fi folosită timp de 200 de ani pentru susținerea studiilor românilor și a preoților ortodocși din Ungaria și Ardeal. Administrarea acestei averi va fi făcută de înalții ierarhi ortodocși transilvăneni. IPS Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, președintele Fundației Gojdu.

Înalții ierarhi ortodocși transilvăneni le revine sarcina acum de a începe procesul de recuperare a bunurilor rămase în Ungaria. În primul rând va fi necesară chemarea în justiție

a autorităților maghiare chiar la Budapesta pentru recuperarea bunurilor confiscate. Cum sunt puține șanse ca partea maghiară să cedeze atât de ușor averile Gojdu din Ungaria, nu le rămâne administratorilor moștenirii Gojdu, decât să meargă cu acest litigiu la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Acest triumf al conștiinței naționale consfințit de votul patriotic dat de Parlamentul României, unde aportul PRM a fost unul decisiv, va trebui fructificat de către păstrătorii moștenirii Gojdu și anume înalții ierarhi ortodocși ardeleni, pentru ca moștenirea spirituală al marelui patriot român, aceea de a lupta pentru înălțarea neamului românesc, să fie continuată de noile generații.

Prof. univ. dr. Paul MAGHERU
Deputat PRM de Bihor
București – Oradea, 2008

**Declarație prezentată în plenul Camerei Deputaților, declarație care ne-a parvenit prin grija domnului prof. Iosif Popa, corespondentul nostru la Oradea*



OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU LA
CONSULATUL GENERAL AL
ROMÂNIEI DIN BUDAPESTA⁶

Mária Berényi

„(...) Aveam 26 de ani când am ajuns – în aprilie 1902, – la Budapesta, oraș pe care nu-l cunoșteam. Trecusem întâmplător de câteva ori prin el, dar nu locuisem între zidurile lui. Intram în capitala Ungariei. [...] Dar aveam să trăiesc în acest oraș și trebuia să-mi calc pe inimă, să-mi înăbuș sentimentele și să-mi văd de treabă. Situația în care mă găseam era destul de delicată: ca cetățean ungar și aspirant de ofițer în rezervă al armatei austro-ungare veneam ca funcționar al Consulatului General al României, care avea și atribuții diplomatice. (...)

M-am prezentat, îndată după sosirea mea în Budapesta, la Consulat, pe care l-am găsit

instalat în Thonethof, pe cheiul Dunării, în centrul capitalei ungare.

Personalul Consulatului era compus din consulul general, din vice-consul, secretar, care făcea și pe interpretul, și un camerist. Cel dintâi cu care am făcut cunoștință a fost cameristul Victor Ullrich, un neamț simpatic, care nu vorbea însă românește. M-a condus într-o sală spațioasă, modest mobilată, în mijlocul căreia se găsea un imens birou, la care scria un bătrân cu ochelari. Era antecesorul meu, I. Poruțiu, care trecuse la pensie și care, în lipsa titularului, rezolva afacerile curente. M-a primit foarte amabil și mi-a promis că-mi va sta în ajutor până când mă voi introduce în tainele serviciului. Bucuria mea, deoarece intram într-o ramură de activitate cu desăvârșire necunoscută mie. Bătrânul Poruțiu mai era și ardelean, așa că mă înțelegeam ușor cu el de la prima întâlnire. Victor anunțase și pe Consul despre sosirea mea. În scurtă vreme a apărut un om de statură mijlocie, cam de 40 de ani, care mi-a urat bun sosit și m-a asigurat de sprijinul său în cariera mea de diplomat. Mi-a pus în vedere că prin pricepere și muncă pot să ajung să-i ocup cu vremea locul. Atâta bunăvoință m-a copleșit, iar perspectivele ce mi le deschidea mă măguleau. Consulul se numea Victor Cuciureanu, era fiul fostului ministru de culte doctorul Ghe. Cuciureanu. Cu el am lucrat cât am stat la Consulatul General al României, de la 1902-1906.

Bătrânul Poruțiu venea regulat la birou până când m-a inițiat în toate lucrările. Serviciul era ușor, de la 10-12 înainte de masă. Cel mai plicticos lucru era viza pașapoartelor pentru România. Uneori se adunau maldăre întregi, de mă durea mâna semnându-le. Tot bătrânul Poruțiu m-a introdus în societatea românească din Budapesta, care se întrunea la cafeneaua lăgerhorn, unde veneau și românii mai de seamă din provincie, episcopi, deputați, ziariști etc.

Ion Poruțiu fusese redactor la Federațiunea lui Alexandru Roman, pe la anii 1870, și în această calitate a făcut cunoștință cu temnița ungurească din Vác (se citește: Vaț), unde au

⁶ Sursa: pagina personală de facebook
150 de ani de la nașterea lui Octavian C. Tăslăuanu (1876-1942), diplomat, scriitor și politician.

fost închiși mai târziu și o parte dintre Memorandiști. Federațiunea lupta împotriva dualismului austro-ungar, încheiat la 1867, și Alex. Roman era unul din vizionarii unității neamului. Îmi pare rău că nu am notat multe din amintirile bătrânului Poruțiu, pe care mi le povestea, de regulă, pe lângă un pahar de vin. Era un om foarte instruit și meticolos, care servea de multă vreme la Consulatul General al României din Budapesta. În realitate, el a dus în cârcă Consulatul. În discuții, îi plăcea violența și nu suferea contrazicerea, mai ales când vinul îi înviora nervii. Altfel, era om de treabă, liniștit și închis. Cât am stat în Budapesta, mă întâlneam regulat cu dânsul și trăiam în cei mai buni termeni, deși reprezentam două lumi deosebite

Îi eram recunoscător pentru îndrumările ce mi le dădea, dar eu, după ce m-am introdus în serviciu, vedeam problemele din puncte de vedere noi, pe care el nu le putea înțelege și admite. Pentru mine, Consulatul nu putea rămânea un simplu serviciu, ci căutam să fie un post de luptă națională. Cu atmosfera din Budapesta m-am familiarizat repede, deoarece cunoșteam limba și obiceiurile. Mai greu a

fost să mă orientez în viața politică a monarhiei austro-ungare, pe care acum nu o mai urmăream dintr-o simplă curiozitate, ci fiindcă eram dator să o fac și să o cunosc sub toate aspectele ei.

În 1902, la 1 iulie, a apărut în Budapesta Luceafărul, ca revistă a tinerimii universitare, care a avut o înrâurire asupra întregii mele vieți. Cum s-a pus la cale apariția revistei nu știu, fiindcă nu am luat parte la conciliabule. După apariția primului număr am fost invitat să colaborez. Situația mea însă, ca funcționar al Consulatului General al României, era destul de grea. La început îmi era teamă să ies pe față, deoarece eu voiam să renunț la cetățenia ungară și să mă dedic carierei pe care am îmbrățișat-o și în vederea căreia începusem studii temeinice. Dar cine e stăpân pe destinul său? La vârsta de 26 de ani nu ascuți de rațiune, ci de inimă. Am început să mă interesez de revistă de la al doilea număr, în care au apărut câteva notițe date de mine, fără să le fi semnat⁴⁰. Revista era îngrijită de Aurel P. Bănuțiu și de Dionisie Stoica. Șef redactorul Alex. Ciura era la Blaj și nu putea revizui întreg materialul ce intra la redacție.



Dr. Maria Berényi s-a născut în 15 aprilie 1959, în localitatea Micherechi / Méhkerék, (Ungaria). A urmat studiile gimnaziale la Liceul „Nicolae Bălcescu” din Giula. Între anii 1978 -1983 a studiat la Facultatea de Filologie a Universității „Eötvös Lóránd” din Budapesta. În 1986, la această universitate, și-a obținut doctoratul în filologie iar în anul 2001, și-a susținut doctoratul (PhD) în istorie, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Timp de 10 ani a lucrat la Serviciul de presă al naționalităților din Ungaria. Din 1993 este directorul Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria.

Principalele cercetări ale sale au avut ca temă majoră:

- Istoria presei române din Ungaria și Transilvania, secolele XIX-XX
- Istoria Bisericii Ortodoxe și Greco-Catolice din Ungaria, secolele XVIII-XX
- Istoria Fundației Gojdu și importanța ei în istoria românilor din Transilvania și Ungaria
- Istoria coloniilor macedoromâne din Austro-Ungaria, secolele XVIII-XX
- Cultură românească la Budapesta, secolele XIX-XX
- Literatura românească din Ungaria de azi în secolele XVIII-XIX-lea

Am stat mult pe gânduri până m-am hotărât să mă înham la munca grea pe care o cere redactarea unei reviste. Mă simțeam destul de pregătit să o pot face.

În 1905, când am reușit să înființez o tipografie în Budapesta, mă ispitesc gândul să renunț la slujba de la Consulat și să mă dedic întreprinderii, dacă voi reuși să o consolidez și să o fac

folositoare. Aș fi atins idealul meu de a fi om independent, fără să fiu controlat și supravegheat de nimeni, decât de conștiința mea proprie. Mi s-ar fi deschis calea unei activități politice, care mă atrăgea tot mai mult, deși nu aveam nicio rubedenie între conducătorii Partidului Național Român.

Tipografia nu a reușit din cauza prea marilor investiții făcute de edituri, care cereau capitaluri de rezistență și un public mai înstărit și mai setos de cultură. După un an de activitate, am fost silit să lichidez întreprinderea din Budapesta, cu pierderi însemnate, și să mă mut la Sibiu, unde aveam să încep o nouă activitate.(...)"

(Fragmente din Octavian C. Tăslăuanu, *Sposedanii*, vol. I-V, Cluj-Napoca, 2020, p. 215-223.)

Mária Berényi,
Ungaria



SONETELE ORADIEI (2)

Pașcu Balaci

Oraș văzut doar la Olimpiadă...

Oraș văzut doar la Olimpiadă*
De noi elevii din Beiuș și jur;
Dădeam ocol Cetății fără murmur
S-o cucerim sub a zăpezii zadă.

Eram în culturala cruciadă
În care visul nostru cel mai pur
Era să preschimbăm al nost' sejur
Într-o victorie cu scut și spadă.

De la Oradea am plecat spre Iași
Și spre Craiova cu-ascuțită limbă

Și-n mări de litere, eu fiind luntraș

C-un obicei ce nu mi se mai schimbă:

Acela de a fi un cercetaș

Ce-n raiurile Țării se tot plimbă.

*Am participat la toate fazele județene ale Olimpiadei de limbă și literatură română de la Oradea, pe perioada studiilor liceale 1971-1975, sub îndrumarea profesorilor Milan Martinov și Rif Teodor. În anul 1973 m-am calificat pentru Olimpiada națională de la Iași împreună cu Adrian Pinteș și în anul 1975 pentru Olimpiada națională de la Craiova unde i-am cunoscut pe elevii poeți Sergiu Vaida din județul Bistrița-Năsăud și Tudor Vasile din județul Botoșani, actualmente avocat în Suceava. La fazele naționale elevii bihoreni au fost însoțiți de regretatul profesor de limba și literatura română din Oradea Liviu Câmpeanu, originar din Țara Moșilor (n.a.).

CAPELĂ CU MORMINTE PENTRU REGI (I)

Capelă cu morminte pentru regi
Este Oradea-n margini de pădure;
Aici au vrut în veci să le susure
Izvoare calde să te reculegi:

Ladislau întâiul cu creștine legi
Apoi *Ștefan al doilea*, cât să-ndure
A morții-impvizibilă secure
Când seceră vuind uitați moșnegi.

Iar singurul sfânt rege cruciat
Andrei al doilea, tot aici adoarme
Cu vis de Rusalim eliberat
Și strigătul puternic: *Sus , la arme!*,

Când toți creștinii pe drept s-au mâniat
Pe cei păgâni ce vor pe Hrist să sfarme.

CAPELĂ CU MORMINTE PENTRU REGI (II)

Apoi aici au fost înmormântat
Ladislau al patrulea cu mari onoruri,
Vulturi giganți în răsucite doruri, Apoi
Beatrice, prima regină-n stat,
Maria de Anjou tânără-a urmat

La numai douăștrei de ani, fără amoruri
Și după ea, 'ntru ale morții zboruri
Un *Sigismund de Luxemburg* bogat,
Stăpân la cehi, croați, maghiari, germani,
Adus cu șase cai și broderii de aur

Și pietre prețioase și mulți bani

Să îl îngroape aici pe sub un laur
Singur cezar ce n-a-auscultat de fani
Și-alese Oradea ultimii-i tezaur.*

*Oradea este orașul în care își dorm somnul de veci șapte capete încoronate, unii suverani îndrăgind atât de mult aceste locuri, încât au încălcat tradiții pentru ca osemintele să le rămână mereu aici. Primul rege înmormântat aici a fost Ladislau I care a murit pe 25 iulie 1095 în cetatea Zvolen din Slovacia după ce s-a îmbolnăvit în urma unui atac contra cehilor. El a fost înmormântat aici după 1134. Cunoscut și ca Ladislau cel Sfânt, a rămas în conștiința poporului ca un conducător luminat. Acesta **a reușit să desăvârșească încreștinarea Ungariei**, fapt ce a dus la canonizarea acestuia, în 1192. **Este considerat întemeietorul Oradiei**, după ce i s-a arătat în vis să ridice o biserică pe aceste meleaguri. Ștefan al II-lea a fost cel care a adus în Oradea ordinul călugărilor Premonstratens, înființat în Franța, ridicând pentru aceștia pe dealurile orașului o mănăstire cu hramul Sf. Ștefan Protomartirul, unde regele urma să fie și el înhumat. **Andrei al II-lea al Ungariei, înmormântat în 1235** este cunoscut pentru faptul că **a inițiat cea de a cincea cruciadă**. De altfel, regele Andrei al II-lea este singurul rege al Ungariei care a pornit o cruciadă în Țara Sfântă. Regele rebel **Ladislau al IV-lea, înmormântat în 1290** și-a pierdut viața la doar 28 de ani, fiind **asasinat la ordinul unui nobil**, după ce, cu trei ani în urmă, fusese **excomunicat din Biserica Catolică**. **Beatrix de Luxemburg, înmormântată aici în 1319** a fost **soția lui Carol Robert de Anjou și prima regină înmormântată la Oradea**. Povestea ei este tragică, fiind obligată să se căsătorească la doar 13 ani. Aceasta rămâne însărcinată, dă naștere unui copil mort, iar complicațiile ulterioare o răpun la doar 14 ani. **Maria de Ungaria, înmormântată aici în**

1395 a fost soția împăratului Sigismund de Luxemburg, Maria, completează lista capetelor încoronate îngropate la Oradea. Scurta sa viață este zguduită de o răpire și o perioadă petrecută în prizonierat într-un castel din Croația. Moare într-o pădure din cetatea Buda, după ce cade de pe cal, însărcinată fiind. **Potrivit surselor istorice, Maria a fost înhumată în Oradea, pe care o îndrăgea și o vizita des**. Împăratul **Sigismund de Luxemburg, înhumat aici în 1437 a fost una dintre cele mai marcante figure din epoca sa, el**, stăpâna peste Ungaria, Croația, Boemia și Germania, fiind **unul dintre cei mai longevivi conducători ai Ungariei**, după o domnie ce a durat 50 de ani. Regele Sigismund de Luxembourg a murit în 1437 în Moravia, parte din Cehia de azi, dar trupul i-a fost adus la Oradea cu un car cu 6 cai împodobiiți cu catifea scumpă, broderii din aur și pietre prețioase, toate lăsate în dar catedralei din Cetatea Oradiei. Prin gestul său cu valoare testamentară, regele Sigismund a devenit singurul suveran al Imperiului Romano-German înmormântat în afara granițelor acestuia. (n.red.)

*Av. Dr. Pașcau Balaci,
Oradea*



Fundația Europeană Titulescu
Dezbatere: Unirea și Unitatea Națională la Români

Invitat special:

Academician Ioan Aurel POP
Președintele Academiei Române

Moderator:
Prof.univ. Dr Adrian NĂSTASE
Președinte al FET



Eveniment organizat cu sprijinul



Casa Titulescu, 28 ianuarie 2026,
ora 16:30

OLIMPUL POETIC AL LUI
NENEA IANCU

Simona Miheu

Așa după cum atunci când rostim Eminescu, gândul ne poartă întâi de toate spre lirica sa și apoi ne amintim că a scris și o proză fabuloasă și că publicistica sa, prin profunzimea și clarviziunea analizei, a influențat conștiința națională, tot așa, când rostim Ion Luca Caragiale, ne gândim la piesele sale de teatru, oglindă a societății din toate timpurile și abia ulterior ne amintim de nuvelele sale, adevărate bijuterii literare, de publicistica lui tăioasă, neiertătoare și încărcată de sarcasm și uităm adesea de poeziile lui. Comunicator prin excelență, Caragiale a ales orice mijloc de expresie literară pentru a-și transmite mesajele, opiniile, critica ferventă, pe care le-a împachetat în umor.

Poezia este cea care dezvelește, poate, cel mai mult sufletul celui care o scrie, iar nenea Iancu nu face nici el excepție. Personalitate complexă, un melanj de sensibilitate și spirit răzvrătit, I.L. Caragiale își păstrează în poeziile sale revolta, sarcasmul, satira, dar fără ca acestea să fie o mască suficient de acoperitoare pentru amărăciunea, singurătatea și a sensibilității sale. Acea recunoaștere a autorului – „sunt un sentimental”, pare să fie cel mai clar exprimată în versuri.

Viața lui I. L. Caragiale a fost plină de tragism generat de un șir lung de ghinioane, o luptă continuă cu sărăcia, în ciuda adulației de care se bucura din partea publicului și cu nimicnicia lumii. În poezia **Elegie** deplânge starea lui materială, nedreaptă pentru un om cu o asemenea valoare:

„Sărac, fără putere

În lume sunt ursit

Prin valuri de durere

Să trec neconținut !”

În aceeași poezie autorul, sintetizează concluziv, cu mult amar, pe un ton de sentință care nu lasă loc iluziilor:

„Vai ! nu e fericire

Aici pentru sărac !”

Una dintre cele mai frumoase poezii scrise de Caragiale poartă chiar acest titlu: **Sunt prea sărac**, titlu preluat dintr-un vers care se repetă în finalul fiecărei strofe, sunând ca o doină de jale atunci când îl rostești, ca o resemnare dureroasă și este menit să accentueze starea de deznădejde redată. Umorul nu acoperă tristețea, ci o aduce în prim plan, iar orânduirea socială este fără echivoc incriminată ca responsabilă pentru mizerie și injustețe, alăturându-i-se soarta, aducătoare de nenoroc.

„Nu! Orșice să fac, văz bine

Că pentru mine-i tot un drac!

În mediul social de astăzi

Sunt prea pârlit, sunt prea sărac.

Oriîncotro d-acu m-oi duce,

Nu pot cu soarta să mă-mpac;

Mi-e veșnică dușmană — veșnic

Îmi spune: „Piei! Ești prea sărac!”

Citind-o, ne tresare un zâmbet în colțul gurii,

dar este unul sarcastic, identic cu cel, atât de

emblematic, al autorului ei. Tot în această

poezie autorul remarcă ironic un paradox:

pentru un sărac până și revolta poate deveni un lux!

„Adesea o revoltă-mi vine

Că nu sunt nici turc, nici turlac,

Aș vrea să stric, să sparg la geamuri,

Dar mă opresc... Sunt prea sărac.”

Caragiale, „iritabilul felibru, profet al genului

uman”, și-a învăluit nefericirea generată de

lipsa de recunoaștere din partea semenilor și

de veșnicile îngrijorări pentru ziua de mâine,

cu „veselii și glume”. Din acest punct de

vedere, **Ruga spiritistului** capătă accente confesive.

„Atâtea patimi l-au izbit,

Că-n lumea toată nu e

Un altul mai nefericit,

Un Christ bătut în cuie.

Deși trecu el viața lui

În veselii și glume,

*În istorie totuși nu-i
Mai tristă pildă-n lume.”*

Adulat de public, citit cu nesaț, înconjurat mai mereu de oameni care îi căutau spiritul vibrant, dornic și el în a-l împărtăși cu alții, atras de lume și scârbit de ea în același timp, trăiește un paradoxal sentiment de însingurare. „Nu-mi amăgi tăcerea și nu veni să-mi tulburi / Singurătatea...”, spune poetul în poezia **Ștanțele durerii**.

Sarcasmul născut din deznădejde, se reflectă și în poezia **Sonet brutal**. „Da! Homo... fui! da, viața mi-e sarcasm!” Trăirile personale capătă accente epice în poezia lui Caragiale.

Fire mândră, I.L. Caragiale avea o personalitate demnă, care nu accepta concesiile în niciun plan al vieții sale, nici cel personal, nici cel literar, fidel unui comportament moral. Această atitudine putea părea nebunească într-o societate în care, ca și astăzi, corupția și compromisul erau la putere și parafa un adevărat stigmat la nivelul întregii societăți românești. Îl personaliza, dar îl și izola. Cea mai sugestivă în acest sens este poezia **Da... nebun!** – o lavă scursă din vulcanul interior al scriitorului.

*„Să lingușesc telurici patemi?
Reptilă, eu? ... Prea mândru sunt! ...
Apollo calea demnă-arate-mi
Pe-acest tâmpit, senil pământ.”*

Dar poetul nu se mulțumește să se refere doar la sine, pentru că suferința lui este suferința celor mulți, năpăstuiți, pentru că sărăcia lui este și sărăcia lor, pentru că lipsa de perspective este a unui popor, în ansamblul său. În poezia **Iarna**, glasul său este și glasul lor:

*„Negreșit ! focal din soare
Nu-l plătește Dumnezeu,
Însă noi plătim, sârmanii,
Lemne și cărbuni mereu.*

*Doamne, de-ai veni-ntr-o noapte
Pe pământul înghețat*

*Ca să vezi cât e de jalnic
Să tot tremuri nencetat.”*

Fin observator al firii umane, desfăcând-o în bucăți ca „pentru a-i cunoaște resorturile”, Caragiale este și un profund analist social, iar răzvrătirea sa împotriva nedreptății devine o oglindă a sufletului celor deznădăjduiți. În **Fericiți cei săraci**, poezie publicată în Moftul român în 1893, regăsim clocotul interior caragialian, generator de revoltă și sarcasm, dar și iluminator, declanșator de speranță.

*„Dreptatea ne distruge cu dublele-i cântare:
O lume-ntreagă geme sub jugul pesimist -
Chemăm cu toți profetul: mai vin-odată
Christ!...*

Poporul care plânge, deși e gol, e tare!”

Ironia îi devine acidă atunci când se referă la contemporanii săi snobi și „elitiști”, a căror meschinărie este atacată fără menajamete, cum ar fi, bunăoară, în poezia **Contimpuranilor mei**:

*„Fără de graiuri gure și ochi făr' de priviri,
Făr' de mișcare forme, și încă, vai! ce este
Mai sec în astă lume și mai nemernic, țeste
Făr' de gândiri și inimi lipsite de simțiri!”*

Biografia săi, inspirându-se din memoriile dramaturgului și ale personalităților care l-au cunoscut, afirmă că nenea Iancu nu a fost un mare iubitor al naturii, menținându-și interesul aproape exclusiv asupra naturii umane.

Cu toate acestea, în dualul poetic pesimist-optimist **Primăvara**, menținând în ambele variante aceleași elemente relevatoare de pastel, demonstrează că observația sa nu s-a rezumat doar la oameni, doar că i-a preferat ca interes în toată opera sa artistică. Scriind însă, două variante opozite ca stări, induce un subtil umor atunci când sunt citite împreună. Stilul ni-l amintește aici pe Topârceanu de mai târziu, cel care și-a pus „tristețea provincială” pe soclu și aura de umor în vârful construcțiilor sale poetice, ale cărui pasteluri bucură și astăzi sufletul celor iubitori de frumos.

Metaforele îi ies în întâmpinare, Caragiale necăutându-le ostentativ, nefiind adeptul unui stil înflorit. El preferă formele de adresare

directă, mai penetrantă ca mod de transmitere a ideilor. Și, totuși, ele nu lipsesc, iar când le găsm presărate în versuri, ne lăsăm cuprinși de farmecul lor. „Cu brațul peste mare adoarme un poet” (poezia **Thalasa**) este un astfel de exemplu. Paronimia are un firesc al ei. În poemul **Odă**, poetul își manifestă durerea printr-o superbă antimonie: „*Mai omoară-mă odată, să mai simt că iar trăiesc!*” Alegoriile sunt folosite din plin, în schimb. Cele mai cuceritoare sunt epitetetele care au o dublă funcție: aceea de a sugera fidel starea și aceea de a ilustra în nuanțe ironice subiectul. Se nasc comparații spectaculoase în versurile caragialești, care alătură elementele livrești celor ludice și neformale. „*De-oi face din divina harfă / O palidă prostituată*” (**Da!... Nebun**). Prioritară pentru poetul Caragiale este comunicarea. Prin urmare, el alege acel ritm și măsură care i se par mai potrivite dezideratului său și nu rămâne fidel unei prozodii care să-l particularizeze ca poet. Adept al versului clasic, atent la formă, nu se sfiește însă să apeleze și la un modernism surprinzător pentru acea perioadă. Spre exemplu, poezia **Se poate glumi?** deschide fereastra spre secolul poetic următor, fiind scrisă în vers alb, inegal, dar melodic, cu o ironie jucăușă și serioasă totodată.

În unele poezii simțim un filon popular, cum ar fi, spre exemplu, poezia **Ion, prostul** sau **Idila**, dar îmbrăcat cu umorul specific al autorului, iar în altele, abordarea temei poetice sau a numelor personajelor (Coțcar Coțcarovici din **Un cavaler de industrie**, filosoful Blagomirea din **Filosoful Blagomirea**, spre exemplu) prin ironia și satira intrinsecă, le apropie de stilul epigramistic. Unele expresii rămân anecdotice: „*Una-i Ștrul / Și alta Șmul*”.

Prin temele abordate, Caragiale a rămas un poet cu preponderență social. Dotat cu o inteligență scilpitoare, cu un umor nativ, a persiflat tarele sociale ale vremii. Dar nu s-a mulțumit doar cu atât. Spirit revoltat, convins că „*apocaliptica gândire / De azi e înțeleasă mâni*”, descrie în **Triolette simboliste**, cu un

aer profetic, uimitor de sintetic, lumea noastră, valabilă atunci, valabilă și astăzi, din păcate.

„*O apă-ntreaga omenire,
Nici robi de-acu și nici stăpâni:*

*Apocaliptica gândire
De azi va fi-nțeleasă mâni!*”

Ca și Eminescu, Caragiale și-a conștientizat genialitatea și a dezavuat ostilitatea celor care nu l-au înțeles. „*Celebru este acela care trăiește după moartea sa*”, spunea el. În poezia **Balada** aceeași idee este exprimată în versuri:

„*Dar veni-va timpul
Gropii mele să se-nchine:
Țara va deshide-Olimpul
Ca să intru eu cu mine!*”

Poeziile lui Caragiale ne ajută mai mult să-i cunoaștem personalitatea complexă, să-l înțelegem, oferind un cod de acces spre sufletul marelui scriitor. Ele rămân, arc peste timp, încărcate de autenticitate și în prezent, căci nu doar personajele pot deveni arhetipale, ci, iată, și trăirile sau reacțiile umane în raport cu mediul, mai ales atunci când acesta abundă în incorectitudini sociale. În ceea ce privește previziunile lui nenea Iancu, ele s-au adevărat, căci „*țara i-a deschis Olimpul*”.

Dr. Simona Miheuțiu,
Oradea



MOCIRLA DIN POLITICĂ 1940 – NOROIUL DIN TRANȘEE (3)

Constantin Moșincat

„*Nimic nu va menține energia și curajul
soldatului nostru, decât convingerea neclintită a
dreptății cauzei pentru care luptă, precum și
încrederea reciprocă între șefi și soldați!*”

Întrăm pe paginile dosarelor de arhivă spre a pune față în față păreri, impresii și realități, dintre cele mai ciudate și amprentate cu impresionante emoții. Regimentul 3 Dorobanți, din compunerea Diviziei 11 Infanterie, prin comandantul său, colonelul Simion Coman ce trebuia să fie în rezerva Diviziei, a încercat să identifice batalionul III din Regimentul 19 infanterie. Zadarnic.

Batalionul nu mai exista. Cu amărăciune comandantul notează: „am întâlnit 4-5 ostași din acest batalion, printre care și un TR., dezbrăcați la izmene și în cămăși, raportându-ne foarte alarmați că întreg batalionul a fost distrus și restul capturați de ruși cu comandanți cu tot”.

Către ziuă maiorul Pantelie și-a găsit câțiva oameni, dar nu și ofițerii. La ora 8,15, însă, el a raportat că „s-au luat măsuri pentru intrarea în dispozitiv cu 2 companii, compania 11 fiind complet distrusă sau capturată de inamic”. Între timp, până la ora 5 dimineața Regimentul 3 Dorobanți cu cele două batalioane, care au executat un marș de 30 km, ocupase poziția ordonată. Către ora 9,00, dinspre pădurea Cuybei inamicul avea să contraatace, dar „focul apărării e de o violență extraordinară, umple pământul cu leșurile rusești, resturi de ruși retrăgându-se în cea mai mare debandadă” spre pozițiile de plecare. La ora 11,15, Regimentul 3 și-a reluat înaintarea, fiind primiți de sovietici cu focuri izolate de infanterie, care însă „cedează sub loviturile artileriei și presiunea atacului”; până în seara zilei de 12 iulie 1941 obiectivul ordonat era ocupat. Divizii româno-germane și o divizie blindată continuau înaintarea spre Chișinău, Divizia 11 s-a îndreptat cu grosul forțelor sale pe direcția Merșeni, Hausca. Mișcarea regimentelor de infanterie, înărite cu artilerie și tunuri anticar a fost precedată de carele de luptă și de unitățile de cercetare. Cea mai importantă rezistență a fost întâmpinată în pădurea Cuybei; aici infanteriștii români au atacat sub protecția „carelor de luptă care au curățat marginea pădurii chiar au intrat în interiorul ei”, prin vigoarea asaltului lor, silind pe cei 300-400 de ruși să-și abandoneze armele și să fugă în debandadă către dealul La Plopi, unde au fost capturați de trupele Regimentului 19 Infanterie”⁷.

Până la 26 iulie trupele sovietice au fost azvârlite peste Nistru. Punctul de comandă al marii unități s-a instalat la Slobozia-Gâneasa. În zilele următoare de pe linia de rezistență de dincolo de Nistru sovieticii „au tras continuu

cu artileria. În bătălia pentru eliberarea Basarabiei, Divizia 11 a avut pierderi însumate astfel: 6 ofițeri morți, 8 răniți și 1 dispărut din cei 421 trimiși pe front, precum și 2 subofițeri morți și 1 rănit din totalul de 296 aflați pe front; la acestea se adaugă 112 soldați morți, 222 răniți și 71 dispăruți din

No. curent	Numele și Prezenta	Gradul	Funcția
1	Andreas Popov	Med. Major	Medic Șef Spital
2	Dimitrie Constantin	" "	Șef Serv. Med. de
3	Jurcean Andrei	Team. Opt	Șef Serv. Medic. de
4	Andrei Victor	" "	Șef Serv. de
5	Marinoschi Nicolae	Șef. Lt.	Șef Serv. de
6	John Dorcas	Med. Lt. Res	Șef Serv. de
7	Stragaru Silvestru	" "	Șef Serv. de
8	Tractișcu Ștefan	" Șef. Lt.	Șef Serv. de
Medici Militari			
1	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de
2	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de
3	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de
4	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de
5	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de
6	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de
7	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de
8	Ștefan Ștefan	Șef. Lt.	Șef Serv. de

Ecaterina Trandafir în 1941 la Spitalul de linie Cernăuți



efectivul de 13.361.

⁷ Ibidem. P.93

Se împlinea astfel și prin jertfa ostașilor Diviziei 11 Infanterie „idealul național al refacerii granițelor”. În Ordinul comandantului, generalul David Popescu, din 31 iulie 1941 se preciza că „operațiunile pentru cucerirea Basarabiei, terminându-se de curând vom începe campania peste Nistru care are drept scop ca în unire cu armata germană să zdrobim Armata Roșie definitiv, oriunde se va retrage ea. Numai prin zdrobirea definitivă a Armatei Roșii asigurăm atât unirea Basarabiei, cât și existența neamului”. Pentru aceasta, între 27-31 iulie 1941, Ion Antonescu și Adolf Hitler au avut un schimb de note cu privire la operațiile viitoare și la participarea armatei române la „ofensiva dintre Nistru și Bug urmărirea la Est”⁸. Numai că dincol de Nistru elanul și motivația românilor a scăzut, iar automutilările au crescut în noroiul din tranșee. De acea proaspătul mareșal Ion Antonescu, însoțit de Regele Mihai, inspectase frontul și constatase acele nereguli spre a fi îndreptate „de la cel mai mare la cel mai mic,,. În același timp soldatii erau avertizați să știe că mareșalul înțelegea să răsplătescă cinstea, cu ajutorarea familiilor cu pârânt, dar numai decât „pe acei care fac cu adevărat datoria. Mă voi ține de cuvânt. Voi exclude de la această răsplată pe toți acei răniți în mâini, picioare”, în condițiile ară tate mai sus. Ordinul mareșalului avea să determine o schimbare de atitudine. Ritmul scăzut al ofensivei din fața Odesei trebuie însă pus în legătură directă cu rezistența Armatei Roșii în frontul fortificat din fața cetății, rezistență subevaluată de Comandamentul român după reușita ofensivă și ritmul din Basarabia, precum rezistența se baza pe dotarea tehnică și în fine cu moralul rusesc.

Ordinul circular nr. 1.421, din 29 august 1941, cita câteva din declarațiile prizonierilor potrivit cărora sovieticii au pierderi enorme, sunt dezorientați și neinstruiți aduși în grabă pentru a salva Odessa, alături de jandarmii înarmați în ultimul timp.

⁸ Ibidem, p 94

Ordinul semnat de mareșalul Ion Antonescu, descifrează și indică căile de urmat pentru reluarea ofensivei, subliniind că:

„dacă am înainta mai energic, (rușii-nn) nu mai sunt în stare să ne oprească. Deși contraatacurile lor sunt date cu mici unități, sunt izolate, sunt nesprijinite de artilerie, sunt neexploatate dau pe adâncimi fronturi foarte mici, totuși în multe cazuri, la declanșarea și uneori numai la pregătirea lor, infanteria noastră părășește cu ușurință terenul cucerit cu atâta sânge, pretextând că nu este susținută de artilerie. Faptul este real și este determinat numai de frica de a nu pierde materialul. Din cauza atitudinii infanteriei, artileria este plasată departe și nu poate să o „susțină la timp eficace”. În continuare pentru a ridica moralul trupei se afirma: "Infanteria are un bogat variat armament, care-i dă putință dacă știe vrea să-l întrebuinteze serios, sa atace orice pozitie respingă orice contraatac. Răspundeti la contraatacurile inamicului cu contraatacuri itnediate și veti vedea cât este de slab inamicul care vă intimidază numai cu îndrăzneala. împingeti artileria inainte› coordonati permanent actiunea ei cit cea a infanteiei, exploatati succesul veli vedea imediat rezultatul. Iată secretul victoriei. Mergeti inainte cu hotărâre. O bogată pradă vă așteaptă o mare glorie. Altfel le veti pierde amândouă". Pierderile sale erau însă mari: morți: 50 de ofițeri, 17 subofițeri, 1539 soldați; răniți: 199 ofițeri, 58 subofițeri și 5347 soldați; dispăruți: 1 ofițer, 2 subofițeri și 642 soldați.

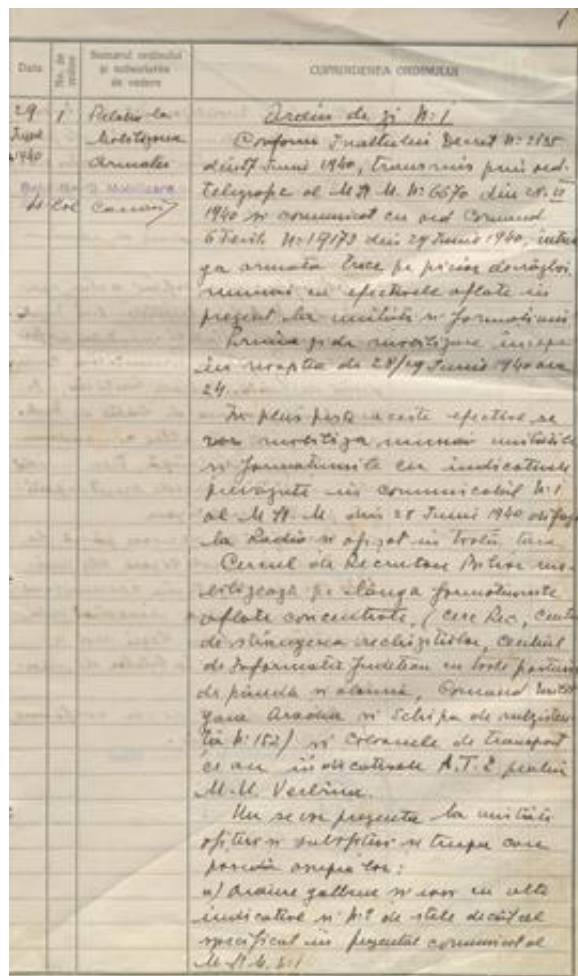
Ca urmare a pierderilor înregistrate în timpul luptelor din zona Basarabiei și pentru Odessa capacitatea de luptă a Diviziei 11 Infanterie scăzuse la 3 septembrie 1941 la 56,3% față de necesarul în efective, la 3 septembrie 1941; după completarea cu încă un batalion (astfel Divizia 11 Infanterie a totalizat 7 batalioane de infanterie) la 14 septembrie 1941, ea s-a ridicat la 70%. Violența luptelor însă a provocat în continuare pierderi mari,

fapt pentru care începând cu 19 octombrie 1941, marea unitate s-a deplasat în zona Tighina pentru a se îmbarca și transporta pe cale ferată spre garnizoanele de pace pentru refacere

Dacă despre "grosul " EROILOR avem informații că au fost înhumați în cimitire militare, alții au fost îngropați acolo unde au căzut. Pe timpul luptelor din Bucovina de Nord și Basarabia s-au înregistrat – la Divizia 11 Infanterie - în total 4.112 morți, 12.120 răniți și 5.506 dispăruți. Astăzi nici cimitirile militare înregistrate și marcate pe hărți nu mai există.

Divizia 11 Infanterie n-a avut nici măcar răgazul de-a ași lumânarea aprinsă la căpătâiul celor căzuți. De aceea, comandantul Diviziei 11 Infanterie, general Iosif Teodorescu înaintează Corpului 1 Armată, pe 17 octombrie 1941, o adresă cu următorul conținut: „Divizia 11 Infanterie are în lucru în afara cimitirului de la Vinogradar, care este gata, unde sunt înhumați circa 100 EROI, încă două cimitire, Donceva și Vigoda, pentru 500 EROI și mai trebuie să reînhumați circa 600. Propun ca Batalionul 11 Pionieri să rămână 10 zile pentru lucru. Opera pe care divizia vrea s-o termine, cu aprobarea dumneavoastră, este pioasă, frumoasă și durabilă, ce reprezintă primul nostru gest de recunoștință pentru cei căzuți și pentru familiilor lor”.

Iată câteva exemple: din cei inhumați izolat - sergentul Gheorghe Panduru, contingentul 1939, originar din comuna Țugui, județul Dolj, căzut la datorie pe 4 august 1941, la trecerea Prutului, în timpul bombardamentului de artilerie; sublocotenentul Dumitru Popescu din Batalionul 11 Pionieri mort în timpul atacului asupra comunei Karpovo din Ucraina; soldatul Ioan A. Tudor din Plarca, județul Dolj, aflat în batalionul 11 Pionieri, mort la 7 august 1941 în timpul luptelor de pe Nistru, la Vornița, în timp ce lansa la apă barca; soldatul Gheorghe I. Dincă, contingentul 1930, care făcea serviciul la coloana transport hipo nr. 11, a căzut în timpul bombardamentului din 29



septembrie 1941, ora 13,00, fiind înmormântat în cimitirul militar din satul Egorovka. Sergentul Alexandru Radu, voluntar din Optași, județul Olt, contingentul 1939 din escadronul de cercetare, a fost lovit mortal de un glonț în cap, pe 8 august 1941, în timpul luptelor de la Orac. A fost înmormântat la marginea de Est a comunei Cărpineanca, județul Lăpușana. Din același escadron au mai căzut, la datorie pe 10 august 1941, soldații Oprea Saru din Seara, județul Olt, contingentul 1938 și Gheorghiiță Drăgușin din

Radumirești, județul Olt, contingentul 1937, ambii înmormântați în comuna Broscari, județul Tighina.

În *Jurnalul de front* a sublocotenentului Gheorghe Munteanu descoperim clipe de cumpănă și de reflectare asupra „nepăsării de 20 de ani a clasei politice de subfinanțare a pregătirii armatei și sentimente prietenești, ce greu pot stăpâni lacrimile care ca și atunci mi-au curs îndelungat”, cum avea să mărturisească preotul care l-a prohodit pe sublocotenent. „Aceste sentimente de camaraderie din tranșee, chiar acolo în Crimeea - pînă ce să treacă în Caucaz – mi-au consolidat atașamentul față de sublocotenentul Munteanu”. Era pe acele vremuri în capul de pod Cuban, cu retragerile nesiguranța a frontului, care a urmat după Stalingrad, mărturisirea preotul căpitan Cornea, în scrisoarea trimisă Elizei Munteanu, soția defunctului. *„Din cei noi veniți pe front însă, doi mi-au fost cei mai simpatici și mi-au devenit apoi și cei mai buni prieteni: sublocotenentul Munteanu, camaradul lui Anitaș, în prezent hirotonisit preot greco-catolic în Ardeal. De "Munteanu", cum îi spuneam noi ne-am atașat mai întâi, pentru firea lui blândă, pentru faptul că era un bun credincios și fecior de preot ortodox și dar nu râdeți! pentru că amândoi aveam pe vremea aceea mustață. De câte ori ne întâlneam, semnul nostru de salut era: ducerea mâinii la mustață. (Desigur că ați răs, dar, este știu Doamnă, că pe front nu aceasta ci o altă psihologie se înfiripă în om, după cum și raporturile dintre indivizi sunt cu totul altele. De aceia ceace în cazurile normale de aici ar părea ridicol, acolo devine obișnuit. Din cauza aceasta multe lucruri "copilărești" le găsești acolo chiar la oamenii cei mai maturi).* Apoi continuă scrisoarea:

„Ce să vă mai spun, de felul splendid în care ant făcut Paștele anului 1943 împreună în satul amintit; cum "Munteanu" m-a ajutat la slujbă, cum ne petreceam după aceia zilele discutând din ale Credinței sau despre amintirile fiecăruia din țară, cum... dar ce să vă mai rețin cu atâtea, atâtea lucruri de neuitat aducerii aminte. Atunci, vă întreb: puteam ei, toți

ceilalți, să nu fim mișcați pînă la lacrimii, când la o mie și ceva de kilontetri departe de familie și de țară, lăsam în pămîntul Caucazului pe cel ce ne fusese tuturor drag pe sublocotenentul erou Munteanu”.

Doamnă durerea de atunci parcă îmi este acum și mai mare, când, după ce v-am dezolat odată complectalment prin neprimirea răspunsului, vă mai înșel și acum așteptările prin faptul că nu vă pot trimite mai nimic, din cele ce mi-ați cerut și datorez. Căci acestea toate vi le datorez, în baza prieteniei mele pentru cel ce a fost sublocotenentul Munteanu”.(Ibidem, p.107)

În colecția de Documente de la Muzeul Militar Național – „Regele Ferdinand !” am găsit o scrisoare, cumva de răspuns⁹, la multele întrebări strecurate în Cărțile poștale trimise de pe front, din care reiese gândul de departe pentru cei dragi: *„Vă comunic că pînă în prezent cu ajutorul Bunului Dzeu sunt sănătos. Pe aci ce mai aveți? Ați cules porumbul? Comunicați-mi și mie cum s'a aranjat cu dijmuitul! Mai îmi comunicați ați ridicat salariul pe luna august și pe cele cinci zile din luna Sept. Vă duceți apoi la percepția Drăgănești spre a ridica partea de soldă ce v'am lăsat-o spre a o primi lunar. V'am mai scris în această privință și-n alte c.p. Comunicați-i lui nenea Ilie că am vorbit cu Gogu acum 2 zile. Este sănătos..”*. Unul dintre răspunsuri posibil fără destinatar era semnat într-o scrisoare de mama soldatului care-și plîngea soarta: *„Copilul meu Ioan, nu a avut parte de fericire...”*, dar de care era totuși mândră că a căzut la datorie.

-Va urma-

Col. Dr. Constantin Moșincat



⁹ Donația, Neagu Dimitrie, Scrisoarea 2

ANSAMBLUL MONUMENTAL DE LA SOCOND (Satu Mare)

Ionel Costescu

Eroi sunt încă!

Nimic nu este întâmplător. Răspunzând unei invitații făcute de domnul dr. Lucian Cucuiet, director al Arhivelor Naționale din Satu Mare, în noiembrie 2014 am participat la o expoziție și o prezentare de carte intitulate *Constantin Brâncoveanu 300 – Documente de arhivă* prezentate de Asociația DAR Development împreună cu Arhivele Naționale ale României. Au fost prezentate documente emise de cancelaria brâncovenească în perioada 1688-1714.

Cu această ocazie am primit în dar de la președintele Asociației DAR Development, doamna Alexandra Corina Rotaru, o cărțică cu *Ornamente și Miniaturi în documente brâncovenești*, editura DAR Development, București, 2014.

Pregătind programul de activități pentru anul 2016, Asociația „Codrenii” își propunea restaurarea mormântului comun al ostașilor români căzuți în octombrie 1944 între localitățile Socond și Soconzel.

Punctul de pornire l-a reprezentat investigația făcută de dl. prof. Ioan Ciarnău, consemnată în volumul *Ultima brazdă*, apărut la editura Fidelia din Simeria în anul 2004.

Analizând informațiile culese de Ioan Ciarnău și completându-le cu alte informații cuprinse în documentele menționate de autori în prezenta lucrare, sârguința și zelul cu care prietenii dragi ai noștri, cărora le mulțumim încă o dată, au verificat și cules date din teren, coroborate cu promptitudinea cu care ne-au răspuns unele autorități locale, am constatat că eroii noștri care au dat jertfa supremă pentru țară și neam, în majoritatea lor sunt din ținuturile Romaniți, Olt, Vâlcea, Vlașca, Argeș, Dolj, Dâmbovița și Ialomița.

Luând decizia să edificăm un ansamblu monumental care să fie binecuvântat pe veci, împreună cu parohul Dionisie Cosma din Socond ne-am deplasat la P.S. Sa Iustin Hodea Sigheteanu, în vederea stabilirii unui program

pentru manifestările preconizate a avea loc cu ocazia finalizării lucrărilor ansamblului monumental. Aflând P.S. Sa că eroii noștri sunt ortodocși din părțile Olteniei, ne-a sugerat să le ridicăm o cruce brâncovenească. Vedeți de ce am primit în toamna anului 2014 cartea *Ornamente și Miniaturi în documente brâncovenești*? Am ales din această carte ca ornament central emblema de la Mănăstirea Hurezi, lăcaș unde își pregătise locul de veci marele domn martir Constantin Brâncoveanu.

Am făcut acest lucru în semn de comuniune cu eroii de la Socond. Ornamentul central este înconjurat de însemnele creștine, așa cum sunt înscrise și pe crucea de la Patriarhia Română. La bază am găsit potrivit a așeza un ornament brâncovenesc de la Mănăstirea Râmnicu Sărat. Ansamblul central este format dintr-o cruce brâncovenească executată din marmură albă și o piatră de granit negru, cu o față șlefuită, așezate pe o fundație îngropată într-un tumul de pământ sub forma unei calote sferice, cu raza de 31,924 m și înălțime de 1,2 m, reprezentând cca. 1:200.000 din raza Pământului.

Pentru cruce am folosit marmură albă de Rușchița iar pentru numele eroilor un granit negru de Tripșor, Săpânța. De ce am ales forma unui tumul? În România există peste 5.000 de tumuli rămași de pe vremea dacilor.

Tumuli sunt morminte în interiorul cărora defunctul era îngropat alături de multe bogății. Și noi avem averea cea mai de preț – osemintele ostașilor care prin jertfa lor supremă au vindecat cu trupurile lor rănile pământului patriei ciopârțite.





Pe un asemenea „tumul” au fost așezate într-o spirală dacică, ca o coloană infinită brâncușiană, un număr de 28 de cruci ortodoxe, albe, executate la Râmnicu Sărat, câte una pentru fiecare din eroii identificați și una pentru eroii neidentificați. Fără să prevedem întâmplări ulterioare, am ales pentru crucea brâncovenească de pe monumentul central însemne brâncovenești de la Mănăstirea Râmnicu Sărat, după cum am precizat. Ni s-au părut nouă cele mai potrivite. Cele 28 de cruci care formează spirala dacică din ansamblul monumental nu au putut fi contractate decât la Râmnicu Sărat. Oare de ce?



Spirala, semn al perpetuării, al evoluției spre percepție și divinitate, a fost simbolul cel mai folosit de strămoșii noștri, considerat sacru, semănând cu forma ADN, a galaxiilor, a vârtejurilor unui ciclon, vortexurilor, cu deschidere spre infinit. Amplasamentul crucilor se apropie de o geometrie sacră, a spiralei de aur, simbol al evoluției ideale.

Întregul ansamblu este încadrat într-un cerc cu raza de 8 m înscris într-un pătrat cu latura interioară de 16 m. Suprafața interioară desfășurată îngrădită este de 295,641 m² care reprezintă 1:1.000.000.000 din suprafața României Mari, 295.641 km², așa cum a fost stabilită prin Tratatul de la Trianon, pentru care și-au dat jertfa supremă eroii din Socond.



Pentru protecție, ansamblul monumental este înconjurat de un gard din gabioane de piatră spartă cu înălțimea de 1,2 m, reprezentând un simbol al apărării patriei.

Ansamblul mai cuprinde în incintă două catarge, pentru drapelele patriei, fără alte însemne, deoarece eroii noștri au luptat numai pentru țară, nu pentru uniuni și alianțe militare. Ei au murit pentru tricolor. În colțurile incintei îngrădite au fost plantați arbori de laur (*Laurus nobilis*), copac al soarelui și simbol al păcii. Frunzele acestei plante aromatice au fost folosite în Grecia antică pentru cununile de laur care răsplăteau câștigătorii unor concursuri. Romanii au făcut din laur emblema gloriei, venită din puterea minții, a armelor și a condiției fizice deosebite.



Ca toate plantele ce rămân verzi iarna, este asociat cu simbolul nemuririi. Tot de la laur derivă și cuvintele bacalaureat (bacă de laur) și laureat (încununat cu lauri).

Înaintarea Armatei Române nu arfi fost posibilă fără jertfa din 19 octombrie 1944 a celor peste 27 de oșteni români căzuți la datorie în Socond. Încă o dată ținem să subliniem faptul că edificarea ansamblului monumental și editarea acestei cărți nu sunt decât două modeste contribuții pentru însănătoșirea civică și demnitate națională.

Ing. Ionel Costescu,
Satu Mare



SALONUL CAVALERILOR

FETELE ROMÂNIEI

Cristian Petru BĂLAN



Ah, ce frumoase sunteți, dulci fete din Carpați,
Cu primăveri în ochii de doruri luminați !
În visătorii iriși aveți întreg seninul,
Și-n zâmbet vi se-adună din codri tot divinul...

Când mândrele codane din plaiul românesc
Apar cântând pe uliți, livezile-nfloresc.
La anii lor de vise, cu sufletul aprins,
Simt dragostea-o plutire-n fiori de necuprins.

E-o fericire caldă și un măreț mister
În prima sărutare care le-nalță-n cer.
Dar nu se lasă duse de-al clipelor avânt,
Căci vor iubire sfântă, cu-n trainic legământ.

Dacă-un flăcău pe-o jună s-o cucerească vrea,
Doar prin iubiri egale aceasta s-ar putea
Punându-și existența pe-altarul lor de vis,
De nu, fata-l refuză și totul s-a închis!

Sunt fiicele mândriei, comori pline de dor,
Cu fruntea sus, că-s zâne cu chip seducător,
În ele stă onoarea neamului demn, străbun,
Și-n fire au instinctul de-un viitor mai bun.

Iar cine le alege cu suflet luminat
Va fi de-a lungul vieții un binecuvântat,
Căci ele când iubesc, n-o spun cu-n sfert de grai -
Se dăruiesc cu totul - și schimbă viața-n rai.

Apoi, în zori de nuntă, cu soții lor, cumiți,
Cer binecuvântarea iubiților părinți.
Alături, împreună, primesc urări, slăviți,
Și astfel toată viața trăi-vor fericiți!

Cristian Petru BĂLAN
Glen Ellyn City, USA, 18 ianuarie 2026



DIALOGURI ESENȚIALE DIN EXIL

Nicholas DIMA

Semnalarea unei cărți despre Exilul Românesc

În situația de azi, în care aproape o treime din populația României a părăsit țara, se cere imperios un studiu obiectiv despre Cauzele, și mai ales despre Consecințele, plecărilor și ale de-popularii țării.

Încep cu o mărturisire. Când am ajuns în lagărul de refugiați de la Traiskirchen de lângă Viena în octombrie 1968 m-a impresionat diversitatea refugiaților și poveștile multora dintre ei. Cele mai multe erau dramatice și unele erau de-a dreptul șocante. Atunci m-am gândit că ar trebui scrisă o carte cu dramele multora dintre refugiați. Numai cine a trecut prin furcile caudine ale exilului cunoaște iadul prin care treci înainte de a ieși la liman. Altfel, când trebuie să lupți în fiecare zi pentru asigurarea existenței, nu te mai gândești la scris cărți. În plus, o asemenea sarcină echivalează cu un studiu enciclopedic care îți cere timp, persistență și responsabilitate.

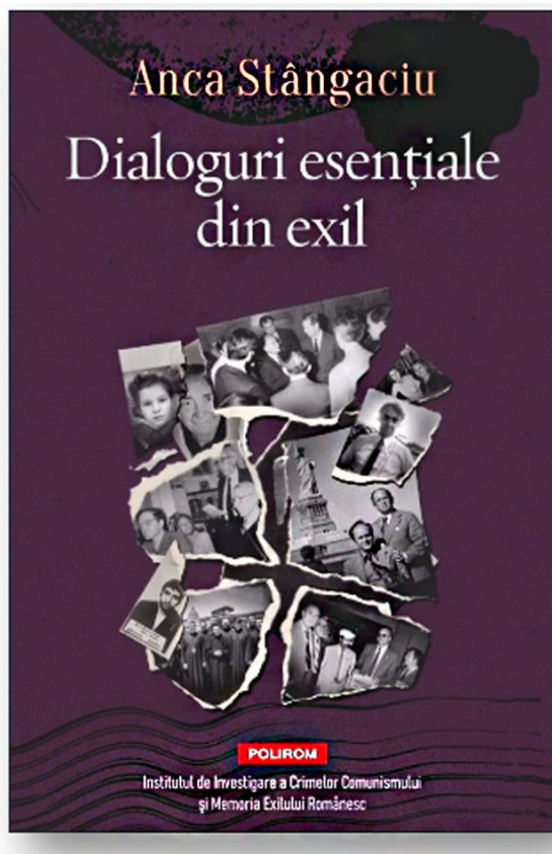
D-na profesoară Anca Stângaciu, conferențiar și cercetător la Universitatea din Cluj-Napoca, a făcut acest lucru în cartea „Dialoguri esențiale din exil”, carte publicată de editura Polirom, 2025. Volumul este impresionant, are 438 de pagini și cuprinde interviuri ample cu zece persoane plecate în exil în perioade diferite. Iată lista alfabetică a celor intervievați: Mihai Băbeanu, PS Episcop Cristian Crișan, Nicholas Dima, Ion Dumitru, Pia Fărcășanu Bader, Alexandru Herlea, Mihai Neagu, Ingrid Popa Fotino, Dinu Zamfirescu și Livio Zanolini. Menționez însă ca fiind o carte de referință nu se citește ușor; de fapt cartea trebuie studiată mai degrabă decât lecturată.

Subliniez totodată că d-na Stângaciu a abordat subiectul cu toată rigoarea unui om de știință și după ani de muncă asiduă l-a dus la bun sfârșit. Autoarea a abordat doar

problema vechiului exil politic. Este un foarte bun început! În opinia mea trebuie abordată însă cu aceeași rigoare și problema emigrării economice de după 1989. Recuperarea istorică a exilului politic este o datorie de onoare; recuperarea emigrării economice este însă vitală pentru viitorul țării.

Am cunoscut mai multe din personalitățile menționate în cartea d-nei Stângaciu și i-am cunoscut personal pe unii din cei intervievați. Pe Alexandru Herlea l-am întâlnit și la București și la Washington unde i-am luat un interviu pentru Vocea Americii. Comunicăm deseori și ne respectăm reciproc. I-am întâlnit la New York și pe soții Fotino. Amintirile d-nei Ingrid Popa-Fotino din trecerea familiei prin Iugoslavia m-au șocat și m-am gândit de multe ori că trebuiau așternute pe hârtie. D-sa, azi o profesoară în vârstă și cu un suflet nobil, a ajuns în exil împreună cu părinții când avea doar de 9 ani. Relatăriile d-sale din lagărele și închisorile iugoslave sunt de-a dreptul dramatice. Am cunoscut-o personal prin anii '70 la întunirile românilor exilați din New York. I-am cunoscut deasemenea părinții, iar cu domnul Ervin Popa discutam deseori despre reorganizarea exilului.

Revenind la subiectul acestei semnalări, mai ales în contextul confuz care domnește azi în țară, trebuie făcută o precizare referitoare la termenii de exil, refugiu, emigrare, și mai recent... diaspora. Nu poți să pui toate aceste noțiuni într-o singură categorie așa cum se întâmplă în prezent în România.



Imaginați-vă un tânăr student arestat în 1954 care a executat 10 ani de închisoare politică și care ulterior a reușit să emigreze în America. Și imaginați-vă un individ de la vârful partidului comunist care, după ce și-a făcut „datoria,” (datoria față de partid), a emigrat în Israel. Mă refer concret la fratele meu Ion Dima și la colonelul de securitate Ștefan Coler. Primul a fost condamnat la 20 de ani și a ajuns la închisoarea din Aiud; al doilea a fost directorul închisorii din Aiud. După logica celor de la guvernare,

ambii sunt în egală măsură membri ai diasporei, ncadrați în categoria „romanii de pretutindeni”.

S-a falsificat și chiar s-a abandonat istoria; Ni se ataca eroii și identitatea; Și acum ni se pervertește și limba. Schimbi conotația unui cuvânt, alterezi percepția publică, și schimbi istoria...

Precizez că în demografie se fac distincții clare între noțiunile de Exil, Refugiu și Emigrare. Emigrantul pleacă din țară din motive în special economice. El se poate întoarce oricând dacă nu se adaptează în noua țară.

Refugiutul politic fuge din țară în care a fost persecutat și ajunge în exil, de unde de cele mai multe ori nu se mai poate întoarce. Aceasta definiție e simplă și redusă la esența; teoria demografică fiind complexă. Oricum, am ajuns la Exil, cuvânt derivat din latină - *exilium*.

Exilul reprezintă o stare atât concretă și obiectivă, cât și psihică și subiectivă. Exilatul

nu se poate întoarce în țară și dacă revine nu mai găsește țara pe care a părăsit-o. Unde își găsește locul un refugiat întors în România când aceeași indivizi de ieri, sau urmașii lor de azi, și-au schimbat eticheta politica și au rămas la guvernare? Și pentru a se legitima și a masca realitatea, guvernării ocolesc cuvântul Exil și recurg în schimb la noțiunea de Diaspora; cuvânt de origine greacă însemnând disperare; adică împrăștiere prin lume.

Majoritatea românilor care au fugit în timpul regimului comunist au fost refugiați politici și au format exilul tradițional. De acest exil s-a ocupat profesoara Stângaciu în lucrarea sa. O felicit pentru subiectul abordat. Admir curajul, meticulozitatea, persistenta și obiectivitatea cu care a lucrat și a realizat acest valoros studiu. Admir și editura Polirom care a publicat cartea. Cititorii i-ar putea pune o singură întrebare autoarei: după ce criterii a ales persoanele intervievate? Răspunsul este complex... Oricum, sper că în viitor vor fi efectuate și alte studii asemănătoare despre emigranți, despre cei plecați temporar la lucru și despre consecințele plecărilor din țară. Cauzele sunt multiple, dar consecințele sunt extrem de grave.

Referitor la emigrare în general, în aceiași perioada studiată de autoare, au primit permisiunea să plece legal din țară și unii cetățeni aparținând cu precădere altor etnii: evrei, germani, armeni, greci... Aceștia au emigrat principial din motive economice. Este totuși util de subliniat că, metaforic vorbind, starea de exil o poate trăi o persoană chiar și înainte de a-și părăsi țara. O resimte pentru că s-a luat totul și trăiește cu teamă că i se va lua și libertatea. Și este la fel de util de precizat că printre cei care au emigrat legal, au existat și persoane care odată plecate s-au alăturat psihologic celor exilați. Îi includ aici și pe unii din cei care au plecat după evenimentele din 1989. Cei mai mulți dintre ei au emigrat din motive economice, dar unii se simțeau că și cum ar fi fost în exil încă de când trăiau sub Ceaușescu.

Și pe o notă tristă menționez că recent un scriitor din țară a declarat că mulți romani au început să se repatrieze din motive materiale; chipurile, se trăiește mai bine în țară. Într-adevăr, privilegiații sistemului cu pensii și venituri nesimțite trăiesc foarte bine. Cum trăiesc însă majoritatea bătrânilor cu pensii de mizerie?

Adevărul e ca români se întorc din alte motive. Ei revin acasă pentru că România este patria lor, a noastră, a tuturor celor cu suflet românesc. Și este foarte trist să constat că în timp ce unii dintre cei plecați și-au păstrat simțămintele naționale și au încercat să facă ceva pentru țara, mulți din cei rămași acasă și-au văzut doar de interese personale.

Și dacă mulți dintre noi nu se întorc este pentru că țara a fost în mare parte mutilată sufletește și mai recent a adoptat legi anti-democrate și anti-românești. Consecințele unor asemenea legi vor fi catastrofale. Țara suferă în continuare datorită ticăloșilor iliescieni și soroșiști care maltratează România de 36 de ani.

Prof. Dr. Nicolae DIMA
Tucson, Arizona, SUA, ianuarie 2026



**VULCANUL LIRIC BOTEZIAN – LA
CEA DE-A 48-A ERUPȚIE
Ion PACHIA-TATOMIRESCU**

În Zece Brumar, 2025, poetul septuagenar Adrian Botez (n. 10 noiembrie 1955), drept activ-neasemuit vulcan lyric, de Vrancea-Adjud (chiar și anterior/posterior „[su]fixării centrului seismic în această cot-vrânceană arie“), prin analogie, se poate spune, la apariția celui de-al 48-lea original volum al său de poeme, «Nimic nu e tragic – nici măcar magic» (Râmnicu Sărat, Editura Rafet, ISSN 978-630-325-110-3, 2025 ; infra, sub sigla: BoNim), că, pentru a 48-a oară „a erupt superb“, întrecând „Etna de Eurocentură Literar-Mediterraneană“ și prin alpina intensitate înrăzăritoare a „fenomenbinomului“ de lentile-nouriangelic-pecetluitoare de crater (în ciuda

„nenumăratelor pagini-capcane“, de pe albe câmpuri, ale „clasicelor oi negre“, din proverbul Valahimii, „câmpuri de poem“ încrețite/accidentate în „șir-oiri“ de majuscule-stânci, fără vreun rost estetic și fără vreo monumentalizare, „de factură Stonehenge“).

E o nouă „erupție liric-vulcanică“, a 48-a, după cum suntem încredințați chiar de autor (cf. BoNim, 141), „fără greș“, dar din văros-tomnoasa sesiune-2025, aproape integral-cuprinzătoare a lunilor Măsălar (de vreme ce poem-prolog-ul «Sensurile Golgotei» se datează «Adjud, Miercuri, 20 August 2025», dar secundat – în „deschiderea“ primului ciclu al întregului triadic – de cel scris «...Joi, 7 August...», spre a sugera, mai mult ca sigur, că „timpul curge și în sens invers acelor de orologii“/ BoNim, paginile 11 și, respectiv, 7) și Răpciune (întrucât la cel de-al 22-lea poem din „închiderea“ ciclului din triadă, chiar dedesubtul titlului «Prezentare», s-a pus „cronologică pecete“: «...Sâmbătă, 20 Septembrie 2025», deși epilogul „tridentat“, unde, al treilea, i «rubaiyat», fu scris mai devreme cu două zile, «...Joi, 18 Septembrie 2025»/ ibid., paginile 121 și, respectiv, 125, 128, 134).

Și cea de-a 48-a erupție liric-vulcanic-boteziană se distinge printr-o neobositoare și primenitoare structurare „midas-ică“ (<Midas-, rex Phrygiae-Anatolia + suf. -ică), admirabil tipar de cristalizare („clasică“: prolog + triadă/tetradă de cicluri de poeme + epilog + biobibliografie „la zi“), la mai bine de vreo două duzini, din volumele de versuri anterioare (celui prezent, al 48-lea), dar și printr-o inconfundabilă arie lirică ivită, parcă mai toată, dintre „bimilenare, ori mai recente golgote“ – că sunt mai multe, de la cea „naturală“, din anul 30 al erei noastre, unde a



fost răstignit Mântuitorul Iisus Hristos, Golgota de lângă Ierusalim, o „colină-ca-un-cap-de-gaie“, aidoma celei „cogaionice“ (dar nu și „în zece terase“), aflată de mai multe milenii în capitala religioasă a Daciei, Sarmisegetusa Muncelului, și până la cea din zilele noastre, însă măiestrit-construită lângă Pădurea Verde, Creștin-Baptista Biserică „Golgota“, de la Piramida Extraplată de Tibissiaara> Timișoara Daciei-de-România –, cât și prin vremuri în rate, cu „pistoale murate“ – astfel, să-i potrivim rimă și noi, în belicos-alesul soi, cu nestemate, de-s mai

jos citate: «Pistoale murate/ mumii – ca armate/ bombele gonflate.../ ...Și țări suflecate,/ popoare – expirate...» (BoNim, 81).

Distinsul Receptor (siglă, infra, D. R.): Maestre, fără a mă lega de vreo figură de stil, sau de vreunul din cele patru epitețe din citatul de pe-a optzeci-și-una pagină a volumului de sub lupele noastre „radiografiatoare“ – murate (la plural-substantivul „pistoale“), gonflate, suflecate, expirate–, permiteți-mi a mă vârî puțin sub umbrela „polisemantic-sincretică“ a subtilei formule lexicale din fraza de mai sus, «neobositoare și primenitoare structurare midas-ică», epitetul/ adjectivul de pe lângă „structurare“, obținut, cum foarte bine s-a precizat în paranteză, prin derivare trimițătoare, „în bifurcare“, la onomasticul Midas, faimosul nume purtat de pelasgo-traco-anatolianul rege antic al Frigiei...

Ion Pachia-Tatomirescu (siglă, infra, I. P.-T.): Ai toată libertatea, cum, de altfel, și poetul, de a te vârî sub orice soi de umbrelă, inclusiv, sub cea midas-ică, de vreme ce suntem în Brumar-2025 și-afară burnițează/ plouă „bacovian“, firește, punându-se totodată accentul circumflex, ca „un luminos-prelucrat “furcon (din două ramuri-sulițe decer – Quercus cerris/ pedunculiflora, sau stejar brumăriu)“ înfipt în

„semanticul balot de fân/ otavă“, de vrei și de poți, tocmai pe ceea ce trebuie a se înțelege prin «derivare trimitătoare, „în bifurcare“, la onomasticul Midas» ; pentru că furcon-legenda/ furcon-mitulmidas-ic are: (a) de-o parte, brațul, ramura/ crăcana înfiptă, vectorizată (semantic-sincretic) în aur-noblețe, într-o irepresibil-regală sete de bogăție, și (b) de cealaltă parte, brațul, ramura/ crăcana înfiptă, vectorizată (semantic-sincretic) în regala mască la ceea ce-i grotesc/ monstruos (drept ilustrare pilduitoare, adevărul strigat de sclav-frizerul cunoscător al purului adevăr numai „din acel adânc de groapă“: «...regele Midas are urechi de măgar...!»).

D. R.: Eu cred că am traversat „valul dens de ceață traco-frigian-cappadociană“ spre a putea „accentua circumflex“:

(a) ...că atât ceea ce ține de sâmburele de adevăr din legenda/ mitul pelasgo-anatolian, pentru arhitecturarea în areal a opulenței datorate „artelor vizibilului“, unde „banu-i ochiul dracului“, dar dinspre zeiesc-dionysiacul „cadou“/ „blestem“ conferit puterii regale, ca „tot ce atinge Midas să se neftinească în aur...“, „hrana-aur“, „băutura-aur“, ducând sigur „la moartea prin înfometare“, dacă, tot din îndemn slobozitor-dionysiac, nu s-ar fi scăldat-purificat în valurile râului Pactolu, după cum, analogic, în cazul „vulcanicului poet“, „cu tot ceea ce face contact Adrian Botez se transformă în poezie de 24 de karate“, astfel, autoproiectându-se între reliefuri armonice de pelasgo-dacă nemurire cogaionică (și aici, din cel de-al 48-lea volum botezian de poeme, «Nimic nu e tragic...», s-ar putea cita ca „martori“ mai toate poemele, în caz că nu te irită, în caz că nu-l abandonezi, când dai, chiar de la prima și până la ultima pagină, de-o „apocaliptică“ avalanșă de stihuri, unde-s cuvinte scrise/ culese/ tipărite cu „droaie de majuscule“, fără vreun rost estetic-simbolic ; spicuim la întâmplare câteva „nu din ochii“, ci de pe „timpanele-ncordate ale istoriei de azi, de mâine“ – cu creștinească trimitere la Iisus Hristos: «Golgota e sfârșitul unei dragoste./ [...]// Astfel, Golgota va deveni izvorului luminii o cascadă !» – BoNim, 7; ori:

«...Golgota o suirăm –/ toți! – cu dragoste... – / ...cu fericire și alean!/[...]// „...Solicităm/ surplusuri/ de/ Golgote !“/ ...în/ fiecare ceas! – ... nu/ doar odat’ pe an...» – BoNim, 42; dar și cu vectorizare, în realitatea imediată, la prim-ministrul „Ilie Sărăcie“: «Pe „Sărăcie“–ncălecați.../ pe-acest năuc... și/ negru „cal“/ care – de când ne știm în/ viață! – ... ne-a hurducat/ pe noi:/ ...Și-astfel – ajunge-vom – cu/ toții ! – ... la groapa de gunoi !!! [...]// ...Demenți din toate/ țările, uniți-vă în/ „România“/ – ...de i se zicea în zorii-rai/ ai omenirii...– atunci când/ încă era Lumină peste/ Plai: Divina Daco-Valahie...» – BoNim,38 sq. ; «...nimic nu-i tragic... – / ...nimic nu este magic./ Atunci când universu-i/ doar... – ...gându-mi hemoragic...» – BoNim, 55; sau, dinspre școlile oralității culte ale Daciei Zalmoxianismului– cf. PTDelrc, 356 sq. –, în frumos dodecasilab zalmic-genunian: «...A cui ești, tu, Țară,/ Din zarea amară,/ Făr’ de primăvară...?/ Cu guri-fără-viers/ Poticnită-n mers.../ Peticită-n strai,/ Tu, Țară de Nai.../ Tu, Țară de Rai !!! [...] Oricui mă lovește,/ Oricui hăituește,/ Oricui jefuiește,/ Pe-unde nimerește:/ Pe-unde aur crește...» – BoNim, 55 sq. ; etc.);

(b)...dar și că, în ceea ce privește sâmburele de adevăr ivit la polul opus, din (prelucrarea cronologică a vreo 250 de) legende/ mituri, spre a fi puse în temeiul capodoperei «Metamorfoze», de Publius Ovidius Naso (Sulmo-Roma, 20 martie 43 î. H. – 17 d. H., Tomis-Dacia), regele frigian Midas, aflat în juriul unei competiții muzical-instrumentale între anatolian-frigiana liră și pelasgo-> valaho-traco-dacul fluier, apreciază măiestria fluierașului semizeu, Pan (ori Marsyas, după alte scrieri), stârnind astfel mânia zeului Apollo ce, fulgerător, a făcut ca ambele-i urechi regal-muzicale să i se metamorfozeze într-o imensă pereche de urechi de măgar, hidoșenie/ mostrozitate pe care sclav-frizeru-i de la palat i-a acoperit-o cu o căciulă regal-dacică („bonetă frigiană“), amenințându-l cu moartea în caz că nu va păstra taina (urechilor de măgar) ; după o vreme, frizer-sclavul, simțind că „adevărul despre urechile de măgar face să-i explodeze țeasta“, obține permisiunea

de a săpa o groapă adâncă într-un loc inaccesibil altora, unde, periodic, se ducea și, în fundul gropii, rostea (convins că nu-l aude nimeni): «Regele Midas are urechi de măgar...!». Vrând-nevrând, trebuie să constatăm că nu există creator care – asemenea sclavului-frizer al regelui – să nu fi realizat o tainuitoare operă, dotată cu „adâncă groapă“, unde să se retragă de oricâte ori simte necesar să rostească irepresibilul adevăr: ...dintotdeauna, Regele/ Împăratul are urechi de măgar...!/ ...dintotdeauna, Adevărul Artistic (Literar)/ Științific are și urechi de măgar...! După cum este și cazul volumului de poeme, «Nimic nu e tragic – nici măcar magic», de Adrian Botez.

I. P.-T.: La fraza asta kilometric-analitică n-ar mai fi multe de adăugat, pentru că deja ai valorificat/ accentuat, ca distins receptor și ca bun recenzent, cu furcon-legenda, cu furcon-mitul midasic, aur-noblețea liric-vulcanic-boteziană; și chiar ai împlântat strălucitorul accent circumflex, obiectiv, și în masca de la ceea ce-i grotesc/ monstruos, lucid-estetic abordând și maleficul „excrementism literar/ artistic programat, polidirecțional-ucigător de catharsis“, în ultimele decenii. Amendatu-l-ai pe Adrian Botez – supra – pentru „apocaliptica“ avalanșă de stihuri sufocate de „droaia de majuscule“, fără a servi vreunei estetici, și cred că rău nu i-ai făcut, știindu-se că nici regii, fie legedari/ mitici, ca friganul Midas, antehomericul, fie adevărați, ca Burebista (Dacia, 90 – 44 î. H.), Decebal (Dacia, 55 – 106 d. H.) ș. a., și nici împărații – ca Marcus Ulpius Nerva Traianus (53 – 117 d. H.) al faimoasei Rome, ori ca Hirohito/ Showa (1901 – 1989) al eroicei Țări a Soarelui, Japonia ș. a., nu pot fi mai presus decât legile stabilite de Academia Limbii Materne a fiecăruia dintre ei privitoare la gramatică, ortografie, ortoepie, punctuație etc. În ultima instanță a acestei recenzii, a acestei cronici literare „bifurcate“, în calitate de Distins Receptor, de foarte atent cercetător-lectoral celui de-al 48-lea original volum de poeme al lui Adrian Botez, «Nimic nu e tragic – nici măcar magic» (2025), poți arăta acestui poet și „midasica groapă“ unde îți strigi/ caligrafiezi

că Adevărul Artistic (Literar)/ Științific are și urechi de măgar...?!?

D. R.: Deși, cum ați spus și Dvs., Adrian Botez nu are de-a face cu „moda“/ „curentul“ excrementism, de s-a ivit drept „cancer programat“ în literatura noastră de prin 1995, adică de sub coada mileniului al II-lea, spre a persista și în prezentul anotimp. Însă, când Adrian Botez este cuprins de creatoarea-i tornadă lirică, de neasemuitu-i vulcanism eruptiv-poetic, ici-colo, în relieful său accidentat, există și „gropi midasice“, de unde se aud nu numai cuvinte despre adevărat-regalele „urechi de măgar“, ci și blesteme, ori alte soiuri de imprecății, blasfemii, injurii, de nu pot avea de-a face cu vreo alchimie întru catharsis, cum i s-a întâmplat, de pildă, în «Balada vremii ce – deja – a venit», „caligrafiată“ duminică, 31 august 2025.

I.P.-T.: Să nu ne pripim cu ponegririle, Distins Receptor, când e vorba de verbul unui poet de forță, patriotismul și vizionarismul lui Adrian Botez...: ”Stăm de veghe sub STEJAR !”

Bibliografia siglată:

BoNim = Adrian Botez, «Nimic nu e tragic – nici măcar magic», Râmnicu Sărat, Editura Rafet (ISSN 978-630-325-110-3), 2025 (pagini „format A-5“: 162).

PTDelrc = Ion Pachia-Tatomirescu, «Dicționar estetic-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației...», Timișoara, Editura Aethicus (ISBN 973-97530-8-6), 2003 (pagini „format A-5“: 504)

Ion PACHIA-TATOMIRESCU



**LATIP ABDUL-CAIR –
POET, ACTOR ȘI REGIZOR**

George Roca

Turneu național și lansare de carte

Latip Abdul-Cair, actor, regizor și membru [UNITER](#), prezintă proiectul artistic „Sub streășina Luceafărului de sidef”, un demers cultural unic în România, care combină teatrul și poezia într-o experiență intergenerațională de mare anvergură. Proiectul reunește copii, adolescenți și adulți în spectacolul său, oferind publicului o lume suspendată în timp, imaginativă și plină de trăire scenică, inspirată din viața la țară și construită din metafore, simboluri și imagini poetice puternice.

Atmosfera și echipa proiectului

Spectacolul „Sub streășina Luceafărului de sidef” creează o atmosferă în care gesturile simple capătă sensuri profunde, iar ritmul vieții este suspendat. Toți cei 19 actori implicați transmit emoția universului rural, invitând publicul să intre într-o lume poetică și vizuală, cu imaginație și trăire scenică densă. În spatele acestui spectacol unic și de mare anvergură se află o echipă numeroasă de artiști, care contribuie la realizarea unei experiențe artistice colective, complexe și memorabile.

Volumul de poezie „Sub streășina Luceafărului de sidef”

După spectacol, a fost creat volumul de poezie cu același nume, care continuă universul scenic în plan literar. Fiecare poezie începe cu titlul volumului, devenind un leitmotiv artistic ce leagă textele între ele și păstrează unitatea universului creat. Poezia este vizuală, densă, încărcată de simboluri, păstrând aceeași atmosferă și poezie a gestului regăsite pe scenă.

Turneu național artistic

Proiectul va fi prezentat într-un turneu național care include spectacole și lansări de carte în următoarele orașe: București, Sinaia, Târgu Mureș, Cluj-Napoca, Onești, Focșani, Brăila și Tulcea. Fiecare întâlnire cu publicul este concepută ca un dialog viu între scenă,

carte și spectator, evidențiind unicitatea și amploarea acestui proiect cultural.

Impact și unicitate

Prin „Sub streășina Luceafărului de sidef”, Latip Abdul-Cair își consolidează direcția artistică personală: aceea de a construi punți între arte, transformând teatrul într-un spațiu pentru literatură și poezie. Proiectul reprezintă o experiență unică și de impact pe scena culturală românească, evidențiind creativitatea, viziunea artistică și amploarea acestui demers național. Fiecare reprezentație are loc într-un spațiu cu memorie, ales special pentru a dialoga cu universul spectacolului.

Membru UNITER

Abdul-Cair Latip, născut la 9 august 1993, în Năvodari, județul Constanța, este actor, regizor, poet, organizator de evenimente culturale și promotor al valorilor artistice, cu o activitate de peste un deceniu dedicată educației prin artă și dezvoltării scenei culturale românești. Absolvent al Facultății de Arte – Universitatea „Ovidius” din Constanța, specializarea Artele Spectacolului – Actorie, și masterand al Universității „Hyperion” din București, secția Actorie, Abdul-Cair Latip și-a construit o carieră complexă, îmbinând creația scenică, regia și implicarea activă în proiecte culturale de anvergură. A semnat regii de spectacole și a interpretat numeroase roluri în producții teatrale și cinematografice, fiind totodată realizator TV și coordonator al mai multor trupe de teatru. Prin activitatea sa, contribuie constant la formarea noilor generații de artiști și la promovarea culturii naționale.

În plan literar, Abdul-Cair Latip este autor al mai multor volume de poezie și proză, apreciate de critici și reflectate în cronici literare și apariții la nivel național, confirmându-i sensibilitatea artistică și profunzimea expresiei poetice.

Pentru contribuția sa remarcabilă, a fost distins la nivel național cu titlul de „Voluntarul Anului în domeniul Artă și Cultură”, acordat de Federația VOLUM București, timp de trei ani consecutiv, fiind nominalizat și ales la nivelul întregii țări, România. De asemenea, a



Figura 2. Afiș bilingv al spectacolului „Strengariulu din Paris” (18 august 1868), susținut de trupa lui Mihail Păscaly la Arad. Document relevant pentru caracterul multicultural al spațiului transilvănean și pentru prezența timpurie a lui Eminescu în viața teatrală.

primit Premiul pentru Întreaga Activitate și Carieră din partea Fundației Naționale „Niște Țărani”, precum și Diplome de Excelență și Distincții Culturale oferite de instituții de prestigiu din întreaga țară, în semn de recunoaștere pentru impactul și promovarea culturii românești. Prin întreaga sa activitate, Abdul-Cair Latip se afirmă ca o prezență distinctă în spațiul artistic contemporan – un profesionist complex, dedicat artei teatrale, literaturii și formării valorilor autentice ale scenei și culturii românești.

George Roca,
Sydney, 3 februarie 2026

EMINESCU – MESAJUL DIN AFIȘ. EVOLUȚIA SIMBOLULUI CULTURAL ÎN SPAȚIUL ORĂDEAN

Rozalia Barta

Afișul cultural nu reprezintă doar un instrument de promovare a unui eveniment, ci un veritabil document al vieții culturale, capabil să surprindă momente semnificative,

contexte și sensibilități specifice unei epoci. În cazul afișelor dedicate lui Mihai Eminescu, mesajul vizual dobândește o funcție suplimentară, devenind un mijloc de transmitere și reactivare a memoriei poetului în spațiul public, dincolo de simpla informare.

Pentru a evidenția încă de la început această dimensiune documentară, analiza pornește de la două afișe de epocă realizate la Arad, în vara anului 1868, care consemnează turneul trupei teatrale conduse de Mihail Păscaly în Transilvania. Primul afiș (Figura 1) funcționează ca document cultural și istoric, oferind informații relevante despre viața teatrală a vremii, despre organizarea spectacolelor și despre publicul cărui i se adresau aceste manifestări.

Cel de-al doilea afiș (Figura 2), care anunță spectacolul „Strengariulu din Paris” din 18 august 1868, completează această imagine a



Figura 1. Afiș al turneului trupei teatrale conduse de Mihail Păscaly la Arad (16 iulie 1868). Document cultural de epocă, ilustrând eforturile de promovare a teatrului românesc în Transilvania și contextul în care Mihai Eminescu a activat ca suflor și actor în cadrul trupei

turneului și reflectă caracterul multicultural al spațiului transilvănean, prin utilizarea textului bilingv.

Presa vremii consemnează faptul că Mihai Eminescu făcea parte din trupa lui Pascaly, menționând totodată prezența lui Iosif Vulcan la acest spectacol, eveniment considerat de unii cercetători (cu prudența necesară) momentul primei întâlniri directe dintre cei doi. În acest context, afișul depășește statutul de simplu suport informativ și devine o sursă esențială pentru reconstituirea vieții culturale și literare a epocii.



Figura 3. Afiș al filmului comemorativ „Eminescu – Veronica – Creangă”, realizat cu implicarea revistei *Cele Trei Crișuri* din Oradea Mare. Compoziția simbolică reunește figuri emblematice ale culturii române, construind un mesaj de prestigiu și memorie culturală

Analiza noastră se concentrează ulterior asupra spațiului orădean, unde afișele dedicate lui Eminescu reflectă atât dimensiunea comemorativă a poetului, cât și evoluția limbajului vizual și a strategiilor de reprezentare simbolică de-a lungul timpului. Oradea se conturează astfel ca un centru activ al manifestărilor culturale eminesciene, în care afișul funcționează ca instrument de dialog între tradiție și sensibilitatea fiecărei generații, adaptând constant imaginea poetului la așteptările și codurile vizuale ale prezentului.

Un exemplu semnificativ al acestei etape îl constituie afișul filmului comemorativ „Eminescu – Veronica – Creangă” (Figura 3), realizat cu implicarea revistei *Cele Trei Crișuri* din Oradea Mare. Compoziția simbolică asociază figura lui Mihai Eminescu cu cele ale Veronicăi Micle și lui Ion Creangă, construind un mesaj al comemorării și al prestigiului cultural, în care relațiile dintre personalități sunt sugerate mai degrabă simbolic decât narativ.

Reperetele temporale tipărite sunt parțial deteriorate, nepermițând o datare exactă, însă caracterul comemorativ al afișului și rolul instituțiilor culturale locale în configurarea mesajului sunt evidente.

Un moment important în evoluția mesajului afișului eminescian îl reprezintă anul 1950, când a fost marcat centenarul nașterii poetului. Afișul aniversar transmite un mesaj oficial de omagiere, reafirmând statutul lui Eminescu ca reper cultural național. Imaginea poetului se fixează într-o formulă canonică, iar afișul îndeplinește o funcție solemnă, de consacrare simbolică, parte a discursului cultural instituționalizat.

În anii 1970, mesajul afișului se diversifică și se îndepărtează treptat de cadrul strict aniversar. Afișe din anul 1975, precum cel care promovează spectacolul-lectură „Eminescu la Viena”, piesă-document în opt tablouri de Stelian Vasilescu, evidențiază rolul central al textului în construcția vizuală a mesajului. În același registru se înscrie și recitalul „Floare albastră”, care valorifică opera eminesciană



Figura 5. Afiș al conferinței „O sută de ani de literatură română (1918–2018)”, organizată de Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Bihor cu prilejul Zilei Culturii Naționale (15 ianuarie 2020).

într-o formă artistică adaptată sensibilității epocii, punând accent pe interpretare și pe forța sugestivă a imaginii, nu doar pe dimensiunea comemorativă.

Ampla dimensiune comemorativă revine în 1989, anul centenarului morții poetului, când afișele recurg din nou la imaginea consacrată a lui Eminescu și transmit un mesaj unitar de omagiere solemnă. Contextul este consolidat de decizia UNESCO de a dedica anul 1989 comemorării poetului, fapt care contribuie la întărirea statutului său de simbol cultural atât național, cât și universal.



Figura 4. Afiș al manifestării dedicate aniversării revistei Familia (2015), organizată de Institutul Cultural Român din Budapesta..

După 1989, afișele realizate în anii 1990 reflectă noile libertăți culturale și o evidentă diversificare a limbajului vizual. Mesajul devine mai deschis, iar imaginea simbolică începe să înlocuiască treptat funcția strict informativă a afișului. Manifestări precum „*Închinare Poetului*” propun reprezentări artistice ale lui Eminescu, accentuând dimensiunea emoțională și interpretativă a discursului vizual.

Un rol aparte în viața culturală orădeană îl ocupă afișele manifestărilor organizate la Cercul Militar Oradea, care conturează acest spațiu ca loc al dialogului cultural eminescian. Mesajul afișelor asociate acestor evenimente este predominant *intelectual și reflexiv*, orientat spre actualizarea operei poetului și reafirmarea relevanței sale în contextul cultural contemporan.

Deschiderea culturală a anilor 1990 este ilustrată de afișul expoziției „*Eminescu printre noi*”, cu caracter trilingv, organizată la Centrul Cultural Român din Budapesta în octombrie 1992. Afișul îl prezintă pe Mihai Eminescu ca simbol al dialogului cultural româno-ungar și ca *reper european*, semnalând o schimbare de perspectivă în reprezentarea poetului, dinspre canonul național spre deschiderea interculturală. Utilizarea mai multor limbi de circulație confirmă intenția explicită de mediere culturală și de plasare a lui Eminescu într-un spațiu simbolic transnațional.

Această direcție este continuată în anul 2000, declarat „*Anul Internațional Eminescu*”, când afișele anunță manifestări desfășurate la Oradea și la Holod, subliniind legătura dintre poet și spațiul bihorean prin intermediul lui Iosif Vulcan. Mesajul vizual combină dimensiunea comemorativă cu recuperarea unei geografii culturale locale, integrată într-un context simbolic mai larg.

În perioada recentă, afișul eminescian capătă tot mai mult o funcție artistică și simbolică, depășind rolul strict informativ. Imaginea poetului este utilizată ca reper identitar și ca *garanție a valorii culturale* a evenimentelor promovate. Afișele dedicate Zilei Culturii Naționale, sărbătoare instituită începând cu anul 2011, demonstrează faptul că Eminescu rămâne un simbol fondator al culturii române, chiar și atunci când nu constituie subiectul exclusiv al mesajului vizual.

În unele exemple contemporane, prezența lui Eminescu nu mai este construită prin imaginea

sa directă, ci prin simboluri culturale asociate debutului și tradiției literare, așa cum se observă în afișul din 2015 dedicat revistei *Familia* (Figura 4). Mesajul se sprijină pe semnificația istorică a publicației care a găzduit debutul nominal al poetului, integrându-l într-un *patrimoniu cultural simbolic mai larg*, dincolo de reprezentarea figurativă. Prezența simbolică a lui Eminescu este mediată prin referința la publicația care i-a consacrat debutul, ilustrând o reprezentare indirectă a poetului.

Alte afișe oferă o perspectivă amplă asupra literaturii române, integrând figura lui Eminescu într-un patrimoniu cultural colectiv, alături de alte personalități literare, așa cum se observă în afișul conferinței «O sută de ani de literatură română (1918–2018)», susținută de prof. univ. dr. Ion Simuț (Figura 5). Compoziția vizuală reunește portrete ale unor scriitori canonici.

În paralel, unele manifestări revin la figura centrală a poetului, asociind imaginea sa cu expoziții de documente și cărți, precum expoziția din colecția generalului (r.) dr. Lazăr Cârjan, reafirmând rolul fundamental al lui Eminescu în memoria culturală (Figura 6). În afișele recente se remarcă astfel o diversificare

a limbajului vizual, în care figura poetului poate fi reprezentată direct, sugerată simbolic sau chiar substituită prin elemente grafice asociate evenimentului.

În spatele fiecărui afiș se află o idee, o viziune culturală și o muncă susținută, realizată de instituții, organizatori și creatori vizuali. Afișul nu este un produs întâmplător, ci rezultatul colaborării dintre inițiativa culturală și expresia artistică, având rolul de a transmite un mesaj clar, coerent și memorabil publicului. În acest sens, afișele eminesciene reflectă nu doar imaginea poetului, ci și efortul constant al comunității culturale de a-i menține vie memoria.

Concluzionând, prin exemplele orădene analizate, se poate observa cum afișul a însoțit memoria lui Eminescu de-a lungul timpului, adaptând mesajul vizual *sensibilității fiecărei generații*. De la document cultural și istoric la formă artistică simbolică, afișul eminescian reflectă continuitatea vieții culturale locale și modul în care comunitatea a construit și a transmis imaginea poetului ca simbol identitar și reper fundamental al culturii române.

Rozalia Barta,

Bibliotecar, Universitatea din Oradea



CREAȚIA CA VOCAȚIE A IDEII.

Organizator: MUZEUL ȚĂRII CRISURILOR ORADEA COMPLEX MUZIAL

Parteneri: CONSILIUL JUDEȚEAN BIHAU PRIMĂRIA MUNICIPIULUI ORADEA ORADEA Heritage

ZIUA CULTURII NAȚIONALE
EXPOZIȚIE DE DOCUMENTE ȘI CĂRȚI DESPRE MIHAI EMINESCU
 DIN COLECȚIA GENERALULUI (R) LAZĂR CÂRJAN

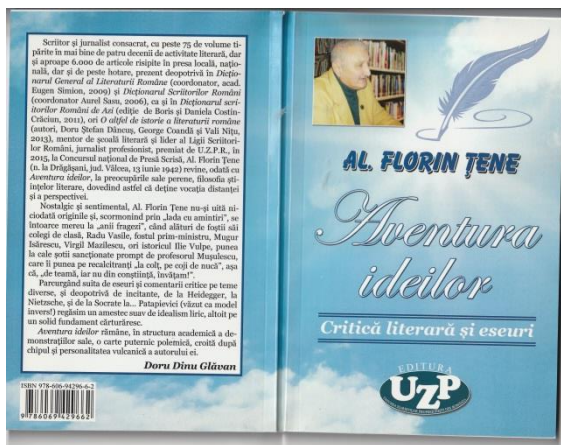
Vor lua cuvântul:
 Prof. univ. dr. Mircea Popa
 Dr. Ionel Novac
 Jurist Mihai Costin
 Prof. univ. dr. Teodor Ardelean
 Gen.(r) Lazăr Cârjan
 Col. (r) dr. Constantin Moșincat
 Dr. Ioan F. Pop

LA ÎMPLINIREA A 174 DE ANI DE LA NAȘTEREA POETULUI

15 ianuarie - 15 martie 2024
 Muzeul Memorial „Iosif Vulcan”
 (Str. Iosif Vulcan 16)
 Vernisaj: Luni, 15 ianuarie, ora 16:00

Figură 6. Afiș al expoziției „Mihai Eminescu. Expoziție de documente și cărți”, din colecția generalului (r.) dr. Lazăr Cârjan. Reprezentarea sculpturală a poetului subliniază dimensiunea comemorativă și funcția sa de reper identitar al culturii române.

DESPRE VOLUMUL AVENTURA IDEILOR DE AL. FLORIN ȚENE
Teofil Popescu-Dunăreanu



Volumul *Aventura ideilor* de Al. Florin Țene, apărut la Editura UZPR, în anul 2018, se configurează ca o sinteză programatică a reflecției critice și eseistice a autorului, oferind cititorului nu doar o succesiune de texte disparate, ci un sistem coerent de gândire asupra literaturii, limbajului, artei și culturii, articulate dintr-o perspectivă umanistă clasică, profund ancorată în tradiția esteticii europene. Cartea se revendică explicit de la ideea creației ca mod de viață, idee formulată chiar în textul introductiv, care funcționează ca un adevărat manifest existențial și artistic

Textul inaugural, *Creația literară ca mod de viață*, are o valoare confesiv-teoretică, în care autorul își asumă fără rezerve statutul de „vizionar”, în sensul clasic al termenului, apropiat de concepția platoniciană și de reflecțiile filosofice ale lui Constantin Tsatsos. Pentru Al. Florin Țene, poezia și literatura nu sunt simple reprezentări ale realului, ci forme de întrupare a ideii, iar actul estetic devine o modalitate de ordonare a haosului existențial. Această viziune situează autorul în descendența unei estetici idealiste, în care forma nu este ornament, ci condiție ontologică a sensului

Un nucleu teoretic major al volumului este constituit de eseul *Fiecare lectură a unei cărți reinnoiește textul în imaginația noastră*, unde Al. Florin Țene valorifică idei provenite din Heraclit, Croce și Emerson pentru a construi o teorie a lecturii ca act estetic dinamic. Cartea

nu există ca obiect inert, ci se actualizează permanent în funcție de conștiința cititorului, aflată ea însăși într-un proces continuu de devenire. Această concepție apropie eseistica autorului de hermeneutica modernă, fără a abandona însă claritatea discursului clasic și dimensiunea pedagogică a demersului.

Studiul amplu dedicat raporturilor dintre alegere, normă și expresivitate poetică demonstrează soliditatea formației teoretice a autorului. Pornind de la Aristotel și ajungând la Bruneau, Valéry, Jean Cohen și Solomon Marcus, Al. Florin Țene analizează critic criteriul abaterii de la normă, refuzând interpretările reductive care identifică stilul cu simpla anomalie lingvistică. Pentru autor, expresivitatea poetică nu este rezultatul încălcării codului, ci al instrumentalizării limbajului în vederea funcției estetice, idee ce trădează o profundă înțelegere a poeziei moderne și a semioticii literare.

Texte precum *Erosul ca artă în secolul al XVIII-lea românesc* sau *Viața satului românesc și a țării în literatura epistolară* extind câmpul volumului spre istoria mentalităților și antropologia culturală. Autorul demonstrează o remarcabilă capacitate de contextualizare, analizând discursul erotic și epistolar în relație cu realitățile istorice și morale ale epocii. Abordarea este una echilibrată, evitând atât idealizarea excesivă, cât și judecata anacronică, ceea ce conferă acestor eseuri o valoare științifică autentică.

Un loc aparte în volum îl ocupă cronicile literare, precum analiza dedicată poeziei Ligyei Diaconescu, unde Al. Florin Țene practică o critică empatică, orientată spre evidențierea mecanismelor expresive și a filiațiilor estetice, nu spre verdictul rigid. Criticul se dovedește un mediator cultural, capabil să integreze opera analizată într-un orizont mai larg al tradiției literare, de la romantismul târziu la clasicismul prozodic.

Eseul despre raporturile dintre pictură și fotografie aduce în prim-plan o reflecție profundă asupra tehnicii și imaginii, într-o cheie filosofică ce amintește de gândirea lui

Baudrillard. Distanța dintre „lumea gândită de artist” și „lumea care ne gândește” prin intermediul aparatului fotografic exprimă o neliniște modernă autentică, dar și o fermă apărare a valorilor umaniste, autorul refuzând orice formă de reducere a omului la mecanism sau automatism colectiv.

Aventura ideilor este un volum de maturitate intelectuală, care confirmă statutul lui Al. Florin Țene de eseist și critic literar cu vocație sistematică. Cartea propune nu doar interpretări punctuale, ci o viziune unitară asupra literaturii ca expresie a ideii și a condiției umane, situându-se în continuitatea marilor tradiții ale gândirii estetice europene. Prin rigoare, cultură și claritate discursivă, volumul se impune ca o contribuție semnificativă la critica și eseistica românească contemporană.

Prof. univ. Teofil Popescu-Dunăreanu



**„PUTEREA DE-A IERTA” –
O CAPODOPERĂ CU MESAJ
UMANIST PROFUND**

Constantin LUPEANU

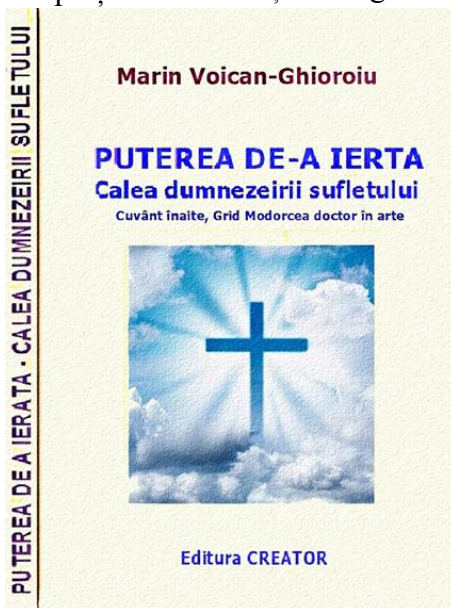
Din Murgași, Dolj, tărâmul arimilor, satul strămoșilor mei și până la Ghioroiu, Vâlcea, este o aruncătură de băț. Nici geografii și lucrătorii administrației nu știu de ce au trasat aici granița între aceste județe, despărțind o lume identică. Grid Modorcea scrie că Ghioroiu este o zonă încărcată de misticism. În sensul bun, de păstrare a datinilor strămoșești, prezentate admirabil de creatorul de geniu Ștefan Dumitrescu în romanul său „Uriașii de demult” (eLiteratura, 2020), trei volume cu mai bine de o mie de pagini, roman monumental. O lume fastuoasă și fascinantă. O lume mitică, bogăție de sensuri și simboluri, reîncarnări, trăiri ezoterice,

plimbări ale personajelor în timpuri diferite.

Marin Voican-Ghioroiu surprinde prin cartea sa de 200 de pagini, intitulată: „Puterea de a ierta. Calea Dumnezeirii sufletului”, Editura Creator, Brașov, 2025. La prima vedere, se poate crede că este un eseu de mari dimensiuni, pe teme biblice. Deloc adevărat. Puterea de a ierta este un lung poem, o baladă cu nouăsprezece secvențe, împărțite ca într-o partitură muzicală, poem închinat sufletului nepieritor din noi. Fragmentele de viață redată parcimonios, indiferent de așezarea artistică în spațiu, par rupte din lumea mitică vâlceană. Primele două au și subtitlu, dând cititorilor mură-n gură semnificațiile: Calea Dumnezeirii sufletului; Altarul sfânt al credinței; a treia se numește chiar – Drum spre sanctuarul eternității.

Spre meritul autorului, muzician și compozitor corupt de creația literară (nu este la prima abatere, are o creație polifonică, remarcându-se cu deosebire culegerile de folclor autentic și readucerea în contemporaneitate a Mariei Tănase, a lui Anton Pann), secvențele relatează nu momente, ci vieți.

Scriitorul plurivalent Marin Voican-Ghioroiu ar putea fi așezat alături de un ilustru autor clasic, Plutarh, filozof cunoscut mai cu seamă prin lucrarea „Viețile Paralele”. Dacă scriitorul grec din antichitate aduce sub ochii noștri biografii ale unor oameni exemplari, scriitorul și gânditorul român, în puține cuvinte, cu o mare putere de sinteză, aduce vii sub ochii noștri, personaje dintre cele mai diverse. Pe cele mai multe le frânge soarta, însă exemplar este modul în care acestea primesc loviturile, oricât de necruțătoare. Tocmai acest lucru le face memorabile. Oameni simpli, cu slujbe umile, eroii lui Marin Voican – Ghioroiu dovedesc comportamente alese, chiar peste nivelul



unora dintre personalitățile lui Plutarh. Ele îndură cu credința în bunul Dumnezeu și gândul ne duce la cel mai pățimit om, la Iov, care nu cade, nu se dă bătut, la gândul învierii. Calea Dumnezeirii sufletului îi salvează pe eroii români pentru viața viitoare, ei supraviețuind dezastrelor.

Cartea aceasta exemplară, unică în peisajul literaturii române actuale, se deschide cu patru Cuvinte înainte semnate de personalități de seamă ale vieții noastre culturale. Dr. Elena Armenescu, poet evlavios, explică cum gândul mântuirii trece prin rugăciune și iertare, cu un citat semnificativ din Sf. Augustin. În timpul rugăciunii pioase, sincere, scrie mai departe, au loc în noi reacții bio-fizico-chimice. Sunt stimulate canale subtile, iar trupul emite mai multă lumină. Acestea sunt activate de puterea gândului și comuniunii cu Dumnezeu. În privința iertării, poeta îl citează pe Paisie Athornitul: „iartă de șaptezeci de ori câte șapte și în continuare să-l iubești de departe și să te rogi pentru el”, pentru vrăjmaș!

Ziaristul de aleasă stirpe și scriitorul neobosit Dan Toma Dulciu din Viena adaugă cărții o prefață amplă, în care analizează jumătate din mini-romanele compuse de Marin Voican – Ghioroiu. La Puterea de a ierta, el scoate în evidență temele explorate, precum credința, dorul, rugăciunea și speranța. pentru a încheia: „mesaj puternic despre puterea credinței în vremuri de încercare și despre cum rugăciunea și speranța pot aduce alinare și recompensă”. Încă un citat privind secvența Doamne, sunt fericit. „Personajul principal, care ar putea fi oricare dintre noi, trece prin diferite etape existențiale, fiecare aducându-i învățăminte, până când ajunge să înțeleagă că fericirea se găsește în simplul act de a aprecia viața și frumusețea lumii.”

Dr. Stelian Gomboș demonstrează frumusețea scriiturii într-un eseu îndestulător. Cu deosebire, se apleacă asupra rugăciunii, actul esențial al vieții religioase, scrie el, prin care credinciosul intră în legătură cu Dumnezeu.

Al. Florin Țene, președinte al Ligii Scriitorilor și Cetățean de Onoare la Drăgășani etc, face cea mai completă și exhaustivă analiză, încât

citindu-l, cunoști îndeajuns de bine toată cartea. El observă pe bună dreptate sinceritatea, intensitatea emoțională și profunda dimensiune morală a cărții. Cităm – „Describe stările sufletești ale omului pe întregul parcurs al vieții: credința, iubirea, iertarea, conștiința, fericirea de-a trăi și de a trece peste toate greutățile...”

În sfârșit, Doctorul în arte Grid Modorcea întreprinde pe opt pagini analize docte pe marginea semnificațiilor cărții. Povestirile, scrie el în final, nu sunt meditații pe aceste idei. Sunt oferite doar cazuri, întâmplări umane și inumane, vieți care sunt dependente sau nu de iertare. Pentru a încheia magistral: „Religia fără cultură e oarbă, cultura fără religie e mioapă.”

Numai că Puterea de a ierta este un lung poem care cântă în primul rând și pretutindeni credința, credința neșrămutată în Dumnezeu din Prea Înalt. Sunt cu totul nouăsprezece întâmplări rupte din viață și tot atâtea destine tragice, destine aflate la ceas de cumpănă. În stil poetic, cu puternice accente din învățătura creștină. Unele secvențe se laicizează, crâmpiele de viață, trăite sau inventate, devin tot mai realiste și tocmai aici se relevă talentul de narator al autorului. Poveștile curg firesc, fie că sunt la persoana întâi sau nu, în fraze bine închegate, caracterul poetic fiind prezent pretutindeni. Deoarece Marin Voican – Ghioroiu este în primul rând poet, iar poezia oferă autenticitate desfășurării epice.

Urmează iertarea și, prin exemplele expuse, înțelegem că iertarea nu este slăbiciune, cu tărie, forță interioară de nemăsurat. Iertarea este corelată cu iubirea. Marin Voican – Ghioroiu își celebrează părinții. Sub titlul cărții, el adaugă: „Pios omagiu părinților mei Elisabeta și Ilie Voican”. El îi cântă în versuri, iar ultima secvență le este dedicată. Scrisorile mamei mele dragi prezintă un demers sublim al mamei sale. Ea îi scrie soțului plecat la război și luat prizonier, însă nu le expediază, știind că ele nu-l vor ajunge acolo unde este, ci le depozitează. Este aici un puternic sentiment de iubire și în același timp credința la fel de puternică a supraviețuirii și revenirii acasă a

soțului, prin puterea lui Dumnezeu, la care se roagă și pe această cale. Gestul mamei pare copilăresc, dar este subtil, plin de sensibilitate. Mama autorului are inimă de poet, pe care a moștenit-o fiul, însă prin compunerea scrisorilor și depozitarea lor în casă, ea transmite un mesaj ezoteric. Ostașul va reveni și pentru a citi acele răvașe. Scrisul este un mijloc important de legătură sufletească, iată concluzia.

Rugăciunea este mesaj important în dialogul omului cu Dumnezeirea, iar autorul îi atașează înțelesurile pe care le merită. Scriitorul dovedește că rugăciunea este îndemn esențial al vieții de zi cu zi, că omul are nevoie de rugăciune, la fel cum are nevoie de credință și de iubire. „Numai credința, iubirea și voința au susținut pe Iisus Hristos să elimine păcatul omenesc și să învingă moartea.”

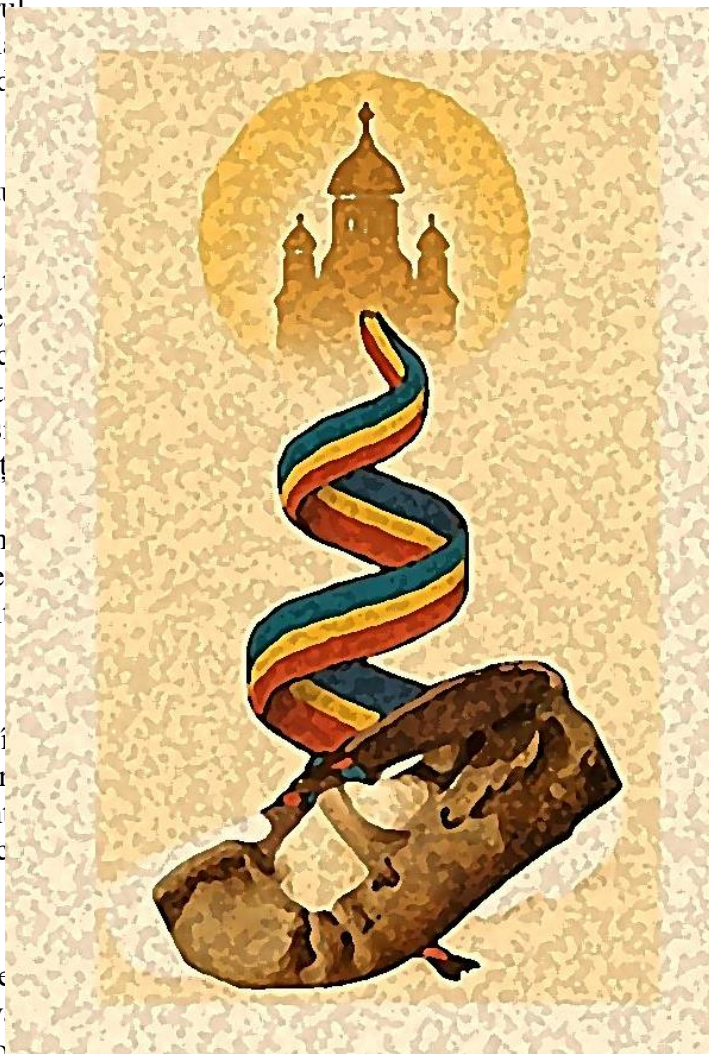
Există încă alte teme umaniste care sunt tratate poetic și creativ, inclusiv umanitate, libertatea individuală, pacea pe pământ. Ele copleșesc totul încheagă o lectură fascinantă și cutremurătoare. Sfântul călugăr grec Paisios, Athonitul, Aghioritul, după unele transcripții românești: „Oamenii care au dragoste și bunătate se aseamănă cu îngerii, care transmit bucurie și veselie, oriunde s-ar afla.” Această credință înalt planează asupra întregii cărți gândite și scrise de Marin Voican – Ghioroiu.

Caracterul poetic al cărții este întreținut și întărit de poeziile independente intercalate în textul cărții, de piesa de teatru scrisă și ea în versuri și de partiturile muzicale. Drumul Crucii Sfântului Iosif nu are text literar. Sunt cincisprezece pagini de muzică întreaga partitură, bănuiesc patetică și înălțătoare.

Cei cinci prefațatori cu care debutează cartea au evidențiat meritele autorului, deopotrivă literare, inclusiv acela de creștin autentic – compozitor, folclorist, scriitor, poet, prozator, dramaturg, animator cultural. El a adunat tradițiile din zona strămoșilor săi, le-a redat cele mai nimerite forme și le-a făcut cunoscute, le-a integrat scrierilor sale, încât, chiar în cazul cărții de față, este greu de precizat cât este ficțiune pură și cât fapte reale, preluare din lumea largă.

Lectura cărții de față îmbogățește, întărește credința creștină, purifică în cel mai înalt grad. Având în vedere măiestria realizării artistice, mesajul umanist fără egal, valoarea ei unică în peisajul literelor actuale, propunem Secției de filologie și literatură a Academiei Române să rețină această capodoperă de creație și gândire, pentru a fi încununată cu Premiul Academiei.

Constantin LUPEANU



Letsoc T



DOCUMENTE

TESTAMENTUL LUI
EMANUIL GOZSDU¹⁰



¹⁰ Purtând respect înaintașilor, precum cinstea și pe contemporani, Iosif Vulcan fondatorul Revistei *Familia*, în nr. 6/1866, face lui Gojdu un interesant portret, celuia despre care se vorbea adesea în mediile românești și cu mare cinstitie printre „machedoni”, precum și în cercurile de la curtea imperială cu mare admirație. Numele și mai ales renumele, după opinia noastră, Gojdu și l-a câștigat printr-o întinsă și rodnică activitate de jurist în slujba și folosul neamului. Locuind în Pesta, Ungaria, a fost sfătuitorul și sprijinitorul tinerilor români care s-au aflat la studii pe malurile bătrânului Danubiu. El a fost întâiul dintre români, cum îl socotea Vulcan, care prin talentul său avocătesc a „eluptat” pentru admiterea talentului românilor. Emanuil Gozdu, cum avea să-l noteze în gazeta sa Vulcan, născut în Oradea Mare pe 9 februarie 1802 – adică acum 220 de ani!, în casa lângă Biserica cu Lună, lângă care a fost amplasată inițial statuia sa, de unde a fost izgonit de un primar fără cultură și suflet (ilie bolojan), din părinții Anastasiu și Ana Poinar – Palatul Poinar este o frumoasă clădire din dreapta Crișului lângă sau în apropierea Teatrului „Regina Maria” de astăzi -, după ce a făcut școlile din Oradea, excelând înaintea tuturor, s-a dus la Pojoni, pentru a face studii juridice, dar și acolo a atras atenția unanimă, fapt pentru care, în 1824, s-a instalat la Pesta ca avocat. La vremea aceea ați declara apartenența ca „român” nu era o mare cinste, numai că el n-a ezitat a-și declara religia greco-catolică și naționalitatea de român!

Pentru ca dispozițiunile acestea tastamentare sub decursul timpului să nu se dea uitării, dispun ca testamentul acesta să se citească în toți anii în toate bisericile parohiale române răsăritene, la 9 februarie, căl.vechi, ca în ziua nașterii mele.

P e s t a, în 4 Novembre, 1869.

(L.S.) Emanuil Gozdu m.p.

Pentru cazul morții mele următoarele informațiuni și espresiunea dorinței mele din urmă servească de cinosură jurisdicțiunilor civile, soției mele, rudeniilor mele, și tuturor acelora, pe cari voiesc să-i împărtășesc din rămasul meu.

Observ mai nainte de toate, că afară de hîrțiile de valoare, cari, scrise pe numele meu, se află ori în lada mea, ori pentru contragerea vreunui împrumut, provăzute cu girul meu, sunt

A rămas ca un paradox faptul că el, românul cum se declara E. Gojdu, și cu Szecheny au început a dezvolta, în noua clasă a magnaților unguri, spiritul național, de unde au extras ungurii „legile patriei”, după cum zicea Vulcan. Acel „*june român era Gojdu, care simțea bucuria nespūsă că, din banii câștigați astfel, poate ajuta tinerimea română și literatura, ce pe timpurile acelea era numai fazele primitive*”.

Gojdu a fost bărbatul care a susținut financiar și primele tipărituri românești, precum fusese și colaborator la „Calendarul lui Neagoe” și la „Biblioteca romană” redactate de Carcalechi, acoperind parte din cheltuieli, ori sponsorizarea tiparului pentru „Viața lui Christos”, de Juga Diaconovici, precum și tipărirea a trei portrete ale U(H)neadi (Autorul nu face trimitere la care portrete ale Huniazilor se referă: Iancu, Matei, și Huniadi – istoricul?).

În cariera de 40 de ani de avocatură E. Gojdu, s-a remarcat ca un apărător desăvârșit în procesele penale, încât profesorii universităților și de afară, pe lângă gazete interne, îi preluau pledoariile ca model. Până și împăratul Francisc Iosif, fără a fi făcut parte dintre „nobili”, l-a asimilat ca „asesor al comitatului Pestei”, conform Diplomei din 1860. Vibranta sa vorbire ținută la 1861, în Casa Magnaților, a adus în favoarea societății „Concordia” un capital de 3 milioane florini, ceea ce a făcut-o cea mai grandioasă din Europa.

În Cercul Tinca (Bihor) a fost ales deputat, calitate în care a susținut drepturile românilor. Vor rămâne cu siguranță memorabile vorbele sale de răspuns la urările alegătorilor: Gojdu să trăiască! „Fraților! Voi ziceți: Să trăiască Gozdsu! - Eu zic, ca Grozdsu numai până atuncea să trăiască, până când va lucra spre binele vostru, și în ora ce va înceta a lucra pentru binele vostru, să nu mai trăiască Grozdsu!”.

depuse la vreun institut de bani, afară de acestea toată averea mișcătoare care se află în locuința mea, în casa mea și în curtea mea de afară; precum sunt mobilele de casă, tot felul de vase, argint, aur, petre scumpe, cai, vite, trăsuri, care, unelte, toate sorțile de stat ori private, cari s-ar afla în lada mea de fer, în fine hîrțile de valoare, cari ar fi provăzute cu giră de mîna mea proprie, încă pînă sunt în viață sunt proprietatea soției mele Melania născută Dumtsa, de aceea ele să nu fie luate în conșcripțiune.

Dacă între actele mele s-ar afla documente privitoare la pretențiunea mea de patru mii (4000) florini față cu massa concursuală a lui Ioan Poynár, acele față cu massa rămasului să se considere de nule, deoarece acea pretențiune a mea încă mai de mult o am donat tuturor copiilor lui Ioan Poynár.

Despre averea mea proprie dispun după cum urmează:

1. Din rămasul meu mai înainte de toate să se asigure douăsprezece mii (12.000) florini v.a. pe seama copiilor Iuliei Mandrino măritată Petru Margaritovici, a fiicei după sora primei mele soții Anastasia Pometa, din interesele acestei sume să se dea lui Michail Mandrino, pînă la moartea lui, anual trei sute șazeci (360) fl.v.a. în rate treilunare, celelalte interese să se pună în cassa de păstrare din Pesta, spre a se înmulți cele douăsprezece mii florini testați sub punctul acesta, și să se capitalizeze pînă atunci, pînă cînd din copiii Iuliei Mandrino va ajunge careva etatea legală (majorenitatea); dacă într-aceea s-ar întîmpla să moară Michail Mandrino, atunci toate interesele după douăsprăzece mii să se pună spre fructificare în cassa de păstrare din Pesta. Cînd vreuna din fetele Iuliei Mandrino prin căsătorie, sau fiul ei devenind majoren, vor fi îndreptățite de a-și primi proprietatea lor în cale legală și dacă va mai fi în viață Michail Mandrino, atunci pentru asigurarea alimentării lui, din întreg capitalul de douăsprăzece mii și interesele capitalizate în decursul timpului, să se pună la o parte șase mii (6000) fl.v.a.; din aceste șase mii de florini după modalitatea de mai sus să se dea lui Michail Mandrino

interesele de șase, toată cealaltă sumă apoi să se împartă în atîtea părți, cîți copii va avea atunci Iulia Mandrino, și partea ce vine pe seama celui majoren, să se extragă aceluia în timpul cel mai scurt posibil, însă așa ca prin erogațiunea aceasta să nu se știrbească lăsamîntul în cazul cînd în el nu s-ar afla bani gata; partea ce mai rămîne pentru copiii ceilalți, să nu se înmulțească prin capitalizare, și aceasta să se continue pînă la majorenitatea lor, de sine se înțelege, că la împărțire întreg capitalul crescut și cu capitalizarea intereselor, totdeauna se împarte în atîtea părți, cîți sunt copiii cari încă nu și-au primit partea; copilul care vine împărțășit la urmă primește întreaga sumă ce a mai rămas, dimpreună cu toate interesele ei.

Dacă însă va muri Michail Mandrino, suma de șase mii (6000) fl.v.a. rezervată pentru înterentiunea lui, tot după principiile expuse mai sus să se împartă în părți egale între toți copiii Iuliei Mandrino, fiindcă acea sumă din capul locului este proprietatea lor. Dacă vreunuia dintre copii, încă în viață fiind eu, i-ași da partea statorită în punctul acesta, partea aceea e a se computa în lăsamîntul testat tuturor copiilor Iuliei Mandrino.

2. După moartea mea să se conscrie prin intrevenirea executorilor mei testamentari, numiți mai jos, toată averea mea imobilă, hîrțile mele de valoare, pretențiunile mele asupra lăsamîntului Mauriciu Ernst, frații Vilibald și Virgil Bogdanoviciu, Laurențiu Marczibányi, cele asupra lui Aleșiu Fényes, asupra conșoților Balcz și Nark, asupra lui Antoniu Rottenbiller și asupra conșoților Martin Koszalek, care dacă la moartea mea se vor afla în posesiunea mea, vor forma lăsamîntul meu; din venitul acelora să se solvească interesele datoriilor mele și ratele obligate în cassa de păstrare din Pesta, apoi să se repareze bunurile mele, încît ar reclama conservarea lor; în fine să se solvească interesele de șase după cele 12.000 fl. testați în punctul prim pe seama copiilor Iuliei Mandrino.

3. Soția mea, născută Melania Dumtsa, după detragerea sarcinilor amintite în punctul al

doilea, să aibă întreg venitul curat ce mai rămîne pînă cînd va purta numele meu, însă la cazul care abia se poate presupune, cînd acel venit curat nu ar da anual suma de șase mii (6000) fl., să ia ca intertețiune vāduală venitul întreg; la cazul cînd venitul ar trece peste suma de șase mii (6000) fl., suma ce trece peste șase mii să se folosească spre depurarea datoriilor mele și a legatului de 12.000 fl. din punctul prim.

4. Dacă iubita mea soție ar păși la a doua căsătorie, în loc de intertețiune vāduală să i se solvească din venitul meu șazeci de mii (60.000) fl.v.a.; în scopul solvirei acestei sume, dacă iubita mea soție nu ar voi să aștepte pînă se vor vinde realitățile mele imobile cu preț convenabil, să se zălogească la vreun institut de credit hîrțiile mele de valoare pînă atunci, pînă cînd realitățile se vor putea vinde în mod convenabil; la punctul acesta fac atentă pe iubita mea soție, și o rog, asemenea și pe executorii mei testamentari, să nu se grăbească cu vinderea pămînturilor mele de mare extensiune de lîngă drumul de fer, căci după a lor favorabilă pozițiune prețul lor la toată întîmplarea va crește. La cazul cînd iubita mea soție ar muri ca văduva mea, atunci din lăsămîntul meu poate liberă dispune despre douăzeci și cinci de mii (25.000) fl.v.a. care sumă rămasul meu e obligat a o solvi după moartea soției mele, în sensul testamentului ei, de sine se înțelege că suma aceasta rămîne proprietatea rămasului meu la cazul dacă ea asupra ei nu ar dispune prin testament.

5. Echivalentul de stat pentru daniile de 12.000 fl. din punctul prim și 60.000 fl. din punctul al patrulea, să se solvească din massa rămasului meu, ca astfel acele danii să poată fi primite fără nici o prescurtare sau detragere.

6. Astrucarea rămășițelor mele pămîntești o încredințez iubitei mele soții, însă o rog, ca să o facă cît se poate de simplu și cu cheltuieli cît se poate de puține, chemînd să funcționeze numai exclusiv preotul român din Pesta; în loc de cheltuieli zadarnice să împartă între săraci în prima sîmbătă după înmormîntarea mea o sută (100) fl.v.a.; fie încredințată iubita mea

soție că luxul costisitor de o oră întru nimica nu va schimba judecata lumii, care asupra fiecărui om numai după moartea lui s-a obișnuit a se spune fără rezervă. Cu privire la înmormîntarea mea mai fac următoarele dispozițiuni: a) trupul meu pus provizoriu în un sicriu de aramă să fie așezat lîngă sicriul primei mele soții în cripta familiei Pometa ridicată de mine; b) după moartea soției mele Melania Dumtsa să se facă o criptă nouă în despărțămîntul destinat pentru români, și atunci rămășițele mele să fie mutate în cripta cea nouă lîngă trupul soției mele a doua.

7. Întregă averea mea, care va rămîne după solvirea datoriilor mele, după solvirea daniilor din punctele 1 și 4 și după cheltuielile de înmormîntare, care cheltuieli le-am restrîns prin dispozițiunile din punctul 6, o las în întregul ei acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania, care se ține de legea răsăriteană ortodoxă. Din lăsămîntul acesta voiesc să se constituie o fundațiune permanentă, care va purta numele "Fundațiunea Gozsdu";

pentru administrarea și destenațiunea ei servească ca normă nestrămütabilă următoarele mele dispozițiuni:

a) După moartea mea să se inventarizeze întreaga mea avere, din aceea să se detragă sarcinile ce vor fi mai rămas, să se solvească, respectiv să se asigure intertențiunea de văduvă a soției mele, (punctul 3) sau suma testată ei (punctul 4), sau la cazul dacă ar muri ca văduva mea, să i se asigure suma de douăzeci și cinci de mii (25.000) fl., în sensul punctului 4, în fine pe seama copiilor Iuliei Mandrino să se asigure suma de 12.000 fl. (punctul 1), apoi ce mai rămîne să se predea pe lîngă inventariu special, ca eredului universal, reprezentanței, pe care o voi descrie mai circumstanțial în cele următoare;

b) dacă reprezentanța fundațiunei ar afla mai avantajoasă vinderea averii imobile, aceea pe lîngă consensul soției mele, chiar și dacă ea s-ar fi măritat, o pot face executorii testamentului meu și fără influența reprezentanței fundațiionale, avînd în vedere observarea mea din punctul 4, ba între

împrejurări favorabile vânzarea se poate face din mână liberă și cu ocolirea licitațiunii; dacă în chestiunea aceasta executorii testamentului meu nu ar fi de o opinie, să decidă opiniunea acelei părți, la care va sta soția mea;

c) deoarece prorocesc cel mai strălucit viitor acțiunilor de la prima cassă de păstrare din Pesta, din cari acțiuni am în prezent 54 de bucăți, aceste pînă cînd referințele patriei nu se schimbă spre rău, - de ce să o ferească Dumnezeu - să nu se vîndă, și fiindcă după ele vin interese cu mult peste 6%, nici reprezentanța fundațiunei să nu le vîndă, ci să le păstreze ca izvor sigur de venit;

d) pentru administrarea fundațiunei mele, din națiunea orientală ortodoxă română împuternicesc următoarea reprezentanță:

aa) pe mitropolitul sau arhiepiscopul oriental ortodox român;

bb) pe toți episcopii orientali ortodocși români din Ungaria și Transilvania;

cc) toți atîți, și afară de aceștia încă trei bărbați laici autoritativi, cunoscuți pentru onorabilitatea lor, și pentru trezvia lor împreună cu sentimente de devotați români orientali ortodocși, la a căror alegere să aibă vot decisiv soția mea, chiar și dacă s-ar fi măritat, executorii testamentului meu, dacă vor mai fi în viață, asemenea rudeniile mele cari poartă numele Poynár de Király-Darócz din comitatul Bihorului; din această familie Poynár, dacă se va afla vreun individ capabil în ea, cel puțin unul să fie ales în reprezentanță.

e) După ce reprezentanța aceasta va primi în numele națiunei orientale ortodoxe române din Ungaria și Transilvania rămasul fundațional, și acela îl va așeza pe lîngă controlul cuviincios în cassa mitropolitană ortodoxă română, să-l depună spre fructificare la locuri sigure și cu credit solid; pînă atunci să-l depună sub numele fundațiunei la cassa de păstrare din Pesta, Oradea mare, Arad și Sibiu; două treimi din venitul curat să se capitalizeze în fiecare an și să se înmulțească cu camelele camelilor, respectiv cu venitele venitelor, cînzeci (50) de ani de la timpul primirei.

f) Din a treia parte a venitului, respectiv a intereselor, plătindu-se un oficial purtătoriu de socoteli, restul sumei să-l împartă reprezentanța fundațională ca stipendii acelor tineri români de religiunea răsăriteană ortodoxă, distinși prin purtare bună și prin talente, ai căror părinți nu sunt în stare cu averea lor proprie să ducă la îndeplinire creșterea și cultivarea copiilor lor. La locul acesta se stabilește ca principiu general: ca stipendiile să se facă după cerințele împrejurărilor locale și după gradele claselor școlare, anume: studenților în țări străine sau în Budapesta, respectiv ascultătorilor de științe mai înalte, să se dea stipendii mai mari decît aceluia cari studiază în provincie și respectiv în școli inferioare; stipendiile anuale, destinate celor dintîi, să nu fie mai mari de 500 fl. și mai mici de 300 fl., - iar pentru cei din urmă să nu fie mai mari ca 300 fl.

g) După expirarea celor 50 de ani menționați în punctul e), camelele capitalizate să se adauge la capital - și cantitatea mărită prin camelele acestora să se privească ca o sumă capitală, și apoi din venitul acestei sume trei cincimi să se capitalizeze cu interesele și cu interesele intereselor lor iară cînzeci de ani, amăsurat computului de "anatocism".

h) Din cele două cincimi, ce rămîn din venitele acestei sume principale - scoțindu-se afară speșele pentru purtarea socotelilor - să se dea iarăși stipendii studenților distinși cu calitățile de sub f), însă acum să se extindă stipendierea și asupra tinerilor cari voiesc a se cvalifica pentru cariera artistică, preoțească și învățătorească.

i) După ce și al doilea period de cînzeci de ani va decurge, să se compute la capital interesele capitalizate, și cantitatea mărită prin camelele aceluia să se privească de o nouă sumă capitală, și după aceea jumătate din venitele sumei acesteia să se capitalizeze, precum s-a arătat sub e) și g), iară cînzeci de ani.

k) Din a doua jumătate a venitului acestei sume, substrăgînd speșele pentru purtarea socotelilor, să se ajute după principiile de mai sus mai mulți tineri studenți, însă atunci să se remunereze din venit și preoți și învățători

săraci cu însușiri eminente, familie numeroasă, și îmbătrâniți.

l) După trecerea și a rîndului al treilea de cincizeci de ani, să se adauge la capital cantitatea adunată din camete și din jumătatea acestor camete capitalizate, și astfel să se facă o sumă principală stabilă, însă atunci să încete capitalizarea ulterioară.

m) Cu toate acestea din a zecea parte a venitului întregii fundațiuni, să se facă un fond de rezervă pentru încunjurarea pierderilor posibile din capital sau a confuziunilor ce s-ar putea naște din nerăspunderea cametelor; - dacă prin separarea zecimii din venitul curat pentru fondul de rezervă, fondul acesta s-ar mări într-atîta, încît să ajungă a cincea parte din suma principală a fundațiunii, fondul de rezervă să se aduge la capitalul principal, și să se înceapă un nou fond de rezervă pentru scopul de mai sus, tot în același mod.

n) Venitul întreg din suma principală a fundațiunii - cu separarea și economisirea fondului de rezervă - să se întrebuițeze pe lîngă sus expusele ajutoări, pentru orice alte scopuri religioase ale românilor de religiunea ortodoxă răsăriteană, după buna chibzuire a majorității reprezentanței, avînd în vedere prosperitatea și înflorirea patriei comune, a bisericii răsăritene ortodoxe, și a națiunii române.

o) La toate ajutoările ce se dau din această fundațiune, - pe lîngă egala cvalificațiune - să aibă întîietate Poynării din Bihor, care se trag din neamul moșului meu după mamă, Dimitrie Poynár, dacă vor rămîne credincioși religiunei răsăritene ortodoxe.

p) Cunoscînd zelul dezinteresat al tuturor membrilor națiunii române, în privința promovării buneii stări a națiunii sale, sunt convins că toți membrii reprezentanței vor lua asupra lor osteneala împreună cu afacerile și îngrijirile reprezentanței fără vreo remunerare materială, simțindu-se remunerați prin conștiința, că au ajutat și ei la prelucrarea materiei date de mine spre înflorirea iubitei națiuni.

q) Pînă cînd la națiunea română se va înființa pe cale constituțională, o adunare națională, un congres sau alt organism autonom, reprezentanța fundațiunii dă seamă despre administrarea sa numai publicului mare, astfel că, nealterîndu-se suprainspecțiunea regimului de stat, socotelile se dau judecării publice prin foaia oficială ungurească, și prin trei foi române mai răspîndite; - iar dacă națiunea va cîștiga o corporațiune organică autonomă, socotelile se substern aceleia spre aprobare, apoi se prezentează regimului de stat unguresc, și în modul arătat mai sus, se dau publicității, - și dacă în administrare s-ar comite erori sau fapte în contra dispozițiunilor acestora sau poate defraudațiuni, rog și împuternicesc pe înaltul regim unguresc pentru emandare, în virtutea dreptului său de suprainspecțiune; de altmintrelea eu înțeleg o astfel de inspecțiune guvernială, care va fi normată și definită prin lege.

r) Reprezentanța are dreptul exclusiv de a împărți stipendiile și ajutoarele la aceia, cari în urma concursurilor publicate în trei foi române, în intervale cuviincioase, și în înțelesul punctelor f) h) k) n) și o) prin majoritate de voturi se vor recunoaște mai demni.

s) Dacă cu timpul biserica ortodoxă răsăriteană din patrie

s-ar constitui astfel, ca sîrbii cu românii răsăriteni să țină împreună sinoadele bisericesti, sau dacă în privința națională românii de religiunea răsăriteană ar ținea împreună cu românii greco-catolici, numiți altfel uniți, congrese sau alte adunări naționale permise de lege, - în astfel de adunări mestecate, fundațiunea mea nicipînd sub nici un titlu să nu se poată face obiect de discusiune; - asupra soartei acestei fundațiuni nu numai votul, dar nici chiar opiniunea sîrbului și a românului unit să nu se asculte.

8. Pentru executarea testamentului meu rog pe iubiții și onorații mei amici: dd Michail Széher, Georgiu Ioanovicu de Duló și Valea-mare, și pe George Grabovski de Apadia - de la acăror amiciție ce mi-au arătat în decursul vieții, sper și aștept că ei vor lua sarcina

aceasta asupra lor și vor executa testamentul meu cu conștiinciozitate.

9. La caz când în testamentul acesta s-ar ivi astfel de îndoieli, după cari drepturile soției mele s-ar vedea a fi în colisiune cu interesele masei ce testez, sau cu drepturile erizilor mei, rog pe executorii testamentului meu și pe autoritatea competentă, a explica astfel de îndoieli în tot cazul în favorul soției mele, pentru că în lumea aceasta numai față cu soția mea iubită mă simt dator cu recunoștință, și de aceea în nici un caz nu aș vrea să o amărăsc.

10. Rog pe executorii testamentului meu, să binevoiască a transpune, respectiv a trimite pe cale officioasă, copiile autentice ale testamentului acestuia: iubitei mele soții, nepotului Michail Mandrino, magistratului pestan, rudeniei mele Ioan Poynár sen. locuitor în Oradea mare, Mitropolitului românilor ortodocși răsăriteni din Ungaria și Transilvania, Episcopilor români răsăriteni din Arad și Caransebeș, și dacă în decursul timpului s-ar mai înființa și aiurea vreo episcopie, și aceleia, și în fine regimului unguresc din patrie.

Pentru ca dispozițiunile acestea tastamentare sub decursul timpului să nu se dea uitării, dispun ca testamentul acesta să se citească în toți anii în toate bisericile parohiale române răsăritene, la 9 februarie, căl.vechi, ca în ziua nașterii mele.

Cu aceasta închei ceea ce mai am încă la inimă.

Dumnezeu cu voi, iubită patrie și națiune, iubită soție și neamuri! Dumnezeu cu voi, iubiți amici!

S-a făcut în două exemplare asemenea dintre cari unul s-a trimis Păr.Arhipiscop și Mitropolit gr.or. Andrei Baron de Șaguna, și celalalt magistratului liberii r.cetăți Pesta.

Pesta, anul 1869 (aceste cuvinte sunt șterse.)

Suplimentar declar că, pînă când economia mea de afară va fi proprietatea masei, locuințele acelea și partea din grădină cari le-am folosit cu familia mea, să rămînă la dispozițiunea liberă a soției mele.

P e s t a, în 4 Novembre, 1869.

(L.S.) Emanuil Gozsdu m.p.

Subscrișii adevărim fidel, că fiind recercați prin Ilustratea Sa dl jude la suprema curie reg. ung. Emanul Gozsdu, ne-am înfățișat cu toții împreună la dnia sa, care, trupește ce e drept era bolnăvicios, sufletește însă în stare deplin sănătoasă, a declarat verbal înaintea noastră documentul acesta de descoperire a propriei sale voințe din urmă și l-a scris în prezența noastră a tuturor. Însemnăm că ștergerea celor trei cuvinte de pe față din urmă a documentului acestuia, șirul 27, s-a făcut la dorința testatorului.

Ioan Pușcariu, m.p. jude la supr. curie r.u.

Florian Varga, m.p. adv. comun și cambial

Atanasiu Cimponeriu, m.p. secretar ministerial

Simeon Popovici, m.p. septemvir pensionat

Ioan Aldulean, m.p. jude la suprema curie r.u.

Ca martori recercați.

Nr. 5814/870. Acest testament s-a publicat în mod legal în ședința judecătorei a lib. reg. cetăți Pesta, ținută în ziua mai jos însemnată. Pesta în 3 Faur 1870. Ludovig Bogisich, m.p. jude primariu. Nicolau Györky, m.p. actuariu judecătorec.

S i b i u, 9 februarie 1899.

Traducere de: Mateiu Voileanu
asesor consistorial



OPINII –
CU ȘI FĂRĂ PARDON

APLAUDACII

N. Grigorie Lăcrița

„Nici o țară nu poate fi cucerită fără o complicitate din interior”. (Sun Tzu)

Cuprins:

1. „Aplaudatori”, „aplaudaci” și distincția dintre aceștia
 - 1.1. Termenul de aplaudatori
 - 1.2. Termenul de „aplaudaci”
 - 1.3. Distincția care trebuie făcută între „aplaudatori” și „aplaudaci”
2. Aplaudacii trădători de țară
 - 2.1. Aplaudacii trădători de țară
 - 2.2. Aplaudacii susținători ai privatizărilor
3. Aplaudacii cozi de topor
4. Aplaudacii în bocanci

1. „Aplaudatori”, „aplaudaci” și distincția dintre aceștia

„Nu există adevăr care să nu fie omagiat de aplauze,

așa cum nu există trădare care să nu fie susținută de aplaudaci.”

(N. Grigorie Lăcrița)

1.1. Termenul de aplaudatori

„Adevărata bucurie este cea care ne dăruiește mai multă energie

și ne face să ne simțim în viață.” (Robert Puryear)

Aplauzele sunt o formă de ovație prin baterea din palme în semn de aprobare și de mulțumire, de obicei după o reprezentare, precum un concert muzical, o piesă de teatru, un discurs, o adunare populară etc.

În general, aplauzele sunt în funcție de gradul de entuziasm stârnit de spectacolele publice.

Aplauzele „aplaudatorilor” apar spontan, dintr-o satisfacție sufletească și destul de ușor de manifestat.

Cuvântul „aplaudator” a suferit o schimbare de la sensul său pozitiv către negativul

„aplaudac”, care descrie comportamente imorale, căpătând o încărcătură negativă, de dispreț, de critică sau batjocură.

Din cele mai vechi timpuri au apărut și „aplaudatorii *la comandă*”, *organizați și, fie plătiți, fie obligați*, care au căpătat numele de „aplaudaci” din cauza evidentei conotații negative, disprețuitoare sau depreciativă pe care o au aceștia.

Deci, „aplaudatorii” nu trebuie confundați cu „aplaudacii”, între care există deosebiri fundamentale.

1.2. Termenul de „aplaudaci”

„Aplaudacii sunt expresia răului deghizat în bine”. (N. Grigorie Lăcrița)

Termenul de „aplaudaci”:

1) este folosit în spațiul public și pe rețelele sociale pentru a-i descrie pe susținătorii fervenți ai unor politicieni sau partide, care aprobă necondiționat acțiunile acestora, chiar și atunci când acestea sunt controversate sau, în opinia criticilor, dăunătoare interesului național;

2) este folosit în sens negativ, de ură, de dispreț, la adresa persoanelor care manifestă (sub orice formă, nu numai prin aplauze) un entuziasm forțat, servil sau plătit *față de interesele altor state sau entități în detrimentul României*”;

3) sugerează o atitudine de servilism față de interese externe sau față de decizii luate la nivel înalt care ar favoriza capitalul străin în detrimentul celui autohton;

4) apare des în discursurile celor care susțin viziunea globalistă, de deschidere a piețelor, care este în contradicție cu concepția protecționistă, suveranistă, care susține păstrarea și valorificarea eficientă a activelor statului, spre propriul interes național;

5) se mai folosește și cu sensurile de: 5.1) *trepăduși*: persoane care aleargă încoace și încolo, agitându-se pentru treburile altora; 5.2.) *Toboșarii slugoi*: cei care, bătând toba trădării și a propagandei toxice, vor să convingă lumea cu vești care ascund

manevrele și/sau mijloacele celor care ne vor în sistemul colonial modern al lor.

Atunci când termenul „*aplaudaci*” este alăturat adjectivului „*trădători*”, precum „*aplaudaci trădători*”, de neam și / sau de țară, expresia capătă o conotație extrem de dură, fiind folosită de obicei în diferite contexte, precum cele menționate mai jos.

Din categoria de „*aplaudaci*” fac parte:

- 1) persoanele care aplaudă pe cei ce dețin puterea;
- 2) lingușitorii, conformiștii, obedienții, oportuniștii, care aprobă, fără să țină cont de adevăr, tot ceea ce este în interesul lor;
- 3) persoanele care se conformează din oportunism părerilor, convingerilor altora, chiar dacă acestea nu corespund convingerilor lor;
- 4) persoanele lipsite de principii, care adoptă și aplică numai acele principii și păreri care le satisfac interesele personale, în general meschine;
- 5) prietenii lui Iuda Iscarioteanul care, ca și acesta, pentru 30 de arginți au ajuns trădătorii de neam și de țară (fiind bine instruiți în acest sens), și aceasta în timp ce se ascund foarte bine sub masca patriotismului, a loialității față de neam și de țară.

Aplaudacii sunt strâns legați de contractele și / sau de obligațiile pe care le au în schimbul unor favoruri primite, care sunt dintre cele mai diferite, precum în arginți, în promovarea în profesie, în conducerea unor instituții, a unor unități de stat, chiar și până la cel mai înalt nivel.

Dintre toți aplaudacii, „*aplaudacii, prietenii de-ai lui Iuda*”, au fost cei mai periculoși din cauză că aceștia s-au pus în slujbașii celor care ne-au făcut să nu prea mai avem nimic al nostru în această țară.

Noțiunea de „*aplaudacii prietenii lui Iuda*” face trimitere la *Iuda Iscarioteanul*, care, conform Evangheliei după Matei, l-a trădat pe Isus pentru 30 de arginți (30 de monede de argint).

Aplaudacii prietenii lui Iuda, au fost ca și acesta: pentru arginți au ajuns trădătorii de neam și de țară (fiind bine instruiți în acest sens de cei în slujba cărora se află), și fac aceasta în timp ce se ascund foarte bine sub masca patriotismului, a loialității față de neam și de țară.

Spre deosebire de trădătorul de *Iuda Iscarioteanul*, care, după răstignirea lui Isus, regretând fapta, a aruncat cele 30 monede în incinta Templului lui Irod din Ierusalim (Matei 27:5), după care s-a spânzurat de un copac, numit de atunci „copacul lui Iuda”, „*aplaudacii prietenii lui Iuda*”, trăiesc foarte bine în nesimțirea și în fericirea trădării lor, bucurându-se de promovări, de colonizatorii țării trădate, până în cele mai înalte poziții în conducerea unor instituții ale statului și chiar în conducerea țării.

1.3. Distincția care trebuie făcută între dintre „*aplaudatori*” și „*aplaudaci*”

„*Numai rațiunea ne învață să cunoaștem binele și răul*”. (Jean-Jacques Rousseau)

Când se discută despre „*aplaudatori*” și „*aplaudaci*” este strict necesar să se facă deosebire între „*aplaudatorii forțați*” și „*aplaudaci*”.

În perioada comunistă, masele erau obligate să aplaude frenetic atât liderii dictatoriali, cât și ideologia comunistă.

Exemplul cel mai bun în acest sens este din perioada stalinistă din România (cea mai dură fiind între 1948 și 1953, anul morții lui Stalin), când, la adunări, atunci când se pronunța numele lui Stalin, toată lumea era *obligată* să se ridice în picioare și să aplaude furtunos și prelungit, nu din convingere, ci din frică, din teamă de a fi considerat *neloial* și, ulterior, să suferă diverse consecințe, care puteau merge chiar până la a fi arestat.

Ori, în condițiile în care cetățenii respectivi, după ce că erau *obligați* să aplaude frenetic liderii dictatoriali, *contrar propriilor trăiri sufletești anticomuniste*, este nedrepte ca, ulterior, gesturile acestora să fie considerate ca o trădare de la valorile de libertate și de demnitate.

2. Aplaudacii trădători de țară

„Trădarea de țară produce grave suferințe, numai că trădătorul nu suferă, în schimb suferă ceilalți.” (N. Grigorie Lăcrița)

2.1. Aplaudacii trădători de țară

„Sfârșitul unei nații începe atunci când trădătorii acesteia, în timp ce își vând țara,

îi denigreză pe patrioții și îi omagiază pe asupritori!” (N. Grigorie Lăcrița)

Sintagma „trădători de țară” este utilizată la adresa celor care acționează împotriva intereselor naționale în favoarea unor interese străine, precum lideri politici, guvernanți, funcționari, persoane fizice și a tuturor care „vând țara”, sub orice formă, inclusiv prin a fi în slujba „agenților străini”.

Acuzația de „trădare de țară” este extrem de gravă prin faptul că:

- 1) aduce în discuție lipsa de loialitatea față de stat, de popor, de țară;
- 2) indică un nivel ridicat de neîncredere în instituții și în conducători;
- 3) redă o ruptură profundă între diferite segmente ale populației.

Deși este un termen politic puternic folosit în dezbateri, el nu are o definiție juridică.

„Aplaudaci trădători de țară”:

- 1) se referă la cei care susțin, în general sub o formă mascată, chiar de buni români, mari de patrioți, măsuri dăunătoare interesului național (economic, social sau suveran) doar pentru a obține beneficii personale, sau pentru a păstra privilegiu sub cele mai diferite forme;
- 2) este un mod de a acuza pe acei susținători care, prin sprijinul lor conștient de trădători, facilitează decizii care subminează suveranitatea, economia sau viitorul României;
- 3) este o acuzație lansată în dezbaterile privind influențele externe, la adresa celor care aplaudă și susțin interesele altor state sau entități în detrimentul României;

4) este o expresie pentru a descrie jurnaliști, politicieni, analiști economici, influenceri și orice persoană care susțin activ, prin orice mijloace, precum în scris, prin discursuri publice și justificări ideologice, privatizarea unor active strategice ale statului, a resurselor naturale, a companiilor naționale etc., privatizări considerate prejudiciabile pentru patrimoniul național și pentru suveranitatea țării.

În esență, sintagma „aplaudaci trădători”, sau „aplaudaci trădării” se referă la persoanele care susțin, aplaudă, omagiază, în general sub o formă mascată, chiar și de buni români, de patrioți, măsuri dăunătoare interesului național (economic, social sau suveran) doar pentru a obține beneficii personale sau pentru a păstra privilegiu sub cele mai diferite forme.

2.2. Aplaudacii susținători ai privatizărilor

„Aplaudacii sunt masca trădării”. (N. Grigorie Lăcrița)

Cele mai multe dintre companiilor de stat ineficiente, au fost aduse în această stare prin măsuri bine gândite, pentru ca ulterior să fie preluate, la prețuri subevaluate, până la derizorii, de investitori străini care, prin aplaudacii susținători ai lor:

- 1) au susținut și susțin că vânzarea companiilor de stat ineficiente, precum, spre exemplu, cele din energie, transporturi, industria de apărare etc.) este necesară pentru a opri pierderile bugetare și a atrage investiții private, conform unor politici de reducere a implicării statului în economie;
- 2) au susținut și susțin vânzarea companiilor de stat, a resurselor naturale sau a terenurilor către investitori străini la prețuri subevaluate, până la derizorii;
- 3) promovează „ideologii neo-liberale” sau interese externe, prezentând privatizarea ca pe o „reformă” sau o necesitate impusă de organismele internaționale, precum, spre exemplu, FMI, Banca Mondială, chiar și atunci când activele sunt vândute la prețuri considerate prea mici;

4) au pornit, la marile privatizări, după anul 1990, chiar de la vârful statului, când s-a mers până acolo încât să se spună, chiar de premierul României Petre Roman¹¹, că **„industria României este un morman de fiare vechi“** și că **„Statul nu trebuie să mai subvenționeze iluzii“**. Prin această declarație, făcută de al doilea om din conducerea țării, **s-a dat frâu liber distrugerii așa-zisului „mormanului de fiare vechi“**, respectiv la demolării industriei românești, la vânzarea acesteia la prețuri derizorii unor investitori străini, proces care continuă și în prezent și cu puținul care a mai rămas în România, precum cu CFR Marfă, Tarom, diverse regii autonome etc.;

5) argumentează că **„statul este un administrator prost“**, chiar dacă aceștia știu foarte bine faptul că, chiar ei, prin trădările lor, prin promovarea în conducerea statului a **„vânzărilor de țară“**, au făcut tot posibilul ca **„statul să fie un administrator prost“**, pentru ca țara să ajungă pe mâna lor, a **„vânzărilor /cumpărătorilor de țară“**, pentru care pierderea suveranității economice și a resurselor naționale ale țării nu conta.

Termenul este, prin urmare, unul puternic încărcat emoțional, folosit pentru a stigmatiza susținătorii privatizărilor ca fiind complici la diminuarea patrimoniului național.

3. Aplaudacii cozi de topor

„Nu-i oare înfiorător faptul că Iisus Hristos, propovăduitorul iubirii,

a fost trădat printr-un sărut?“ (Kierkegaard)

Frecvent, în vorbirea curentă, se folosește și expresia **„coadă de topor“**, care are înțelesul de cel ce ajută cuiva ca unealtă la săvârșirea unei fapte rele, la o acțiune dăunătoare colectivității, se face **„coadă de topor“**, adică complice la o infamie, la o trădare.

Expresia este explicată în fabula **„Toporul și pădurea“** de Grigore Alexandrescu.

¹¹ Vezi, spre exemplu:

<https://amintiridincomunism.wordpress.com/2016/09/15/economia-autohtona-un-morman-de-fiare-vechi/> ;
<https://www.zf.ro/zf-live/zf-live-petre-roman-autorul-celebrei-propozitii-din-anii-90-19929382> etc.

Eroul fabulei, un țăran de pe vremea când toporul încă nu avea coadă, se silea zadarnic să taie copacii cu fierul în mână.

Când i-a cioplit o coadă din lemnul unui arbore, abia atunci a izbutit să reteze pădurea, începând chiar cu arborele din care a fost făcută coada toporului.

Deci, coada a jucat rolul trădătorului. (vezi DEXonline)

Expresia **„cozi de topor“** se referă metaforic la persoane trădătoare, complici care, deși fac parte din același grup, neam, comunitate, popor, ajută inamicul sau un străin să distrugă acel grup, similar modului în care lemnul cozii ajută toporul să taie pădurea, începând chiar cu arborele din care a fost făcută coada toporului.

Termenul **„cozi de topor“** descrie:

- 1) oameni lipsiți de loialitate, folosiți pentru interese străine;
- 2) un trădător, un om vândut, o unealtă a dușmanului;
- 3) un individ care devine instrumentul docil al unei puteri potrivnice;
- 4) pe cineva care, prin acțiunile sale, facilitează distrugerea sau destabilizarea din interior;
- 5) o persoană care ajută dușmanii unui grup, sau o cauză rea, să distrugă acel grup din interior, acționând ca o unealtă, ca o „coadă de topor“.

Termenul a fost și este frecvent utilizat:

- 1) în discursul politic pentru a-i stigmatiza pe cei considerați **„vânduți intereselor externe“** sau pe **„cei care sabotează o comunitate din interior pentru beneficii personale“**;
- 2) pentru a descrie o persoană care se lasă folosită de alții, de obicei de inamici sau de forțe străine, pentru a face rău propriului grup, propriei țări sau unei cauze în care ar trebui să creadă.

Morala provine din ideea că toporul (partea tăioasă, metalică) nu ar putea tăia copacii din

pădure dacă nu ar avea o coadă făcută chiar dintr-un lemn chiar din acea pădure.

Ironia amară este că acea coadă este făcută chiar din lemnul copacului care urmează să fie tăiat.

Astfel, „*coada de topor*” provine din același mediu pe care se luptă să îl distrugă, așa cum trădătorii de neam și de țară provin tot din rândul poporului pe care îl trădează.

În esență, „*a fi o coadă de topor*” înseamnă a fi un trădător de neam și de țară care provin tot din rândul poporului pe care îl trădează.

Trădătorii „*cozi de topor*” sunt și din cele mai vechi timpuri, și față de cei mai curați oameni, din care și-au tras substanța.

Chiar și *Iuda Iscarioteanul* este considerat arhetipul sau prototipul expresiei „*coadă de topor*” în cultura creștină și românească. El a fost ucenicul care l-a vândut pe Iisus Hristos sinedriului evreiesc pentru 30 de arginți

Fiind unul dintre cei 12 apostoli, Iuda a fost din interiorul grupului lui Iisus Hristos. Prin sărutul său (semnul trădării), el a permis autorităților să-L identifice și să-L aresteze pe Iisus.

În teologia creștină, Iuda este sinonim cu „trădătorul suprem”, el fiind cel care a pus interesele personale (banii) mai presus de învățătorul său, acționând practic ca o „unealtă” a forțelor care doreau moartea lui Iisus.

Deși a avut remușcări și a încercat să dea banii înapoi, actul său a rămas în istorie ca exemplul clasic de trădare din interior.

În concluzie, Iuda este arhetipul trădătorului care își vinde tabăra, fiind piesa de legătură (coada) care a permis „toporului” autorităților vremii să lovească în Iisus.

4. Aplaudacii în bocanci

„*Nici nu a visat trădarea de câți aplaudaci va fi susținută*”.

(N. Grigorie Lăcrița)

„*Aplaudacii în bocanci*” este o sintagmă metaforică folosită adesea pe rețelele sociale,

în discursul public și jurnalistic din România pentru a descrie persoanele care susțin orbește, zgomotos și, uneori, sub presiune sau *contra cost*, un regim politic, o ideologie sau un lider.

Termenul „aplaudacii în bocanci” este asociat cu:

1) susținători obedienți, „*aplaudaci de serviciu*”;

2) persoane care laudă necondiționat sau aplaudă acțiunile unor lideri sau instituții, adesea în contexte care necesită o atitudine rigidă, disciplinată sau formală;

3) susținerea forțată sau remunerată, precum, spre exemplu, de „figurant” adus la mitinguri sau evenimente oficiale pentru a crea iluzia unei susțineri populare masive;

4) unele situații, în care termenul este folosit ironic pentru a descrie suporteri sau angajați dintr-un mediu ierarhizat (unități militare, echipe de fotbal controlate) care își manifestă loialitatea la comandă;

5) „*aplaudacii*” lipsiți de discernământ, care, în unele discursuri, acționează conform unor instrucțiuni pentru susținerea unui partid sau a unui politician;

6) masele de manevră folosite de diverse formațiuni politice în campanii electorale sau la manifestații de stradă.

Termenul „*bocancii*” este folosit **ca simbol al forței**, făcând trimitere la o structură organizată, uneori paramilitară sau asociată cu „*bătăușii*” de partid sau dintr-o altă structură, sugerând că acești susținători nu sunt acolo din convingere democratică, ci din disciplină de partid sau pentru intimidare.

În concluzie, „*aplaudacii în bocanci*” desemnează un grup de oameni obedienți, care susțin loial, „*în pas de defilare*”, o cauză sau un lider, fiind percepuți ca fiind cumpărați, manipulați sau disciplinați strict.

N. Grigorie Lăcrița,
Craiova, 27.01.2026



SUA – FINAL DE IMPERIU

Doru Sicoe



Am fost salvat de Dumnezeu pentru a face America mare (grozavă) iarăși” spune Donald Trump pe acest afiș, după ce a scăpat de gloanțele asasinului ghinionist

Ne-a șocat pe toți tupeul cu care președintele SUA Donald Trump și-a expus pretențiile teritoriale asupra Canadei, Mexicului și Groenlandei. Cererile par absurde dacă ținem cont de principiile care au stat la baza înființării SUA și la influența iluministă de cea mai bună calitate asupra părinților națiunii. Totuși, în actualul context internațional, de creștere masivă a Chinei, singura soluție a SUA ar fi cea de creștere teritorială și populațională, rețetă prezentă încă de la începutul acestei țări. Chiar dacă Statele Unite ale Americii sunt considerate o patrie a democrației, statutul ei actual de principală putere a planetei indică de fapt adevărata valoare: cea de imperiu. Unul modern și ajuns în impas de creștere...

Ce anume s-a întâmplat, ce anume se întâmplă? Iată aspectul care ne dă gata pe toți, fiindu-ne greu să receptăm drama acestui imperiu modern a cărei dominații planetare nu a apucat să dureze măcar un secol, și care are azi revelația unui viitor incert, expus oarecum brutal de Trumpul conducător.

SUA au început ca o uniune a celor 13 colonii britanice de pe malul Atlantic al Americii de Nord. Un Bolojan britanic de atunci s-a jucat cu creșterea taxele și a dus la revolta armată a coloniilor respective. Ele și-au declarat independența în 1776 și, cu destulă încrâncenare și lupte sângeroase, au reușit până la urmă să devină independente. Aveau chiar o suprafață mult mai mare decât Britannia (popular: Anglia) de dincolo de Atlantic, și gândul de a se putea extinde până la Pacific, era deocamdată o simplă fantezie.

Totuși, instabilitatea în care intra Europa atunci, va crea o vânzoleală care făcea totul posibil. O nouă ordine își anunța prezența și ea nu era anunțată de premierul Canadei, ca azi... Rivalitatea dintre francezi (care susținuseră acele colonii recalcitrante) și britanici intra într-o nouă fază: Revoluția Franceză și Napoleon. Imperiul Britanic era nevoit, din cauza asta, să lase în pace coloniile desprinse, deși nu va renunța la ideea de a le relua prin forță.



„Declarația de Independență”, tablou de John Trumbull, care înfățișează Comitetul celor Cinci, prezentând proiectul Congresului la 28 iunie 1776. Istoricul Richard B. Morris, în 1973, a identificat următoarele șapte personalități ca părinți-fondatori: Benjamin Franklin, John Jay, John Adams, Thomas Jefferson și James Madison. Adams, Jefferson și Franklin erau membri ai Comitetului Cinci care a elaborat Declarația de Independență. Hamilton, Madison și Jay au fost autori ai Federalist Papers, susținând ratificarea Constituției.

Dar, încheștarea cu Napoleon, i-a răpit toate energiile! Napoleon preferă să se transforme, dintr-un fiu sărac al Revoluției Franceze, într-un nou și agresiv împărat, topit după autoritarism și cult deșăntat al personalității. El va pune mâna pe toată Europa, cu excepția



Harta extinderii teritoriale a SUA până în 1853

extremităților: Rusia și Anglia. Cucerirea problematică a Spaniei și Portugaliei de către el, va provoca mișcarea de eliberare din America Latină, zonă colonială a celor două

și dublează teritoriul fără un singur foc de armă! SUA intraseră deja în stadiul de imperiu și el putea fi extins în continuare, cu minime resurse. Tot printr-o cumpărare, de data asta de la Spania, în 1819 (Tratatul Adams-Onís) este obținută Florida, locul de unde vor zbura spre Lună, 150 de ani mai târziu, americanii pregătiți de Wernher von Braun. Pentru că dezordinea provocată de Napoleon în Portugalia și Spania a încurajat pe supușii din America Latină (inclusiv Mexicul) să-și dorească independența, SUA se va trezi în următoarele decenii cu un vecin nesigur, slab și dezorganizat la granița de sud și vest, numit până în 1820 Vicereatul Noua Spanie. Teritoriul acela, până la Pacific, aparținuse Imperiului Spaniol, cel distrus de Napoleon, după trei secole de existență. SUA vor reuși să pună mâna mai întâi pe Texas, pe care îl anexează ca al 28-lea stat, în 1845. Apoi, prin „cesiunea mexicană”, după războiul cu Mexicul, din cauza Texasului, SUA pun mâna



© WorldAtlas.com

Cele 13 colonii britanice (cu roșu) care și-au declarat independența în 1776, raportate la teritoriul pe care aveau să-l ocupe în nici 70 de ani (cu albastru)

regate iberice. Dar, acest efort militar și economic napoleonian costa enorm, așa că SUA prind ocazia să se extindă spre vest, către centrul actualului stat condus de Trump. Acolo era o enormă feliu care aparținea Franței, numită Louisiana, slab colonizată și numai bună de vânzare. Afacerea dintre francezi și americani se perfectează în 1803, așa că SUA

pe tot teritoriul până la coasta Pacificului, în 1848. SUA a primit atunci 1,36 milioane km² (mai mult de patru Români Mari!) în schimbul a 15 milioane de dolari americani...

Iată deci cum, în nici șapte decenii, democrația nord-americană, o republică la bază, devine un zdravăn imperiu, condus totuși democratic, cu președinți aleși de popor și un parlament cu

două camere. Rușilor le vor trebui tot șapte decenii să se ducă în cap cu comunismul...

Prin achiziționarea de ocazie a Alaskăi de la Imperiul Rus, în 1867, SUA este deja cea mai mare putere din cele două Americi. Pentru aproape 6 Români Mari, SUA a plătit Rusiei 7.200.200 de dolari... Calea ferată și industrializarea aveau să astupe găurile provocate de celebrul Război de Secesiune (1861-65), SUA devenind în fiecare zi o putere tot mai mare, cu marină militară și pretenții de jucător pe scena internațională. Francezul Jules Verne acordă, nu întâmplător, un spațiu tot mai mare acestei noi puteri în romanele lui din ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Drumul ei spre topul mondial va fi continuat la granița dintre secole și, apoi, asigurat de construirea canalului Panama (inaugurat în 1914) și cele două războaie mondiale, când celelalte imperii coloniale se duc în cap, cum ar zice Bolojan.

SUA aveau însă nevoie de oameni pentru extindere, în secolul al XIX-lea. Ca mână de

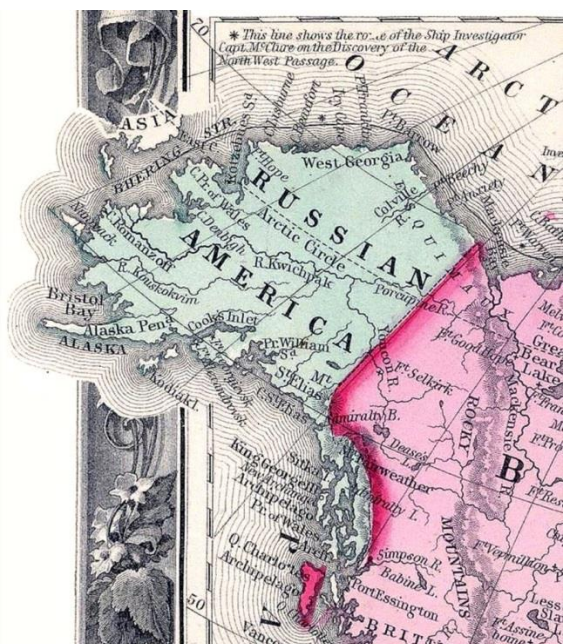
devenise un obiectiv esențial pentru dezvoltarea economică. Pentru imensul teritoriu pe care SUA pusese mână, cu mult noroc, se acumulaseră 100 de milioane de locuitori abia în 1915. Printre coloniștii ardeleni care plecaseră din Austro-Ungaria, se număra și străbunicul meu din partea mamei, apropo.

S-a întors în România Mare!

Spre 1900, ca SUA să însemne ceva în plan extern, trebuiau să se implice în extinderea teritorială prin forță. Victima va fi Spania, care va pierde Filipinele, apoi și Cuba, în favoarea noului imperiu american.

Intervenția tardivă în Primul Război Mondial este însă cea care face din SUA un actor global, chiar dacă unul nu prea hotărât. Producția industrială masivă și criza economică din 1929-1933 sunt etapele care pun definitiv SUA pe harta mondială. Tot în perioada interbelică, se conturează tot mai evident un nou imperiu colonial, cel japonez. Aflat de cealaltă parte a Pacificului, el evolua în dauna influenței americane și britanice. Japonezii nu uitaseră afrontul pe care americanii, prin comodorul Perry, îl provocaseră în 1853-1854, bombardând naval coasta japoneză fără apărare și silind astfel ieșirea din izolare a țării medievale a samurailor...

Celălalt mare pretendent de pe scena mondială era Imperiul Britanic, cel mai mare imperiu din lume, așezat peste mări și țări. Primul Război Mondial l-a șifonat bine, dar abia al Doilea Război Mondial îi va aduce sfârșitul. SUA contribuie din plin la această cădere,



Alaska figura pe hărțile vremii ca „America rusească”

lucru a menținut, prea multă vreme pentru trendul epocii, sclavia negrilor. Pe Coasta de Vest au fost buni și muncitorii chinezi. Coloniștii albi, europeni, mulți germani, au început să vină, încurajați de politica SUA de extindere spre vest. Creșterea populației



Războiul spaniolo-american din 1898 și noile achiziții teritoriale ale SUA

intrând în război abia în ultima lună a lui 1941. Până atunci, Anglia a rezistat incredibil, singură, asaltului german pornit împotriva ei în 1940. Trio-ul agresiv germano-italiano-japonez a trebuit să facă față apoi puterii economice și militare americane, ceea ce a fost prea mult pentru el. Sprijinul economic masiv, acordat de SUA lui Stalin și Churchill, l-a făcut pe Hitler și aliații lui să piardă războiul. În 1945, prin explozia bombei atomice, SUA deveniseră forța nr. 1 a planetei. Totodată, dolarul american devine acum valută internațională unanim acceptată, inclusiv de rivalii britanici! Planul Marshall contribuie la asta, nu atât cu bani efectivi, cât cu produse industriale comandate producătorului american pentru țările occidentale. Planul a fost de fapt o investiție majoră în economia americană. Până în 1945, nu trecuseră încă 170 de ani de la proclamarea independenței față de britanici – o performanță extraordinară a unei tinere națiuni, la care are și norocul o mare contribuție!

Urmează apoi „îndiguirea” URSS, un imperiu colonial rus rebranduit, care din 1949, va avea și el bomba atomică, prin spionaj. Consternați, americanii își vor face ordine în tabăra lor, eliminând celelalte imperii coloniale, cu precădere cel britanic și cel francez. Criza Canalului Suez, din 1956, este un bun moment în acest sens. SUA devine puterea dominantă în lumea capitalistă, punând șefi de stat în țările de interes sau chiar ucigându-i pe cei incomozi, dacă nu se putea altfel (vezi cazul lui Salvador Allende, președintele Chile). Cursa Spațială cu rușii este câștigată de americani prin punerea primilor doi oameni pe Lună, în iulie 1969. A fost un eveniment de mare răsunet mondial, transmis în direct doar de România și Iugoslavia, dintre țările

comuniste. Războiul Rece se va încheia cu doar două imperii pe planetă: SUA și URSS. În 1989, prin căderea comunismului din Europa, iată că SUA rămâne principala putere economică și militară a lumii.

Colos cu picioare de lut, URSS se transformă în Federația Rusă și Comunitatea Statelor Independente (CSI), țări care fuseseră odinioară în URSS (inclusiv Ucraina). Economic și militar, Rusia nu își mai revine niciodată, dovadă eșecul de a desființa Ucraina, invadată în februarie 2021.

În ultimii 35 de ani a crescut însă enorm, economic și militar, China. În continuare stat comunist, ca și



America de Nord (cu roșu), pe glob

Coreea de Nord și Vi

etnam, China s-a folosit de rapacitatea occidentalilor atrăgând toată producția principală de bunuri într-o țară cu 1,5 miliarde de oameni.

Ținuți în frâu de o conducere autoritaristă



Principala industrie care mai stă în picioare în SUA este cea a armamentului (vezi portavionul din stânga), în timp ce China a preluat pe aproape toate celelalte (vezi macaralele portuare din dreapta). Pe mai toate lucrurile găsim „Made in China” și pe niciunul nu găsim „Made in USA”, cum era totuși odată...

unică, chinezii sunt o masă disciplinată și muncitoare, căreia i se arată periodic că pedeapsa cu moartea se aplică, inclusiv pentru corupție. Între timp, americanii și-au mutat în



China principalele forțe de producție (vezi Apple) și tehnologia de ultimă oră necesară...

SUA s-au culcat pe o ureche după dispariția URSS în 1991, iar acum au ajuns într-un serios impas, pe care unul ca Trump nu a știut să-l mascheze. L-a declarat public chiar cu sloganul electoral „Make America great again!” Până la el, habar nu aveam că „America”, adică SUA, nu mai este „great”...

Într-adevăr, ca SUA să rămână putere mondială pentru generațiile viitoare, nu are altă soluție decât să pună mâna pe toată America de Nord și să reia cu entuziasm elanul dezvoltării teritoriului propriu din secolul al XIX-lea. 1,5 miliarde de chinezi sunt imposibil de contracarat altfel. În plus, aventura lui Putin în Ucraina se termină prost pentru Rusia, sleită de efort și resurse economice. În golul rezultat după căderea Rusiei, China va putea prelua, fără mare efort, Siberia cea slab populată. Procesul este deja în curs, acolo lucrând și fiind rezidenți deja zeci de milioane de chinezi! China tace și face; nu se oferă să cumpere teritoriul, ca Trump și înaintașii lui, ci îl ocupă cu grijă, folosindu-se de arme mai temeinice, precum diplomația,

mâna de lucru atent controlată, noile tehnologii și consecvența.

Pentru SUA, soluția prost expusă de un retardat ca Trump, nu este un moft, o tâmpenie; este singura!

Altfel, tot ce a însemnat „America” pentru „lumea liberă” se va topi într-o țară de mâna a doua, a cărei cetățeni vor trebui să asude din greu, ca muncitori la chinezi, pentru un minim nivel de trai. Dolarul nu va mai fi decât o monedă de mâna a zecea, după ce toți marii deținători de trilioane de dolari americani vor fi returnat emitentului bancnotele care au inundat mapamondul fără a mai avea acoperire în aur...

Doru Sicoe,
Oradea, 28 ianuarie 2026



https://mail.google.com/mail/u/1?ui=2&ik=a61331cc7d&attid=0.1&permmmsgid=msg-f:1857451236950370384&th=19c6fe0f0e096850&view=att&disp=inline&realattid=f_mlrruc1m0&zw

RECOMANDĂRI

24 IANUARIE DESCIFRAT ÎN ALB ȘI NEGRU

Gruia Cojocaru

În aerul semeț al zilei de 24 Ianuarie, satul Smârdan al Suharăului botoșănean a respirat într-un ritm aparte. O pagină de istorie s-a deschis între două coperti – una a freneziei Unirii, cealaltă a despărțirii. Cum? La Școala Profesională „Sfântul Apostol Andrei” Smârdan, Ziua Unirii Principatelor Române a marcat solemn o lecție a identificării sevei rădăcinilor Neamului Românesc, cu trăiri focalizate pe simbioza sufletelor ancorate între trecut și prezent.

Sala de festivități a școlii a devenit în nisipul abrupt al clepsidrei un drum al memoriei. Sub îndrumarea profesoarelor Radu Cătălina, Balan Apostol Ana Maria și Marta Patape, elevii au învățat că Unirea nu este doar un act semnat, ci și o stare de spirit, o punte vie între oameni. Versurile recitate, cântecele dedicate momentului și pașii ”dezlegați” în horă au cristalizat pentru cei prezenți o armonie similară cu cea care, odinioară, întrețea destinele românilor de pe ambele maluri ale Milcovului.

Ecolul lui gerar – 1859 dobânda în ochii elevilor făgăduința că istoria nu se risipește, câtă vreme este prinsă în fibra memoriei colective, unde „Hora Unirii” lui Alecsandri deschide râul vieții, adunând laolaltă profesori, elevi și părinți. Dar istoria, în zicerea ei implacabilă, nu vine niciodată cu o singură culoare. În aceeași zi, Smârdanul l-a petrecut pe ultimul drum pe Mihai Horopciuc, veteran de război, ajuns în toamna trecută la venerabila vârstă de 100 de ani, unul dintre ultimii martori ai unor vremuri în care țara s-a clădit cu trudă, sacrificii și verticalitate.



Petrecut cu salve de armă și onoruri militare, într-un contrast creat de puterea zilei – cu horă și tăcere, cântec și clopot – s-a aflat adevărata lecție a zilei. Elevii au înțeles, poate fără să li se spună direct, că Unirea nu e doar despre trecutul glorios, ci și despre respectul față de cei de lângă noi, care au ținut țara între palmele bătătorite atunci când era fragilă.

Ziua Unirii Principatelor, sărbătorită la Școala Profesională „Sfântul Apostol Andrei” Smârdan, a fost astfel o pagină vie: cu bucurie, cu lacrimă, cu recunoștință. Iar satul, strâns laolaltă în această dublă comemorare, a conștientizat că știe să unească nu doar

provincii, ci și generații, amintiri și speranțe. Totul într-o horă, uneori doar lăuntrică, unde cei de ieri și cei de azi și-au dat mâna, făgăduind că vor conserva memoria spațiului geografic în care s-au rostuit.



Gruia Cojocaru



MIORIȚA – TEXT DEFINITORIU PENTRU EXCELENȚA ROMÂNEASCĂ

Ioan Coja

Rândurile de față sunt scrise dintr-un impuls polemic, stârnit de numărul tot mai mare al referințelor stupide care apar în presa românească și pe la autori mai căzniți, având ca țintă comportamentul așa zis „mioritic” al ciobănașului sau alte aspecte ale celebrului text. Denaturarea semnificației acestui text și a cuvântului „mioritic” este mai mult decât o prostie plină de răutate! De aceea zicem: Ferice de cel capabil să aibă un comportament mioritic! Nu este la îndemâna oricărui neica nimeni!... Și iată de ce:

Dacă în alte culturi și literaturi, mai ales occidentale, folclorul nu este propriu zis un capitol de istorie a literaturii (culturii) respective, în spațiul românesc nu poți să faci istorie, a culturii și literaturii naționale, fără să pornești de la cea populară și la ea să te întorci mereu, ciclic, pentru a te verifica și întrema (sic!).

O evaluare a literaturii noastre culte din această perspectivă ne impune o concluzie deopotrivă incomodă și reconfortantă: avem mari datorii față de folclorul românesc, față de imaginarul și mentalul românesc, pe care scriitorii români nu l-au scos la lumina cuvântului tipărit decât fragmentar, cu mari lacune și deseori în chip formal, de ochii lumii... Folclor pe care suntem tare departe de a-l fi epuizat... Folclor care ne așteaptă pentru creații mai inspirate, mai sincere decât cele deja existente! Mai autentice...

La fel din istorie, istoria națională, mari capitole sau momente de maximă concentrare existențială și emoțională lipsesc din inventarul surselor de inspirație deja valorizate literar. În tradiția imperială a Eneidei, nu e cazul să ne sfîim a menține și chiar a spori sentimentul datoriei pe care, ca literați, ca artiști, literații și artiștii îl au față de istoria națională, față de sufletul etnic românesc. Marile subiecte ale literaturii și artei inspirate din istorie sunt încă nescrise, neîncepute, neidentificate ca atare... Compromisă în anii stupizi ai realismului socialist, ideea de „a fi

suflet din suflerul neamului meu” a avut până acum, de-a lungul istoriei noastre culturale, productivitatea literară și culturală totuși cea mai ridicată. Fără consecințele literare și culturale pe care le-a determinat trăirea acestui imbold, trei sferturi din literatura și cultura noastră ar lipsi de la apelul de seară... Această idee nici pe departe nu și-a trăit traiul, chiar dacă unii s-au priceput să-i mănânce mălaiul, ca jalnici profitori ai ideii naționale... De douăzeci de ani ideea națională este pe față atacată și discreditată, atât cât reușesc s-o facă condeiele năimite în acest jalnic scop. Nu puține! Și cu susținere „logistică” oficială. Bașca cea externă!

Dar, slavă Domnului, nu mor caii când vor potăile!...

Bizara teză a lui Nicolae Manolescu privitoare la Miorița își are logica ei de îndată ce este poziționată în contextul largului front anti-naționalist și anti-românesc deschis după 22 decembrie 1989...

*

Nu departe de Nicolae Manolescu „se postează” de la sine neisprăviții care găsesc cu cale să se pronunțe superiori și lucizi asupra propriei lor condiții de român pentru a o repudia, cu indignare, ca pe un trist produs al spiritului mioritic. Da, zic aceștia, Miorița este un text fundamental pentru conștiința etnică românească, numai că rezultatul răspândirii la scară națională a acestui text a fost lamentabil: generalizarea printre români a resemnării lașe, lipsite de vlagă în fața provocărilor cu care istoria încearcă fiecare popor. Românii, mai ales cei de azi, au avut neșansa să moștenească „din părinți” acest text deformat și pervertitor de suflete... Poporul român, cu sute de ani în urmă, a inventat și adoptat soluția mioritică, cea mai lipsită de bărbăție, lipsită de „șira spinării”, cum s-a pronunțat de curând un trubadur pârît, devenit pedagog național. Cândva, orice lăutar știa să cânte Miorița și deseori li se cerea s-o facă... Azi, un lăutar burduhănos și unsuros, preferă Miorița la proțap... De când n-ai mai citit-o, amăritule?!

Dar trebuie să-i mulțumesc histrionului pentru nerușinare, abia așa paharul lehamitei mele, iată-l, deversează în sfârșit... Făcându-mă să le propun, celor capabili să mai priceapă ceva,

O INTERPRETARE CUMINTE LA MIORIȚA

Pornesc de la un dat unanim acceptat de specialiști: Miorița a fost la origine un colind...

Mi-aduc bine aminte mirarea cu care, student fiind, am luat cunoștință de acest detaliu „biografic” al baladei, la cursul lui Mihai Pop, bătrînul. La vremea mea am fost colindător înfocat. Ani la rând am mers în seara de 23 decembrie cu Bună, bună seara la Moș Ajun, a doua zi cu Bună, bună dimineața la Moș Ajun, în seara de Crăciun cu Florile dalbe, de Crăciun cu Steaua, cu Plugușorul în ultima zi a anului, iar în prima zi de An Nou, cu Aratul și semănatul. Textele colindelor le luasem de la copiii mai mari și nu vedeam nicio posibilitate ca vreun colind să semene cu Miorița... Abia apoi am aflat și am priceput că în satul tradițional colindele erau altele, atât ca funcție, cât și ca text. Mai întâi că nu se mergea pe la toate casele cu același text. De cele mai multe ori colindul însemna un text pregătit ad hoc, adică într-un scop anumit, acela, imaginat anume pentru fiecare casă unde se făcea uratul, un text „personalizat”, care dezvolta un detaliu legat de „istoria” familiei respective. Dacă gazda era pătimaș vânător, i se zicea colinda Cerbului, alta decât colinda pentru o gazdă împătimit pescar. Și așa mai departe...

Altă informație: colindătorii se organizau în cete cu multă vreme înaintea zilelor de colindat și pregăteau un repertoriu anumit, cam la fel cum fac elevii de azi când pregătesc din timp o serbare școlară. Desigur, era o participare colectivă, dar cu talent literar creator nu puteau fi toți. Puteau să aibă gust literar ca să recunoască valoarea unui text, ceea ce este altceva. Dar de regulă, într-un astfel de grup, unul sau cel mult doi sunt „mai” autori decât ceilalți, creatori propriu ziși. Detaliu esențial: colindatul nu era practicat numai de copii, dimpotrivă, cetele de

flăcăi erau cele mai active, mai legate de rigorile și obiceiurile colindatului.

Cu ani în urmă, la o sesiune științifică, am ascultat o comunicare despre o colindă culeasă pe la 1900, de Constantin Brăiloiu, colindă imaginată special pentru o gazdă care fusese implicată într-un accident de cale ferată ce făcuse multă vâlvă la vremea respectivă. ...Cred că atunci s-a declanșat în mintea mea procesul asociativ, de idei și fapte, al cărui rezultat sunt însemnările de față. Așadar, am înțeles eu, colinda putea să fie legată și de o întâmplare anumită din viața familiei colindate, de un „accident”! Evident, colinda inspirată de accidentul CFR nu putea supraviețui, nu se putea impune conștiinței colective, căci puține sunt familiile astfel lovite, așa cum puține sunt și accidente feroviare, din fericire. În schimb, moartea năpraznică a unui păcurar, a unui oier, era în vechime un „accident” care ocolea puține comunități rurale.

Câteva cuvinte despre ciobănie, despre oieritul tradițional. Este greșită imaginea, oarecum curentă, a „ciobănașului cu trei sute de oi”, care trece prin marginea satului spre a umple de dor inima fetelor. Ciobanii de odinioară străbăteau cu oile sute de kilometri, până departe de casă, deseori trezind ostilitate printre localnici. Drumul lor era plin de felurite „provocări”, la care nu era ușor să le faci față. Străbunicul meu Licoi, din Rășinari, ducea turma la iernat în bălțile Nistrului, alți țuțuieni iernau în Crimeia, iar sate de mocani plecați cu oile și care au fost prinși de Revoluția rusească departe de casă, nemaiputând să se întoarcă, se găsesc mai multe, dincolo de Bug și până la poalele munților Caucaz... Oieritul era primejdios în mai multe feluri și pretindea bărbați adevărați, tari de „virtute”...

La români ciobănia poate fi comparată cu marinăria la englezi. Prin marinari, prin corăbieri s-a lăsat teritoriul limbii engleze, dusă astfel până la capătul Pământului. Limba română, la rândul ei, a cucerit teritorii noi mai ales prin ciobanii întemeietori de sate în proximitatea teritoriul româno-fon, dincolo de

Nistru sau de Tisa, ocupând și românzând teritoriul nelocuite, pustii la acea vreme. Turmele plecau la iernat grupându-se, ca niște flote ale uscatului, căci o turmă răzleață se oferea unor primejdii mult prea mari. Drept care ciobanii erau bine militarizați, înarmați și pregătiți să facă față atacurilor unor răufăcători. De regulă ciobanii se întovărășeau la drum, asociindu-se pe bază de încredere, încrederea cea atât de omenească, de indispensabilă societății umane. În aceste condiții, satul de munte, mocănesc, de unde se pleca în transhumanță, nu era deloc ocolit de vestea neagră a omorului, a crimei nelegiuite căreia să-i fi căzut victimă un fecior din sat, probabil mai neștiutor de răutățile lumii. Iar când omorul ce producea în interiorul „asocierii”, în disprețul încrederii, crima atingea culmea nelegiuirii!

Nu mi-e greu să mi-l imaginez pe acel flăcău fără de noroc care să le fi fost prieten din copilărie celor din ceata de colindători, camarad așadar. Cu ce colind se puteau înfățișa foștii tovarăși de jocuri și isprăvi tinerești la casa bătrânei mame, cea cu brâul de lână?... Colindătorii nu puteau ocoli „subiectul”, rostind un colind „neutru”. Tot satul o căina și sângera alături de sufletelul bieteii mame pentru nenorocirea abătută asupra ei. Făcându-i un colind pe acest „subiect”, subiectul nu putea fi ocolit sau schimbat, feciorașul nu putea fi înviat și adus acasă ori pus să se lupte, biruitor și pilduitor, cu tâlharii! Mortul de la groapă nu se mai întoarce... Moartea nu dă nimic din ce apucă să ia! Și atunci cum să fie prezentate lucrurile?! În ce fel ca în felul acela să mângâie cât de cât sufletul maicii bătrâne?

Imbecilii de azi se revoltă: de ce mândrețea aceea de voinic nu s-a apărat?! De ce s-a împăcat cu soarta lui, atât de nedreaptă, pe care alții i-au hotărât-o?!...

Bieți infanțili, care nu pricep că în momentul când „textul” a fost „scris”, eroul era mort, mort nu în imaginația autorului, ci în realitatea cea mai dureroasă, a faptelor. Venind la ușa mamei, ceata de colindători nu avea ce căuta

acolo decât dacă aducea o formulă salvatoare, sufletește vorbind. Salvatoare pentru mamă!

De regulă, la asemenea năpraznă – vezi cazul recent și atât de asemănător al handbalistului Marian Cozma, cei mai mulți care vin să mângâie prin prezența lor suferința familiei, a părinților, a mamei îndeosebi, nu găsesc cuvinte potrivite. Unii chiar o declară explicit: „nu avem cuvinte...” Ceata de colindători trebuie să se fi frământat tare mult atunci când s-a decis s-o colinde și pe bătrână. Bănuiesc că nici nu se putea să nu meargă cu uratul la mama prietenului dispărut. Dar cu ce cuvinte, cu ce text s-o colinzi când toată lumea, pretutindeni și dintotdeauna, în asemenea împrejurări, nu găsește cuvinte potrivite?!...

E foarte probabil că mulți au trăit acest sentiment, al neputinței de a face ceva, ceva care să se potrivească pentru a micșora suferința maximă, a mamei care a pierdut un copil, odorul ei... Nu poate fi durere mai mare! Și e de bănuț că nu totdeauna și nici la fiecare caz de omor, ci numai o dată, o singură dată cineva a găsit formula potrivită, textul cu care să aibă curajul să se prezinte în seara de Ajun la ușa casei îndoliate. Căci aceasta a fost funcția primordială a Mioriței: să aline suferința mamei... Să-i ofere bieteii femeii o interpretare a morții fiului drag care să-i modifice percepția catastrofei. Nu relatarea faptelor este ținta textului, ci efectul mângâietor asupra bătrânei, asupra familiei care, din tinda casei, ascultă jelanian colindei: Pe-un picior de plai, Pe-o gură de rai...

Repet: punctul de plecare a fost un fapt real. Petrecut de nenumărate ori în lumea românească. Odată făptuită crima, nenorocirea devenea un dat imposibil de ocolit. Nimic nu se mai putea face. Aparent, nimic! Dacă totuși ceva-ceva tot se mai putea face, acel ceva nu era pentru victimă, ci numai pentru cei rămași în viață ca să sufere tot restul zilelor lor... Numai pentru suferința lor se mai putea face sau încerca ceva. Ceva care să-i ajute să „vadă” altfel cele petrecute. Aceasta era șansa colindătorilor și totodată datoria lor, ca artiști: să găsească formula, textul mângâietor cu care să ajungă la sufletul bieteii mame, ogoindu-l...

A vedea în Miorița un text imaginat de colindătorii care merg la mama ciobănașului ca să o „panseze”, cred că este o perspectivă utilă mai ales pentru cei care se grăbesc să proclame precaritatea unui așa zis comportament „mioritic”. Acest comportament nu este cel real, al ciobănașului, despre care nici nu se știe cum a murit în fapt. Căci nu are importanță ce anume și cum s-au petrecut lucrurile în planul real, al faptelor. În acest plan nimic nu mai poate fi schimbat! Dacă se mai poate schimba ceva e numai în planul ficțiunii, al imaginarului. Tentația de a-l salva pe ciobănaș se poate împlini numai în planul ficțiunii, al unei ficțiuni cât mai convingător prezentată, care s-o ajute pe bătrâna maică să-și mai ducă zilele lăsate de la Dumnezeu, zile pe care nu se mai simțea în stare să le suporte. Îi va fi fost oare măicuței de mocănaș mai ușor după ce vor fi trecut pe la fereastra ei colindătorii și vor fi desfășurat dinaintea uimirii sale tabloul fantast al nunții cosmice, al nunții mioritice?... E greu de spus! Dar cu siguranță le-a fost mai ușor după aceea colindătorilor înșiși, participanți și ei la jalea lăsată în urmă de dispariția camaradului... Asupra acestora ar trebui cineva să insiste mai mult. Adică asupra autorului!...

Desigur, a fost „o clipă astrală” aceea în care a fost imaginată colinda măicuței lovite de cea mai nedreptă dintre nenorocirile ce se pot abate asupra unui om. Cine va fi fost acel colindător „de geniu”?!... Nu vom ști niciodată. O singură certitudine: nu a fost Vasile Alecsandri, domnule Manolescu... Dar încă mai semnificativ este „succesul la public” al acestei colinde, al formulei prin care moartea s-a transfigurat și a căpătat alt chip, devenind astfel mai ușor de îndurat. Ba chiar dându-ți sentimentul ciudat și neașteptat că transformă crima într-un eșec al asasinilor. Căci ei au gândit să-l dea morții pe fecior, și iată, moartea lui nu mai este moarte! Moarte mizeră și urâtă, netrebnică ca înșiși făptașii ei. Ci este cu totul altceva! Un spectacol cosmic, al întregii firi, care îl salvează pe fecior din mizeria asasinatului laș, proiectându-l transfigurat în peisajul cosmic, celest, și

atribuindu-i o postură mântuitoare, la care râvnește orice mamă: să-și vadă feciorul mire! I se oferă mamei această bucurie, fictivă, dar potențată miraculos și mângâietor de viziunea binecuvântatului „autor” al colindei. Recuperându-l astfel pe cel ucis pentru partea frumoasă, nobilă a existenței, a ființei umane.

Mai sunt de amintit și variantele în care „balada” apare ca bocet. Cred că o strategie didactică corectă de aici trebuie să pornescă. Elevilor și, în general, publicului, trebuie să li se explice clar faptul că în mod impropriu Miorița este categorisită ca baladă, ca și când ar putea fi comparată și înseriată cu Toma Alimoș!... Miorița nu este o baladă! Este altceva! Iată: este colindă în multe din variantele ei. În altele apare în ipostaza de bocet și unii specialiști cred că așa a apărut Miorița, ca bocet. Bocetul, în satul tradițional, era și el îndătinat a fi „personalizat”... Mi-aduc aminte cum a fost, în temeiul nopții, în holul de la Uniunea Scriitorilor, bocit sărmanul Gheorghită Pituț. L-a bocit sora lui, despre care atunci am aflat că este „solistă de muzică populară”! Și autentică. Am ascultat-o înfiorat, un text de mare „valoare artistică”! Era un bocet, se vedea bine, păstrat din vechime, cu viersuri bine șlefuite de scurgerea anilor și a lacrimilor. Era un bocet specializat, prin care o soră își bocește fratele matur, care pleacă din casă lăsând-o plină de copii și nepoți!... Avea alt dramatism, ponderat, așezat, împăcat, dar tot bocet rămânea! Despre același mister veșnic al morții, încercând să-i facă față, să-l îmblânzească, să-i dea un sens! Să-l facă suportabil!

Aidoma morții, care nu dă nimic înapoi, funcționează când și când și „teroarea istoriei”. Sunt momente în istorie când Istoria te strivește, nu-ți dă nicio șansă de a-ți alege destinul, nu ai cum să i te pui de-a curmezișul ori s-o ocolești, să te dai la o parte!... Seamănă moartea ciobănașului, odată petrecută, cu unele momente din istoria Neamului, zice Mircea Eliade, momente în care biet românul nu avea cum să se împotrivescă cataclismului, la fel cum nici ciobănașul nu a putut evita trădarea, sperjurul infam al tovarășilor săi. Un asemenea

cataclism, zice Mircea Eliade, a fost și instaurarea în România după 1944 a unui regim atât de ne-românesc și anti-românesc. Victimele imediate ale acestui regim, ne asigură Eliade, au fost românii nevoiți să ia calea pribegiei, a exilului. Drama lor a cunoscut-o bine Eliade. Drama neputinței de a interveni în rostogolirea grea, surdă și implacabilă a Istoriei asupra Neamului tău. Neputința de a o opri sau de a devia Istoria din șleaul ce și-l făcuse prin inima ființei românești.

Zice Eliade: „Mesajul cel mai profund al baladei îl constituie voința păstorului de a schimba sensul destinului său, de a prefăce nefericirea lui într-un moment al liturghiei cosmice, transfigurându-și moartea în „nuntă mistică”, chemând pe lângă el soarele și luna și proiectându-se printre stele, ape și munți. (...) El a impus deci un sens absurdului însuși, răspunzând printr-o feerie nupțială nefericirii și morții.”

Cu alte cuvinte, românii din exil, incapabili să riposteze fățiș, ba chiar aflați unii, acolo, în Occidentul liber, sub interdicția de a acționa politic împotriva ocupantului bolșevic din Țară, au găsit, au știut acei români mioritici ce să facă pentru a da un sens superior, recuperator de idealuri, suferinței de a trăi departe de orizontul natal... Însăși opera lui Mircea Eliade, meșterită cu conștiința netă de a răspunde prin ea absurdei istorii moderne, face parte din răspunsul mioritic dat de exilul românesc. Dat de Enescu, Brâncuși, Cioran, Ionescu, Vintilă Horia, Uscătescu și atâți alții, inclusiv feciorii mioritici care s-au înrolat la sacrificiu ca să fie parașutați în Țară, pentru a-i sprijini pe și mai mioriticii partizani din munți...

Eliade ne amintește, în celebrul său studiu (vezi volumul *De la Zamolxis la Gingis-Han*), faptul că aceeași transfigurare o găsim și în textul unor bocete, când este plânsă moartea unui fecior nenunțat. Ce a fost la început, colinda sau bocetul? Răspunsul este de-o importanță secundară. Succesiunea în timp nu putem fi siguri că este cea sugerată de Eliade, căci circulația extraordinară pe care a avut-o

Miorița în toate ținuturile și mediile românești ar explica orice iradiere dinspre textul baladei în textul altor „manifestări” folclorice. Nu cumva textul Mioriței este sursa unor viziuni prin care bocetele încearcă și ele să facă mai ușor de suportat despărțirea de cel drag? Oricum, ideea că Miorița este și un soi de bocet vine să dea o și mai mare complexitate acestui text. Rostul său este însă oricum același: absurdul, absurditatea morții la omul tânăr, poate căpăta un sens, iar acel sens este mângâietor pentru cei apropiați sufletește de feciorul pierdut... Adică ținta colindei, ca și a bocetului, sunt rudele cele mai apropiate ale mortului, în mod specific maica cea bătrână, a căror inimă trebuie mângâiată...

Textul eseului despre Miorița a fost publicat de Eliade în 1962. Scris cu câțiva ani mai înainte de data publicării, era prea devreme pentru ca Mircea Eliade să se fi gândit la un alt, anume, moment românesc de sublimă „prefacere a nefericirii într-un moment al liturghiei cosmice”. Instaurarea în România după 1944 a unui regim atât de ne-românesc și de anti-românesc a fost o fatalitate tragică, impusă românilor cu o forță care depășea capacitatea lor de opoziție. Nu resemnarea „mioritică” a dus la instaurarea comunismului în România și în jumătate din Europa, ci căldășia Est-Vest a marilor puteri nelegiuite. Ba, pe plaiurile mioritice, adică în adâncul codrilor și pe crestele munților, românii au avut reacția cea mai bărbătească din toată Europa comunistă, căci numai românii, mereu mioritici, au organizat singura rezistență anticomunistă armată, fățișă, haiducească. Eroică și deseori martirică! Singura din tot lagărul comunist, chiar dacă perfect inutilă, pragmatic vorbind...

Paranteză: unde ne sunt trubadurii care să consemneze, cu inspirație, chiar și în ritm de rock sau folk, acest moment sublim de afirmare a sufletului românesc?! De ce nu răzbate, în mizerabilele texte ale textierilor ce se imaginează trubaduri moderni, de ce nu răzbate fiorul eroic, elanul august al fraților Arnăuțoiu, al Elisabetei Rizea, al lui Gavrilă Ogoranu, al partizanilor din munți, pe care securitatea bolșevică i-a hăituit și ucis, dar de

îngropat în mormîntul uitării îi îngropăm noi, cei de azi, noi îi îngropăm!...

Tragedia produsă în anii 50, ai deceniului cu pricina, se traduce mai ales prin numărul imens de vieți distruse, stâlcite, călcate în picioare, batjocorite de justiția comunistă, de sistemul penitenciar cominternist, care a imaginat în România cel mai cumplit concept de tortură din tot lagărul comunist! Nu resemnarea mioritică a umplut temnițele comuniste din România, domnilor!... Ci dimpotrivă, neputința românului, neputință mioritică, de a se supune absurdului, de a accepta fața inumană, chipul drăcesc al noului regim! Din această neputință a resemnării s-au iscat feluritele acte de rezistență la regimul criminal cominternist! O statistică a acelor ani pune imediat în evidență că românii români, majoritari în Țară, erau minoritari în rândurile partidului comunist opresor, în schimb tare puțini minoritari din România au participat la popularea temnițelor din RPR cu anti-comuniști! În comparație cu românii, puțini etnici minoritari au ajuns să se înfrunte cu fiara, cu regimul de exterminare din închisori!...

Anticomuniști cu arma în mână, dispuși în orice clipă să se sacrifice pentru libertate și demnitate, au fost numai românii români! Niciun minoritar etnic sau religios printre partizanii anticomuniști din munții României! În Făgăraș sau în pădurea Babadagului, în Maramureș sau în munții Banatului, în Apusenii sau Vrancea, au suferit și au jefit numai urmașii ciobănașului mioritic, care ortodox, care greco-catolic... Și atât! Alții nu au mai fost! Picior de unghur sau de sas, de evreu sau de țigan! De reformat sau adventist!, care să fi urcat pe cărările de munte ale suferinței și jertfei... Ale demnității eroice!... Faptul că fiecare dintre acei partizani din munți, martiri și eroi deopotrivă, știau ca pe Tatăl nostru colinda baladei Miorița nu i-a făcut să lepede arma din mână! ...Ci – iar, dimpotrivă!

Așadar, zeci de mii de români au înfundat Piteștiul și Gherla, Aiudul și Canalul... Sute de mii de ani de suferință absurdă, mai

absurdă ca moartea!... Torționarii neamului românesc i-au sortit exterminării lente, prin suferințe fizice cumplite și prin degradare morală, pe cei mai buni fii ai Neamului, pe cei mai „verticali”! Un regim penitenciar conceput pentru a batjocori omul, pentru a-l secătuți sufletește înainte de a-l termina fizic!... Ținta predilectă: credința strămoșească a românului în Domnul nostru Iisus Hristos!

Numai că a existat un răspuns – pe care l-aș numi omenesc înainte de a-l numi românesc, un răspuns totalmente mioritic la comportamentul bestial al ocupantului cominternist: în spațiul concentraționar românesc, adică în temnițele comuniste, românii siliți de teroarea istoriei să-și petreacă cu lanțuri la picioare anii cei mai frumoși ai tinereții, au găsit motive să aducă pentru această șansă și onoare mulțumire și cuvinte de glorie Mântuitorului Iisus Hristos, tovarășul lor de suferință, antemergătorul lor!... Nicăieri în spațiul încăput sub cizma bolșevică, cominternistă, a ateismului agresiv, militant, nu s-a mai produs un fenomen de amploarea și profunzimea trăirii religioase din temnițele comunismului ateu, din care s-a prefirat până la noi, cu valoare de document fără pereche, poezia detenției, scrisă în temnițele din Republica Populară Română...

E un fel de a spune „scrisă”, căci regimul bolșevic nu le-a admis academicienilor, savanților și poezilor încarcerati accesul la hârtie și creion. Toată poezia detenției – capitol eminent românesc în rezistența anti-comunistă planetară, a trăit și a supraviețuit numai pe căile oralității, motiv în plus să apropiem această poezie, această literatură fantastică, această reacție eminent românescă să o legăm de magnifica Mioriță, ziditoare de suflet etnic, cu ale sale o mie și una de variante culese pe întreg spațiul românesc!

Cuvintele lui Mircea Eliade despre Miorița, cât de bine se potrivesc pentru camarazii din Țară ai lui Mircea Eliade! Încarcerati cu maximă duritate, unii exterminați, cu toții supuși unui regim de dezumanizare, deținuții

noștri politici au avut harul și voința de a schimba destinul impus de Istorie, de a prefăce suferința lor și a Neamului într-un act liturgic, de sfințire a omului, în felul acesta transfigurându-și moartea și însuși starea nedemnă de robie a întregului Neam într-un moment istoric de grație... Comportamentul în temniță al camarazilor și camaradelor lui Nae Cojocaru sau Valeriu Gafencu, Mircea Vulcănescu ori Petre Țuțea sau Aspasia Petrescu Oțel, a dat un sens absurdului însuși. Iar acest sens a însemnat în fond deșeurile proiectului demențial și diabolic al celor care, ca instrumente oarbe ale absurdului însuși, au conceput sistemul politic și penitenciar din România... Românii, deținuții politici din România, au introdus un sens mântuitor, un logos în haosul și arbitrarul acelei lumi concepută în dispreț și ură față de om, față de Cel Ce ne-a împrumutat chipul Său. Au știut să transfigureze infernul concentraționar într-un spațiu binecuvântat de Dumnezeu! Într-o gură de rai...

L-am întrebat pe părintele Radu Leonte din Sibiu, arestat în seara nunții sale, în iarna lui 1941, și întors la soția sa abia în septembrie 1964, l-am întrebat cu teamă, cu sfială, cum e, părinte Leonte, să stai în temniță 24 de ani?...

Și mi-a răspuns cam așa: „Dragul meu, primii patru-cinci ani sunt mai grei, căci abia după aceea pricepi care este câștigul tău că te afli acolo...”

De ce oare, când am primit acest răspuns, mi s-a părut unul mioritic?!... Mioritic în totul tot... Resimțindu-l ca pe dovada de eșec al teroarei cominterniste!

*

Așadar, ciobănașul mioritic când află că i se dorește moartea, că uciderea sa este deja plănuită, nu pune mâna pe par, nici măcar nu fuge, nu dispare „englezește” de la fața locului. Ci rămâne locului, și-și acceptă soarta „românește”, zic imbecilii. Fie cum zic ei!... De data asta însă s-ar putea să aibă dreptate!

Comportamentul mioritic, al ciobănașului, este, da, tipic românesc! Numai că este cazul să se știe și să se înțeleagă că în acest mod

tipic românesc nu se comportă numai ciobănașul nostru arhetipal. Dacă este să numim mioritic sau tipic românesc acest comportament, atunci trebuie să se știe că la fel de mioritic, de „românește”, reacționează însuși Iisus Hristos când află ce i-a pregătit Iuda și sponsorii Iudei. Căci în loc să se depărteze de primejdie, să părăsească grădina pierzaniei în graba cea mai mare, El Își adună mai aproape învățăceii și le ține predica cea mai înălțătoare, învățătura cea mai adâncă, lauda cea mai aprinsă adusă Domnului, vieții adevărate! Sfidând moartea și forțele întunericului, ale răului și ale minciunii! Exact ca în Miorița, oameni buni!...

Tot după tipicul mioritic, românesc – nu eu i-am zis așa!, se defășoară alt moment de răscruce din istoria lumii, perfect comparabil, cel al morții lui Socrate. El, omul cel mai înțelept, cel mai priceput în a descifra tainele minții omenești și ale lumii în care trăim, a fost condamnat la moarte de concitadinii săi, prin acuzațiile aduse de niște neica nimeni... Detaliu important: a fost condamnat în modul cel mai democratic cu putință: prin vot, prin scrutin, prin referendum... Ca și Iisus, de altfel!

A avut Socrate nenumărate ocazii să se sustragă pedepsei capitale și n-a făcut-o. În ajunul morții, de acord cu temnicerii, prietenii i-au aranjat o evadare. A refuzat din nou Socrate, iar ca să-și consoleze amicii de plecarea sa din această lume, le-a ținut „predica” sa cea mai emoționantă, mai tulburătoare. El, Socrate, care peste câteva clipe urma să bea cucută din cupa izbăvitoare, și-a încurajat prietenii vorbindu-le până la ultima suflare a sa despre nemurirea sufletului... Consemnată de Platon în vestitul dialog Phaidon.

E greu de precizat și de stabilit o ierahie a celor trei texte, care din ele este mai important pentru românii de noi! Miorița, Evanghelia sau Phaidon? Ceea ce putem preciza, în termenii propuși de nedemni noștri preopinenți – nedemni nedemni, dar teribil de băgăcioși cât mai în față!, este că atât Iisus, cât și Socrate, adică atât omul cel mai curat din câți au

existat, cât și omul cel mai înțelept, puși în fața morții, au avut un comportament, da, mioritic! Un comportament tipic românesc!... Nu s-au temut de moarte, au preamărit norocul de a viețui pe această lume totuși trecătoare, înșelătoare, în drum spre certitudinile de Apoi...

Iar dacă am pomenit de comportamentul românesc al românilor confrunțați cu „teroarea istoriei”, în postura de deținuți politici în temnițele cominterniste, nu putem să nu ne aducem aminte că mulți dintre acei deținuți diafani erau tineri din Frățiile de Cruce, adică chiar la vârsta ciobănașului mioritic. Nu fusese departe de această vârstă nici Căpitanul, în 1938, când, avertizat asupra intențiilor criminale ale regelui sperjur, este sfătuit să plece pentru o vreme din Țară. Care dintre noi, oamenii obișnuți, nu regretăm că acest sfat nu a fost urmat de Căpitan?! Regretăm și nu înțelegem de ce Corneliu Zelea Codreanu nu a reacționat instinctiv, ci s-a purtat aidoma ciobănașului matricial, aidoma lui Socrate și Iisus: nu a întors spatele morții, evitând-o, depărtându-se de ea, ci s-a lăsat în voia altui instinct, superior, instinctului pe care îl naște în tine conștientizarea sinceră, profundă, autentică a valorii vieții, a valorilor sufletești legate de condiția divină a ființei umane... A ta, cititorule!

Comportamentul mioritic – sau cristic (sic!), cum vrem să-i spunem, al Căpitanului în fața morții e întregit de felul cum, alături de ceilalți 13 camarazi, și-a trăit ultimele clipe, horcăind pe gâtlejul sugrumat cuvinte de laudă Domnului, Slavei divine, cerești!

Fiecare dintre noi, dinaintea unui text, a unui gest public sau privat, încercăm să ne punem în postura personajului și aprobăm sau repudiem purtarea insului, ne identificăm sau nu cu fapta sa. Reacția ciobănașului, chiar așa cum a fost ea imaginată de ceata de colindători, este o reacție posibilă, totuși. Dovadă, cum am arătat, faptul că regăsim această reacție, acest comportament și la alții... E drept, nu la fitecine. Ci la „alde” Iisus și Socrate, printre alții, nu mulți! De aceea nu e de mirare că unii dintre noi nu înțeleg, nu-și

pot asuma comportamentul ciobănașului sau al lui Socrate... Nu înțeleg, dar cei mai mulți, printre care și subsemnatul, simt că le scapă înțelegerea acelor fapte și trăiesc, cu onestitate, sentimentul limitării înțelegerii... Nimic nu este mai reconfortant decât bunul simț al celor săraci cu duhul, deficitari la capitolul înțelegerii acestei lumi. Mai devreme sau mai târziu, la un nivel sau altul, fiecare însă atingem un asemenea prag al înțelegerii și ne împăcăm cu fatalitatea: nu suntem programați de Marele Softist să pricepem chiar totul!... Unii mai mult, alții mai puțin, dar niciunul totul!...

Ce te faci însă cu obrăznicătura care face din propria sa limitare cheia înțelegerii acestei lumi, etichetând drept lipsă de consistență, de autenticitate, toate cele la care nu are acces prin capacitatea sa, fatal mărginită, de a se pune în pielea altuia, de a-l înțelege pe Celălalt?! Nu mă văd capabil de comportamentul lui Socrate sau al ciobănașului mioritic în fața morții, dar când iau cunoștință de acest model îmi dau seama că, dacă aș fi avut puțin mai mult noroc la naștere, mi-ar fi plăcut să mă fi înzestrat Dumnezeu cu un caracter atât de puternic... Nu mă reped, în apărare prostească de sine, să declar că tot ceea ce eu nu înțeleg sau nu sunt în stare să fac nu are valoare, este gest sau comportament penibil, caraghios, descalificant... Cum fac toți neisprăviții care, de câțiva ani post-decembriști încoace, vor să facă pedagogie națională cu noi, oferindu-ne modelul neîmplinirii lor înfumurate! Dacă, dintre aceștia, mai e careva recuperabil, îl sfătuiesc, inclusiv pe Nicolae Manolescu, să mai citească o dată, dacă deja a făcut-o vreodată, Apologia, adică Apărarea lui Socrate și textele legate de moartea sa, inclusiv dialogul Phaidon, să mai citească o dată și Evangheliile, despre cum a fost „arestat” Iisus, inclusiv Rugăciunea pentru unitatea om-Dumnezeu, iar după aceea să citească sau, în cel mai bun caz, să recitească Miorița, eventual în vreo două-trei variante ale acesteia, pentru un dosar complet al cauzei... Altfel nu văd cum ar reintra în normalitate. În

normalitatea ființei umane în ipostaza ei românească!...

Iar tuturor celor de față cititori le aduc la cunoștință că în hrubele cominterniste ale obsedantului deceniu, Miorița a fost atât de prezentă în mintea românașilor noștri, mioritici până la Dumnezeu!, încât unul dintre ocași, nu de capul său, ci mereu cercetându-și camarazii de extaz penitenciar, făcând deci din acel text un soi de operă colectivă, anonimă, s-a încumetat să imagineze continuarea baladei!

Da, există o continuare a Mioriței! Nu romanul Baltagul, care este și el așa ceva, dar în alt fel, ci un text poetic, în metru popular, să semene cât mai mult cu textul primordial, „al lui Alecsandri”. S-a încumetat cineva să se măsoare cu Miorița!... Cred că numai spațiul binecuvântat al temniței, al suferinței nedrepte, putea cuiva să-i dea curajul de a scrie „continuarea” Mioriței, dar și inspirația, de natură cert divină, de a produce un text care să facă față comparației cu oricare dintre cele o mie de variante ale Mioriței... Iar acel ocaș nu a făcut-o ca să schimbe cu vreo iotă destinul și comportamentul mioritic al ciobănașului, ci pentru a răspunde la o întrebare, extrem de justificată: cum le-a fost asasinilor după? Cum de i-a mai răbdat pământul?...

Întrebarea aceasta și-a pus-o Radu Gyr și a scris drept răspuns Balada unui plai de munte.

Ce s-a întâmplat cu asasinii ciobănașului nostru mioritic?, se întreabă așadar Radu Gyr și dă la această întrebare un răspuns, adică un text, o baladă, care îl situează cert printre marii poeți ai lumii. Iată primele catrene:

„Pe-o sprânceană de lumină,
Lâng-o lacrimă de rai,
Verde culme carpatină
Rotunjește dulce plai.

Iar în plaiul stânei goale,
Lângă strunga fără oi,
Crângi cu umeri frânți de jale
Se cutremură din foi.

Fluier vechi nu mai îndrugă
nu mai latră câini pândari.
Singuri munții duc în glugă

Carpatine neguri mari.

Nu mai zburdă-n târlă iezii,
Nici plăpânzii miei priori.
Doar pe cearcănul amiezii
Urcă ulii rotitori.

Ulii suie, frunza sună,
iar în iarbă-ntins amar
ba e somn, ba rugăciune,
tînăr leș de pecurar.

A rămas dormind pe-o rână,
în culcuș de voievod,
pe-un crâmpei de rai cu stână
unde brazii plâng prohod.”

Și așa mai departe... Una din capodoperele limbii române... Ale spiritului mioritic.

Nu voi destăinui soarta celor doi tovarăși cu suflet de Iudă... Cititorii acestor rânduri să meargă la text! Mâna pe carte!... (Volumul Balade.)

Important este că s-a găsit un spirit mioritic, Radu Gyr, care să-și pună întrebarea, la care a imaginat un răspuns pe puterea minții sale. Iar și mai important este că în acest același spațiu mioritic, când vestea că a fost ucis Mielul Domnului a cutremurat țăriile lumii în care ei se știau trăitori, poporului ăștia de români mioritici fiindu-i cu neputință să înțeleagă asemenea faptă, ei, românii de odinioară, românii arhei, și-au pus într-un târziu întrebarea: oare ce s-a întâmplat cu ucigașii Mântuitorului, cu ucigașii Celui Care S-a oferit suferinței ca să ne mântuiască pe noi de păcate? Cu ce cumplită pedeapsă, pe măsura crimei făptuite, justiția divină i-a pedepsit pe criminalii cei mai fără de suflet din istoria Universului?...

Da, românii și-au pus această întrebare la care au imaginat și un răspuns, un răspuns mai mioritic decât toate Miorițele lor. Un răspuns pe care nechemații preopinenți nu au nici o șansă să-l imagineze ori să-l înțeleagă...

Închipuindu-se magistrați, judecători în dosarul uciderii lui Iisus Hristos, românii, mioritici în tot ce fac, au mai făcut una cu care să scandalizeze componenta năucă, lucidă și pragmatică, a planetei: în imaginarul românesc

folcloric, pedeapsa cu care au fost condamnați ucigașii cei mai nenorociți a fost ca ei să nu mai moară niciodată. Să trăiască veșnic! Și punct!...

Aceasta a fost pedeapsa dată de Dumnezeu! De Dumnezeu românilor, dacă nu cumva blasfemiez vorbind astfel!...

Logica strânsă a acestui răspuns: numai așa, trăind la nesfârșit, și asistând la „marșul glorios al lui Iisus pe pământ” (apud Țuțea), li se vădea acelor nefericiți eșecul crimei lor!... Dimenisunile netrebniciei lor...

Mai departe, interpretarea „sentinței” e la înde...mințea fiecăruia, cum îl taie capul pe fiecare...

După al meu: pedepsiți să nu mai moară niciodată? Pedepsiți cu viață veșnică?... Așadar, viața ca pedeapsă!... O idee des întâlnită la românii mioritici. La maică-mea, bunăoară! Dar n-am luat-o în serios! ...Sau la dl Arghirescu, gazda mea din studenție, de pe str. Lt. Paul Ionescu 15. Fusese la Caracal coleg de clasă cu Paul Ionescu, erou al primului Război Mondial... Avea acum 95-96 de ani, iar când eu îi uram să atingă suta, numi mulțumea, dând din cap compătimitor: ce-o fi fiind în capul acestui băiet?!... Dimineața, când era destul de liniște ca să-l aud prin perete, prindeam rugăciunea sa, cu vorbe ciudate, adresate direct Domnului, Doamne, cu ce ți-am greșit de mă lași să trăiesc atâta?! De ce nu mă iei, Doamne?!... Pentru care grele păcate, Doamne, mai trăiesc?... Răsunau cunoscut în mințea mea aceste vorbe... Atât cât reușisem eu să mă conectez până atunci la mentalul comunitar românesc. Românesc pentru că mioritic. Și invers!...

Când viața este o pedeapsă, o probă de încercare, menită să te pregătească pentru altă viață, abia aceea adevărată, pui alt preț pe viață și pe toate cele din preajmă-ți, atât de amăgitoare!...

În septembrie 1989 mă aflam la Santiago de Compostella, la un congres de romanistică. M-am împrietenit oareșicât cu un romanist suedez, i-a plăcut comunicarea mea și mi-a cerut detalii. Am ajuns destul de repede și la

politică. Nota bene, era toamna lui 1989!... La un moment dat mi-a pus întrebarea incomodă pentru un român naționalist: de ce românii nu dau niciun semn că ar fi capabili să se răscoale împotriva sistemului comunist? De ce acceptă mai departe dictatura ceaușistă?!... Adică, se subînțelegea, din lașitate și oportunism se comportă românii atât de jalnic, de jenant!...

M-am pomenit, aproape instinctiv, fără să judec prea mult răspunsul, susținând altă explicație: forma cea mai comună și mai naturală (sic!) de lașitate este teama de moarte. Românii sunt un popor care în istoria lor nu au „excelat” prin teama de moarte. Dimpotrivă, au înfruntat-o cu destulă dăruire, alții îi zic seninătate... Și suedezul cel hiperborean s-a arătat cunoscător: religia dacilor, Miorița, Brâncoveanu, la care eu am adăugat rezistența anticomunistă din munți, pe cât de eroică, pe atât de „ineficientă”, despre care informatul meu coleg nu știa nimic, nimic...

Iar eu am continuat: gestul de a te ridica împotriva unui sistem, a unui regim, a unei persoane, este un gest care îți pune în pericol viața. Dar pe lângă pericolul de a-ți pierde viața în confruntarea pe care o declanșezi, mai apare și pericolul ca tu să iei viața cuiva, a adversarului. Confruntarea te poate aduce în postura nedorită nicidecum de a ucide... Pentru român, nimic nu poate fi mai cumplit decât să se vadă cu mâinile înroșite de sângele omuciderii... Mai bine rabdă nedreptatea decât s-o înece în sânge! Românul știe că pentru opresor există o plată inevitabilă și îl lasă, mai de grabă, „în plata Domnului”...

Eram eu însumi mirat de cele ce spuneam și vag mi s-a făcut rușine pentru ușurința cu care am scornit, pe loc, aceste scuze. Credeam în ele? Nu știu. Ce știu este că atunci le-am gândit, aceste explicații, pentru prima oară. Mai ales ideea că românii nu se dau la o parte de la sacrificiul propriei vieți, dar ezită atunci când s-ar putea să fie aduși în situația de a lua ei viața cuiva, oricât i-ar fi acela de adversar!...

...Câteva luni mai târziu, în decembrie același an 1989, aveam să constat cu uimire și îndurerat că avusesem tare multă dreptate...

Mii de tineri mioritici, fără par, fără pistoale, numai cu palmele goale au ieșit în fața tancurilor, în fața nevăzuților teroriști, nu ca să ucidă pedepsitor sau răzbunător – căci nu aveau pe cine, cât mai ales ca să-și arate, lumii întregi, deplina disponibilitate la supremul sacrificiu! Dovedindu-și astfel credința că Dumnezeu este cu noi, cu mioriticii de noi!...

Noi, românii, nu, nu suntem un popor de eroi sau de martiri! Nici nu există un asemenea popor... Iar a fi ori a reacționa în spiritul baladei Miorița nu înseamnă a fi erou sau martir. Ci e vorba de o atitudine, de o trăire profundă a propriei condiții umane mult mai complexă, mai subtilă, mai greu de descifrat, despre care vom vorbi poate cu alt prilej. Atâta doar aș adăuga: a reacționa „în legitimă apărare”, instinctual, la violență răspunzând prin violență, înseamnă să te situezi pe linia de conduită a atentatorilor, a criminalilor. Ceea ce este perfect normal, justificat și recomandabil în viața de toate zilele, oamenilor obișnuți. Alde mine, alde mata, cititorule...

Uneori însă, când atitudinea ta angajează o miză mult superioară destinului individual – cazul lui Socrate și Iisus, a avea reacția „potrivită”, cea așteptată, înseamnă a accepta degradarea mizei, a semnificațiilor legate de persoana-ți. Înseamnă să aparții acelei lumi din care vin și cei care îți vor moartea. Este și cazul Căpitanului, care, dacă s-ar fi pus la adăpost din calea urgiei carliste, ar fi compromis propriul mesaj, al său și al Mișcării. Ciobănașul nu purta un mesaj anume, pe care să putem spune că l-a salvat prin comportamentul său cristic, mioritic. Dar camarazii săi colindători, cu o intuiție sufletească teribilă pentru niște simpli țărani, punându-l pe ciobănaș să ia această atitudine, conferă morții sale un mesaj, un răsunset care acoperă vaietul de jale matern, devenind mister inițiativ la nivelul conștiinței unui popor întreg! Căci, a nu se uita, balada Miorița, din toate creațiile folclorice românește, are cea mai bună răspândire, cele peste o mie de variante acoperind dens întreg arealul românesc.

Un detaliu cum nu se poate mai mișcător: Prima oară, dacă nu mă înșel, Miorița a fost culeasă într-un sat ardelenesc, de români secuizați, de ceangăi. Un text în limba maghiară, așadar. Bieții oameni nu mai vorbeau românește, uitaseră și religia părinților, trecând, de voie, de nevoie la alta... Dar nu se lepădaseră de „mesajul” mioritic, salvându-l chiar și așa, degradat prin traducere, ca pe chivotul lor sufletesc ultim și de cel mai mare preț...

În încheiere, aș zice că genul proxim și ceva mai explicit al acestui „comportament mioritic” este sentimentul, și el atât de românesc, numit a-ți fi rușine de rușinea celuilalt... Nu știu dacă există și în alte limbi, ca expresie curentă. Acest sentiment mă încearcă destul de des. Este un sentiment și un comportament la care eu unul am acces. Căci celălalt, comportamentul propriu zis mioritic, nu este accesibil chiar la tot românul! Ci numai celor dintre noi puțini și aleși... Binecuvîntați de Dumnezeu! Când printre noi se ivește unul, să ne bucurăm de norocul neamului nostru de-a-l odrăsli mai departe pe ciobănașul carpatin...

Dar să ne rugăm la Bunul Dumnezeu să ne pună cât mai rar în situația de a scoate la lumină, din adâncul ființei noastre etnice, ce a mai rămas din mioritismul nostru ancestral... Mai pune-i, Doamne, și pe alții la încercare!

7 ianuarie 2010

Ion Coja

Post scriptum: Decembrie 1989 și tot ce a urmat, adică situația în care ne aflăm de 20 de ani, nu cumva este un alt moment în care Istoria dă în noi, românii, cu tot ce apucă și ne pune din nou în cumpănă cu pieirea?! „Românul nu piere!”, ne asigură un vechi adagiul danubiano-ponto-carpatin... Nici vorba asta nu există la alte popoare. Adică vorba „maghiarul nu piere!”, sau rusul ori neamțul sau bulgarul... Dovadă că destinul nostru istoric ne-a pus mereu la încercare. Ne pune, iată, din nou! Numai că de data aceasta strategia neprietenilor care ne vor capul și țara pare a fi mai bine pusă la punct. Nu au neglijat niciun detaliu!...

Deformarea și denaturarea mesajului care ne vine din adâncul veacurilor, inclusiv a celui mioritic, pentru a ne lipsi de acest mesaj, face parte din această strategie. O strategie care mizează nu numai pe cozile de topor, ci și pe imbecilii cu certificat de naștere românesc... Nu ne-ai lipsit, Doamne, de ei nici în Parlament, nici în Guvern, nici în Universități sau Tribunale, la Televiziuni și tot felul de redacții, peste tot dăm de ei...

Prof. univ. Dr. Ioan Coja



FORME ȘI OPERAȚII ALE GÂNDIRII DE LA LOGICĂ LA GRAMATICĂ ȘI DE LA NOȚIUNE LA CUVÂNT

Paul Magheru

Gândirea este facultatea superioară a creierului omenesc, care reflectă în mod generalizat realitatea obiectivă prin noțiuni, judecăți și raționamente. Încă din secolul al XVII-lea raționalist francezul Blaise Pascal atenționa că „Cine dorește să gândească bine trebuie să aibă în permanență, în mod latent sau constant, alături de noțiunea pe care o întrebuițează, și definiția ei.” Filozoful german J. G. Herder, secolul XVIII, iluminist, era de părere că „Cea mai bună definiție a unui lucru este etimologia lui (de la gr. *etymos*- etimon, origine adevărată, pură, primordială și *logos*- studiu). Raționalismul, după cum se știe, este idealist, aprioric, tributar încă principiului scolastic *Nihil est in sensu, quod non prius fuerit in intellectu*. Aproape în același secol, filozoful senzualist, empirist englez John Locke (1632-1704) îi opune un principiu materialist: *Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu*. Filozoful german Leibniz (1646-1716), contemporan cu Locke, îi răspunde de pe poziții idealiste, „înafară de intelectul însuși.”

Cu mult timp înainte, Cato cel Bătrân (234-149 î. e. n.), considerat de Cicero primul orator roman, întâiul creator al prozei romanice, era de părere că „Numai cine înțelege bine un lucru poate și să-l explice. Pentru cine înțelege bine un lucru, cuvântul vine de la sine.” În Sfaturile sale către fiul Marcus, Cato cel Bătrân (de la cuvântul sabin

catus- înțelept) face o primă condiționare morală a oratoriei: „Orator est, Marco fili, vir bonus, dicendi peritus” (Orator este, fiul meu Marcus, omul bun și priceput la vorbă). Înțelept sfat din moment ce vorba (cuvântul) este o armă cu două tăișuri, care poate salva un vinovat de la pedeapsă, sau condamna un om nevinovat.

Logica, pentru cine nu știe, de la lat, *logos*- nu înseamnă numai cuvânt, știință, ci și judecată, rațiune, iar gramatica (de la gr. *gramma*- literă) este disciplina lingvistică ce studiază părțile de vorbire și propoziție, ca expresie a formelor gândirii logice. Cu înțelesul de obiect de învățământ, la unele filiere și profiluri logica se studiază din clasa a IX-a, iar gramatica încă din învățământul primar. Predarea gramaticii se încheie în clasa a VIII-a gimnazial, iar în învățământul liceal inferior, general obligatoriu (clasele IX-X) și ciclul superior (clasele XI-XII/XIII) se fac doar exerciții și teste pentru examenul de bacalaureat.

În cele ce urmează vom prezenta pe scurt principalele forme (noțiunea, judecata, raționamentul) și operații ale gândirii logice (analiza, sinteza, generalizarea, abstractizarea), pentru a le scoate pe momet din latența lor denominativă, în scopul conștientizării, pentru a stăpâni deplin și cu responsabilitate identitatea noastră intelectuală.

Noțiunea este o formă a gândirii care reflectă trăsăturile generale, esențiale și necesare ale unei clase de obiecte. Expresia lingvistică a noțiunii este cuvântul. Forma pur logică a noțiunii este dată de unitatea structurală dintre *conținut* și *sferă*. Sfera conține clasa, genul, totalitatea obiectelor sau fenomenelor individuale a ale căror însușiri generale sunt reflectate prin conținut. Conținutul reflectă însușirile generale și esențiale ale tuturor obiectelor dintr-o anumită clasă, iar sfera clasa lucrurilor individuale, aparținând prin însușirile lor generale, respectivei clase. Cu alte cuvinte, conținutul e format din proprietățile obiectelor pe care noțiunea le reprezintă la nivelul gândirii. Sfera e formată

din totalitatea obiectelor care posedă acele proprietăți.

Logica formală admite că între conținutul și sfera noțiunii există un raport de inversă proporționalitate: cu cât conținutul e mai sărac, cu atât sfera e mai largă și invers

Judecata este forma logică prin care se afirmă sau se neagă ceva despre obiecte sau notele lor. Expresia lingvistică a judecății este propoziția. Înainte i se spunea o gândire spusă sau scrisă. Orice afirmație sau negație are obligatoriu un subiect și predicat. Trăsătura caracteristică a judecății este predicativitatea. Cu propoziția suntem la nivel categorematic (gr. *kategorein*- a afirma, în lat. *praedicatum*). Propoziția este cel mai complet semn lingvistic. Nu există semn lingvistic dincolo de nivelul categorematic. Odată cu fraza (o îmbinare de propoziții) părăsim domeniul limbii ca sistem de semne și intrăm într-un alt univers, cel al limbii ca instrument de comunicare a cărei expresie este discursul. Fraza aparține discursului (secvență de enunțuri).

Raționamentul este o înlănțuire logică de judecăți care duce la o concluzie. Expresia lingvistică a raționamentului este fraza sau discursul. Se preferă termenul de discurs (de la lat. *discursus*- alergare încoace sau încolo) și se definește ca secvență (alăturare, înșirare, înlănțuire, ansamblu) de enunțuri sau propoziții ale unui emițător. Discursul poate fi sinonim cu text, țesătură, compunere sau eseu. După domeniul de aplicare, mai ales în oratorie discursul poate fi judiciar, politic, demonstrativ, panegiric (encomiastic), religios etc. Raționamentul poate fi de două feluri. Când judecățile sunt particulare și concluzia e generală, raționamentul e *inductiv*. Când derivăm o concluzie particulară dintr-o judecată generală, raționamentul e *deductiv*. Raționamentul deductiv se mai numește *silogism*. Și raționamentul analogic este silogistic.

Un exemplu de raționament inductiv: x, y, z sunt binevoitori deci x, y, z sunt români.

Probabil că toți românii sunt binevoitori. Raționamentul inductiv are un grad mai mare sau mai mic de probabilitate.

Cel de al doilea fel de raționament, deductiv, se mai numește *silogism*. Silogismul e raționamentul deductiv prin care din două judecăți înlănțuite logic și numite *premise* (dintre care una generală) se deduce o a treia judecată (particulară) numită *concluzie*. Raționamentul prin analogie reunește trei aserțiuni după modelul silogismului (raționamentului deductiv). În raționamentul deductiv, ca și în cazul analogiei, inferența (derivarea concluzie, a unui nou enunț) este mediată de al treilea termen (mediu).

Orice raționament are trei termeni. Termenul cu sfera cea mai mare se numește MAJOR (Predicat). De regulă predicatul (ce se spune) are o sferă mai mare. Termenul cu sfera cea mai mică se numește MINOR (Subiect). Termenul mijlocitor, care intră în componența ambelor premise se numește termen MEDIU (*tertium comparationis*). Termenul minor se numește *subiectul* judecății, termenul major *predicatul*. Denumirile de minor și major au fost date acestor termeni deoarece, de regulă, predicatul judecății are o sferă mai mare decât subiectul. Noțiunea ce se cere definită constituie subiectul judecății, în timp ce predicatul îl formează ansamblul notelor esențiale exprimate despre subiect. Termenul mediu indică cel puțin o însușire care trebuie să apară în amândouă obiectele comparate, fiindcă el învederează de fapt sinteza celorlalți termeni. Forma pur logică a raționamentului este constituită de unitatea structurală dintre subiect, predicat și termenul mediu (*tertium comparationis*). Un exemplu de silogism:

Major – P – Toate metalele sunt bune conducătoare de electricitate

S – Minor – Fierul e metal

S – P – Fierul e bun conducător de electricitate.

În exemplul dat primele două formulări sunt premise, a treia este concluzia.

După cum am mai spus, expresia lingvistică a raționamentului este fraza, o secvență de enunțuri (propoziții). În *Probleme de*

lingvistică generală, lingvistul structuralist francez Émile Benveniste scria: „Fraza, creație distinctă (de propoziție n. n.), varietate fără limită, este însăși viața limbajului în acțiune. Concluim că odată cu fraza părăsim domeniul limbii ca sistem de semne și intrăm într-un alt univers, cel al limbii ca instrument de comunicare a cărei expresie este discursul.” Deci expresia lingvistică a raționamentului este discursul. La rândul său, Roland Barthes observase cu pătrundere că limbajul artistic nu este într-un tot limbajul pe care îl studiază lingvistica: „...este un limbaj secund al cărui unități nu mai sunt monemele sau fonemele, ci niște fragmente mari de discurs ce trimit la obiecte sau episoade care semnifică sub limbaj, dar niciodată fără el.” Sarcina teoriei și analizei literare este de a izola aceste unități sau fragmente mari de discurs (motive, subiecte, obiecte, acțiuni, personaje), de a le integra într-un sistem și de a le descrie în categorii ale esteticii sau teoriei literare diferite de categoriile gramaticii.”

Noțiunea ca formă de gândire beneficiază și de termeni sinonimici precum categorie, concept, termen operator. Categoria (de la gr. *kategorēin*- a afirma) ca noțiune filozofică fundamentală exprimă proprietățile esențiale, laturile și legăturile cele mai generale ale entităților și proceselor existenței obiective și subiective în continuă transformare. A nu se confunda cu gr. *kriterion*- criteriu, judecată corectă sau *kritikos*-critic, de regulă de literatură. A face critică literară înseamnă a evalua o operă după judecăți de valoare corecte

Operații ale gândirii logice. Gândirea este facultatea superioară a creierului omenesc de reflectare generalizată și esențială a realității obiective prin noțiuni, judecăți și raționamente. Principalele operații ale gândirii logice, în afară de comparație, care este și o figură de stil, sunt analiza, sinteza, generalizarea și abstractizarea.

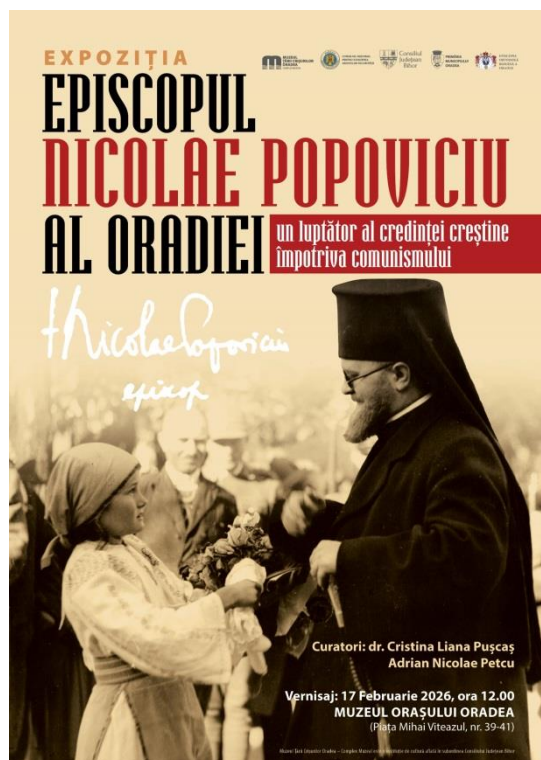
Analiza este operația logică cu ajutorul căreia despărțim mental în părți componente obiectele și fenomenele, scoțând în evidență caracteristicile și însușirile lor separate.

Sinteza este operația logică cu ajutorul căreia unim mental, într-un tot unitar, părțile separate ale obiectelor sau fenomenelor, despărțite cu ajutorul analizei.

Abstractizarea este operația logică cu ajutorul căreia distingem mental proprietățile esențiale ale obiectelor și fenomenelor și le separăm de proprietățile lor neesențiale, secundare.

Generalizarea este operația logică cu ajutorul căreia unim în minte însușirile comune ale obiectelor de același fel. În procesul de generalizare, noțiunile mai generale se numesc noțiuni de *gen*, iar cele mai puțin generale noțiuni de *specie*. Legătura reciprocă a genului cu specia reflectă legătura dintre general și particular existentă în obiecte și anume: orice obiect al lumii exterioare conține atât însușirile generale care le leagă de obiectele de același gen, cât și însușirile sale specifice. În afară de gen și specie gândirea mai operează și cu alte generalizări precum cel de curent, stil, tip etc.

Prof. univ. Dr. Paul Magheru,
Oradea, 26 ianuarie 2026



A REÎNĂLȚA O „POGORÎRE”¹²

Crăciun Leucea

„Biserica este maica duhovnicească a poporului român”.

(Mihai Eminescu)



Păstrez și acum în minte prospețimea transformatoare, în bine, pe care a avut-o asupra mea, a unității și, în extenso, asupra tuturor locuitorilor României, și nu numai,

¹² Încep prin a adresa multumirile mele, firești, breslei Asociației Naționale a Cavalerilor de CLIO, avându-l ca director fondator pe domnul col. dr. Constantin Moșincat pentru îngăduința de a găzdui în interiorul erudit al publicației și „desantul” meu scriptic privitor la reînălțarea primei biserici militare, luptătoare pentru pace, de după „REVOLUȚIA” Română din 1989. Ea dăinuiește în arealul definit de depresiunea Ciucului, în cazarma comandamentului Bg.61.V.M. Camaradul meu, pomenit mai sus, a primit cu bucurie dorința mea, deoarece dumnealui este inițiatorul și făptuitorul unor demersuri cu valențe ecleziastice-militare în garnizoana Oradea în perioada post revoluționară. Domnia sa urmează să le prezinte. Făcând oficiul reverențios îmi îngădui să dau curs memoriei rămase vis a vis de reînălțarea duhului sfânt, după pogorâre, prin ridicarea bisericii militare ortodoxe poziționată pe una din cornișele Munților Harghitei mărginașe orașului Miercurea Ciuc. Extras din lucrarea autorului „**Stingeți luminile**”, 2025.

momentul în care am văzut și auzit la televizor, în data de 22 Decembrie 1989, după amiază, grupuri de persoane și de artiști care colindau și cântau melodii populare și marșuri ostășești. A se avea în vedere și rugăciunile demonstranților care îl invocau pe Dumnezeu. Tinerii din Decembrie nu au cerut pe stradă nici pâine, nici salarii, ci libertate, au fost credincioșii. Știm cu certitudine că pe străzi s-a strigat „există Dumnezeu” că s-a rostit deseori, în genunchi, Tatăl Nostru în fața tancurilor. Că s-au rostit cuvintele „voi cu arme, noi cu flori” și știm că nu armele au învins, ci florile, dar mai știm că atunci s-a strigat o zicere cutremurătoare care ar trebui păstrată în colțul de suflet al fiecăruia dintre noi: „**Vom muri și vom fi liberi!**”. Faptul acesta mi se pare extraordinar. Disponibilitatea de a muri, de a-ți asuma moartea, ca prin ea să îți capeți libertatea. Societatea românească a fost repede trecătoare de la „caricatură” la icoane, de după fuga fostului președinte. S-a dat posibilitatea atunci oamenilor de orice credință să se bucure de o relație mai adâncă și mai plină de sens, cu spiritualul, în momentele tulburi cu care ne-am confruntat. Ele, manifestările religioase, mai exact cele predestinate Nașterii Mântuitorului Lumii, Domnul Iisus Hristos, interzise pentru vreme, s-au păstrat tainic în sufletul românilor, nealterate și în stare de latență. A fost nevoie de simplă schimbare de macaz, de un simplu semnal divin, ca să se descătușeze spiritul înzăvorât al poporului român. Manifestarea spirituală, religioasă, a fost, este și va fi un drept funciar al românului, care excelează ca „atlet” al lui Hristos. Nu a trebuit, atunci, să-L căutăm pe Dumnezeu, el a fost cu noi mereu, iar a-L căuta înseamnă că nu a fost. Noi nu a trebuit să redobândim unirea cu Dumnezeu, ea era dată deja „ca o manifestare a dragostei divine” - cum afirmă Alan Watts. Inefabilul moment astral s-a produs. La stația de radioamplificare a unității răsunau frumoasele colinzi, secondate de celebrele melodii de muzică populară având melosul cunoscutelor marșuri ostășești (Noi suntem români, Treceți batalioane române Carpații).

Totuși veridicitatea momentului trăit de noi, când am putut redeveni din „omul autonom”, omul religios cum spunea, Petre Țuțea, care să se poată manifesta în plenitudinea sa, nu a însemnat, încă, libertatea deplină. Ea nu era întrutotul asigurată. Eram ca și mieii care se joacă în livadă sub privirea ascunsă a măcelarului, cum spunea Schopenhauer. Nu știam ce ne poate rezerva destinul în acel moment de fericire și extaz. Pentru mine personal, existența acestui crug divin, având la un capăt anii copilăriei proprii și la celălalt această trăire resetată în mintea, cugetul și sufletul meu, a fost unul aducător de direcție, inspirație și energii. Omul cunoaște primind, nu cunoaște cunoscând, spune Mircea Eliade. De mic copil născut și botezat în cultul ortodox, creștin, mi-am urmat drumul, traiectoria de gând și faptă având deasupra și înaintea mea steaua zenitului divin, drept călăuză. Mă rugam în baie în școala militară, m-am căsătorit religios în biserică, mi-am botezat cei trei copii în casa Domnului.



Pentru mine parcursul unei zile, a unei luni sau a unui an calendaristic, bisericesc, au fost înnobilate și șarmate de izul duhovnicesc. Am fost cu colinda, cu steaua, cu plugușorul și viflaimul. Nimic din cele ce am făcut nu mi-au pricinuit niciun necaz sesizat, ci dimpotrivă, mi-au însuflat pricepere și chibzuință, iar în unele situații, chiar înțelepciune. Superb afirma Petre Țuțea că „poarta spre Dumnezeu este credința, iar forma prin care se intră la Dumnezeu este rugăciunea”. Iată deci că umanismul socialist, pur, adică indiferent religios, a căzut pe moment. Deci, odată cu revoluția din Decembrie 1989 s-a schimbat starea spirituală a românilor de „iure” și de

„facto”. Descătușarea de constrângerile de ordin spiritual a avut rezonanțe fantastice asupra universului românesc, mai ales harghitean.

Fără lipsă de modestie, nu pot să nu arăt că, pentru câteva clipe am fost personal cu colinda în cazarmă, seara pe la orele 22:00 sau 23:00, în Ajun de Crăciun, la cadrele de miliție și securitate aflate în unitate, moment în care, fostul șef al securității județului, lt. col. Neagoie, m-a rugat să-i fac rost de două stele de ofițer superior pentru a se avansa singur la gradul de colonel, neavansat fiind la termen, în august 1989. La grupul de case apartținătoare de localitatea Ciba, aflate la intersecția șoselei Miercurea Ciuc - Odorheiul Secuiesc, cu drumul ce ducea spre unitate, unde aveam de fapt o poziție înaintată de apărare, precum și un post de control, pentru circulația pe comunicație, mai exact la școala generală (clasele 1-4), am organizat, așa cum se putea, un moment camaraderesc prin care să marcăm trecerea dintre ani cu cadrele neafiate în misiune. Pentru câteva minute am fost și eu prezent. Am luat măsuri de-a împodobi cazarma și dormitoare, adăugând la cadrul natural al împodobirii și pe cel al ornamentelor artificiale. În perioada comunistă credința nu a avut mentori în armată, dar a avut adepți în rândul cadrelor și ostașilor.

Apariția serviciului religios a grăbit pasul celor osteniți, a cumpănit zborul celor nerăbdători, a dat siguranță și pace roditoare ostașilor și a făcut să dispară incapacitatea de a acționa și de a se instrui. S-a creat posibilitatea tuturor mirenilor din organizația militară de a se confia, de a-și manifesta încrederea în divinitate, de a se destăinui, spovedindu-se preotului militar. Reînființarea serviciului religios în armată a fost o decizie inspirată și înțeleaptă luată în consonanță cu glasul inimii și al sângelui ostașului român.

Eu personal, am participat faptic la acest demers care revela dimensiunea sacră a realității românești, de atunci și din eternul acum. Trei determinări majore m-au obligat să îmi aduc obolul financiar și acțional la înălțarea primei biserici militare din Armata

română, după revoluția din Decembrie 1989. Mărturisesc că ne aflăm ca timp astronomic la cinci ani de la înființarea Marii Unității de Vânători de Munte cu Comandamentul în Miercurea-Ciuc și al cărei prim comandant am fost.

În anul 1996 intrase la facultate fiica mea, Ioana, una dintre determinări, voiam să fiu recunoscător față de Dumnezeu și prin ridicarea acestui locaș de cult. A doua determinare face trimitere la ceea ce s-a întâmplat când nu s-a întâmplat, la revoluție (nu a murit nimeni). Al treilea motiv este redat de faptul că ne aflăm la cinci ani de la nașterea „prin cezariană” a Marii Unității. Parcă nu era realizat „întregul” fără componenta spirituală necesară. Din luna septembrie până pe data de 22 Decembrie 1996 s-a ridicat biserica cu hramul Sfântul Nicolae, după numele primului paroh militar al Marii Unități - preotul Călugăr Nicolae. Iată ce cuprinde pisania de pe frontonul principal al construcției. *„Ridicatu-s-a acest sfânt locaș ostășesc cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae destinat pastorației creștine a personalului doritor în a-și întări credința în Dumnezeu, în neam și patrie, prin vrerea Domnului și a contribuției credincioșilor din structura noastră: Brigada 61 Vânători de Munte. Pentru slava și mântuirea lor. 22 Decembrie 1996”*.

Biserica s-a înălțat din donații și contribuții individuale, benevole ale mirenilor, cadre de vânători de munte și nu numai. Este amplasată într-un loc dominant în raport cu cazarma și orașul Miercurea-Ciuc, complexul de biserici romano-catolice de la Șumuleu-Ciuc. Cristalul cu specificității numit Bg. 61. V.M. a fost întregit prin rotundul realizat între componenta combativă și cea spirituală. M-am regăsit și la amenajarea bisericii militare din garnizoana Lunca de Sus care are clopotnița detașată de clădirea principală. Ajuns în orașul Timișoara, am păstorit reamenajarea fostei biserici militare din Piața 700 care în perioada anterioară promovării mele la corpul de armată cu comandamentul în localitatea pomenită, era utilizată în scopuri comerciale și de depozitare a diferitelor materiale.

În Timișoara am fost mutat după avansarea mea la gradul de General de brigadă. La sfințirea bisericii de la Miercurea-Ciuc slujba a fost oficiată de către Preasfinția Sa Ioan Sălăjan, Episcop al Harghitei și Covasnei, din anul 1994. La Timișoara, târnosirea s-a realizat de către mitropolitul Banatului, Înalt Preasfințirea Sa Nicolae Corneanu. În Lunca de Sus oficiul liturgic a fost prestat de către Preasfinția Sa Andrei, Episcop de Alba-Iulia.

Ca să elimin unele nedumeriri care pot să apară, vă mărturisesc, că pentru înălțarea bisericii militare din Miercurea Ciuc am organizat 7 echipe de lucru, fiecare cu zona sa de responsabilitate. Prima echipă s-a ocupat de amplasament și fundația clădirii, a doua de ridicarea pereților, a treia de acoperiș, a patra de ornarea interioară, a cincea de asigurare a tablei pentru acoperiș, a clopotului, și a materialului lemnos și pietros. A șasea echipă era axată pe zona exterioară, iar a șaptea cred că se ocupa de cartea de ornarea, de pavoazarea cu icoane și alte obiecte de cult. Banii s-au gestionat prin serviciul financiar al mării unități. Am înaintat adrese către firme care se puteau regăsi în demers. Pentru tabla de pe acoperiș am trimis la combinatul de la Galați 2 polițiști militari, cu o adresă pe care să o înmâneze directorului complexului siderurgic. Scrisoarea făcea trimitere la trei variante sugerate pentru a obține tabla. Prima, să o primim sub formă de donație. A doua, să o plătim în rate, iar în a treia îl rugam pe dumnealui să ne ofere o soluție, ținând cont de faptul că noi nu prea aveam bani. Am primit-o sub formă de donație. Mi s-a întărit convingerea că atunci, în anul 1996, era momentul propice ca bisericile să se realizeze și prin contribuții de tipul donațiilor sau sponsorizărilor.

„Bucureștiul” și nu numai el, nu voia să creadă că s-a ridicat o biserică, ci mai degrabă s-a amenajat o cameră cu statut de capelă. Fals. Ce auster ar fi spațiul din vecinătatea comandamentului Bg. 61 V.M. fără a fi fost punctat și de biserica militară. În biserică aflu că există spunea cineva. „Schimbarea la față” a județului Harghita și Covasna s-a realizat și prin înființarea în anul de grație 1994 a

Episcopiei Ortodoxe a celor două județe având ierarhul în Miercurea Ciuc. Alexandru Vlahuță spunea, „întotdeauna popoarele au nevoie de oameni mari: trăiesc și fără ei, până la un punct oarecare. Dar sunt epoci când unui popor îi trebuie neaparat un om mare. Poate de aceea și vine când vine”. Da. Este adevărat. A venit în arealul pomenit mai sus Preasfinția sa Ioan Sălăjan. Este un îmbucurător de oameni, foarte diligent și distins. Ce a realizat în Harghita și Covasna foarte multă lume cunoaște. Dacă biserica ar dispărea din istorie, istoria nu ar mai avea oameni. Ar dispărea și omul, spunea Petre Țuțea. Cum ar fi arătat spațiul montan, și nu numai, al Harghitei și Covasnei fără bisericile ortodoxe reparate, renovate și reconstruite de către chiriarhul locului și enoriași.

Pentru începutul de drum al administrației bisericești episcopale, noi vânătorii de munte ne-am constituit într-un suport logistic și acțional prin varii modalități. Am fost „deschizător de drum” în fenomen, cum se spune în termeni vânătoarești. Regret că nu am cunoscut, atunci, o rugăciune a Reginei Maria către Dumnezeu, pe care o consider acum ca fiind, un crez peren pentru orice credincios: **„Dă-mi putere Doamne să înfrunt orice soartă, să străbat orice furtună. Dă-mi o nesfârșită răbdare, fă-mă fără teamă, bună și dreaptă așa încât să rămân neclintită în mijlocul oricărei nenorociri. Dă-mi o inimă vitează ca să nu pierd curajul la sfârșitul unei zile de zbucium, o inimă destul de mare ca să poată iubi pe cei pe care nimeni nu îi iubește, destul de dreaptă ca niciodată să nu osândească în grabă și destul de milostivă ca să poată ierta <<de 70 de ori câte șapte>>. Îngăduie să țin capul sus, nu din trufie, ci pentru că mi-e cugetul curat ca și cristalul în care strălucește soarele și să mă pot uita fără teamă în ochii oricui. Când va veni ceasul meu din urmă, să mă găsească fără amărăciune în suflet împotriva nimănui și fă ca nimeni să nu se creadă dușmanul meu. Și de își va aminti cineva de mine pe pământ, să mă vadă cu un zâmbet pe buze, cu un dar în mână și lumina credinței în ochi, acea credință care**

mută munții din loc. Amin! Regina Maria a României”.

Ziua de 22 Decembrie 1996 rămâne în cronica bisericească a orașului ca ziua în care a fost sfințită, o nouă biserică ortodoxă din zid în Miercurea Ciuc. Ea, construcția reprezintă o adevărată cetate de apărare și promovare a identității naționale românești și a credinței creștine ortodoxe. Biserica militară este spațiul sacru, în așa fel încât și vecinătățile devin sacre în prezența sa. Lucrarea ce s-a săvârșit în cazarma Bg. 61 V.M. încununată de slujba de sfințire, arată buna înțelegere, frumoasa colaborare și pilduitoarea împreună mărturisire a autorităților bisericești, militare și civile a valorilor credinței drept măritoare ale neamului românesc pe care toți le împărtășim.

Ar fi nedrept și neavenit gestul de a nu mulțumi simplu dar special autorităților, precum și, populației civile care s-au regăsit în demersurile noastre ale vânătorilor de munte. Oare faptul că sfințirea bisericii militare a avut loc pe data de 22 Decembrie are vreo legătură cu 22 Decembrie 1989? Așteptăm răspunsul din „ÎNALT”. De asemenea, oare faptul că în anul următor băiatul meu mai mare, Mircea a intrat la facultate, primul pe țară, cu media 9.95, este ceva întâmplător sau este binecuvântare de la Dumnezeu pentru că s-a reînălțat Pogorârea, adică Biserica Militară cu Hramul Sfântul Nicolae? Pentru toate binefacerile și pentru totdeauna mă voi ruga la cel de Sus să mă ajute să-L mulțumesc și să-L slujesc.

Aș vrea să închei prin acesată concluzie: S-a reînălțat o pogorâre cu spusele Preasfinției sale Ioan Sălăjan rostite la finalul slujbei de sfințire... „în încheiere vă rog să acceptați în dar, din partea mea, întreaga mea considerație urmată de binevenitele felicitări pentru frumoasa lucrare ctitorească ce s-a săvârșit aici și acum, cât și pentru activitățile pastoral-misionare. Să rămâneți și să rămânem statornici în dreapta credință apărând valorile netrecătoare ale bisericii strămoșești, transmițându-le cu scumpete tinerei generații. Dangățul clopotelor să vă înmiresmeze

sufletul. Iar ocrotitorul bisericii militare din Miercurea Ciuc să vă oblăduiască de-a pururi. Amin!”

Să nu uităm spusele lui Churchill „pe soldat și pe Dumnezeu îi adori numai în caz de primejdie. După ce pericolul a trecut și totul e în ordine, pe Dumnezeu îl uităm și pe soldat îl hulim”.

Gl. mr. lector univ. dr. Crăciun Leucea,
Oradea


**TE-AM TRĂIT SAU TE-AM VISAT
DOAR, VIAȚĂ¹³ ? (4)
POMENIREA - GRIGORE VIERU -
Ingerul (Partea I-Oradea)**

*„Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în cosmos,
eu viața întreagă am visat să trec Prutul.”
Grigore Vieru*

*Col. Dr. Constantin Moșincat – (abr. C.M.),
continuăm și mutăm dialogul nostru despre
Viața trăită și nu visată, amintindu-ne de
Grigore Vieru, pomenit în Biserica Alabastră
din Oradea, unde, pe 14 februarie 2026, un
sobor de preoți avându-l în frunte pe
Părintele. Arhiepiscop Gheorghe Nemeș a oficiat
un parastas de pomenire pentru MOȘI. La
așezământul social, după slujba de pomenire a
vrednicului de amintire Episcop Roman R.
Ciorogariu, din 22 ianuarie 2026, am răsfoit
Cartea de Aur, în care apare și semnătura lui
Grigore Vieru, în urma vizitei sale la Oradea
din 1994.*

*Grigore Vieru, (n. 14 februarie 1935, Pererîta,
jud. Hotin (astăzi raionul Briceni, R.*



¹³ Titlul acestui ciclu de articole este împrumutat de la Serghei Esenin și creația sa literară.



Grigore Vieru-Lazăr Cârjan- 1994 (Moldova)- d.18 ianuarie 2009, Chișinău), poet, eseist, autor de literatură pentru copii, reper major al literaturii române din Basarabia, a fost apreciat și recompensat cu premii literare în R. Moldova și România, Membru de onoare al Academiei Române (1993). Din bogată sa fișă biografică, reținem: Alarma (1957), Muzicuțe (1960), Numele tău (1968), Aproape (1974), Steaua de vineri (1978), Reaprindeți candela (1989), Cel care sunt (1993). În lucrările sale poetul folosește ca motive recurente: Mama – izvor al ființei; Limba – casă a sufletului; Lacrima – purificare; Copilul – adevăr moral; Lumina – speranță / credință. Vieru considerăm că a fost vocea esențială a rezistenței prin cultură în Basarabia, promotor al identității românești, poet canonic al sensibilității colective. Cum l-ați cunoscut pe Grigore Vieru?

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan:

Îmi e greu să vorbesc despre Grigore Vieru la trecut. L-am cunoscut acasă la Adrian Păunescu pe la sfârșitul lunii iunie 1994. Am participat la o ședință profesională la București și mă înțelegeam cu marele poet să-i fac o vizită în locuința sa din strada Dionisie Lupu. Nu eram pregătit sufletește să-l cunosc pe acest poet de geniu cu înfățișare de înger, unul dintre cei mai tenace luptători pentru propășirea limbii române în Basarabia. Felul lui de a fi m-a încurajat să-mi strunesc emoțiile: radia lumină, calm și bunătate, și când vorbea, și când tăcea. Aveam să aflu că era obosit și stresat, *vlăguit*, cum avea să afirme el însuși într-un interviu, peste câțiva ani.

- Generale, mi-a spus Adrian Păunescu, Grigore are nevoie de odihnă și de liniște. A aflat că ai omenit 40 de copii basarabeni la Băile Felix și l-am convins că se poate trata și el în Bihor. Ce zici, ai putea să-i asiguri un sejur în stațiune? Te previn că a suferit mai multe crize de tensiune arterială oscilantă și trebuie să-l ascundem de politicieni și de ziariști. Te încumeti?

- Da, i-am răspuns, dar nu trebuie să facă baie pentru că nu se recomandă la cardiaci.

- Nu se pune problema, Grigore nu vrea decât liniște.

Am fost încântat că pot să respir același aer cu un asemenea geniu. La plecare, Adrian Păunescu m-a atenționat din nou:

- Generale, să ai grijă de Grigore ca de Eminescu!

Trebuie să recunosc că eram și puțin îngrijorat: pentru cei 40 de copii, am avut 30 de nopți nedormite, dar din fericire au fost cuminți și au ascultat de cele două profesoare care îi însoțeau. I-am condus până la Chișineu și am fost eliberat de griji doar când i-am predat părinților, care ne așteptaseră lângă frontieră, îngrijorați și ei. Cu poetul era altceva: era un om cum nu mi-a fost dat să cunosc un altul, se purta simplu, fără pretenții, ca un copil bine educat. Directoarea hotelului și ospătarii au fost încântați de un asemenea musafir, nu conteneau cu laudele la adresa poetului. Medicii, de asemenea.

Întruna din zile m-a rugat să-l duc la piața de alimente a Oradiei, să simtă pulsul oamenilor obișnuși. N-am să uit niciodată scena la care am participat: toți producătorii îl ovaționau și doreau să-i strângă mâinile. Se întreceau cu toții să-i ofere fructe și legume.

- Vă mulțumesc, n-am nevoie, am tot ce-mi trebuie, le răspundea el.

L-am condus la principalele monumente ale Bihorului, între care Biserica cu Lună, Bazilica Romano-Catolică, Catedrala Greco-Catolică, Peștera Urșilor.

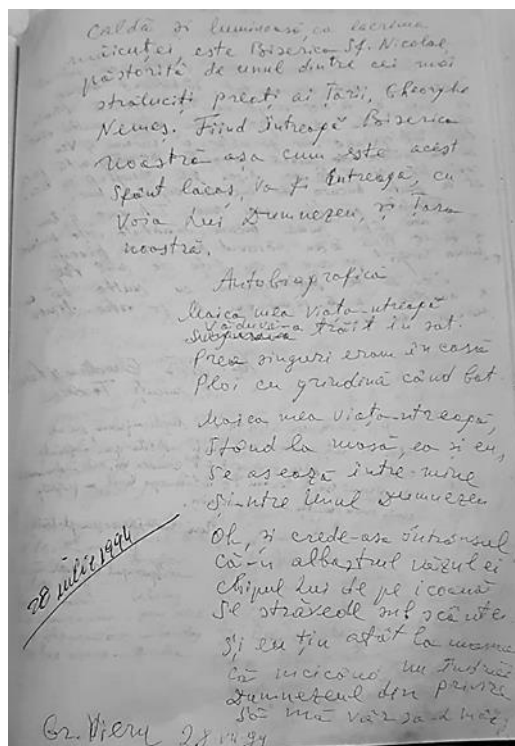
Întro duminică m-a rugat să-l duc la o slujbă ortodoxă. Nu știu cum m-a străfulgerat gândul de a-l vizita pe părintele Gheorghe Nemeș, de la Biserica Albastră, care devenise celebră în

Bihor: a fost botezată astfel de părintele mitropolit Bartolomeu Anania și înnobită de vizita Întâiului Stătător al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. N-am să pot uita nici scena din această sfântă biserică: părintele Nemeș l-a prezentat elogios pe marele poet și toți credincioșii l-au înconjurat cu dragoste, rugându-l să le dea *autografe pe cărțile de rugăciuni*. În Cartea de Onoare a bisericii a scris o pagină întregă, cum numai el putea s-a facă. Părintele Nemeș a marcat data: 20 iulie 1994 și revenirea în 28 iulie.

C.M. – *Apropos, de vizita de la Biserica Albastră. Și acolo tematică dominantă maca Vieru o distingem prin: Mama (simbol ontologic și identitar), Limba română (sacralitate, continuitate), Copilăria (puritate, ethos moral), Neamul / Patria (memorie, suferință, speranță), Iubirea și jertfa. Caracteristici stilistice: Limbaj aparent simplu, esențializat; Lexic accesibil, muzicalitate natural; Structuri litanice / incantatorii; Simboluri transparente, încărcate afectiv; Ton elegiac, confesiv, luminous. Plăcut și melodios.*

Alăturăm spre exemplificare și reproducem (foto) minunata consemnare a lui Grigore Vieru făcută chiar la Biserica Albastră din Oradea: „Caldă și luminoasă, ca lacrima maicii, este Biserica Sf. Nicolae păstorită de unul dintre cei mai străluciți preoți ai Țării, Gheorghe Nemeș. Fiind întregă Biserica noastră așa cum este acest Sfânt lăcaș, va fi întregă, cu Voia lui Dumnezeu, Biserica și Țara noastră.”

După această frumoasă apreciere, exprimată în stilul său poetic, a alcătuit pe loc și poezia:



Pagină din Cartea de Aur a Bisericii

Autobiografie, pe care o reproducem aici, poezie care este, poate, pentru prima data publicată.

Autobiografie

Maica mea Viața
întreacă

Văduvă a trait în sat
Prea singur eram în casă

Ploi cu grindină când bat.

Maica mea viața
întreagă

Stând la masa, ea și eu,
Se așeza între mine
Și între Unul
Dumnezeu.

Oh, și crede așa Întrânsul
Că-i albastrul văzul ei
Chipul Lui de pe icoană
Se străvede sub scânteii.

Și eu țin atât la mama
Că nicidecum nu îndrăznii
Dumnezeul din privire
Să mă văd a-L mângăalii.

Gr. Vieru 28.07.94

Această frumoasă amintire pr. Arhiereu Gheorghe Nemeș a consemnat-o și în cartea sa: Cinzeci de ani de slujire a Bisericii Ortodoxe și a neamului meu românesc, carte pe care a arătat-o și la pomenire, din care a citat rândurile de mai sus, în 14 februarie 2026, în memoria lui Grigore Vieru. De câte ori a vizitat marele poet Oradea, de s-a îndrăgostit până și de „poliție”, după cum reiese din dedicația alăturată.

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan: - N-am ținut o contabilitate a vizitelor cu care m-a onorat Poetul. În cartea de onoare a Inspectoratului de Poliție Bihor a consemnat primele impresii în data de 2 iulie 1994:

„Aici, la Margine, se află mijlocul Țării. Aici s-a întâlnit Eminescu cel mare cu Eminescul neamului. Văd pentru prima oară Oradea, pe

care sufletul meu o cunoaște de două mii de ani. Îi mulțimesc că este, vă mulțimesc că sunteți.”

În continuare a scris, din memorie, poezia *Legământ dedicată lui Mihai Eminescu:*

*„Știu: cândva la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.*

*Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape,
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.*

*S-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.*

*Iar de n-au s-auză dâșii
Al străvechei slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbuțum.”*

A mai scris o dedicație la data de 1 august 1994, după ce a ținut un omagiu pentru limba română în fața polițiștilor bihoreni:

„Este pentru prima oară când nu mi-e teamă de poliție. Am văzut ochi umezi la întâlnirea cu veghetorii liniștii noastre, în ei am văzut chipul frumos al Patriei mele. Mulțimesc minunatului comandant Lazăr Cârjan și întregii poliții bihorene care și-au alipit inima de lacrima noastră.

Gr. Vieru, Oradea, 1 aug.1994.”

În anul următor a revenit însoțit de soția lui, Doamna Raisa, profesoară de română și latină, o femeie admirabilă care a avut grijă de Poet cum numai mama lui putea să o facă.

Ultima vizită la Oradea a fost în martie 1996, când a scris din nou în Cartea de Onoare:

„M-am simțit, și mă simt în preajma fratelui Lazăr Cârjan, mai voinic, mai frumos, mai român și mai apărât. Ferice de țara care are asemenea bărbați,

Ferice de noi. Gr. Vieru, 26. III. 1996.”

Mi-a făcut cadou cartea lui, „*Curățire Fântâni*”, apărută la Editura Porto-Franco din Galați, în anul 1993, cu următoarea dedicație:

„Minunatului fiu al Basarabiei, Lazăr Cârjan, în preajma căruia mă simt mai voinic, mai frumos și mai apărât și alături de care aș merge la orice război. Cu totul al Dumitale, Gr. Vieru, Oradea, 27 martie 1996.”

Trebuie să precizez că Poetul era deosebit de generos cu epitetele cu care m-a gratulat. Mă alinta Fratele Lazăr, dar îi numea frați pe toți românii cu care se întâlnea.

Înainte de plecare, m-a rugat să-i recomand un ziarist serios dintre cei care îl asaltau cu rugăminți de a le acorda un interviu și i l-am propus pe tânărul poet Ioan F. Pop de la Noua Gazetă de Vest, care a acceptat să-i trimită întrebările, deoarece Poetului i s-au răstălmăcit uneori spusele. Manuscrisul mi l-a încredințat mie, împreună cu o filă scrisă de mână, „Poetul și omul politic”, dedicată lui Adrian Păunescu:

„Gloria și coliba păstorului nu au intrări secrete.

În poezie și politică nu se intră cu ușurătatea pilelor. Nici dând din coate. Acolo își croiește drum numai pieptul oțelit al harului.

Poetul Adrian Păunescu, harul său, mai exact durerea din el, au crescut și maturizat excepționalul om politic care este Adrian Păunescu. Iar omul politic din el apără și ocrotește poetul.

Din poezie, din poezia Țării, Adrian Păunescu nu va ieși nicicând. Politica o va părăsi când vor dispărea veninul și agresiva și distructiva pizmă care îmi vine să cred că, spre rușinea noastră, a devenit națională. Mi-e teamă că niciodată nu va ieși din politică.

Dorim poetului, cu ocazia zilei sale de naștere și cu prilejul apariției numărului 200 al publicației Totuși iubirea, multă sănătate, noi puteri de muncă și noi izbânzi.

Grigore Vieru[.]”

C.M. – *Am recitat poezia lui Grigore Vieru „Pomenirea” , pe care o reproducem în întregime, cu succinte observații și sublinieri*

cu privire la frumusețea și delicatețea limbajului și laitmotivul „mamă” folosit.

aceste minunate rânduri, rămase pe foile volante pe care le păstrați ca un veritabil colecționar, cum era Grigore Vieru, dincolo de

Pomenirea - de Grigore Vieru

Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt iarbă?

Iarba are mamă.

Sunt frunză. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt frunză?

Frunza are mamă.

Sunt om. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt om?

Omul are mamă.

Sunt dor. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt dor?

Dorul are mamă.

Sunt lacrimă. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt lacrimă?

Lacrima are mamă.

Sunt cântec. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt cântec?

Cântecul are mamă.

Sunt mormânt. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt mormânt?

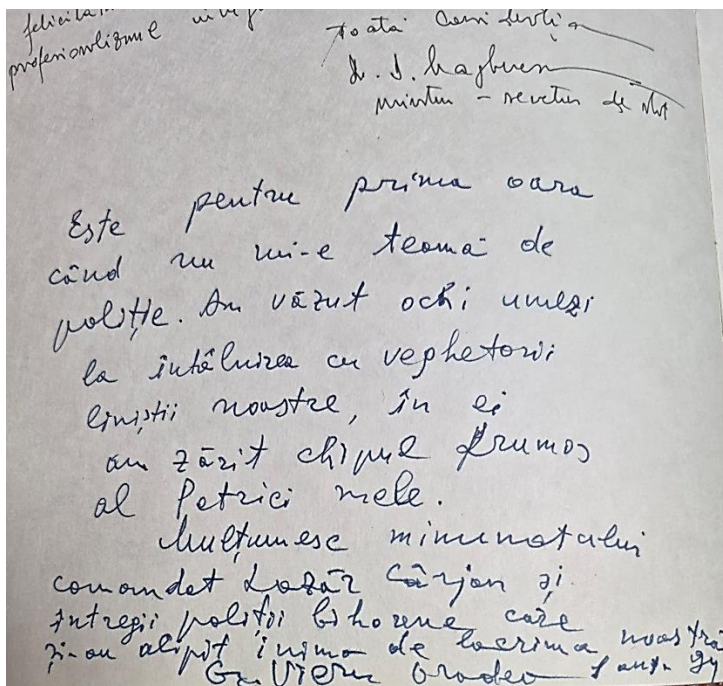
Mormântul are mamă.

Sunt pomenire. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt pomenire?

Pomenirea are mamă.

*Pentru a fixa cadru tematic și poziționare în opera lui Vieru a poemul „Pomenirea” vom constata că se înscrie organic în axa centrală a liricii sale: **mama – limba – neamul – memoria**. În economia operei sale, mama nu este doar figură biografică, ci principiu ontologic și axiologic. Formula repetată obsesiv în poem – „X are mamă” – transformă maternitatea în temei al existenței și al sensului. Textul are o construcție litanică, cu valoare incantatorie, structurată pe reluări anaforice: „Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi. / Ce dacă sunt iarbă? / Iarba are mamă.” // Sigur că pentru a creiona concepția poetului, transpusă în poezie, cu tematică specific pentru copii ori/și patrie ne-ar trebui ceva timp. În câteva rânduri totuși, plecând de la*



rânduri?

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan: Am petrecut seri de neuitat cu Poetul – Înger. Mi-a recitat poezii despre cei trei piloni ai sufletului său: Mama, Limba Română, Mihai Eminescu. Eu i-am recitat din poeziile români pe care îi idolatriza: Lucian Blaga, Octavian Goga, George Bacovia, Nichita Stănescu. Am reușit să mă țin de cuvântul dat lui Adrian Păunescu: nu l-a deranjat nimeni, nici politicieni, nici ziariști, cu toate că se aflase că este în Bihor. Lui Eminescu i-a dedicat și câteva versuri, de aici de la „margine de țară” unde s-a întâlnit Eminescu cel mare cu Eminescu neamului! Era cu adevărat un om minunat. Cine citește aceste rânduri îl va percepe pe Grigore, ca pe fratele basarabean. Poetul a cunoscut-o la Oradea, se putea altfel?, și pe inegalabila Doamnă Maricica Bondici, șefa de atunci a restaurantului “Oradea”, căreia i-a dedicat cuvinte măgulitoare, pe măsura talentului ei de amfitrioană:

„Bucuros să adaug și eu câteva cuvinte la această cronică a sufletului românesc.

Bucatele grozave, dar eu, român basarabean, eram flămând de sufletul nostru. L-am găsit

din belșug la „Oradea”, dar tot flămând am rămas. Voi reveni.

Dacă azi, prin restaurantele noastre Țara stă rușinată prin colțuri, dacă nu este chiar izgonită din ele, la „Oradea” ea stă în capul mesei acolo unde știe Doamna Maricica, distinsa noastră Doamnă, că trebuie să stea Țara. Asemeni oameni îmi scurtează și-mi netezesc drumul către Patria mea și mă fac să cred în izbânda Binelui Românesc. Grigore Vieru, Oradea, 29.VII.94”

Fără această însemnare aș fi uitat că am sărbătorit ziua mea de naștere cu Îngerul Basarabiei, alături de regretata mea soție.

Poetul și-a respectat promisiunea și a revenit la „Oradea”:

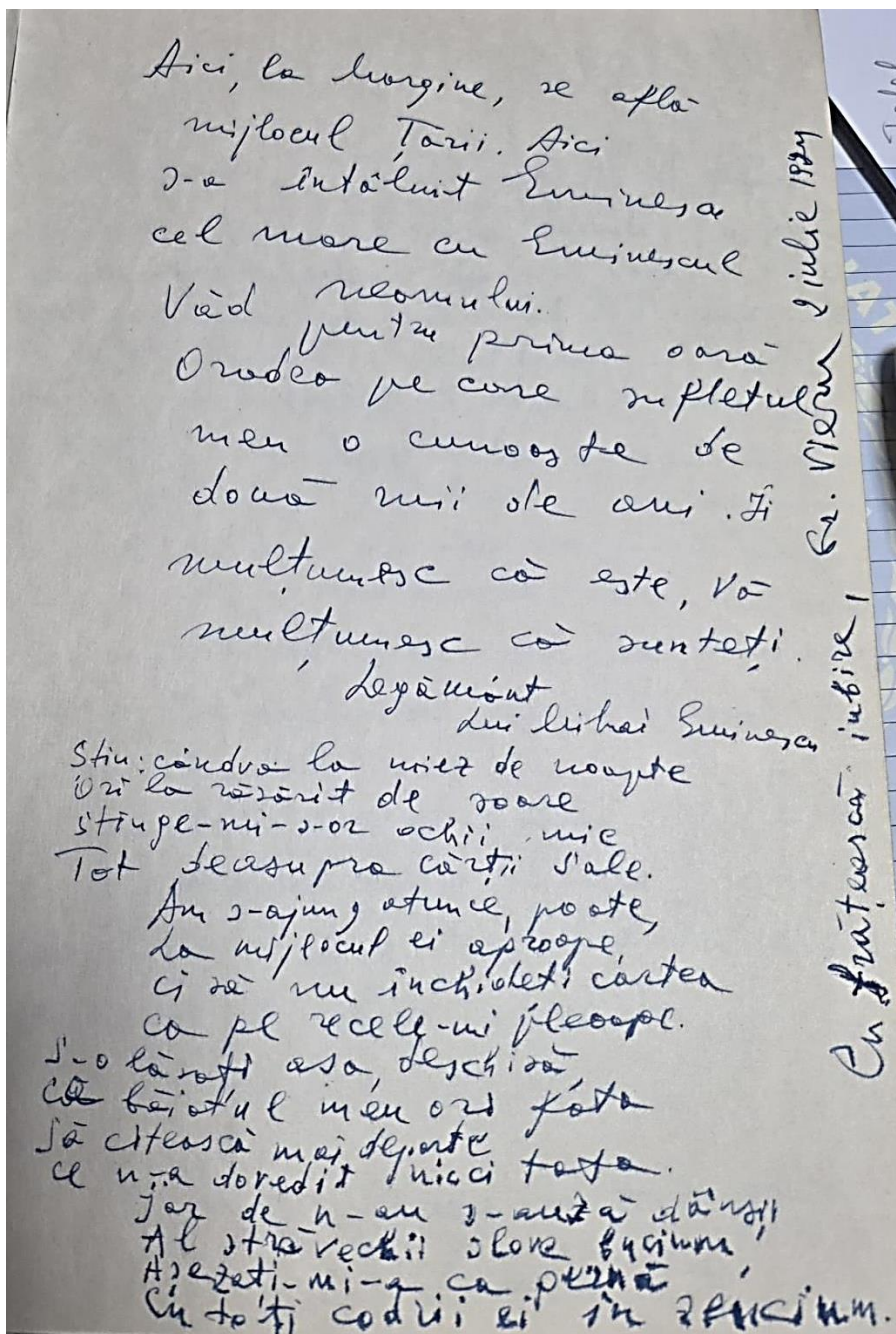
„De ce n-ar fi Oradea capitala Țării, de ce n-ar fi „Oradea” doamnei Maricica centrul de cultură al Oradei, de ce n-ar fi toți românii ca românii din Oradea?!”

Cu frățescă iubire și credință în izbânda Dreptății Românești, Gr.Vieru, 26.III.96.”

Chiar așa: de ce n-ar fi toți românii ca românii din Oradea?

C.M. – Dacă ar fi ca eu să răspund la întrebare aș zice așa: pentru că sunt risipiți prin multe locuri, dar pe care le sfîțesc și unde își cinstesc valorile. În iulie 2011 am participat la o sesiune de comunicări științifice, organizată de către dr. Ioan Lăcătușu, și Ilie Șandru la Toplița. Atunci și

acolo am avut privilegiul de a fi părtaș la slujba de sfințire a bustului inaugurat în parcul central al orașului Toplița, slujbă oficiată de PS. Ioan. Atunci l-am cunoscut și



pe prof. Ilie Șandru, unul dintre organizatori, un apropiat al poetului care ne-a vorbit despre meritul și recunoștința poetului la primirea titlului de cetățean de onoare al Topliței.

Reproduc din memorie cuvintele pline de mulțumire și de satisfacție pentru titlul primit anterior de la Academia Română. **Devenind astăzi cetățean de onoare al municipiului Toplița simt că am devenit cetățean de onoare al României. Faptul că sunt membru al Academiei Române și Cetățean de Onoare al municipiului Toplița valorează pentru mine mai mult decât Premiul Nobel, afirma în 30 mai 1995 poetul Grigore Vieru.**

Eu cred că Grigore Vieru a înțeles mai devreme decât alții toată tragedia ce s-a abătut peste românii din Basarabia. Și a înțeles că singura lor salvare, spre a supraviețui ca popor, era păstrarea limbii române, cel puțin așa îmi amintesc din spuesle prof. Ilie Șandru. Din acest motiv care încă din tinerețe a început lupta pe **frontul limbii române** pentru că, așa cum spunea Mihail Kogălniceanu, un popor se întinde până unde trăiește limba sa, adică de la Nistră pân' la Tosa, cum identifica Mihai Eminescu. Cum l-ați perceput pe Grigore Vieru ca nartiv roman, comparat și cu alți basarabeni pe care i-ați cunoscut?

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan:

Grigore Vieru era deja unul dintre cei mai îndrăgiți poeți basarabeni, devenit el însuși un simbol al luptei pentru supraviețuire. El avea deja în urmă o operă solidă, bogată și valoroasă, în care dragostea de mamă, de țară și de limbă erau ideile-forță ce se regăsesc aproape în fiecare poezie.

C.M -După acest creștinesc gest, inițiat de Domnia Voastră și pus în rugăciune de pr. Arhiepiscopul Gheorghe Nemeș, nădăjduim că vremea pomenirii Moșilor și Strămoșilor a prins rădăcină veșnică iar unui inger – precum Grigore Vieru, i-a dat aripi de libertate. Dumnezeu să-l aibă în pază!

-va urma-

A consemnat
Col. Dr. Constantin Moșincat



REFUZUL LUCRĂRILOR LUI CONSTANTIN BRÂNCUȘI DE CĂTRE ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

Al Florin Țene

Intodeauna în istorie trebuie spus adevărul. De multe ori istoricii noștri ascund adevărul și cosmetizează istoria româniei. lucru ce face rău educației neamului nostru. Să luăm exemplul de la germani care a condamnat nazismul.

Constantin Brâncuși (1876–1957) rămâne unul dintre cei mai importanți sculptori ai secolului XX, cunoscut pentru demersul său modernist și pentru operele care sintetizează formele esențiale ale naturii și ale corpului uman. În ciuda recunoașterii internaționale, relația sa cu instituțiile culturale românești a fost adesea tensionată, culminând cu refuzul Academiei Republicii Populare Române de a accepta donația sa de lucrări în 1951.

Brâncuși intenționa să ofere statului român o colecție impresionantă: 230 de sculpturi, 41 de desene, 1.600 de fotografii și piese de mobilier din atelierul său parizian. Donația era concepută ca un gest de recunoștință față de țara natală, menit să completeze patrimoniul cultural al României, alături de Ansamblul Monumental „Calea Eroilor“ de la Târgu Jiu.

Ședința Academiei și argumentele împotriva acceptării

Ședința Secțiunii de Știința Limbii, Literatură și Arte a Academiei Republicii Populare Române, din 7 martie 1951, prezidată de Mihail Sadoveanu, a analizat oferta. Printre participanți se aflau academicieni și scriitori de prestigiu, precum George Călinescu, Camil Petrescu, Geo Bogza, Victor Eftimiu și sculptorul Ion Jalea.

Procesul-verbal nr. 10 al ședinței reflectă pozițiile exprimate: George Călinescu a susținut că Brâncuși „nu poate fi considerat un creator în sculptură“ deoarece „nu se exprimă prin mijloacele esențiale și caracteristice acestei arte“ și că „a devenit formalist, chiar când folosește elemente din arta populară“. G. Oprescu a remarcat că Brâncuși, deși talentat,

a fost influențat de curentele pariziene precum cubismul, ceea ce l-a făcut să devină formalist și să exploateze gusturile „morbide“ ale societății burgheze.

Alți membri, precum Victor Eftimiu și K. Zambaccian, au încercat să ofere nuanțe, comparându-l cu Paciurea, însă concluzia generală a fost respingerea lucrărilor pentru Muzeul de Artă al R.P.R., pe motiv că Brâncuși se situa „în afara vederilor realist-socialiste“ promovate de cultura oficială.

Refuzul Academiei RPR subliniază tensiunile dintre estetica modernistă și criteriile ideologice ale artei oficiale din România anilor '50. Deși Brâncuși era recunoscut internațional, formalismul său era perceput ca incompatibil cu canonul realismului socialist. Această decizie ilustrează cum instituțiile culturale pot subevalua geniul creativ atunci când acesta nu corespunde dogmelor politice și estetice ale vremii.

Iată Procesul Verbal în original al ședinței Academiei: ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

Secțiunea de Știința Limbii, Literatură și Arte

Nr.... București, Calea Victoriei, 125

PROCES-VERBAL Nr.10 al ședinței din 7 Martie 1951

Ședința este prezidată de tov. Acad. M. Sadoveanu

Participă: Acad. Gh. Călinescu, I. Iordan, Camil Petrescu, Al. Rosetti, Al. Toma, G. Oprescu, Jean al. Steriadi, V. Eftimiu și tov. Geo Bogza, Prof. Al. Graur, Prof. I. Jalea, I. Panaitescu-Perpescius și K.H. Zambaccian.

Și-au scuzat absența tov. Acad. Gala Galaction și tov. Lucian Grigorescu.

1/ Se citește procesul-verbal al ședinței din 28 Februarie a.c., care se aprobă.

2/ Tov. Acad. I. Iordan depune raportul de activitate pe luna februarie 1951 al Institutului de Lingvistică și tov. Acad. G. Oprescu depune procesul-verbal al ședinței din 1 Martie a.c. a Institutului de Istoria Artei.

3/ *Tov. Prof. Jalea dă citire unei note de completare a comunicării d-sale asupra sculptorului C. Brâncuși, prezentând și numeroase planșe și publicații cu reproduceri din Brâncuși.*

Rezumând ideile din comunicarea D-sale anterioară asupra cărții lui Sobolev “Teoria leninistă a reflectării și artă” în care se pune problema formalismului în artă, tov. Jalea amintește că citase pe Paciurea și Brâncuși ca exemple de formalism în sculptură la noi.

Fiind cazul tipic al unui artist de talent care oscilează între realism și formalismul extreme, cazul Brâncuși trebuie să fie discutat pentru că ridică probleme importante.

Tov. Acad. Călinescu, ia notă asupra comunicării tov. Prof. Jalea, constată că Brâncuși nu poate fi considerat un creator în sculptură fiindcă nu se exprimă prin mijloacele esențiale și caracteristice acestei arte. D-sa clarifică noțiunea de realism, în sensul vederilor creatorilor de artă sovietici, ca o transpunere pe plan superior a realității și nu ca o reproducere fotografică a ei, așa cum o înțeleg în mod stângist.

D-sa încheie arătând inutilitatea continuării discuțiilor asupra lui Brâncuși.

Tov. Acad. Oprescu spune că nota tov. Călinescu a lămurit o serie de chestiuni importante. D-sa arată că datele și faptele citate de D-sa cu privire la Brâncuși, o figură mai puțin cunoscută, arată lipsa lui de sinceritate, și îl ilustrează ca pe un om de talent și de mari speranțe în prima parte a activității sale, dar care, sub influența unor sculptori la modă la Paris, care cultivau indefinitul și a cubismului, a devenit formalist, chiar când folosește elemente din arta populară, speculând prin mijloace bizare gusturile morbide ale societății burgheze.

Tov. Acad. V. Eftimiu, precizează că tov. Jalea a intenționat prin comunicarea D-sale să reabiliteze operele valabile ale lui Brâncuși.

Tov. Prof. Graur este împotriva acceptării în Muzeul de Artă al R.P.R. a operelor sculptorului Brâncuși, în jurul căruia se grupează

antidemocrații în artă. D-sa cere ca în secțiune să se discute pe viitor probleme rezolvate și publicate de autorul comunicării și propuse spre discutare Secțiunii.

Tov. K. Zambaccian și Acad. Victor Eftimiu revenind la sculptorul Paciurea arată că “himerele” acestuia au fost un protest împotriva realităților de atunci și că Paciurea a terminat ca realist cu busturile printre care se numără cel al lui Tolstoi.

Tov. Acad. Camil Petrescu relevă meritul comunicării tov. Jalea de a fi prilejuit discuții interesante și de a fi deschis probleme de o semnificație deosebită.

D-sa anunță că, în ședința viitoare își propune să precizeze câteva nuanțe asupra formalismului în artă.

Ședința se ridică la orele 19. SECRETARUL SECȚIUNII, Acad. Mihail Sadoveanu, ss“

Ulterior, lucrările lui Brâncuși vor fi recunoscute pe plan mondial, consolidându-i statutul de pionier al sculpturii moderne, în timp ce România pierde o ocazie istorică de a beneficia de întreaga moștenire artistică a artistului.

Bibliografie selectivă

1. George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, 1941–1944.
2. Proces-verbal nr. 10, Secțiunea de Știința Limbii, Literatură și Arte, Academia RPR, 7 martie 1951.
3. Ionuț Vulpescu, „La Târgu Jiu, la 60 de ani de la moartea lui Brâncuși: Muzeul Național Constantin Brâncuși”, *Adevărul*, 2017.
4. Victor I. Stoichiță, *Brâncuși: Sculptorul modernității*, București, 2005.
5. Tudor Octavian, *Istoria artei românești în context european*, Cluj-Napoca, 2010.

Al. Florin Țene,
Cluj Napoca, 20 feb. 2026



**ROMAN R. CIOROGARIU
(1852-1936)- APOSTOL AL
ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC**

Elisaveta Roșu

„Școala și Biserica sunt cei doi poli în jurul cărora se învâртеște viața noastră națională; ele sunt cele două cetăți de scăpare în care s-a adăpostit geniul neamului nostru în vremuri de restriște.”



Episcopul Roman Ciorogariu (1852-1936) este considerat o figură emblematică a istoriei bisericești și naționale, a cărui viață și operă constituie un model autentic de intelectual creștin, patriot și ctitor de instituții. Nevoia de modele, subliniată adesea în contextul comemorării sale, vizează readucerea în actualitate a valorilor pe care el le-a întrupat: jertfelnicia, viziunea culturală și unitatea de neam. Ciorogariu a susținut cu convingere ideea că un ideal național înalt se realizează printr-un ideal educațional măreț, școala fiind pentru el cea mai activă instituție în formarea conștiinței naționale.

Romul¹⁴ Nicolae R. Ciorogariu s-a născut la 6 decembrie 1852 în Pecica Română. După tatăl său, Dimitrie, provenea dintr-o familie de moși din satul Ociu, care fuseseră colonizați după răscoala lui Horea, în Câmpia Aradului¹⁵. “La

început au fost niște iobagi.”¹⁶ Dimitrie Ciorogariu, cococar de meserie, a fost ales primar al comunei și s-a remarcat prin preocuparea pentru organizarea treburilor obștești. Mama lui, Maria Șiclovan, era “o descendentă a familiei Nicoară din Gyula...vară primară cu Moise Nicoară”¹⁷. Maria, fiica notarului din Miniș¹⁸, și-a crescut copiii- Cristina, Emilia, Ștefan, și Romulus-, în spiritul cinstei și al omeniei.

Romul Ciorogariu și-a început studiile la Pecica, sub îndrumarea distinsului învățător Ion Ardeleanu¹⁹ despre care mărturisea în 1912 că a fost cel care l-a „învățat povestea neamului românesc”. Studiile secundare le-a făcut la liceele ungurești, al minoriților din Arad, al calvinilor din Pojon (Bratislava) și al luteranilor din Hòdmezövàsàrhely, unde, a susținut și a promovat examenul de bacalaureat. În anul școlar 1873/1874, se înscrie cu numele „Romulus Csorogàn”, ca

¹⁶ Rodica, Țabic, Adriana, Popescu, coord. Cătălin D. Constantin, *Caietele Herminei*, Editura Peter Pan, București, 2010, p.13-14, “În jur de 1600, trei familii- dintre care una, Ciorogariu- au venit ca muncitori la pădure, în localitatea Ociu, locuind în colibe săpate în deal. Probabil erau fugiți de pe moșii din Ardeal...În 1784 Ciorogarii au luat parte la răscoala lui Horea. După înăbușirea răscoalei, jandarii au împușcat două familii, din care una era Ciorogariu. O parte din cei rămași sunt duși în Banat (familia lui Adam). Familia lui Ion, fiul (născut în 1737) lui Samuilă, este strămutată pe cale administrative la Pecica, în februarie 1785, făcând drumul pe jos pe un ger năprasnic. Aici, în Câmpia Aradului, Ciorogarii din această ramură sunt colonizați ca iobagi.”;

¹⁷ *Ibidem*

¹⁸ *Ibidem*, p.24-27, Maria (familia îi zicea “Uina”) „ Dacă s-ar putea reprezenta “bunătatea” printr-un om, atunci dânsa ar fi cea mai fidelă reprezentantă. Era înțelgătoare, muncitoare, păstrătoare și înzestrată cu un admirabil simț pedagogic. Avea un stil de a scrie de toată frumusețea, pe care l-au moștenit unchiul Romulus și tușa Milena, copiii ei...Citea mult. Când venea inspectorul Varjassy în inspecție, o cerceta întotdeauna pe Uina și discuta cu ea despre cele citite. Era o satisfacție pentru dânsa că e apreciată de un om cult,”

¹⁹ *Ibidem*, p.73, “Ion Ardelean era unicul intelectual roman al timpului care avea o bibliotecă românească, relativ bogată, păstrată într-un dulap cu două uși cu geamuri de sticlă.”

¹⁴ Rodica, Țabic, Adriana, Popescu, coord. Cătălin D. Constantin, *Caietele Herminei*, Editura Peter Pan, București, 2010, p.223. “ S-a născut la Pecica de Sfântul Nicolae, dar a fost botezat Romul, iar în familie i se spunea Romulus”

¹⁵ *Roman Ciorogariu (1852-1936). Studii și documente*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, Oradea, 1981, p.37

student la Academia Regală de Drept din Oradea. Din motive „neatârnoare de mine”, cum preciza Ciorogariu mai târziu, n-a urmat cursurile Academiei, funcționând ca institutor privat și cancelist în casa primpretorelui David Nicoară din Aletea.

În toamna anului 1874 și-a început serviciul militar ca voluntar în regimentul românesc de infanterie nr.50 din Alba Iulia, fiind dispensat după numai câteva luni de la serviciul activ „pentru debilitate corporală”.

La solicitarea Consistoriului diecezan Arad se orientează spre teologie, fiind primit în calitate de cleric al diecezei și elev al Institutului Teologic din Arad, încă din cursul anului 1874/1875. Dornic de a-și perfecționa pregătirea, dar lipsit de mijloacele materiale necesare, proaspătul absolvent se adresează încă din 13/25 iunie 1877 cu o cerere Consistoriului din Arad, solicitând sprijin financiar (stipendiu) „pentru a se pregăti la profesiunea teologică ori pedagogică”. Cu bursa acordată de Consistoriu și de Fundația „Elena Ghiba-Birta”, R. Ciorogariu a plecat să studieze la Universitatea din Lipsca (Leipzig), iar în anul următor la Universitatea din Bonn (aici l-a avut coleg pe viitorul împărat al Germaniei – Wilhelm), unde a audiat prelegeri de filosofie și teologie susținute de personalități în domeniu.

Întors la Arad, R. Ciorogariu a ocupat postul de cancelist la Consistoriu începând cu 10/22 noiembrie 1880. În 1879 cetățenii din Desca i-au solicitat Episcopului Ioan Mețianu numirea



Foto: N. Mesesan

lui Romul Ciorogariu ca preot în parohia localității. Episcopul a refuzat solicitarea, motivând că R. Ciorogariu a fost susținut financiar de dieceză pentru a fi „profesor” la Institutul Teologic din Arad.

Începând cu 3/15 februarie 1881, R. Ciorogariu a fost numit profesor la Institutul Teologic Pedagogic, îndeplinind și funcția de arhivar consistorial.

Ca urmare a relațiilor încordate cu Consistoriul, cariera didactică a fost întreruptă din 1889 până în 1891, R. Ciorogariu aflându-se în serviciul Băncii „Victoria”, prima bancă românească din Arad.

Încadrarea lui R. Ciorogariu, începând cu 1891/1892, ca profesor definitiv pe catedra de teologie la Institut, a avut semnificația unei reparații morale, dar și a recunoașterii calităților pedagogice ale acestuia.

Încă din 1880, Romul Ciorogariu ia parte la lucrările „Asociației Naționale” din Arad, ca notar, membru în Direcțiune și din 1909, ca vicepreședinte. De timpuriu ajunge membru activ în toate corporațiile bisericești, în Consistoriul eparhial și Sinod, iar mai târziu în Consistoriul Mitropolitan și Congresul Național Bisericesc, în comitetul Fundației Elena Ghiba-Birta, în Comisia pentru examinarea candidaților la preoție, primind și alte însărcinări onorifice din partea conducerii Eparhiei Arad.

Spirit receptiv, tânărul Ciorogariu s-a integrat, fără dificultăți, atât vieții ecleziastice din Arad, cât și vieții laice, dominată de eforturile pentru formarea și consolidarea școlii românești

naționale și recunoașterea individualității națiunii române. Punctele de convergență cu profesorii institutului, Vasile Mangra, Atanasiu Tuducescu, Teodor Ceonța, Petru Pipoș, dr. Nicolae Oncu, constau în pregătirea culturală de nivel european, dorința de modernizare a învățământului, optimizând actul predării, dublate de profesionalism și angajare în efortul de ridicare a nivelului de cultură al tinerilor români.

Potrivit opiniei lui Vasile Popeangă²⁰, Roman Ciorogariu a introdus “în circulația de idei pedagogice” conceptul de școală productivă, în sensul unei instituții ce îmbină eficiența în planul achizițiilor intelectuale cu pregătirea practică, pentru viață, a tinerilor.

Aceste inițiative i-au atras suspiciune din partea autorităților și reținere din partea “moderaților” (n.n.-grupul de profesori și clerici care echilibra rezistența națională cu pragmatismul necesar supraviețuirii politice în cadrul dualismului austro-ungar). Consistoriul arădean i-a refuzat solicitarea unei burse pentru a urma cursurile Academiei Teologice de la Cernăuți dar și intenția de a-și depune candidatura pentru funcția de protopop al Aradului.

Profesorul Ciorogariu a fost suspendat de la plata salariului de două ori: o dată pentru participarea la Congresul naționalităților din Budapesta (1895) și a doua oară împreună cu secretarul consistorial Vasile Goldiș pentru că „Prestarea sa nu corespundea intereselor Statului”²¹.

Implicarea în problematica școlară, perseverența în creșterea eficienței învățământului i-au adus calitatea de membru în Comisia școlară, cu ocazia Congresului național – bisericesc din 1/13 octombrie 1897. R. Ciorogariu, adept al descentralizării decizionale, a susținut propunerea Comisiei școlare, din care mai făcea parte Vasile Mangra și Petre Truția, de a delega

Consistoriilor competența definitivării pe post a învățătorilor care îndeplineau condițiile de calificare. Concomitent s-a lansat ideea unui plan de învățământ uniform pentru Preparandii și pentru Institutele Teologice.

Continuator al patrimoniului pedagogic al primilor profesori de la Preparandia din Arad, care au atribuit școlii o funcție națională în efortul de emancipare a poporului român, profesorul Ciorogariu s-a străduit să-și armonizeze acțiunile cu luptătorul național Ciorogariu. Ca dascăl, referent școlar și director al Preparandiei, R. Ciorogariu s-a implicat în efortul de a crea și menține un învățământ românesc de calitate care, prin consacrarea limbii române, să devină parte integrantă a luptei naționale. Adept al activismului pedagogic, Roman Ciorogariu a dezvoltat creator acest model, radicalizând funcția națională a școlii, subordonând acestui deziderat acțiunile pentru a păstra autonomia activității pedagogice în fața „controlului polițial” instituit de autorități, pentru introducerea ortografiei Academiei Române și identificarea modalităților optime pentru a schimba atitudinea românilor față de școală.

Actualitatea concepției lui Roman Ciorogariu rezidă atât în similitudinile cu dezideratele învățământului românesc de mai târziu, care pledează pentru implicarea elevului în procesul formării sale profesionale și comportamentale, cât și în profilul pe care-l face educatorului: “erudiție eminentă”, respectiv, pregătire științifică, competență profesională, dublată de un profil moral care să se constituie în model. La acestea se adaugă dragostea față de copii și devotamentul pentru meseria de dascăl, vocația, calitatea de pedagog. Lazăr Iacob, colegul său de catedră, preciza mai târziu: “Dacă cineva a fost un cunoscător de suflete și cititor de suflete, Roman Ciorogariu a fost, mai presus de orice îndoială”²².

Spirit vizionar, Roman Ciorogariu aprecia că școala era pentru români cea mai puternică și

²⁰ Roman R. Ciorogariu (1852-1936). *Studii și documente*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, 1981, p. 62

²¹ *Trei sferturi de veac. Jubileul de 75 de ani al P.S. Episcop Roman Ciorogariu*, Tipografia Diecezană, Oradea, 1928, p.12

²² *Trei sferturi de veac. Jubileul de 75 de ani al P.S. Episcop Roman Ciorogariu*, Tipografia Diecezană, Oradea, 1928, p. 17

activă instituție. La conferințele învățătorilor pleda pentru orientarea activității școlare spre exigențele vieții, adaptând experiența pozitivă a statelor din apusul Europei la realitățile românești. Dascălul Ciorogariu se încadra, astfel, în gândirea iluministă împărtășită de corpul didactic al Preparandiei, conform căreia școala și industria națională sunt premise ale îmbunătățirii stării materiale a poporului. “În timp ce biserica este singura instituție ce poate să satisfacă necesitățile morale ale omului, școala confesională asigură cultura intelectuală a minții”²³, aprecia acesta mai târziu.

În 10 martie 1900, profesorul Romul Ciorogariu a intrat în tagma monahală, fiind tuns ca monah la mănăstirea Hodoș Bodrog, condusă de către arhimandritul și egumenul Augustin Hamsea, primind numele Roman. La scurt timp a fost hirotonit ca ierodiacon și, în Duminica Tomii (1901), înaintat la treapta de ieromonah.

Deși a avut caracter liberal, Statutul Organic n-a reușit să impună scoaterea școlilor confesionale de sub controlul statului. Ingerința statului, materializată în controlul planului de învățământ, al manualelor școlare, al salarizării preoților a creat dificultăți în relațiile cu autoritățile. Recunoscând dreptul statului de a controla școala, Ciorogariu critica abuzul de control și transformarea acestuia într-un “control polițial”. Pentru a evita astfel de situații, a cerut în 1900 să fie înstituit un post de inspector școlar care să-i îndrume pe învățători în îndeplinirea obligațiilor profesionale și să asigure un “control pedagogic” asupra școlii.

Efortul de promovare a valorilor naționale și de modernizare a procesului instructiv-educativ n-au putut împiedica procesul de statizare a școlilor confesionale. Ofensiva împotriva școlilor confesionale, amenințate cu statizarea, a fost urmată de cea împotriva Preparandiilor confesionale. Deși prin Legea din 1868, acestea erau considerate școli medii,

²³ *Biserica și școala. Foaie bisericească școlastică, literară și economică* (în continuare *Biserica și școala*) (Arad), 1877, nr. 1, p. 1

asemenea gimnaziilor, fără a se impune o uniformitate în programa de învățământ, Parlamentul de la Budapesta a luat în discuție posibilitatea preluării de către stat a acestora, cu consecințe directe asupra autonomiei, limitate, ce permitea promovarea unui învățământ național. Repercusiunile negative, pe termen lung, erau mai importante decât degrevarea comunităților de sarcina întreținerii acestora, prin faptul că limba de predare devenea, exclusiv, limba maghiară. Concomitent, învățământul ar fi ieșit de sub jurisdicția bisericii.

Pentru a preveni “descompunerea bisericii și a școlii sub povara sarcinilor școlare” și a îndepărta pericolul statizării școlilor confesionale, profesorul Ciorogariu împreună cu Episcopul Iosif Goldiș a luat “inițiativa pentru un compromis între biserica ortodoxă și unită”²⁴ după modelul de la Blaj și Sibiu. A adresat capitlului greco-catolic din Oradea și Lugoj propunerea ca în localitățile în care există locuitori de ambele confesiuni, dar o singură școală confesională “confesiunea din minoritate și fără școală, să-și deie concursul colectiv la susținerea școlii existente”²⁵. Consistoriul unit din Lugoj a acceptat această propunere, în timp ce Consistoriul unit din Oradea a respins ideea. Riposta lui Roman Ciorogariu, care a criticat atitudinea celor care nu înțeleg “rostul unității noastre culturale și speculează greutatea noastră la susținerea școlilor noastre în interes proselitic”²⁶, i-a atras adversități “Prin această faptă românească am ajuns eu în vestea rea a antiunitismului”. Scoală din context, atitudinea profesorului Ciorogariu a fost etichetată ca o manifestare de confesionalism. “Este patimă confesională din partea mea că voesc să ne mântuim prin sprijin reciproc școlile românești și înfier refuzul de la Oradea-mare, cu care nu se identifică nici consistoriul gr.-cat. din Lugoj, nici cel din Blaj?”²⁷

²⁴ Roman R. Ciorogariu, *Zile trăite*, Tipografia Diecezană, 1926, p.51

²⁵ *Ibidem*

²⁶ *Ibidem*, p.53

²⁷ Roman Ciorogariu, *Spre prăpastie*, Arad, 1911, “Tribuna” institute tipografic, Nichin și cons., p.55-56

Reglementările din domeniul învățământului s-au situat uneori în contradicție cu opinia dascălului Ciorogariu despre modernizarea acestui sistem.

Pe lângă catedră, la începutul anului 1900, Episcopul Iosif Goldiș I-a însărcinat și cu conducerea provizorie a Senatului școlar la Consistor. După alegerea sa, de către Sinodul eparhial, ca asesor referent al acestei secții, se va afla în fruntea problemelor școlare ale eparhiei, până în vara anului 1901. Pentru serviciile aduse bisericii și școlii în această calitate, Sinodul eparhial îi aducea, la acea vreme, mulțumire oficială.

După îndepărtarea din funcție a arhimandritului Augustin Hamsea, începând cu anul școlar 1901/1902, Roman Ciorogariu a fost însărcinat, provizoriu, cu conducerea Institutului Teologic din Arad. Consistoriul eparhial, apreciindu-i activitatea pe teren școlar, în ședința plenară din 5/18 mai 1903 l-a confirmat ca director definitiv, iar Episcopul Ioan I.Papp l-a distins cu brâu roșu. Cu ocazia sfințirii bisericii din Șimand, la 8 noiembrie 1904, Roman Ciorogariu a fost înaintat la rangul de protosinghel. În fruntea Institutului Teologic a rămas până la sfârșitul anului școlar 1916/1917.

Personalitatea complexă, receptivă la modernitate, dublată de o activitate susținută, au fost premise ce i-au facilitat lui Roman Ciorogariu modelarea profilului instituției pe care a condus-o. Cu detașarea conferită de trecerea timpului, Roman Ciorogariu sintetiza, mai târziu, specificul educativ al Preparandiei: “n-a fost savantă această școală, dar a fost suflet în ea”²⁸. Gândirea sa pragmatică i-a

²⁸ Roman Ciorogariu (1852 – 1936). *Studii și documente*,..., p. 66 – 67. Vezi și A.N.-D.J.-Ar., *Fond: Roman Ciorogariu*, dos.6, f.55. În 1812, la Arad, s-a înființat prima școală românească de învățători din Transilvania numită “Școală regească preparandială greco-neunită a națiunii române” (Preparandia). În 1822, Preparandia s-a completat cu Institutul Teologic. În 1869 Preparandia și-a schimbat caracterul regesc în confesional, prin intrarea în cadrele Constituției bisericești. Instituția se va numi Institutul Pedagogic – Teologic din Arad, fiind utilizată și denumirea generică de Preparandie. (-n.n).

deschis perspectiva unei abordări noi a rostului și rolului clerului în slujirea intereselor naționale. Ciorogariu a insistat ca Sinodul eparhial din Arad să adopte hotărârea de a declara, pentru tinerii clerici, obligativitatea “examenului pedagogic”, la nevoie putând să îndeplinească funcția de învățător. Scepticilor, directorul Ciorogariu le prezenta propriul exemplu, declarând: “cui îi e rușine să fie ceea ce sunt eu – dascăl – acela mă desconsideră pe mine. Și, mai ales, cine nu vrea să fie dascăl nu e vrednic să fie preot”²⁹.

Un deziderat, realizat cu mari dificultăți, a fost cel referitor la Școala de fete care urma să pregătească învățătoare. Lansată de Reuniunea Femeilor Române din Arad, ideea și-a găsit aderenți între intelectualii arădeni. Roman Ciorogariu deschide colaborarea cu această Reuniune care se va dovedi fructuoasă, evidențiind rolul femeii, al mamei, în educația copilului, în particular și în cea națională, în general.

În calitate de referent școlar, Roman Ciorogariu a întocmit un raport în care constatat că la liceele ungurești din Arad, Szèged, Timișoara, Lugoj, elevii români nu beneficiau de instrucție religioasă proprie confesiunii lor. Împreună cu Episcopul Iosif Goldiș, referentul Roman Ciorogariu a inițiat sistemul catiheților regionali care să asigure acestora învățământ religios în limba română. O altă constatare a raportului era aceea, că “80 % dintre bărbații noștri de cultură mai superioară(!) n-au învățat niciodată românește.”³⁰ Lipsa cărților și a bibliotecilor românești slăbea sentimentul național. Tot ca referent școlar, R. Ciorogariu, a avut primul contact cu Bihorul. Aici, în Bihor, autoritățile au speculat, în interes propriu, atitudinea rezervată față de tinerii ortodocși semnalată în Gimnaziul greco-catolic din Beiuș. Amplificate de presă, realitățile din gimnaziul beiușan au fost etichetate drept expresie a dezbinării românilor. Influența lui Roman Ciorogariu în Bihor, în această perioadă, n-a fost de prezență efectivă, ci spirituală, de

²⁹ Roman R Ciorogariu, *op.cit.*, p. 334 – 340

³⁰ *Tribuna poporului*, 1900, nr. 115, p. 2

atitudine. Atenți la realitățile din Bihor, intelectualii arădeni erau îngrijorați de amploarea procesului de maghiarizare care a cuprins preoții români din dieceza Oradei Mari. Aceștia solicitau celor două consistorii - unit și ortodox-, să-și unească eforturile pentru a revigora viața națională susținându-i pe românii din Beiuș și Oradea, atașați cauzei naționale.

Roman Ciorogariu a condus Institutul Pedagogic-Teologic într-o perioadă marcată de accentuarea politicii de deznaționalizare, orice acțiune a sa fiind constant urmărită și sancționată de autorități. Controalele desfășurate de reprezentanții autorităților, scriitorul Jancsó Bénédek și inspectorul școlar Várjassy Árpád, îi onorează pe aceștia prin realismul constatărilor și onestitatea concluziilor formulate.

Ca protest față de Legilor Appònyi³¹, care-l declarau pe învățător “oficiant public”, fiind obligat să jure credință statului maghiar (art. I)³², directorul Ciorogariu propunea Consistoriului Mitropolitan un proiect de regulament pentru examenul de calificare la institutele pedagogice din Mitropolie prin care să se instituie obligativitatea “limbii și literaturii române, tipicul, cântările bisericești și examenul pedagogic”³³.

Rezistența la ofensiva dusă de autorități împotriva școlilor confesionale românești a fost etichetată de acestea drept politică militantă, încercând să justifice în acest mod acțiunile de încălcare a autonomiei acestora. Știindu-l direct vizat, Episcopul Ioan I. Papp îi cerea prudență lui Ciorogariu și corpului profesoral în interesul instituțiilor școlare.³⁴

Aplicarea prevederilor Legilor Appònyi a creat noi dificultăți învățământului românesc. Ministerul de Culte și Instrucție a cerut în 1908 elaborarea unui nou plan de învățământ pentru școlile populare românești. Ca

președinte al Comisiei școlare, din 1906, Roman Ciorogariu a fost însărcinat de Consistoriul Mitropolitan cu întocmirea acestuia. Proiectul elaborat la Arad de o comisie prezidată de Ciorogariu, cu sprijinul apreciatului pedagog Onisifor Ghibu a intrat în vigoare începând cu anul școlar 1911–1912.

Convins de necesitatea unor manuale care să promoveze unitatea culturală românească, Ciorogariu a susținut propunerea Secției școlare a “Astrei” în fața Consistoriului din Arad, care, prin Tipografia Diecezană, putea să asigure tipărirea lor. Totodată, a acordat o atenție deosebită organizării școlii de aplicație considerată principalul factor de pregătire practică a viitorilor învățători. Roman Ciorogariu s-a preocupat de elaborarea unui „Îndrumător metodic” ce conținea recomandări pedagogice referitoare la lecțiile model desfășurate în școala de aplicație, la pregătirea practicanților pentru lecțiile de probă și la evaluarea critică a rezultatelor obținute de aceștia. În acest Îndrumător, Ciorogariu a sistematizat pe baze pedagogice o vastă experiență educativă, punând-o la dispoziția viitorilor învățători.

În 1912, a organizat celebrarea a 100 de ani de la înființarea Preparandiei, transformând evenimentul într-o mare manifestare de solidaritate națională care a atras personalități din tot spațiul românesc, transformând Aradul într-o capitală culturală neoficială. Au fost prezenți ierarhi (Episcopul Ioan Papp), politicieni (Vasile Goldiș), dar și delegați din București, marcând o legătură strânsă între românii din Austro-Ungaria și cei din Regat. Evenimentul a pus în lumină rolul educației pedagogice (Preparandia) în păstrarea conștiinței naționale la sate. Acțiunea a demonstrat capacitatea de organizare a elitei românești din Arad și a fost un moment crucial pentru consolidarea spiritului național înainte de Primul Război Mondial.

Desfășurarea războiului a adus o serie de elemente noi care au schimbat prioritățile. Localul Preparandiei a fost rechiziționat și transformat în spital militar, în timp ce localul Școlii de fete a fost rechiziționat și i s-a

³¹ Titus Podea, *Transilvania*, Editura Fundației Culturale Române, București, p.156

³² *Ibidem*

³³ A.N.-D.J.Ar, *Fond: Roman Ciorogariu*, dos. 22, f. 424 – 425

³⁴ *Ibidem*, dos. 5, f. 116

schimbat domeniul de activitate. Elevii Preparandiei erau îndrumați să efectueze practica pedagogică în școlile populare din localitățile de domiciliu. Roman Ciorogariu apela la inspectorii școlari pentru îndrumare metodică.

Vizat de autorități pentru activitatea sa națională, directorul Ciorogariu și-a asumat riscul unui punct de vedere diferit de cel oficial, atunci când acestea au decis înființarea „zonei culturale”, cu consecințe previzibile pentru elementul românesc. Acesta a perceput „zona culturală” nu ca pe un proiect de ridicare culturală, ci ca pe o strategie de asimilare etnică a românilor, în special a celor din zonele de frontieră.

Văzându-și planurile zădărnicate, contele Tisza a înăspriț măsurile împotriva românilor. Considera necesară o declarație de protest a acestora față de anexarea Ardealului la România, pe care să o opună notei Alianților.

R. Ciorogariu a respins înregimentarea cerută de guvern. Riscându-și cariera și chiar libertatea, acesta a refuzat semnarea declarației, asumându-și responsabilitatea deciziei. Pentru a evita măsurile represive colective, el făcea precizarea că gestul și atitudinea sa nu obligă pe nimeni³⁵. Gestul a fost comparat de Roman Ciorogariu cu “funia de mătase” pe care sultanii o trimiteau celor osândiți la moarte pentru a se ștrangula singuri. În ceea ce-l privește, R. Ciorogariu a devenit “politicește indezirabil” pentru contele Tisza.

Deși a în ședința din 12 aprilie 1917, Sinodul eparhial din Arad, l-a ales pe Roman Ciorogariu ca vicar episcopesc pentru Consistorul din Oradea Mare, contele Ștefan Tisza a refuzat să recunoască alegerea. Conflictul a fost dezamorsat doar în urma înlocuirii contelui Tisza Istvan din fruntea guvernului.

³⁵ Roman R. Ciorogariu (1852-1936). *Studii și documente*, p.87 (la insistențele de a semna declarația. R. Ciorogariu îi răspunde lui Gheorghe Popa – consilierul Tribunalului – “... eu declarația aceasta nu o iscălesc, să știu că mă trag în țeară”).

Prin Rezoluția nr. 91.846 din 12/25 septembrie 1917, Roman Ciorogariu a fost informat cu privire la instalarea sa ca vicar episcopal, președinte al Consistorului din Oradea Mare, în ziua de 20 septembrie/30 octombrie 1917.

Începând cu 1 septembrie 1917, Roman Ciorogariu a fost eliberat din funcția de director al Institutului Pedagogic și Teologic și din direcția revistei „Biserica și școala”.

La 3 octombrie 1917, Roman Ciorogariu a fost instalat ca vicar al Oradiei și președinte al Consistorului de către protopopul Oradiei, Andrei Horvath.

Exponent al învățământului românesc din Transilvania, după 1918, Roman Ciorogariu s-a remarcat prin modernismul concepției sale pedagogice, pledând pentru o școală orientată spre viața practică, spre munca productivă, ce oferă independență economică și este generatoare de bunuri. Niciodată, însă, n-au fost neglijate valorile moral-religioase, care trebuiau să guverneze viața și activitatea tinerilor, să formeze caractere puternice.

Concepția sa era că, “în lumea aceasta nouă, nu mai putem rămânea un popor de țărani și preoți cu o cultură de abecedar”³⁶ ci trebuie frecventate toate tipurile de școli existente, pentru a urma meserii, ce le fuseseră interzise românilor de fosta stăpânire. Școala urma să joace un rol important în procesul de românizare a regiunilor de graniță. Ciorogariu n-a agreat ideea de a impune, cu forța, minorităților cunoașterea limbii române. „În chestiunea limbii, eu sunt pentru libertate, eu nu silesc pe nimeni, căci cei din țara românească o vor învăța de bună voie”³⁷. Se impunea o politică culturală coerentă, care putea aduce țării beneficii. Învățământul trebuia să fie orientat spre meserii și comerț, nu spre funcționarism, suplinind o carență din societatea românească. Obiectivul imediat sau pe termen mediu era: “...cu orașe românești și

³⁶ *Cultura creștină* (Blaj), 1923, p-4. *Articolul lui Roman Ciorogariu, Drumul nou*. Vezi și *Legea românească*, 1923, nr. 33, p. 1

³⁷ Miron Erdeli, *Roman Ciorogariu – Episcopul Oradiei. Pastorale, cuvântări și discursuri*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2003, p. 163.

cu întreaga viață economică în mâinile noastre prin noi înșine. Aceasta e a doua și desăvârșita cucerire a Ardealului prin puterea noastră de viață”³⁸

Semnalăm dilema care se crează între convingerea necesității unei politici culturale unitare, coerente, moderne și vehemența cu care a susținut școlile confesionale.

Uniformizarea învățământului urma să se realizeze concomitent cu statificarea acestuia, aspect ce a determinat reacții din partea bisericii ortodoxe ardelen. Deși Congresul național bisericesc din 1920, a stabilit “dreptul bisericii ortodoxe române de a înființa și susține școli primare confesionale”, „Legea învățământului” din 1924 proclama statizarea școlilor și desființarea învățământului confesional. Episcopul Ciorogariu n-a rămas impasibil în fața acestor schimbări. „Bătrânul dascăl” era convins că școala de stat era esențială în procesul de omogenizare a învățământului din România Mare, dar nu-și putea reprimă regretul față de desființarea școlii confesionale, această “fiică a bisericii”³⁹ în care „s-a format și conservat spiritualitatea românilor ardeleni”⁴⁰. Fără a nega dreptul minorităților la școală proprie, se exprima temerea că, prevalându-se de acest drept, beneficiarii de fonduri externe, vor crea școli particulare “cu scop subversiv” atât față de Biserica ortodoxă, cât și față de statul român⁴¹. Neîncrederea episcopului în loialitatea sectelor față de statul român a rămas neschimbată.

Prof. dr. Elisaveta Roșu,
Oradea



Aspecte de la acțiunea din 22 februarie de la Biserica cu Lună, de evocare a Episcopului Roman R. Ciorogariu la 90 de ani de la trecerea la cele veșnice inițiată de Vatra Românească în colaborare cu Parohia Bisericii, Universitatea Oradea, MȚC, Asociațiile: ANCMR, Cultul Eroilor, Cavalerilor de Clio, cetate Durgheu, Cenaclul Literar „Barbu Ștefănescu Delavrancea”.



Mulțumim pentru **srijinul financiar** dat de:
Ioan Moise-Voievozi, Crăciun Leucea-Cheriu

³⁸ *Legea românească*, 1923, nr. 33, p. 1

³⁹ *Legea românească* (Oradea), 1923, nr. 33, p. 1

⁴⁰ *Idem*, 1925, nr. 1, p. 6 – 7

⁴¹ *Ibidem*

Constantin Brîncuși

150

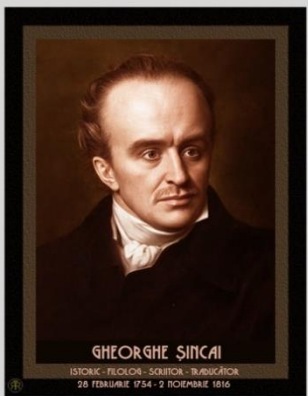
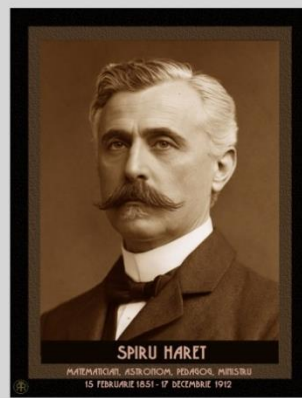
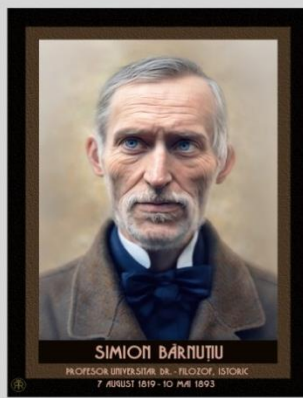
„Poarta Sărutului”

Tîrgu Jiu

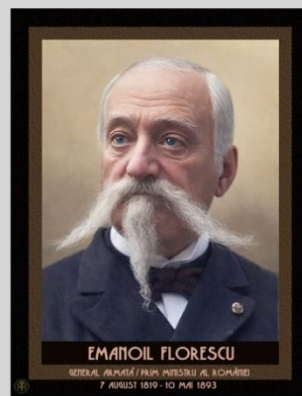
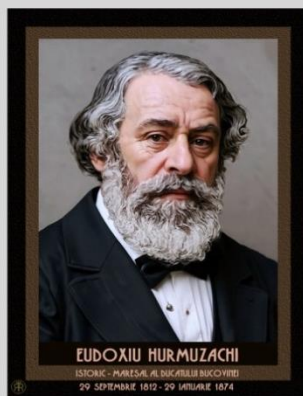
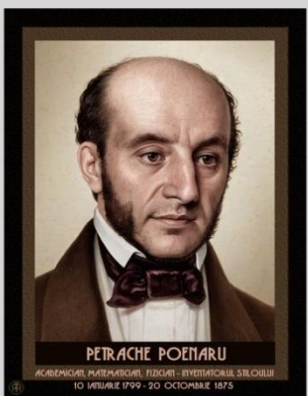


„Poarta, împlinește în viața poporului român rolul unei făpturi magice, care veghează la toate actele capitale din viața insului. Prima trecere pe sub poartă înseamnă aproape o intrare în viață, în viața reală de-afară. Poarta veghează la căsătorie, și pe sub poartă mortul e dus, solemn, spre lăcașul de veci. Este, atunci, o reîntoarcere în lumea dintâi: ciclul e închis, și poarta rămâne mai departe, cu un om mai puțin, să vegheze alte nașteri, alte nunți, alte morți”.

Mircea Eliade



IN MEMORIAM
PERSONALITĂȚI ROMÂNEȘTI (MEDICINĂ, LITERATURĂ, CULTURĂ, ARTĂ ȘI POLITICĂ)



CETATEA CAVALERILOR

Publicație lunară a Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio

www.biblioteca-cavalerilor.ro

bibliotecacavalerilor@gmail.com

rececavaler@gmail.com

ISSN 2734-6889, ISSN-L 2734 - 6889

